

Põhjalik ülevaade noorteinfost,
selle arendamisest ja kvaliteedipõhimõtetest noortega
töötavatele spetsialistidele ning asutustele

Noorteinfo käsiraamat

Kaasav. Võimestav. Professionaalne.

Tallinn 2020

Noorteinfo käsiraamat „Põhjalik ülevaade noorteinfost, selle arendamisest ja kvaliteedipõhimõtetest noortega töötavatele spetsialistidele ning asutustele“

Tallinn 2020

ISBN ISBN 978-9949-7332-6-2 (pdf)

Käsiraamat on valminud Eesti Noorsootöötajate Kogu poolt Eesti Noorsootöö Keskuse rahastusel.

ISBN ISBN 978-9949-7332-6-2

Teksti kirjutasid: Tanja Dibou, Ilona-Evelyn Rannala, Hannes Sildnik,

Tessi Ilustrumm-Press, Kaie Pranno, Kristi Jüristo

Keelt toimetas: Anu Rooseniit (OÜ Keeletoimetus)

Käsiraamatu kaaned: Ed Labetski

Käsiraamatu kujundas/küljendas: Tanja Dibou ja Ed Labetski

Eesti Noorsootöötajate Kogu tänab kõiki, kellega koostöös käsiraamat valmis.

Eesti Noorsootöö Keskus

Haridus- ja Teadusministeerium

Eesti Noorteühenduste Liit

MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus

SA Archimedese noorteagentuur

Tallinna Valdeku Noortekeskus

Tallinna Kesklinna Noortekeskus

Võru Noortekeskus

Roger Tibar Eesti Noorteühenduste Liidust, Jelena Škenjova Tallinna Spordi- ja Noorsooametist, Egle Kõvask MTÜst Valgamaa Noorsootöökeskus Tankla, Mari-Liis Vanaisak Rõngu Rahvamajast, Mariliis Oder Salme põhikoolist, Tallinna Ülikooli 2019. a noorsootöö õppekava tudengid ja vilistlased.

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Eesti Noorsootöötajate Kogu

SISUKORD

Sissejuhatus	02
1. Noorte arengu toetamine noorsootöö kaudu	04
2. Noorteinfo ja noorteinfotöö alused	20
3. Praktiline noorteinfotöö noortega	46
4. Noortega töötamine füüsilises ja digitaalses noorteinfokeskkonnas	74
5. Kvaliteedijuhtimise põhimõtted noorteinfo teenuse arendamisel ja pakkumisel	94
6. Noorte osaluse toetamine noorteinfo abil	108
7. Noorteinfotööd toetavad mudelid ja töövahendid	130
Noorteinfo mõistete kogu	144
Kasutatud allikad	154

SISSEJUHATUS

“Õigete otsuste langetamisel ei ole määrav informatsiooni hulk, vaid selle kvaliteet.”

Lennart Meri,
Eesti Vabariigi president 1992–2001

Loodetavasti räägib käsiraamatu pealkiri iseenda eest ning president Lennart Meri tsitaat informatsiooni kvaliteedist peegeldab vajadust käsiraamatu järele. Professionaalne noorteinfotöö noorsootöö ühe osana on üha olulisem infoajastul, mida iseloomustab info ja infokanalite rohkus. Noortele võib valmistada raskusi leida usaldusväärset, sh spetsiifilist infot, mis toetaks neid nende eluga seonduvatele küsimustele vastamisel.

Kas Teile on tuttav olukord, kus probleemide lahendamiseks olete kasutanud otsingumootori abi, uurinud sõpradelt-tuttavatelt nende arvamuse ja kogemuste kohta või olete lasknud end mõjutada meediast loetunähtul? Kõik nimetatud kanalid võivad olla noortele abiks vastuste leidmisel, aga kas see on piisav, et rahuldada nende infovajadust? Kas noored on valmis iseseisvalt selles infoalustulvas toime tulema? Kas noortega tegelevad spetsialistid teavad, mida kujutab endast noorteinfo? Kas nad oskavad toetada asjakohase infoga noort väljakutsete korral? Kõik need küsimused viitavadki sellele, et tarvis on noorteinfo vajaduse ja rolli mõistmiseks kogumikku, mis muu hulgas sisaldaks põhimõtteid selle korraldamise ja kvaliteedi tagamiseks.

Käsiraamat on mõeldud noortega tegelevatele spetsialistidele noorteinfo teemas orienteerumiseks, nende teadmiste korrastamiseks ja täiendamiseks ning noortefotööks vajalike oskuste omandamiseks. Käsiraamatu sihtgrupina on silmas peetud noortega tegelevaid spetsialiste, kes puutuvad igapäevatoos kokku noorte eluga seonduvate küsimustega. Nende hulka kuuluvad noorsootöötajad (sh laagrijuhid ja -kasvatajad, malevakorraldajad ja rühmajuhid, huvijuhid, huviringide juhendajad, huvikoolide õpetajad), treenerid, õpetajad, sotsiaalpedagoogid, karjäärinõustajad, kohaliku omavalitsuse noorsootöö-, hariduse-, spordi-, kultuurispetsialistid, jt. Käsiraamat on praktiline töövahend nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil noortefoteenuse arendamiseks ning noorteinfo kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamiseks. Lisaks saab käsiraamatut kasutada nii noorsootööeriala õpingutel Eesti ülikoolides kui ka noorsootöötajate täienduskoolitustel. Noorteinfo

käsiraamat toetab praktikuid ning aitab tase-meõppes ja täienduskoolituses osalejatel õpitut paremini igapäevatoosse lõimida.

Käsiraamatu koostamisel lähtuti noortefot ning noortefotööd reguleerivatest dokumentidest, juhistest ja materjalidest, sh Euroopa noorteinfo- ja nõustamise agentuuri (ERYICA) materjalidest, infoteaduse, õpetamise ja noorsootöö teoreetilistest lähte-kohtadest ja noorteinfo teemaga seotud uuringutest. Käsiraamat toetab Euroopa noorteinfo harta põhimõtete rakendumist ning noorsootöötaja kutsestandardis nõutud noortefotöö pädevuste arengut, mis aitavad toetada noorte iseseisvust, suurendades noorte teadlikkust erinevatest võimalustest oma elu paremaks korraldamiseks ning mõtestatud osaluseks ühiskonnas. Lugejaid ergutatakse loetut kinnistama küsimustega iga käsiraamatu peatüki lõpus, et loetu saaks selgemaks ja omandaks tähenduse.

Käesoleva käsiraamatu autorid on Ilona-Evelyn Rannala (1.–2. ptk), Hannes Sildnik (5. ptk), Kaie Pranno (4. ja 6. ptk), Tanja Dibou (1.–4. ja 6.–7. ptk), Tessi Ilustrumm-Press (3. ja 6. ptk) ja Kristi Jüristo (6. ptk). Materjali kogumisel on konsulteeritud noorteinfo asjatundjate ning noortevaldkonna asutuste, ühingute ja organisatsioonidega, kes puutuvad igapäevaselt kokku noorte teavitamisega ja noorteinfo vahendamise. Käsiraamatu koostajad soovivad tänada kõiki noorsootöötajaid, kes jagasid väljaande valmimisel oma praktilisi noortefotöö kogemusi ja arvamusi noortefot ning tegid ettepanekuid käsiraamatu sisu kohta.

Tanja Dibou, Ilona-Evelyn Rannala

Jaauuar 2020

01

NOORTE ARENGU TOETAMINE NOORSOOTÖÖ KAUDU

Sissejuhatus

Käesolevas peatükis saavad lugejad kaasa mõelda info rolli üle ühiskonnas ja eelkõige noorte elus. Peatükk aitab noorsootöötajal¹ arutleda mitmete oluliste küsimuste üle seoses info, noorte, noorsootöö ja noorteinfo. Otsitakse vastuseid sellele, kui kitsalt või laialt info seotud tegevusi käsitleda, millist infot noored vajavad, millal ja missugune info on kasulik, mis on noorteinfo roll ning kuidas info abil toetada noore osalemist ühiskonnas. Arutletakse selle üle, kas noored on probleem või täiskasvanutele võrdväärsete partnerid ja kaasrääkijad ning mida mõeldakse noorte mitmekülgse arengu toetamise all?

Peatükis on põhjalikumalt juttu noorte positiivse arengu toetamisest ning noorsootöö seostest õppimisega. Arutletakse selle üle, et info viibki õppimise, teadmiste ja tarkuseni, aga ka probleemide lahendamise, otsuste ja tegudeni, mis annab noorteinfotööle noorsootöö ühe osana äärmiselt olulise rolli. Mõtiskletakse pedagoogilise lähenemise üle noorsootöös ja noorteinfotöös. Esimene peatükk annab noorsootöötajatele vajalikud teadmised noorte arenguvajaduste kaardistamiseks, nende kaasamiseks ja teavitamiseks ning neile õppimiseks soodsa keskkonna loomiseks, tegevuse eesmärgistamiseks ja noorte motiveerimiseks. Noorsootöötajad leiavad siit ühtlasi häid mõtteid, kuidas avalikkusega noorsootööst rääkida.

1. Noortekeskuses, üldhariduskoolis, huvikoolis, noortelaagris, -malevas, -ühingus, -programmis, -projektis vm noortega töötav või kohalikus omavalitsuses noorsootöö korralduse eest vastutav spetsialist.

1.1. Info roll igapäevaelu osana

Noorsootõtaja ülesanne ei seisne infotöö kontekstis ainult usaldusväärse info otsimises ja leidmises, vaid noorte toetamises info kasutamisel ja mõtestamisel². Sealjuures peab noorsootõtaja silmas pidama nii noorsootõtaja kutse-eesitikat (Kutsekoda, 2017) kui ka Euroopa noorteinfo hartat (2018) ning jääma noorteinfotöös neutraalseks, objektiivseks, avatuks ning lugupidavaks noorte privaatsuse, autonoomsuse, maailmavaadete ja väärtuste suhtes.

Info üleküllus, infoühiskond, erinevad infokanalid ja infootsing on meie igapäevase elu lahutamatu osa. Info võib olla erinev, eksitav, abistav, kergesti või raskesti leitav, usaldusväärne või mitte jne. **Infot on palju ja infohukkus on viinud selleni, et igas organisatsioonis, aga ka valdkonnas on enamasti keegi, kes korraldab infovahetust – vajadus infospetsialistide järele aina kasvab** (Virkus, 2017).

Michael Buckland (1991) eristab informatsiooni mõiste käsitlemisel kolme kategooriat:

- informatsioon kui protsess, mis tähistab inimeste informeerimist ja näitab inimese teadmiste seisundi muutumist;
- informatsioon kui teadmine, mis peegeldab informeerimise käigus omandatud;
- informatsioon kui „asi”, mis viitab informeerivatele andmetele ja dokumentidele kui objektidele.

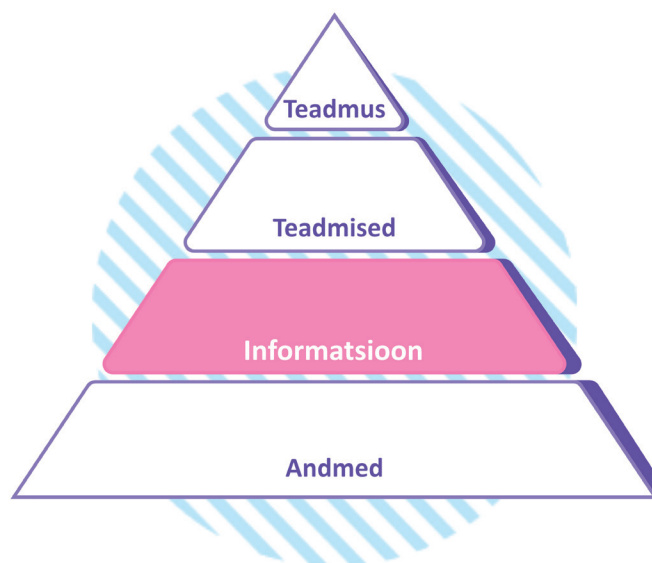
Nagu näha jooniselt 1.1. ei ole kõik andmed veel informatsioon. Andmed peavad olema kasutamiseks töödeldud ning neil peab olema tähendus ja seosed, et neid võiks informatsiooni jaoks pidada. Kui tekivad asjakohase kasuliku informatsiooni kogumid, saab juba rääkida teadmistest. Kui aga on toimunud analüüsimine ja seejärel tekkinud arusaam, võib rääkida tead-

musest või tarkusest (Virkus, 2017). Seega võib tõdeda, et noortele vahendatavat informatsiooni, mis põhineb korrastatud ja süstematiseeritud andmetel, on neil vaja teadmisteks, mis aitavad neil luua arusaama ühel või teisel teemal.

Noored, nagu noorsootõtajakidki, on informatsiooniga üsna igapäevaselt seotud selliste tegevuste kaudu nagu info otsimine, vahendamine, süstematiseerimine ja säilitamine ning info kasutamine koos selle mõtestamisega. Info otsimisele eelneb infovajadus, mis võib olla teadvustamata – väljendunud näiteks sisemise rahulolematuse tundena, kuid noorte puhul ka kogemuse puudumisest tulenev teadmus mingit infot üldse tahta. Infovajadus võib olla ka teadvustatud, kuid mitte veel konkreetselt sõnastatud ja selgelt formuleeritud või siis on infovajadus sõnastatud ning sel juhul on lihtne infot otsima asuda (Virkus, 2009).

Joonis 1.1.

Liikumine andmetest teadmiseni.
(Verschuuren & Oers 2018 põhjal)

2. Mõtestamine on tähenduse andmine, info tõlgendamine ja oma elukogemusse või olukorda paigutamine. Mõtestamine on alati seotud isiklike kogemuste, kultuurilise ja sotsiaalse taustaga, teiste inimestega meie ümber jne.

Eesmärgistatud info otsimise kõrval võib eksisteerida, seda eriti noorte seas, informatsiooni sees viibimine meelelahutuslikul põhjusel või isegi põhjuseeta. Viimane aitab selgitada sellist sotsiaalsest nähtust nagu FOMO (fear of missing out), mis avaldub pidevas hirmus jääda ilma millestki olulisest (sh virtuaalsest kuulumisest kuhugi), mis sotsiaalmeedias aset leiab, ja veendumus sellest, et midagi põnevat seal kindlasti aset leiab, kui vahepeal sotsiaalmeediast eemal olla (Herz jt, 2015).

Infotöö on seotud infopädevusega. **Infopädevus on oskus infovajadust hinnata, oskus sobilikku infot leida ning oskus infot analüüsivalt, kriitiliselt ja eetilisel kasutada** (Lanning, 2012). Infopädevus on võime aru saada, millal infot on vaja ning seejärel leida, hinnata ja kasutada seda infot tulemuslikult ja eetiliselt, et saada vastus, lahendada olukord ning õppida tuleviku jaoks. Infopädevus on omandatav ja arendatav.

Infopädevuse arendamine infoühiskonna kontekstis on oluline, sest informatsioon võiks

tuua kasutajale kasu, kuid esineb ka tahtlikku väärinfot, mis tekitab kahju. Tahtlik väärinfo võib esile tulla näiteks valimiste kontekstis, kus selle eesmärk on süsteemne vastaskandidaatide või erakondade maine kahjustamine ja seeläbi enda positsioonide kindlustamine valijate silmis. Kahjustavat väärinfot on leviatatud ka noortele, näiteks mitmete neile suunatud virtuaalmängude või -väljakutsetega (Momo-challenge jt). Virtuaalsete suhtlusvõimaluste paljusus teeb väärinfo leviku üsna lihtsaks, mistõttu on info kriitiline analüüsimine äärmiselt oluline.

Info otsimise kõrval jõuab palju infot noorteni tänapäeval ka otsimata ning siin tasub alati hinnata info loomisele kulunud aega – mida kiiremini on info loodud ja vahendatud, seda suurema tõenäosusega on info pealiskaudne või lausa ekslik või eksitav. **Infopädevus hõlmab seega oskust pöörata tähelepanu usaldusväärsete infoallikate mitmekesisusele ja mitte sõltuda ühest infoallikast** (Lanning, 2012). Viimane soovitus on kohane ka noortefototöös.

Seetõttu on noorsootöös, lisaks infovajaduse väljaselgitamisele ja hindamisele, info otsimisele ja vahendamisele äärmiselt oluline jõuda noortega info analüüsimise ja mõtestamiseni, et infost saaks õppimise, teadmiste kujunemise ja probleemide lahendamise vahend.

Vahend, mida noortel tuleb õppida kasutama teadlikult, arukalt ja eetiliselt. Selleks, et toetada noori nende infopädevuse tõstmisel, peavad noorsootöötajad tegelema oma infopädevuse tõstmisega.

1.2. Noorte arengu toetamine noorsootöö võimaluste kaudu

Noorsootöö on noortele mitmekülgse arengu tagamiseks tingimuste loomine väljaspool formaalharidust, perekonda ja tööd. Lisaks iseloomustavad noorsootööd noorte osalemine vaba tahte alusel, võrdne kohtlemine, partnerlus, sallivus, noorte huvidest lähtumine ja omaalgatuse toetamine (Noorsootöö seadus, 2010). Selleks, et noorsootööd hästi teha ehk tingimused noore arenguks luua, peame küsima millises suunas, millal ja kuidas noor peaks üldse arenema?

Noorsootöö rolli mõistmiseks võib alustada sellest, kuidas me noori ja noorust näeme. Ajaloost leiab erinevaid lähenemisi noortele ja noorusele ning tänagi eksisteerivad erinevad nooruse käsitlused samaaegselt, olles seotud riigi ajaloo, kultuuri ja väärtustega. Noorust võib näha järgmiselt (Tyyskä, 2017):

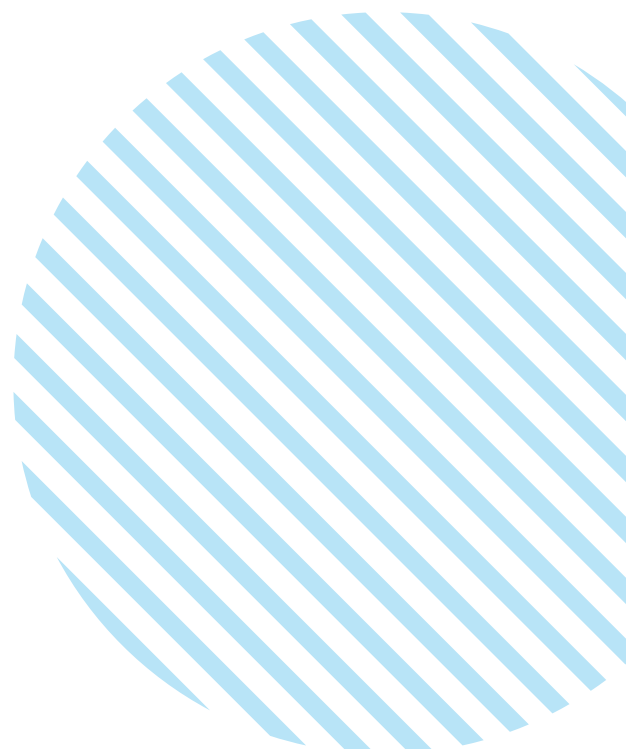
- » Positiivse arengu teooriad: noorust nähakse kui perioodi, mis valmistab last ette täiskasvanuks saamiseks (näiteks E. Eriksoni arenguteooria).
- » Konservatiivne lähenemine: noorust nähakse kui sotsialiseerumise aega ja leitakse, et selle käigus tekib tõenäoliselt raskusi (näiteks arvamus, et noored on kindlasti mässumeelsed, neile meeldib riskikäitumine jms) – „noor kui probleem“ lähenemine.
- » Kriitiline teooria: nähakse, et noortest on saanud institutsioonide „objekt“ ning neil endil ei ole võimu oma elu üle; arutletakse, kellel on noorte üle võimu ja kuidas nad seda võimu kasutavad (õpetajad, noorsoopolitsei jne), ning otsitakse võimalusi noorte võimestamiseks.
- » Inimõiguste perspektiiv: esikohal on laste ja noorte õigustest lähtumine ja nende õiguste eest seismine – lapsi ja noori

teavitatakse nende õigustest ning neid võimestatakse nii, et nad on suutelised enda eest seisma.

Noorsootööl võib olla mitmeid rolle või funktsioone – sõltuvalt sellest, kuidas noori ühiskonnas nähakse. Suures plaanis võib käsitlused kokku võtta järgmiselt:

- 1) noorsootöö toetab noorte arengut selleks, et nad kohaneksid ühiskonnaga;**
- 2) noorsootöö toetab noorte arengut selleks, et nad muutuvad ühiskonnas ka ise muutusi esile kutsuksid ja ellu viiksid.**

Noorsootöö kontekstis on oluline küsida, milliseid võimeid peaksid noored endas arendama, et nad oskaksid kaasa rääkida, kas ja millisel moel vajab nende enesekindlus toetamist ning kas ja kuhu saab noorsootöötaja noortega kaasa minna, et neile „uksi avada“? See on kooskõlas laste ja noorte õigustest lähtumise perspektiiviga, milles näiteks Austraalias nähakse noorsootöötajat spetsialistina, kes lähtub esmavalikuna alati noorte huvidest ja õigustest.

Noorsootõtaja võib olla nii eeskuju, õpetaja, kasvataja, suunaja, võimestaja, aktivisti, eestseisja kui ka coach³i rollis. Tabelis 1.1. on integreeritud Tyyskä lähenemist Buttersi ja Newelli noorsootöö mudelist pärineva ideega kirjeldada noorsootöö funktsioone (viidanud Cooper, 2018) ja seda, kuidas noort või noorsootõtajat sealjuures nähakse. Erinevalt Buttersi ja Newelli mudelist (1978), kus noorsootööd on vaadeldud kindlate ajaperioodide lõikes, on siin noorsootöö integreeritud nooruse käsituste teoreetiliste lähtekohtadega, mis võtabki seega eelneva arutelu kokku.

Tabel 1.1.

Nooruse käsitused, noorsootöö funktsioonid ja noorsootõtaja rollid.

(Tyyskä, 2017; Cooper, 2018; Butters, Newell, 1978 põhjal)

	Noor/noorus	Noorsootöö funktsioon	Noorsootõtaja roll
Positiivse arengu teooriad	Teel küpseks inimeseks (täiskasvanuks) saamise poole	Toetada noori üleminekul lapse- ja nooreast täiskasvanuks saamisel. Aidata omandada ühiskonna normid, reeglid ja toetada ühiskonnas hakkama saamist	Eeskuju, suunaja, õpetaja
Konservatiivne lähenemine	Teel küpseks inimeseks (täiskasvanuks) saamise poole tekib noortel enamasti probleeme, nad on mässumeelsed, protestivad, rikuvad reegleid jne	Probleeme on vaja ennetada, riskikäitumist vähendada ja noored suunata tagasi ühiskonna normide, reeglite ning aktsepteeritava toimetuleku juurde	Suunaja, nõustaja, kasvataja, mõnel juhul kontrollija
Kriitiline teooria	Noored on ühiskonna liikmed juba noorena, nende protestid jm on mõistetav, sest enamasti on noored võimust ilma jäetud ja otsuste tegemises ei osale	Noorte võimestamine osalema iseenda elu, aga ka kogukonna ja ühiskonna elu otsustes, ja kaasarääkimises	Akivist, eestseisja, coach
Inimõiguste perspektiiv	Noored on ühiskonna liikmed juba praegu, noorena ja neil on õigus kaasa rääkida, otsustada, osaleda. Noorte õigustest lähtumine ja nende tagamine on oluline	Noorte võimestamine, nende õiguste eest seismine	Akivist, eestseisja, coach

3. Coach'i mõistame siin kontekstis kaasamõtlejana, kes soovib inimese (antud juhul noore) arengut toetada, kuid annab vastutuse ja valikute tegemise inimesele endale.

Noorsootöö alusena sagedamini viidatud (Sercombe, 2018) noorte positiivse arengu toetamise kontseptsioonis, mille töötas välja G. Konopka (1973) on kaheksa tegutsemise põhimõtet (viidanud Walker, 2016):

- 1)** turvalisuse ja elu korrastatuse tunnetamine;
- 2)** aktiivse osalemise ja kuulumise kogemine;
- 3)** enesehinnangu arendamine tähendusrikka panuse kaudu;
- 4)** eneseavastamine eksperimenteerimise kaudu;
- 5)** oluliste ja sisukate suhete arendamine eakaaslaste ning täiskasvanutega;
- 6)** konfliktsete väärtuste üle arutlemine ning oma väärtuste kujundamine;
- 7)** uhkuse tundmine oma kompetentsuse ja meisterlikkuse üle;
- 8)** elu nautimise võime ning edu võimalikkusesse uskumise suurendamine.

Positiivse arengu toetamise kaheksa põhimõtet näitavad, et noorsootöö tegemise peamine ressurss on noorsootöötaja. Põhimõtete elluviimine on suuresti üles ehitatud usaldusväärse täiskasvanu ja noore vahelisele suhtlusele ning partnerlusele, kuhu mahub õppimist ja harjutamist, väärtuskasvatust, eksperimenteerimist, suhtlemist, enese tundmaõppimist ja kogukonda panustamist. Noorsootöös keskendutakse algatusvõime, ettevõtlikkuse, suhtlemisoskuse, loovuse, innovaatilise mõtlemise, kultuurilise eneseväljenduse, eneseteadlikkuse ja kodanikuks olemise arendamisele, kuid ka õpioskuste, kriitilise ja analüütilise mõtlemise, probleemilahendusoskuse ja infotehnoloogiliste pädevuste arendamisele (Rannala, Allekand, 2018).

Noored omandavad noorsootöös mitteformaalse õppimise kaudu mitmeid elukestva õppe võtmepädevusi⁴ ja tulevikuoskusi. Elukestva õppe võtmepädevused ja noorte positiivse arengu toetamise tegevuspõhimõtted on olemuselt sarnased.

4. Elukestva õppe võtmepädevused on õppimisoskus, sotsiaalsed oskused ja kodanikupädevus, algatusvõime ja ettevõtlikkus, emakeeleoskus, võõrkeelteoskus, digipädevus, matemaatikapädevus ning teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest, kultuuriteadlikkus ja kultuuriline eneseväljendus.

1.3. Noorsootõtajate ja teiste spetsialistide roll ning pedagoogiline lähenemine noorteinfotõõs

Info ja tõõ infoga on lahutamatu osa noorsootõtõõst ja noorsootõtõõ tegemise spetsiifiline vorm (Cangelossi, 2010), kus põhirõhk on noori huvitava ja neile vajaliku info kogumisel, vahendamisel, analüüsimisel jm eespool kirjeldatud infokäitumisega seonduvatel tegevustel noorte igapäevaelu kontekstis. **Noorsootõtõtaja roll noorsootõtõõs ei saa erineda tema rollist noorteinfotõtõõs.**

Infotõtõõ, aga ka mitteformaalne õppimine on lõimitud noorsootõtõõsse ja need aitavad kaasa selle eesmärkide saavutamisele. Noorsootõtõtõtaja loob tähendusrikkaid õpisiituatsioone, mis tekivad noorte vajaduste ja huvide märkamisest ning suhtlusest noortega ja teostuvad noorsootõtõtõtaja poolt hoolikalt ja läbimõeldult valitud meetodite abil ning sobivas keskkonnas. **See eeldab aga noorsootõtõtõtajalt pidevat tähelepanelikkust ning noorte vajaduste, huvide, väärtuste, oskuste ja teadmiste hindamist või mõistmist, aga ka oma tõõ üle pidevat reflekteerimist: kas noored õpivad uusi, neile vajalikke oskusi, saavad**

uusi teadmisi, mõtlevad oma väärtuste ja selle üle, millist infot nad võiksid vajada?

Noorsootõtõtõõ ja seega ka noorteinfotõtõtõõ pedagoogilises keskmes on noorest kui indiviidist lähtumine ja tema õppimise toetamine. Noor on küll haavatavamas rollis, aga noorsootõtõtõtaja ei asea end hierarhias kõrgemale, vaid on õppeprotsessis noore kaasteeline või *coach* ja tema arengu toetaja. **Noorteinfotõtõtõõs võib see tähendada seda, et noore nõusolekul otsitakse vastuseid koos ning talle ei dikteerita „õigeid“ vastuseid ette.** Noor õpib seeläbi võtma protsessis vastutust, sest tulemus kuulub talle. Samal ajal arenevad tema võimed ja ta kasutab kõiki endas olevaid ressursse, et saavutada parimat tulemust. **Noorsootõtõtõtaja ülesanne on jälgida, et noorsootõtõtõõ keskkond ja noorteinfo toetaks noorte eneseteostust ja aktiivset osalust ning noorsootõtõtõtõtaja saab noortele toeks olla otsustes kaasa rääkimisel ja ühiskonnas osalemisel** (vt foto 1.1.).

Foto 1.1.

Juhendamine ja õppimine noorsootõtõtõõs.

(Allikas: Eesti Noorsootõtõtõtõtajate Kogu pildipank, autor: G. Alamets)

Inimkeskse või humanistliku pedagoogika põhimõtetele tuginedes **ei ole noorsootöös ja seega ka noorteinfotöös alati kõige olulisem leida probleemidele kiireid lahendusi, vaid hoopis põhjalikult pühenduda noortele, neid mõista, nende olukorrast ja küsimustest lähtuda, neisse empaatiliselt suhtuda – selleks, et aidata neil teadvustada olukorda või probleemi, selle tagamaid, mõista paremini iseennast ning julgustada neid lahendusi leidma ja teostama.** Need põhimõtted koonduvad ühtlasi *coach*'ivas pedagoogikas, mille põhimõtteid on noorsootöösse kohandanud meie põhjanaabrid. **Coach'iv pedagoogika tugineb arusaamal sellest, et iga inimene on väärtuslik ja võib ning peabki tegema oma elus valikuid, kahjustamata kedagi teist või riivamata kellegi teise õigusi oma valikutele.** Coach'ivas pedagoogikas toetatakse samuti õppijat vastutuse võtmisel oma õppimise eest. Toetamine toimub nii individuaalselt kui ka rühmas ja noorsootöötaja on siin justkui coach või treener, kes toetab õppimise protsessi, analüüsib koos noore kui õppijaga sooritust ja julgustab teda uuesti ning paremini proovima (Hoikkala, Kuivakangas, 2017).

Soomlased on noorsootöö pedagoogilise olemuse kirjeldamiseks kasutanud ka suhestumise/suhtlemise pedagoogikat (relational pedagogy) (Kiilakoski jt, 2018). **Noorsootöö tugineb suurel määral suhtlemisele, dialoogile noorsootöötaja ja noorte vahel.**

Tähendusrikka suhtlemise kaudu, mis on üles ehitatud usaldavale ja lugupidavale partnerlusele, leiavad noored uue info abil uusi perspektiive, teadmisi, oskusi, kuuluvust, eneseteostust jne. Info leidmise ning suhtlemise ja arutluste toel luuakse muu hulgas uusi arusaamu. Koolis, külas, linnas, riigis, noortegrupis või peres toimuv mõjutab noorte elu ja see tuleb noorsootöösse kaasa. Noorsootöös peaks noortel olema turvaline neid teemasid koos noorsootöötaja ja teiste

noortega põhjalikult analüüsida, omandades uusi vaatenurki, laiendades oma väärtuspiire jne.

Suhetes ja suhtlemises on vestlustel oluline koht. Noorsootöötaja roll on mõnevõrra raskemgi kui õpetaja roll. Õpetaja lähtub õppekavast ja teadmistest, mida omandama peab. Formaalses õppimises on (olnud) rohkem monolooge – seda illustreerib klassikaline pilt kooliõpetajast klassi ees teemast õpilastele rääkimas ja õpilased teda kuulamas. Samal ajal on noorsootöös tähtsustatud dialoogid ja vestlused noorte ning noorsootöötaja vahel: kõik räägivad kaasa, eriarvamustele on ruumi ning sündmused, aga võib olla ka konfliktid, mis leiavad aset ühiskonnas ja kogukonnas, arutletakse ning mõeldakse koos läbi (Batsleer, 2008).

Noorsootöös aset leidvad vestlused on võimestava iseloomuga arutelud, mis ei anna valmistõdesid, vaid on pigem orienteeritud eelarvamuste, manipulatsioonide, valede, võimu väärkasutuse jms avastamisele, kriitilisele analüüsimisele, oma väärtuste ja käitumise läbimõtlemisele. Millistesse vestlustesse asuda, millist sõnavara kasutada, millist sõnavara vältida (sh kuidas vältida sildistamist, eelarvamuste süvendamist), milliste vestluste juurde tagasi tulla, millisele infole toetuda jne – need on küsimused, millega noorsootöötaja peab igapäevaselt tegelema (Batsleer, 2008).

Töö noortega sisaldab suhtlemist, suhestumist, mõtestamist ja võimestamist. Neid aspekte võiks silmas pidada ka infotöös. Kooli ja õpetajate roll infopädevuse tõstjana on kindlasti suur: koolis on infot vaja otsida, leida ja kasutada pidevalt. **Hea koostöö õpetajate ja noortega töötavate spetsialistide vahel aitab kaasa noorte info-kirjaoskuse arenemisele, info mõistlikule ja mõtestatud kasutamisele ning laiemalt noorte arengu toetamisele, võimestamisele ja kogukonnaelus kaasalõõmisele.**

Kokkuvõte

Kokkuvõtteks võib öelda, et noorsootöö eesmärk on noorte eneseteostuse, iseseisva toimetuleku ja osalemise toetamine.

See sisaldab suures osas partnerlusel, usaldusel, lugupidamisel, avatusel tuginevat suhtlemist, mille käigus arvestatakse seda, mida noored vajavad, mis neid huvitab ning takistab ennast teostamast, kaasa löömast ja -rääkimast.

Noorteinfotöö noorsootöö osana on ühelt poolt usaldusväärse info otsimine koos noortega, noortele info vahendamine aga ka infokirjaoskuse õpetamine. Teisalt on noorteinfotöö noortega koos info üle kriitiline arutlemine, noorte toetamine saadud teadmised arusaamise kujundamisel ning sealt edasi iseseisvate valikute ja otsuste tegemisel.

Põhja-Tallinna noortekeskuse kogemus noorte enesearengu ja sotsiaalse ettevõtluse toetamisel.

Foto 1.2.

Põhja-Tallinna Noortekeskuse tegevused noorte sotsiaalset ettevõtlust edendava arenguprogrammi projekti raames.

(Allikas: Põhja-Tallinna Noortekeskus)

Põhja-Tallinna Noortekeskuses leidis 2017. aastal aset noorte sotsiaalset ettevõtlust edendava arenguprogrammi projekt, mis oli loodud koostöös Eesti Noorsootöö Keskuse, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku, Sotsiaalse Innovatsiooni Labori ning teiste partneritega, et soodustada noorte sotsiaalse ettevõtluse süsteemset arengut. Projekt oli mõeldud noorte enesuse suurendamiseks läbi positiivse mitteformaalse õpikogemuse ning tekitamaks noortel huvi sotsiaalse ettevõtluse vastu.

Programmis osalenud 13 noorukit vanuses 15–20 said palju uusi teadmisi, oskusi ja kogemusi eestvedamisest, meeskonnatööst, sotsiaalsest ettevõtlusest, disainmõtlemisest, probleemide lahendamisest ja ärimudeli koostamisest, mis andis neile enesekindlust ja indu olla tulevikus ettevõtlikum. Programmi jooksul kujunesid välja 2 ideed: NOMF (Noorte muusikafestival) noortelt noortele ja Informal Meetings (keele ja kultuuri õppimine).

Projekti meetodika põhineb noorsootöö peamisele põhimõttele, nimelt noorte mitmekülgse arengu toetamine mitteformaalõpe kaudu. Projekti jooksul külastasid noored

Escape Room'i ja Kopli Ettevõtlusinkubatorit. Oma teadmisi ja kogemusi on noortega jaganud MTÜ Aarete Laegas ja Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, kes suunasid noori, kuidas ja millest alustada ettevõtluse puhul. Arenguprogrammi lõpus korraldati väljasõit Tartu ettevõtluskülla, kus noored said osa õpetliku ja põneva kogemuse ettevõtjatena. Ettevõtluskülas asetati noored elulistes situatsioonidesse ettevõtjatena ning noortelt saadud tagasiside järgi õppisid nad hindama inimestevahelist koostööd, rahasäästlikust ning julgust. Noored taipasid, et ühise eesmärgi nimel on koostöö võimalik ka siis, kui pole varem kohtunud või räägitakse erinevaid keeli. Rollimängul põhinev koolitusmäng aitas noortel analüüsida oma kogemusi, saada uusi teadmisi ning luua seoseid mängu ja päriselu vahel. Tegevuste raames oli noortefotöö tegevuste lahutamatu ja oluline osa. Projekti lõppedes olid noored teavitatud sotsiaalse ettevõtluse võimalustest ja analüüsinud koos noorsootöötajatega, kuidas uued teadmised ettevõtlikkuse kohta toetavad nende edasist mitmekülgset arengut.

1.4. Noorteinfo ja noorte osaluse roll noorte elus

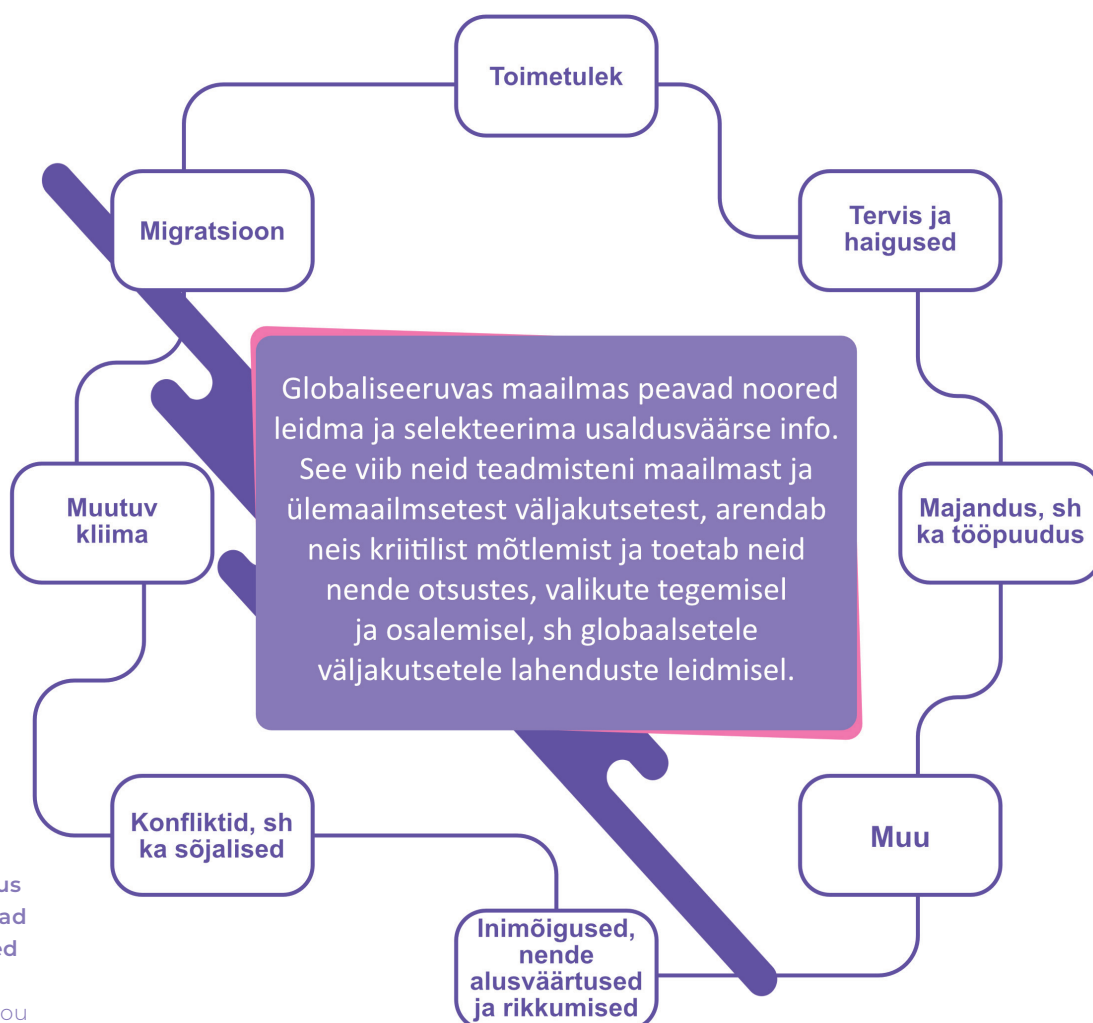
Noorte aktiivne osalus kogukonna- ja ühiskonnaelus on üks noorsootöö ja seega noorteinfotöö laiemaid eesmärke. Noorteinfo toetatakse noori nende iseseisvuse saavutamisel, otsuste langetamisel, valikute tegemisel ning laiemalt kogukonnas ja ühiskonnas osalemisel.

Noorteinfo aitab noortel saavutada sihte, viia ellu eesmärke ning osaleda ühiskonnas aktiivsel ja mõtestatud moel. Informatsioon peab olema tagatud viisil, mis toetab noorte iseseisvust (ERYICA, 2018). See tähendab, et info ja saadud teadmised peavad aitama noortel mõtestada oma elu ja tulla üha iseseisvamalt toime oma väljakutsete ja valikutega.

Planeeritud ja süsteemne noorteinfotöö

toetab noorte kaasamist ühiskonda. Noored vajavad erinevatel eluetappidel erinevat infot, mis toetaks neid oma vajadustest ja huvidest lähtuvate valikute tegemisel ja võimaluste leidmisel. Noorematel noortel võib olla suurem vajadus huvihariduse ja -tegevuse info järele. Põhikooli lõpetajad tunnevad aga vajadust uurida erinevate haridus- ja töövõimaluste, kuid ka näiteks reisimise, suhete, ühiskonnas toimuva kohta.

Noorsootõtaja oskuslik noorteinfotöö koos noortega võimaldab noortel mõista, kuidas leida ja kasutada uut infot, kuidas infot kriitiliselt analüüsida ja seeläbi uusi teadmisi saada ning otsuseid teha. Mida rohkem on teadmisi, seda paremini mõis-

Joonis 1.2.

Noore infovajadus ja sellel põhinevad osalusvõimalused globaliseeruv maailmas. (T.Dibou koostatud)

tavad noored elu ja tulevad väljakutsetega toime, kuid seda julgemalt võtavad nad ka osa ühiskonnas toimuvast. **Noorsootöötaja roll noortefotões on toetada noori erinevatest allikatest pärineva info analüüsimisel ja läbimõeldud otsuste langetamisel.** Noortele suunatud ja neile arusaadava info puudus või noorte piiratud ligipääs infole võib viia noorte hariduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete takistusteni, mis omakorda suurendavad noorte tõrjutust.

Info on muutunud eriti oluliseks globaliseerivas maailmas ja internetiajastul ning näeme, kuidas globaalsed probleemid ühelt poolt noori kindlasti huvitavad ja kõnetavad, aga teiselt poolt ka mõjutavad ja ohustavad (vt joonis 1.2).

Näiteks on kliima soojenemine globaalse probleemina toonud noored erinevates riikides tänavale protestima. **Noorte protestid**⁵ tulenevad teadlikkusest ja probleemi tõsiduse mõistmisest, milleni on aidanud jõuda muu hulgas nii usaldusväärsed kliima muutumist kirjeldavad uuringud, õppetöös omandatu, kogemused enda elust kui ka temaatilised arutelud-debatid.

Eesti noored räägivad ka kaasa maailmaprobleemide märkamisel, sh kliimamuutuste tagajärgedest, säästlikkusest ja Eesti pingutusest rohkem toetuda taastuvatele energiaallikatele. 2019. aastal märtsil kogunesid Tallinnas Toompea lossi ees, aga ka Tartus Raekoja platsil ja Paides kooliõpilased meelevaldusele ülemaailmse noorte kliimastreigi raames, et juhtida tähelepanu sellele, et kliima- ja keskkonnateemad oleksid poliitikas **prioriteetsemad**⁶. **Meelevaldus**⁷ oli osa Fridays For

Future liikumisest, millele pani aluse Rootsi koolitüdruk Greta Thunberg, kes tahtis juhtida maailma tippude tähelepanu noorte murele maailma tuleviku pärast seoses kliimasoojenemisega ja läks 20. augustil 2018 iseseisvalt Rootsi parlamendihoone juurde meelt avaldama. Täna on Greta Thunberg kliimaaktivistide juhtfiguur ja paljudele noortele eeskujuks. Eestis oli kliimastreigi peamiseks algatajaks Tallinna Arte Gümnaasiumi 16-aastane õpilane Kristin Siil.

Seega, rääkides noorteinfo rollist ei saa alahinnata selle rolli noorte osaluse toetamisel. Erinevates **noorte osaluse mudelites**⁸ on tähelepanu pööratud eeldusele, et noorte aktiivne osalemine on seotud nende informeeritusega. **Informatsioon on eeldus noorte kaasamiseks, sest annab kõigepealt noortele teadmisi osalusvõimalustest, mille põhjal otsustada, kas nad on huvitatud kaasatud olemisest.** Info puudumisel noored ei teadvusta osaluse olulisust ja näitavad seetõttu üles passiivsust.

Laste ja noorte osalemine otsuste tegemises on arendava ja potentsiaali avava perspektiiviga – teada, et sina oledki oma elu ekspert ning sinu arvamus loeb, on igale inimesele tähtis (Walker, 2016). Noorsootöö, toetudes infole, vestlustele ja suhtlemisele, saab võimestada nii üksikuid noori kui ka noortegruppe osalema ja kaasa rääkima ükskõik millise tasandi otsustes. Otsuste tegemine tähendab aga enamasti tausta „kaalumist“, mis eeldab tõepärase info leidmist, analüüsi ja arutelu ning valikute tegemist.

5. Vt lähemalt <https://qz.com/1574522/pictures-climate-change-protests-by-young-people-around-the-world/>

6. Vt lähemalt <https://www.err.ee/920506/ligi-500-noort-avaldas-toompeal-meelt-kliimamuutuste-vastu-ja-lubas-ta-gasi-tulla-kui-midagi-ei-muutu>

7. Vt lähemalt Eenlo, E. (2019). Õpilaste kliimaprotestidel osales üle maailma sadu tuhandeid noori.

Postimees. <https://www.postimees.ee/6546498/opilaste-kliimaprotestidel-osales-ule-maailma-sadu-tuhandeid-noori>

8. Vt lähemalt Participation Models... (2012) https://www.nonformality.org/wp-content/uploads/2012/11/Participation_Models_20121118.pdf

NÄIDE 1.2.

Noorte informeerimine ja osaluse toetamine otsuste tegemises Erasmus+ rahvusvahelistes noorteprojektides

Igal aastal korraldatakse **Erasmus+**⁹ programmi raames mitmeid noorteprojekte Eestis eesmärgiga toetada noorte osalust, ettevõtlikkust ja eneseteostust ning tugevdada noorsootöö kvaliteeti ja rahvusvahelistumist ning soodustada noortepoliitika arengut. Noortevaldkonnas toetatakse noortevahetusi, noorte osalusprojekte, rahvusvahelisi noortealgatusi, noorsootöötajate õpirännet ning organisatsioonide strateegilist koostööd noorsootöö arendamisel. Toetust saavad taotleda nii mittetulundusühingud ja sihtasutused, avalik-õiguslikud juriidilised isikud (nt kool, noortekeskus), ettevõtted (piirangutega) kui ka lihtsalt noortegrupid. Projektid teemad on mitmekesised, lähtudes osalevate noorte huvidest. Projektid võimaldavad informeerida noori erinevatest maailma väljakutsetest ja nende elu puudutavatest küsimustest, tõsta nende teadlikkust kaasa rääkida neid puudutavatel teemadel ja õppida erinevaid oskusi.

Foto 1.3 on toodud näide Erasmus+ programmi raames Eestis toimunud rahvusvahelisest noortevahetusest, mille teemaks oli heaolu riik. Projekt oli algatatud noorte endi poolt. Noored ühe nädala raames arutlesid millises riigis nad soovivad elada ja kuidas nad peavad kodanikuna panustada oma riigi heaolusse. Projekti raames on noored kohtunud mitmetega Eesti kohalike poliitikute ja Tallinna noorteosaluskogu esindajatega. Projekt teavitas noori nende võimalusest kaasa rääkida n-õ rohujuure tasandil ning noored said ise õppida kuidas neil on võimalus aktiivselt osaleda poliitika kujundamisel erinevates Euroopa riikides. Noorte aktiivse osaluse eelduseks oli noorte kaasamine juba projekti algul teema ja idee valikul, projekti taotluse kirjutamisel ja projekti tegevuste elluviimisel. Noorsootöötaja roll oli toetada noorte algatust ja luua koos noortega keskkond, mis loob eeldused õpikogemuse saamiseks.

Foto 1.3. Erasmus+ programmi raames läbi viidud rahvusvaheline noortevahetus Eestis SA Archimedese noorteagentuuri poolt toetatud projekt. (Autor: T. Dibou)

9. Vt lähemalt <https://noored.ee/programmid/erasmus/>

Joonis 1.3 Noorteinfo kasu ja mõju. (ERYICA, 2015)

Noorteinfo

Mõju ja Kasu

- Noorteinfo pakub teavet, mis hõlmab kõiki noore elu puudatavaid huvivaldkondi, suurendab noore võimalusi ning pakub juurdepääsu kõikidele noortepoliitika meetmetele ja teemavaldkondadele.
- Noorteinfo aitab toetada ja on vahend mõjuva noortepoliitika toimimiseks.
- Noorteinfo aitab ühiskonda kaasata sotsiaalselt tõrjutud noori, sh koolist välja langenud ja töötuid.
- Noorteinfo toetab noore üleminekut lapsepõlvest täiskasvanuelli.
- Noorteinfo aitab ühendada kõiki noortepoliitika teemavaldkondi.
- Noorteinfo teenuste pakkumise eest vastutav võrgustik loob soodsad võimalused teenuste kättesaadavuseks ning aitab kaasa omavaheliste suhete loomisele noortevaldkonnas erinevate osaliste koostöös.
- Noorteinfo on noortele atraktiivses vormis ja loob võimaluse suurendada noorte huvitatust spetsialiseeritud (erialase) noorteinfo järele.
- Noorteinfo aitab toetada noorte teadlikkust, aktiivset osalust ja kriitilist mõtlemist ning aitab kujundada oskust võtta vastutus elu muutvate otsuste eest.
- Noorteinfo aitab toetada ja soodustab digitaalse kirjaoskuse arendamist.
- Noorteinfo toetab noorte teadlikkust, aktiivset osalust ja kriitilist mõtlemist ning aitab kujundada oskust võtta vastutus elu muutvate otsuste eest.
- Noorteinfo kvaliteedi tagamiseks on kokku lepitud standardid ja töötajatele viiakse läbi regulaarseid koolitusi. Tagasiside noorteinfo kasutajatelt aitab tagada noorteinfo kvaliteeti.
- Noorteinfo teenuste kvaliteetseks toimimiseks on loodud toetavad tegevused noortega töötavatele spetsialistidele ja asutustele. Noorteinfo vajalikud töövahendid ja meetodid on juba olemas ja see hoiab kokku riigi rahalisi ressursse.
- Noorteinfo aitab toetada põlvkondadevahelist dialoogi.
- Noorteinfo pakub teavet karjääri ja töötamisega seotud teemade kohta ning aitab kaasa noorte tööhõivatusel.

23 000 000 nooreni jõudnud

28 riiki on ERYICA liikmed

7500 kohalikkude ja regionaalset noorteinfo keskust

13 000 noorteinfo töötavat spetsialisti

53% ei oska hinnata internetis leiduva info õigsust

84% eelistavad saada noorteinfo teenust silmast silma

70% uuringus osalejatest on rahul nalle pakutud noorteinfo teenustega

Uuringud näitavad, et suuremat kasu noorteinfo teenusest nähakse maapiirkondades.

Töötud noored on huvitatud infost õppimise, töötamise ja vaba aja veetmise võimaluste kohta.

Kokkuvõte

Info maht ja roll meie igapäevaelus on kasvanud ja kasvamas. Infopädevus kui oskus hinnata ja leida sobilikku infot ning seda kriitiliselt analüüsida ja eetiliselt kasutada, on järjest vajalikum ning infopädevuse arendamine on noortefotöö üks olulisim ülesanne.

Info abil kujundame oma teadmised ja arusaamad ning teeme otsuseid ja valikuid – **tõepärasest infost ning oskusest seda analüüsida ja kasutada, sõltub palju**. Infopädevus on vajalik ka noorsootõtajale. Sõltumata sellest, millisele noori huvitavale või vajalikule infole parasjagu tähelepanu pööratakse, ei saa see protsess noorsootöö keskkonnas enamasti piirduda ainult info otsimise või vahendamisega. Noorsootöö tähendab suhtlemist ja arutlemist, noortefotöö kontekstis aga ka info mõtestamist koos noortega.

Noorteinfo on ühtlasi oluline noorte osaluse toetamisel.

Noorsootöö aluspõhimõte on lähtumine noortest, nende mõistmine, neist lugupidamine ja avatus noorte suhtes. Noorsootöö eesmärk on toetada noorte positiivset arengut. Oluline on seejuures näha noori iseseisvate inimestena, kelle arvamus loeb ja kes täiskasvanutega võrdväärsetel alustel kogukonnas ja ühiskonnas kaasa löövad, olles usaldusväärsed ja vastutuvõimelised. Noorsootöö olemus ning pedagoogiline lähenemine on võimestav ning vastutust andev – noorsootöös on oluline noori usaldada.

Noorsootõtajad on noorte võimestavad kaasteelised ja kaasamõtledjad.

Iseseisev praktiline ülesanne:

- 01** Noor pöördub noorsootõtaja poole enne kohaliku omavalitsuse valimisi murega, et ta ei oska otsust langetada ja vist ei lähegi valima. Tal on kaasas kõikide erakondade valimisprogrammid. Kuidas teda võiks toetada info kasutamisel ja mõtestamisel ning kodanikuna osalemisel?
- 02** Too välja, millised noorsootöö funktsioone ja noorsootõtaja rolle Sa tead? Millist rolli Sina oled täitnud, mis olukorras, miks ja mis valmistas raskusi?
- 03** Millised on noorsootõtaja kokkupuuted noortefoga tema igapäevatoos?
- 04** Kuidas seondub noorteinfo noorsootöö ja noorsootõtaja rollidega?

NOORTEINFO JA NOORTEINFOTÖÖ ALUSED

Ilona-Evelyn Rannala, Tanja Dibou

Sissejuhatus

Peatükk keskendub noorteinfo, noorteinfoteenuse ja noorteinfotöö mõistete sisu lahti seletamisele, lisaks käsitleb olulisi noortevaldkonna dokumente, mis toetavad noorteinfotööd, ja toob välja Euroopa noorteinfo harta (2018) põhimõtted. Noorteinfotöö tegevuste läbiviimiseks on teatud eeldusi noortega töötavatelt spetsialistidelt, seega kirjeldab peatükk samuti seda, millised pädevused on noorteinfotöös vajalikud. Samuti saab ülevaate noorteinfoteenuste eriliikidest, noorteinfoteenuste arendamisest riiklikul ja kohalikul tasandil ning noorte kaasamisest noorteinfoteenuste disainimisel. Peatükk lõpeb üldise noorteinfotöö protsessimudeli kirjeldusega.

1.2. Noorte arengu toetamine noorsootöö võimaluste kaudu

Alapeatükk selgitab, mis on noorteinfo ja kuidas see jaguneb (üldine, erialane/spetsialiseeritud, kohalik ja rahvusvaheline info) ning räägib noorteinfotöö ja -teenuse sisust. Alapeatüki peamine ülesanne on defineerida noorteinfo põhimõisted. Oluline siinkohal kujundada arusaam noorteinfost, noorteinfotööst ja noorteinfoteenusest ja nende omavahelistest seostest.

2.1.1. Mis on noorteinfo

Noorteinfo pakub noortele ümbritsevast elust teavet, toetab nende iseseisvust, suurendab teadlikkust erinevatest võimalustest ja valikutest oma elu paremaks korraldamiseks ning suurendab mõtestatud osalust ühiskonnas. Noorteinfo on suunatud 7–26-aastastele noortele, lähtub noorte vajadustest ja huvidest ning muudab noortele suunatud info neile kättesaadavaks. (ENTK, 2018) Lihtsamini öeldes kõik noori huvitavad teemad ongi noorteinfo.

Noortele suunatud info puhul on olulised info kvaliteet, usaldusväärsus, õigsus ja vahetu kättesaadavus otsese suhtluse (otsesuhtlus, messid, sündmused), digitaalsete kanalite (sotsiaalmeedia, rakendused, veebilehed) ja füüsilise keskkonna kaudu (stendid, plakatid, teemaseinad).

Noortele vajalikud ja huvipakkuvad teemad võivad erineda ning erinevused võivad põhineda näiteks geograafilistel, kultuurilistel, religioossetel, poliitilistel või rahvuslikel iseärasustel. Oluline faktor, mis mõjutab teemavaldkondade loetelu, on noorte vanus, sest erinevatel eluetappidel vajavad inimesed infot erinevatel teemadel. Teemade loetelu määramisel on peamine mõista ja näha noort tervikliku isiksusena, mis tähendab arvestada tema kõikide huvide, vajaduste ja väljakutsega erinevates keskkondades ja rollides, kus ta elab ja tegutseb.

Näiteks Eesti noorteinfoportaal [Teeviit](#)¹⁰ pakub noortele vahetut infot järgmistel teemadel: haridus ja õppimine, noorsootöö võimalused, töö ja karjäär, suhted ja turvalisus, tervis, ühiskond ja kodanik. Veebilehel on igal noorel võimalus registreeruda kasutajaks ning alustada isikliku kogemustepagasi täitmisega, mis võimaldab omandatud kogemusi analüüsida ja mõtestada. Samuti on võimalus lugeda noorte kogemuslugusid nende osaluse, vabatahtliku töö, ettevõtlikkuse, vaimse tervisega seonduvate teemadega.

Noorteinfo teemade ulatus sõltub noorte endi huvidest ja vajadust. Läbi viidud 2016. aastal noorteinfo uuringus „Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüs” uuriti, millist noorteinfot tänased noored tarbivad ning milline on noorte infovajadus ja neid huvitavad teemavaldkonnad. Tulemustest selgus, et 12–26-aastased noored on kõige rohkem infot otsinud õppimisvõimaluste, tervise ning huvihariduse ja -tegevuse kohta (vt joonis 2.1.). Samuti oli oluline info töötamisvõimaluste kohta, erinevad meelelahutusega seotud teemad (näiteks arvutimängud, muusikavideod, kultuuriüritused). Lisaks väljapakutud variantidele oli vastajatel võimalik lisada muid teemasid. Vastuste põhjal olid populaarseimad vaba aja ja hobidega seotud infootsingud (näiteks fotograafia, anime, tehnika teemal) ning koolitööga seotud infootsingud (näiteks erinevate referaatide jaoks) (HTM, 2016).

10. Vt lähemalt www.teeviit.ee

Joonis 2.1.
Noortele huvipakkuvad
teemad, mille kohta on
12–26-aastased noored infot
otsinud. (HTM 2016 põhjal,
küsitluses osales 1472 noort)

Õppimine Eestis	51%
Tervis	48%
Huviringid, huvikoolid, trennid	39%
Töötamine Eestis	35%
Mängud (arvutimängud jmt)	35%
Kultuuri- ja noorteüritused	33%
Videod(muusika videod jmt)	32%

Suhted	18%
Õigused	15%
Õppimine välismaal	14%
Turvalisus	12%
Noortelaagrid ja malevad	11%
Noorteühingud ja organisatsioonid	10%
Töötamine välismaal	10%
Ettevõtlus	10%
Iseseisev elu	10%

Rahaga seotud teemad	9%
Toetused, stipendiumid	9%
Vabatahtlik tegevus	8%
Rahvusvahelised võimalused	7%
Noorte osaluskogud	7%
Noortekeskused ja -toad	6%
Mõni muu teema	4%

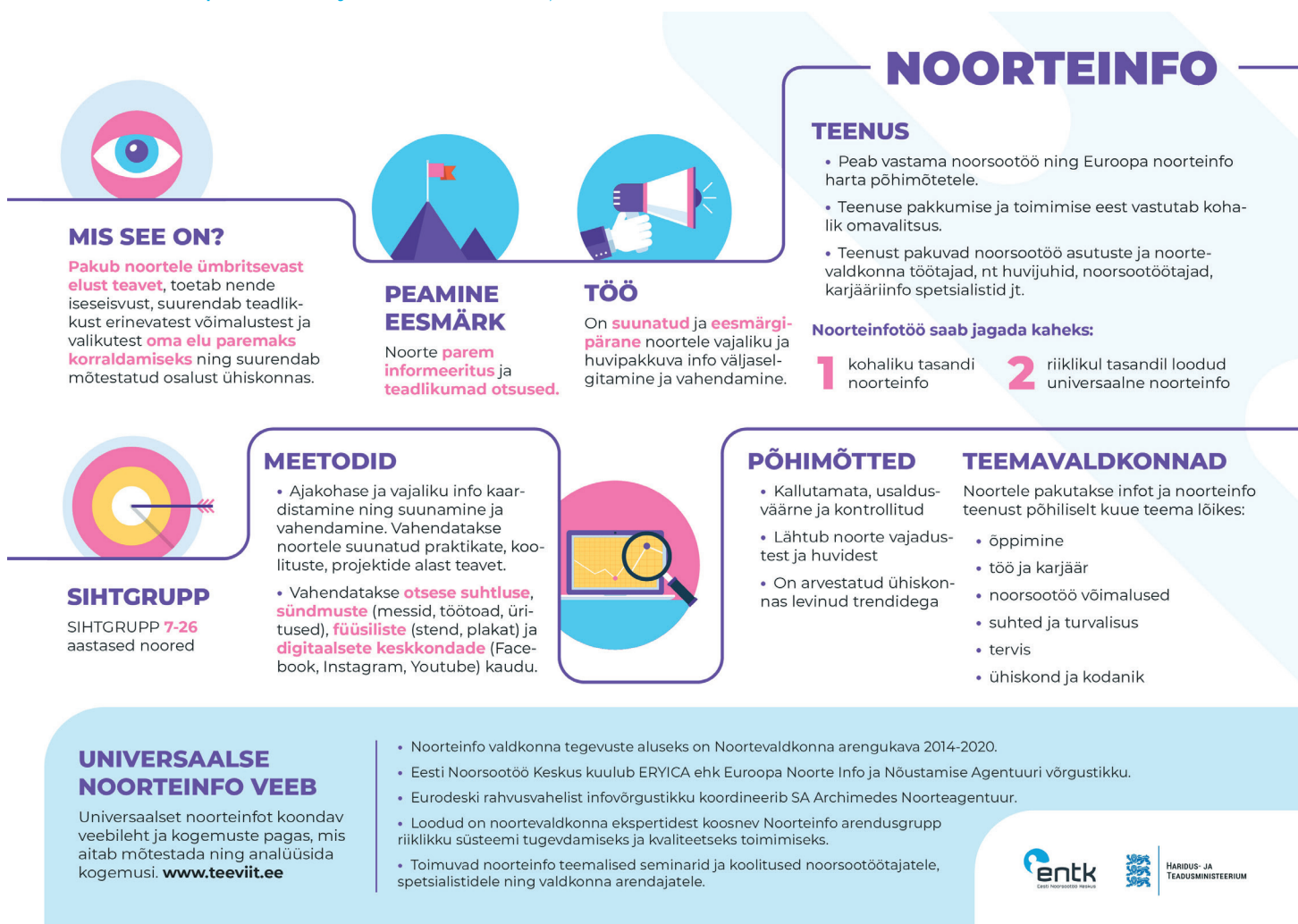
See, mis noortele huvi pakub, sõltub muu hulgas kohalikust kontekstist, noorte vajadustest ja ühiskondlikust ootusest noortele. Teemavaldkonnad, mis noori huvitavad, peavadki sisalduma noorteinfos. Noorteinfo iseloomulikuks tunnuseks on aga see, et see on kohandatud arusaadavaks noortele ning edastatud noortesõbralikus keeles ja noortele sobival viisil. Noorsootõtaja roll on noorteinfo toetada noori ühiskonnas toimuvat mõtestama ning teda ümbritsevast maailmast terviklikku pilti looma. Noorsootõtaja ülesanne on mõista noorte vajadusi ning aidata neil leida oma koht kogukonnas, riigis, Euroopas ja maailmas.

Noorteinfot saab nimetada ka teatavaks „tõlkevormiks”, sest tänapäeval on palju infot internetis mille noored ise saavad leida näiteks kasutades Google’i otsingut, kuid siinkohal noorsootõtaja roll ei seisne uue info loomisel, vaid ta tegutseb omamoodi „tõlkijana”, mis põhimõtteliselt tähendab noorele info arusaadavaks tegemist, et noor saaks sellest infost kasu kas või näiteks kasutada seda oma küsimuste vastamiseks või otsuste tegemiseks. (ERYICA, 2015) Teisisõnu noorsootõtaja on omamoodi „tõlkija” ja noorteinfo on omamoodi noortesõbralikus keeles “tõlgitud” ehk kohandatud info, mis vastab noorte vajadustele.

Eeltoodut ilmestab ENTK joonis 2.2.

Joonis 2.2.

Noorteinfo põhimõisted ja alused¹¹ (ENTK 2018)

11. Vt lähemalt <https://entk.ee/wp-content/uploads/2019/01/Noorteinfo-Infogram.pdf>

2.1.2. Mis on noorteinfoteenus?

Noorteinfoteenus on järjepidev, süsteemne ja planeeritud töö noortele suunatud ning neile huvipakkuva infoga (ERYICA, 2015, 2017, 2018). Teenuse toimimiseks ja selle arendamiseks on vajalik koostöö erinevate osapoolte vahel – oluline on kaasata noori, noorsootöötajaid, noorsootöö- ja haridusasutusi ning teisi sidus- ja teemavaldkondade partnereid. Teenus toetub noorsootöö ja noorteinfo põhimõtetele ning selle arendamise oluliseks lähtekohaks on ühiskonnas levivad trendid, noorte huvid ja vajadused.

Noorteinfoteenus sisaldab noorteinfotööd noorsootöösutustes. Noorte toetamiseks pakuvad enamasti noorteinfot noorsootöösutused ja noortega töötavad spetsialistid, aga ka konkreetset teemat käsitletavat asutuses, näiteks

Lasteabi telefoni teenus Sotsiaalkindlustusameti või noorte osalus Eesti Noorteühenduste Liidu eestvedamisel.

Ülesanne noori informeerida puudutab läbivalt kõiki noorsootöö ning teiste valdkondade tegevusi ja noortele pakutavaid võimalusi. Noorteinfoteenuseid arendatakse kahel tasandil: kohalikul tasandil, mille eest vastutab kohalik omavalitsus, ning üleriigilisel tasandil, mille eest vastutavad riikliku tasandi asutused (näiteks Eesti Noorsootöö Keskus). Mõlemal tasandil noorteinfoteenuste arendamisel Lähtutakse noorte tegelikest vajadustest, seega üha olulisemaks muutub noorte endi kaasamine noorteinfoteenuste disainimisse.

Noorteinfoteenuseid võib liigendada vastavalt teenuste sisusele ja eesmärgile (vt joonis 2.3.):

Joonis 2.3.

Noorteinfoteenuse eriliigid. (Autorite koostatud, kohandanud Uverskaja 2017 alusel)

1) Individuaalsed infovajadust rahuldavad infoteenused

Traditsioonilised infoteenused, mida pakutakse, kui noor pöördub informatsiooni leidmiseks otse noorsootõtaja poole, teiste sõnadega infopäringutele/küsimustele vastamine. Selliseid teenuseid osutatakse individuaalselt ning need põhinevad konkreetsetel vajadustel ja kerkivad üles küsimuse või probleemi olemasolul. Põhimõtteliselt tähendab see otsest infotööd noorega ning noore ja noorsootõtaja vahel toimub suuline individuaalne suhtlemine silmast silma või elektrooniliselt e-posti, Skype'i, Facebooki, Messengeri, SnapChati kaudu.

2) Üldised infoteavitusteenused

Teenused, mis pidevalt informeerivad infokasutajat uuest infost või levitavad infot aktuaalsetel teemadel. Infoteavitusteenused võivad olla suunatud kõigile või konkreetsele sihtgrupile. Noorteinfo kontekstis kuuluvad siia alla erinevad infoüritused/-sündmused sarnaste vajadustega gruppidele (infopäevad, seminarid, messid, loengud, konkursid jt info vahendamiseks korraldatud üritused) selleks, et tõsta noorte informeeritust neile huvipakkuvatel teemadel. Näiteks infoseminarid tervise, suhete, õppimisvõimaluste jms kohta. Noorteinfot saab ka edastada meediumite vahendusel (interneti, sh infoportaalide ja infolistide, meedia, sh trükimeedia, raadio, televisiooni, trükiste jt väljaannete kaudu). Näitena võib tuua Tallinna laste ja noorte vabaaja messi „**No Vaata!**”¹² või Tartu haridusmessi „**Intellektika**”¹³.

3) Infopädevuse arendamist toetavad vahendid ja teenused

Need on seotud erinevate koolituste, trükiste ja veebipõhiste juhenditega, mis on suunatud infopädevuse tõstmisele. Infopädevuse arendamist toetavad teenused võivad olla suunatud nii noortele kui ka noorsootõtajatele. Selleks, et toetada noori nende infopädevuse tõstmisel, peavad noorsootõtajad olema valmis ka enda infopädevusi arendama. Eesti Noorsootöö Keskus toetab noortega töötavate spetsialistide noorteinfo teemaga seotud arengut ja pädevusi spetsiifiliselt noorteinfo teemat käsitlevate koolitustega, mis põhinevad ERYICA koolitusmoodulitel. Koolitused tõlgitakse ja kohandatakse Eesti noorsootöö ning noorteinfo olukorrast ja vajadustest lähtuvalt. Samuti sisaldavad ja toetavad kõik teised noorsootõtajatele suunatud koolitused üht- või teistpidi noorteinfo teemat, kuna noorteinfo on noorsootöö loomulik osa. Näitena võib tuua noorsootõtaja digipädevuste arendamisele ning digitaalse noorteinfo teadmiste omandamisele suunatud ERYICA välja töötatud e-kursuse „**DigitalYIntro: digitaalne noorteinfotöö**”¹⁴. Tehud on ka mitmeid koolitusi ja juhendeid noorte infopädevuse arendamiseks, näiteks **TÜ raamatukogu MOOC-kursus noortele „Infopädevus”**¹⁵ või üldine infoportaal turvalisusest internetis **Targalt internetis**¹⁶.

4) Infoanalüütilised teenused ehk infouringud

Need on teenused, mille eesmärk on panustada tõenduspõhiselt noorteinfoteenuste

12. Vt lähemalt <https://www.tallinn.ee/est/noorteinfo/novaata>

13. Vt lähemalt <https://intellektika.ee/>

14. Vt lähemalt <https://entk.ee/e-kursus-noorsoototajatele-digitalyintro-digitaalne-noorteinfotoo/>

15. Vt lähemalt <https://www.ut.ee/et/mooc/infopadevus>

16. Vt lähemalt <https://www.targaltinternetis.ee/>

arendamise, tuginedes uuringutele. Noorteinfo uuringute peamine ülesanne on õppida sihtrühmade vajadusi paremini tundma ja olla valmis nendega tegelema. Antud juhul viib noorteinfoteenuse korraldaja kohalikul või riiklikul tasandil vajaduse korral läbi uuringuid ja analüüse, kogub tagasisidet ning selle põhjal kaardistab noorte infovajadused. Näitena võib tuua 2016. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimisel 7–26-aastaste noorte seas konsultatsiooni-firma Ernst & Youngi läbi viidud noorteinfo analüüsi „[Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüs](#)”¹⁷.

Kohalikul tasandil on tähtsal kohal ka pidev noorte vajaduste uurimine ja nendega kursis olemine. Näiteks Hiiumaal on traditsioon üle aasta teha noorteuuring, mis tugineb piir-

konna noorte küsitlemisel spetsiaalselt välja töötatud küsimustiku abil. Küsitlust viivad läbi noorsootöö spetsialistid koostöös koolide ja õpetajatega. Noorsootöö koordinaator teeb kokkuvõtted ning edastab tulemused Hiiumaa noortespetside võrgustikku. Lisainfot kogutakse nii noortevolikogult kui ka noortespetsialistide igakuistelt kohtumistelt. Nagu teenuste liigendus näitab, on mitmeid noorteinfo teenuseid, ja kõikidel on oma eripära. Mõned on suunatud individuaalsele noorteinfotööle noortega, teised on pigem suurematele noortegruppidele – kohaliku tasandi vastutus. Samas, noorteinfoteenuseid, nagu infouuringud ja infopädevuse arendamisele suunatud teenused, korraldatakse peamiselt riiklikul tasandil.

2.1.3. Mis on noorteinfotöö?

Noorteinfotöö on suunatud ning eesmärgipärane noortele vajaliku ja huvipakkuva info väljaselgitamine ning neile vahendamine noortepärasel viisil ja kujul. (ENTK, 2018)

Noorteinfotöö kujutab endast pidevat noortele suunatud infoga töötamise protsessi, mis hõlmab järgmisi tegevusi: noorte infovajaduse välja selgitamine, info kogumine või koondamine, info vahendamine, info loomine ja uuendamine, info süstematiseerimine kasutamise lihtsustamiseks ja info säilitamine selle taaskasutuse tagamiseks tulevikus. Professionaalne noorsootõtaja on pädev kõikides eelpool nimetatud noorteinfotöö tegevustes. Head teadmised ja oskused kõikidest noorteinfotöö tegevustest võimaldavad tagada noorteinfo kättesaadavuse noortele ja selle kvaliteedi. Info kättesaadavuse ja kvaliteedi kindlustamiseks

noorteinfotöös tuleb tähelepanu pöörata ka suhtlusele avalikkusega, koostööle ja võrgustikutööle partneritega ning noorte kaasamisele. Kutsestandardi kohaselt noorteinfotöö, suhtlemine avalikkusega, koostöö ja võrgustikutöö, noorte kaasamine ning osaluse toetamine on kohustuslikud noorsootõtaja tööosad (Kutsekoda SA, 2017).

Nagu eelnevalt 1. peatükis oli räägitud, et noorsootõtaja töö ei piirdu ainult usaldusväärse noorteinfo kogumisega ja selle vahendamisega, vaid noorsootõtaja toetab noorte info arusaamist ja selle mõtestamist. Seega tähtsaks noorteinfotöö osaks on noortega neile suunatud ja huvipakkuva info üle arutlemine, selle analüüsimine ning selle põhjal küsimuste vastamine, otsuste langetamise või probleemide lahendamise toetamine.

17. Vt lähemalt https://ank.ee/wp-content/uploads/2017/02/EY_HTM_noorteinfo_aruanne_12.10.16.pdf

Noorteinfotöö eesmärk on:

- » anda noortele usaldusväärset, täpset ja arusaadavat teavet;
- » pakkuda noortele mitmekesiseid infokanaale ja kindlustada ligipääs erinevatele infoallikatele ja -kanalitele;
- » anda ülevaade kõikidest noorte elu puudutavatest temadest ning neile pakutavatest võimalustest;
- » aidata noortel toime tulla infoüleküllusega, pöörates erilist tähelepanu nende infokirjaoskuse kujundamisele sh infootsimisoskusele ja infoallikriitilisusele;
- » tagada, et noored oleksid teadlikud kõikidest neile kättesaadavatest õigustest ja teenustest ning et nad teaksid, kuidas neile juurde pääseda;
- » toetada noori info mõtestamisel ning tuginedes noorteinfole suunata neid oma elu oluliste otsuste tegemiseni, sobilike lahenduste ja võimaluste leidmiseni (ERYICA veebileht; Tokic, Simon et al, 2017).

Video 2.1. annab ülevaate noorteinfost, noorteinfotööst ja noorteinfoteenusest

Noorteinfotööst rääkides tuleb mainida, et see on seotud noore **esmasest nõustamisega**. Noorte infovajaduste kaardistamisel noorsootõtaja selgitab välja noorte küsimuste/probleemide ulatuse, proovib tema olukorda mõista ja hindab enda kui spetsialisti võimekust noort aidata. Mitmetahulise ja keerulise juhtumi puhul, mis vajab ka teiste erialaspetsialistide abi ja tuge, noorsootõtaja teeb koostööd erinevate osapooltega kas otse kaasates erialaspetsialiste või informeerides noort võrgustikust ja edastades erialaspetsialistide kontaktid (Kutsekoda SA, 2017; ERYICA, 2015). Esmast nõustamist käsitletakse põhjalikumalt neljandas peatükis.

Video 2.1.

Mis on noorteinfo, noorteinfotöö ja noorteinfoteenus?¹⁸ (ENTK 2018)

18. Vt lähemalt <https://www.youtube.com/watch?v=qlBxO2td-zM>

2.1.4. Noorteinfo liigendus

ERYICA dokumentides (ERYICA, 2017; 2018) liigendatakse noorteinfo teemad **üldisteks** ja **spetsialiseerituks/erialaseks** ning **piirkondlikult kohalikuks ja rahvusvaheliseks**. Info liigendamise on vajalik infotöö süstematiseerimiseks ning noorte toetamiseks ka üldlevinud või spetsiifilist lähenemist vajavatel teemadel.

Euroopa noorteinfo harta (2018) kohaselt hõlmab **üldine noorteinfo** (inglise keeles generalist youth information) kõiki teemasid, mis pakuvad noortele huvi ja vastavad nende vajadustele. Üldine noorteinfo ei keskendu konkreetsele teemale või valdkonnale üksikasjades, vaid pigem on noorsootöötaja noorteinfotööd tehes pakkunud seda kompaktsel kujul ja noorele sobival viisil mistahes noorele huvipakkuval teemal. Üldise noorteinfo abil saab noor hea ülevaate teada huvitavast teemast või valdkonnast ning ei väljenda ainult või kellegi teise arvamust. Noorsootöötaja peamine eesmärk noorteinfotöös on **rahuldada noorte infovajadust noorteinfotöö tegevuste kaudu, milliseks on noorte informeerimine, esmatasandi nõustamine, toetamine, juhendamine, koolitamine, võrgustikutöö, aga ka suunamine eriteenustele** (ERYICA, 2018).

1) Üldine noorteinfo on loodud eesmärgiga kaasata ja võimestada noori. Sõltumata teemast on üldine noorteinfo suunatud kõikidele noortele nende võimaluste suurendamiseks ning võimekuse tõstmiseks ise otsuseid teha. Siinkohal on noorsootöötaja peamine roll toetada noori otsustamisprotsessis, austades noorte eripära ja autonoomiat.

Üldise noorteinfo tunnused on järgmised:

- » info on loodud sihipäraselt noorte vajaduste rahuldamiseks;
- » info on kättesaadav kõikidele erineva

taustaga noortele ilma spetsiaalselt varem tehtud kokkuleppeta omavaheliseks koostamiseks;

» info hõlmab paljusid erinevaid teemasid ning on koostatud, arvestades kõigi noorte, sh erivajadustega noortega;

» info on praktiline, mitmekesine, täpne ja korrapäraselt ajakohastatud ning põhineb allikate paljususel;

» arvestatakse noorte isikupära, austatakse nende anonüümsust, ei kuritarvita nende usaldust, antakse neile maksimaalne valik ja edendatakse nende iseseisvust;

» info suunab kasutajad vajaduse korral spetsialiseeritud/erialase noorteinfoni.

Üldise noorteinfo raames käsitletakse näiteks järgmisi teemasid: noorte vaba aja sisustamise võimalused (huviringid, noorte üritused, laagrid, noorte projektid, vabatahtlik tegevus jne) ja noorsootöö võimalused; haridustee; osalusvõimalused; suhted. Teemade nimikiri ei ole lõplik, sest see sõltub noorte vajadustest. Tihti on üldise noorteinfo puhul tegu mitme noortele huvipakkuva teema infopaketi, mis annab noortele kõikehõlmava ülevaade antud hetkel tema elu puudutavatest olulistest küsimustest.

2) Spetsialiseeritud või teiste sõnadega **erialane noorteinfo** (inglise keeles specialised youth information) käsitleb infot konkreetsetes kitsas valdkonnas (näiteks karjäär, tervis, seksuaalsus, majanduslik toimetulek), mida tunneb selle valdkonna spetsialist (karjäärispetsialist, arst, psühholoog jne). Näiteks infot karjääri ja tööturu teemadel saab **Töötukassast**¹⁹, vaimse tervise probleemide puhul võib pöörduda **MTÜ Peaasi**²⁰ nõustaja poole, noorte ettevõtlikkusega seoses tasub infot uurida maakondlikest **ette-**

19. Vt lähemalt <https://www.tootukassa.ee/>

20. Vt lähemalt <http://peaasi.ee/>

[võtlus- ja arenduskeskustest](#)²¹.

Spetsialiseeritud infoportaali näitena võib tuua ka [Tervise Arengu Instituudi](#)²² kodulehe, mis kogub, ühendab ja pakub erinevatest allikatest pärit usaldusväärset üleriigilist teavet Eesti rahvastiku tervise kohta. Infoportaal on võimalik leida mitmeid noortele pühendatud [uuringuid, trükiseid ja infomaterjale](#)²³.

3) Kohalik noorteinfo arvestab konkreetse piirkonna noorte infovajadusi ja on loodud eesmärgiga anda teavet selle piirkonna kohta, kus noor elab ja tegutseb. Kohaliku noorteinfo pakkumisel peab arendama võrgustikutööd asjakohaste noortega seotud asutuste, ühingute ja organisatsioonidega oma piirkonnas, et vahendada noortele parimat võimalikku ja kõikehõlmavat noorteinfot.

4) Kuna tänapäeval on suurenenud inimeste mobiilsus ning noored on avatud õpi- ja töörandeks, siis üha rohkem kasvab vajadus **rahvusvahelise noorteinfo** järele, mis hõlmab infot õppimise, töötamise ja noortelaagrite kohta välismaal, samuti teavet rahvusvaheliste noorteprojektide

Video 2.2.

[Rahvusvaheline noorteinfo.](#)²⁴

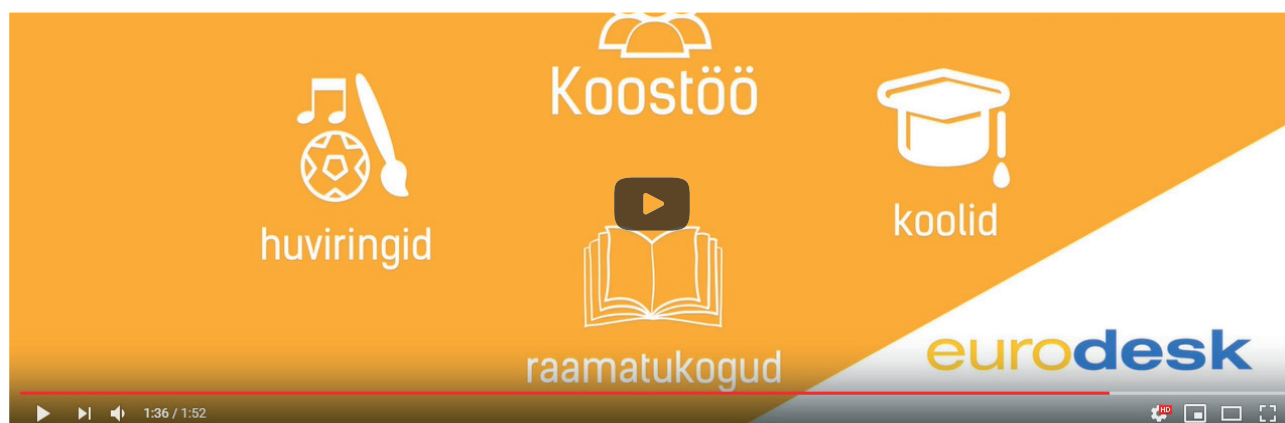
(SA Archimedese noorteagentuur)

ja vabatahtliku teenistuse kohta. Rahvusvaheline noorteinfo keskendub noorte rahvusvaheliste arenguvõimalustele (vt video 2.2).

Noorsootöösasutustes leiab tavaliselt aset üldise noorteinfo vahendamine, kuna noorsootöötajad ei ole spetsiifiliste valdkondade eksperdid, nagu tervise teemal on arstid, õiguse ja seaduste teemal juristid, sotsiaaltoetuste ja abi puhul sotsiaaltöötajad, psühholoogiliste probleemide puhul psühholoogid, karjääri ja tööturu teemal karjäärispetsialistid.

Üldine noorteinfo on näiteks veebipõhine noorteinfo portaal Teeviit, mis koondab usaldusväärset ja kvaliteetset infot erinevatel noortele huvipakkuvatel teemadel noortepärasel viisil ja kujul. Portaal Teeviit suunab noori iga teema juures spetsialiseeritud (erialase) info vahendajateni.

Üldine ja spetsialiseeritud noorteinfo on omavahel tihedalt seotud, sest noorsootöösasutused jt²⁵, mis üldise noorteinfoga tegelevad, peavad olema teadlikud ka spetsialiseeritud info teenustest ja valmis nende vahendajate poole pöörduma noorte infovajaduse rahuldamiseks. Üldise ja spetsialiseeritud noorteinfo osa on ka kohaliku ja rahvusvahelise tasandi info, millel on noorteinfotöös oluline roll.

21. Vt lähemalt <https://www.arenduskeskused.ee/>

22. Vt lähemalt <https://tai.ee/et/>

23. Vt lähemalt trükised ja infomaterjalid laste ja noorte tervisest <https://tai.ee/et/valjaanded/trukised-ja-infomaterjalid>

24. Vt lähemalt <https://www.youtube.com/watch?v=UTVWrGF5NgQ>

25. S.o ka haridusasutused, noortelaagrid, noortemalevad, noorteühingud ja -organisatsioonid, noorte esindus- ja osaluskogud, noorteprogrammid ja -projektid, vabatahtliku tegevuse algatajad ja läbiviijad.

2.2. Noorteinfo teemaga seotud alusdokumendid

Peatükis tuuakse välja peamised noorteinfo teemat käsitlevad ja reguleerivad dokumendid kohalikul, riiklikul ja Euroopa tasandil. Noorteinfo teemal toimuvate tegevuste aluseks nii kohalikul, riiklikul kui ka Euroopa tasandil on eeskätt Euroopa noorteinfo harta.

Euroopa noorteinfo harta (2018)²⁶ koondab põhimõtted ja tegevused, mis loovad aluse noorteinfo teenuse kättesaadavusele ja kvaliteedile. See hõlmab noorte kaasamiseks ja võimestamiseks mitmesuguseid noortele huvipakkuvaid valdkondi ja tegevusi, nagu teavitamine ja nõustamine, tugiteenused, õpetamine, koolitamine, võrgustikutöö ja noorte suunamine eriteenustele. Harta põhimõtted on ette nähtud lähtumiseks mistahes laadi noortefotöös. Euroopa noorteinfo harta põhimõtted on Euroopa riikides

kokkuleppeline miinimumstandard noorteinfo kvaliteedile, kuigi harta otseseid mõõdikuid kvaliteedi hindamiseks ei sea (ERYICA, 2018).

Euroopa noorteinfo hartas on välja toodud üheksa noorteinfo põhimõtet (vt joonis 2.4.).

Riiklikul ja kohalikul tasandil noortefotöö korraldamisel on vaja lähtuda mitmetest dokumentidest.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus²⁸ määrab kindlaks kohaliku omavalitsuse ülesanded, vastutuse ja korralduse ning toob välja omavalitsusüksuse ülesanded ja pädevused. Ühe ülesandena on kohalikul omavalitsusel vaja korraldada piirkonnas noorsootööd. Noorsootöö valdkonna läbiv teema on noorte teavitamine ja nõustamine ehk noorteinfo teenuse korraldamine.

Noortevaldkonna arengukava 2014–2020²⁹ eesmärk on toetada noorte arengut ja

Joonis 2.4.

Euroopa noorteinfo harta infogramm.²⁷ (ENTK, 2018)

NOORTEINFO TEENUS PEAB LÄHTUMA JÄRGMISTEST PÕHIMÕTETEST JA FOOKUSTEST:

1. SÕLTUMATU

Jagatav info on kallutamata, põhjalik ja kontrollitud.

2. KÄTTE- SAADAV

Kõikidele noortele on tagatud võrdne ligipääs noortefotöele ja see on noorele arusaadav.

3. KAASAV

Noorteinfo teenus jõuab nooreni viisil, mis on tõhus, sobilik, tasuta ning ligipääsetav kõikidele noortele ilma piiranguteta.

4. VAJADUS- PÕHINE

Noorteinfo teenused põhinevad noorte vajadustel ja hõlmab kõiki noorte jaoks olulisi teemasid.

5. VÕIMESTAV

Noorteinfo teenused võimestavad noori ning toetavad nende iseseisvust, info- ja meediakirjaoskust, kodanikuaktiivsust ja osalust.

6. OSALUST TOETAV

Noored osalevad ja on kaasatud eri tasanditel ning vormides noorteinfo loomisse, levitamisse ja hindamisse.

7. EETILINE

Noorteinfo teenused austavad noore õigust privaatsusele, konfidentsiaalsusele ja autonoomsusele ning noorteinfo sisu on läbipaistev.

8. PROFESSIONAALNE

Noorteinfo teenused on tagatud professionaalselt koolitatud, info- ja meediakirjaoskusega, võrgustiku- ja koostööoskusega töötajate poolt.

9. ENNETAV

Noortefotot vahendavad töötajad kasutavad uuenduslikke lahendusi, vahendeid ja arvestavad ühiskonnas levivate trendidega.

26. Vt lähemalt https://entk.ee/wp-content/uploads/2018/09/European_Youth_Information_Charter_2018_EE_A4_v1.pdf

27. Vt suuremalt <https://entk.ee/wp-content/uploads/2019/01/Harta-Infogram.pdf>

28. Vt lähemalt <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006>

29. Vt lähemalt https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf

eneseteostust, mis toetab sidusa ja loova ühiskonna kujunemist. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud neli alaeesmärki ning kehtestatud meetmed. Ühe meetmena kirjeldatakse arengukavas noorte aktiivset osalust kogukonnas ja otsustes, mida aitab toetada noortele suunatud info ning mille saavutamiseks parandatakse osaluse eelduseks olevat noorte informeeritust, milleks tugevdatakse noorteinfo riiklikku süsteemi ja toetatakse selle kvaliteetset toimimist eri osapoolte koostöös.

Eesti noorsootöötaja kutsestandard³⁰ on dokument, milles kirjeldatakse noorsootöötaja tööd ning tema töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Noorsootöötaja kutsestandardis tase 6 noorsootöö korraldamise kompetentsi all on välja toodud tegevused, mida noorsootöötaja peab oskama, mis on seotud noorteinfoga (vt tabel 2.1). Noorteinfo on ka noorsootöötaja kutsestandardi tase 4, 6 ja tase 7 osa.

Tabel 2.1.

Noorsootöötaja töö osad ja tegevusnäitajad, mis on seotud noorteinfoga, noorsootöötaja kutsestandardi tase 4, 6, 7 järgi (Kutsekoda SA, 2017)

Kutsestandardi tase	Töösad	Tegevusnäitajad
Tase 4	Info jagamine noortele	Noorsootöötaja jagab noortele usaldusväärset infot lähtuvalt noorte vajadustest ja huvidest, suunates huvitatud noori täiendava info või vastavat infot haldava spetsialisti juurde.
	Noorte digitaalse kirjaoskuse arengu toetamine	Noorsootöötaja toetab noorte digikirjaoskuse arengut, kasutades digitehnoloogiat ja digitaalseid vahendeid; teavitab ohtudest internetis.
	Noorte esmane nõustamine	Noorsootöötaja tegeleb noorte esmase nõustamisega, järgides konfidentsiaalsuse nõudeid; vajadusel suunab noore erialaspetsialisti juurde.
Tase 6	Noorte infovajaduse väljaselgitamine, informatsiooni analüüs ja süstematiseerimine	Noorsootöötaja selgitab välja noorte infovajaduse, kogudes tagasisidet noortelt ja kasutades erinevaid meetodeid; analüüsida infot allikakriitiliselt ja süstematiseerida seda regulaarselt.
	Noorteinfoteenuse korraldamine	Noorsootöötaja korraldab noorteinfoteenust, arvestades noorte vajadusi ja võimalusi, ning lähtuda oma töös noorteinfo teenusstandardist ja ERYICA noorteinfo vahendamise põhimõtetest; jagada usaldusväärset ja süstematiseeritud infot.
	Noorte digitaalse kirjaoskuse arengu toetamine	Noorsootöötaja toetab noorte digikirjaoskuse arengut, kasutades digitehnoloogiat ja digitaalseid vahendeid; teavitab ohtudest internetis.
	Noorte esmane nõustamine	Noorsootöötaja tegeleb noorte esmase nõustamisega, vajadusel suunata erialaspetsialisti juurde; teha juhtumite osas koostööd erinevate osapooltega, järgides konfidentsiaalsuse nõudeid.
Tase 7	Noorte infovajaduse väljaselgitamine, informatsiooni analüüs ja süstematiseerimine	Noorsootöötaja loob tingimused noorte infovajaduse süsteemseks väljaselgitamiseks; analüüsib uurimuste tulemusi, arvestades sealjuures ka võrdlevaid uurimusi (sh rahvusvahelised uurimused ja statistika); tutvustab saadud tulemusi ja toetudes väljaselgitatud vajadusele tagab info kättesaadavuse noortele, noorsootöötajatele ning avalikkusele;
	Noorteinfoteenuse korraldamine	Noorsootöötaja korraldab ja arendab noorteinfo teenust, arvestades noorte vajadusi, võimalusi ning lähtub oma töös noorteinfo teenusstandardist ja ERYICA noorteinfo vahendamise põhimõtetest.
	Noorte digitaalse kirjaoskuse arengu toetamine	Noorsootöötaja loob tingimused noorte digikirjaoskuse arengu toetamiseks.
	Noorte esmane nõustamine	Noorsootöötaja loob tingimused kvaliteetseks noorte esmase nõustamise korraldamiseks.

30. Vt lähemalt <https://www.kutsereregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10667806>

Noorsootöö kutse-eetika³¹ käsitleb noorsootöö väärtusi. Kutse-eetika põhitees ütleb: „Noorsootöö teostus ja keskkond on turvaline, kvaliteetne, mitmekesine, uuenduslik, uute (lisa) väärtuste loomisele suunatud” (Kutsekoda, 2017a), mis väga hästi kattub mitmete noorteinfo põhimõtetega, kuna noorteinfo peab olema eetilise, professionaalne ja ennetav. Noortefotöös lähtutakse üldistest noorsootöö põhimõtetest ja noorsootöö kutse-eetikast. Kusjuures Euroopa noorteinfo hartas olevad põhimõtted annavad noortefotöökaks täpsemaid ja spetsiifilisemaid juhtnööre, mis on kooskõlas noorsootöö kutse-eetikaga.

Euroopa Liidu valge raamat „Uus hoog noortele”³² toob noorteinfo välja ühena neljast prioriteedist ja noortefotöö põhisuunaks on kindlustada parem ligipääs noortefoole. On oluline jõuda võimaluse korral noorte endini, kuid igal juhul tuleb jõuda ka nendeni, kes noortega kokku puutuvad. Noorteinfo nõuab koordineeritud lähenemist, märkimisväärseid ressursse ja noorte kaasamist nende suhtlusvahendite väljatöötamise ja rakendamisse.

Euroopa Liidu noortestrategia 2019–2027³³ pöörab noortefoole tähelepanu noorte võimes-tamise kontekstis ning kutsub EL liikmesriike ja Euroopa komisjoni üles võimaluse korral looma ja edasi arendama hõlpsalt juurdepääsetavaid noorte kontaktpunkte, mis osutavad väga mitmesuguseid teenuseid ja/või annavad teavet, sealhulgas pakuvad finantsnõustamist ning suunamist ja tuge sellistes valdkondades nagu karjäär, tervis ja suhted ning haridus-, kultuuri- ja töövõimalused (Euroopa Komisjon, 2019). Strateegia rõhutab uuendusena noorsootöö funktsiooni võimestajana ja noorsootöötaja rolle kui aktivisti, eestseisja ja coach.

Lisaks Euroopa Liidu noortepoliitika reguleeritavatele dokumentidele, noortefoole on pööratud

tähelepanu Euroopa Nõukogu ministrite komitee 1990. ja 2010. aastatel. **Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel info ja nõustamise kohta Euroopa noortele**³⁴ (Euroopa Nõukogu, 1990) ning **noorteinfo kohta**³⁵ (Euroopa Nõukogu 2010) teevad Euroopa Nõukogu liikmesriikide valitsustele ettepanekuid arvestada noortepoliitika väljatöötamisel noorte pidevalt muutuvate infovajadustega. Samuti noortefotöö korraldamises tagada, et noortel oleks juurdepääs infole ja sellest kasusaamisele, kohandades noorteinfo vorme ning kanalite paljusust kõigi noorte vajadustele kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja Euroopa tasandil. Hilisemas dokumendis on välja toodud sellised olulised ettepanekud, mis sobivad ka tänapäeva Eesti konteksti:

- » edendada erinevaid uuenduslikke lähenemisviise ja meetodeid noortefotöös;
- » julgustada noorte osalemist noorteinfo sisu loomises ning noorteinfo tööriistade ja poliitika väljatöötamises;
- » edendada noorte infopädevuse omandamist, pidades silmas, et infokirjaoskus peaks olema osa mitteformaalsest ja informaalset õppimisest ning formaalharidusest; noored peaksid õppima infot kriitiliselt analüüsima ning vastutustundlikult suhtuma info loomisse ja levitamisse;
- » tõsta noorte teadlikkust info riskidest, olles kas info tarbija või looja rollis;
- » soodustada ebasoodsas olukorras olevate noorte, sealhulgas puuetega inimeste juurdepääsu veebiinfole.

Euroopa Nõukogu noortepoliitika agenda 2020³⁶, millel põhineb Euroopa Nõukogu noortepoliitika resolutsioon, pöörab tähelepanu noortefoole, määrates üheks prioriteetsetest tegevustest kõigi noorte jaoks juurdepääsu loomise teavitamis- ja nõustamisteenustele, eesmärgiga tagada demokraatiat ja inimõigusi.

31. Vt lähemalt <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10667806>

32. Vt lähemalt https://ank.ee/wp-content/uploads/2017/02/HarMin_Euroopa_noortepoliitika_valge_raamat_vaatamine-2.pdf

33. Vt lähemalt [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=ES)

34. Vt lähemalt https://www.eurodesk.it/sites/default/files/file/doc_pogiovanili/COE_rec_R90_7_en.pdf

35. Vt lähemalt https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/59be572b12ab-d994ed23caa8/1505646379321/Recommendation+CM_Rec%282010%298+on+Youth+Information_EN.pdf

36. Vt lähemalt <https://rm.coe.int/1680702429>

Tabel 2.2.**Peamised Euroopa ja Eesti noorteinfo reguleerivad dokumendid**

	Euroopa tasandil dokumendid	Eesti tasandi dokumendid
Noortevaldkonna dokumendid, kus on pööratud tähelepanu noorteinfole	Euroopa Komisjoni valge raamat „Uus hoog Euroopa noortele“ (2001) Euroopa Liidu noostrategie 2019–2027 (2018) Euroopa Nõukogu noortepoliitika agenda 2020 (2008)	Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 (2013) Noorsootõtaja kutsestandard (2017) Noorsootõtaja kutse-eesitika (2017)
Noorteinfo seotud dokumendid	Euroopa noorteinfo harta (2018) Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel Rec (90)7 noorte info ja nõustamise kohta (1990) Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel CM/ Rec(2010) 8 noorteinfo kohta (2010)	Euroopa noorteinfo harta (2018)

Tabelis 2.2. nimetatud dokumendid on toonud noorteinfo keskele kohale noortevaldkonnas nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil. Lisaks Eesti ja Euroopa noortevaldkonna dokumentidele on noorte õigust informatsioonile tunnustatud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, ÜRO lapse õiguste konventsioonis ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis.

Dokumendid kinnitavad noorteinfo põhimõtteid ja annavad meile juhtnööre, kuidas viia läbi kvaliteetset noorteinfo tööd noorsootöös. Kuid lisaks noortevaldkonna dokumentide tundmisele ja Euroopa noorteinfo harta noorteinfo põhimõtete arvestamisele peab noorsootöötajatel olema ka muid vajalikke teadmisi ja pädevusi, mis toetavad dokumentides käsitletud põhimõtete elluviimist noorteinfo töös kohalikul tasandil.

2.3. Noortefotöös vajalikud pädevused

Esimeses käsiraamatu peatükis käsitleti seda, mis on **infopädevus** (inglise keeles information literacy), mida kujundavad oskused on vajalikud noortefotöös.

Noortefoga töötavalt spetsialistilt eeldatase infopädevuse olemasolu, mis hõlmab erinevaid osaoskusi. Näiteks eeskätt on noorte infovajaduste äratundmise oskus. Seejärel noorsootöötaja peab oskama noorte infovajaduse rahuldamiseks kasutada erinevaid sobivaid infoallikaid. Lisaks infoallikate teadmistele, noorsootöötaja peab oskama kasutada eesmärgistatult ja turvaliselt tulemuslikke infootsingu strateegiaid ning olema valmis juhendama noori info hankimiseks. Samuti on oluline hinnata leitud infoallikaid ja informatsiooni, nn infoallikakriitilisus. Vajalikuks infopädevuse osaoskuseks on ka oskus korrastada leitud infot ja kasutada seda koos olemasolevate teadmistega küsimuste vastamiseks, probleemide lahendamiseks või otsuste tegemiseks.

Lisaks infopädevusele peaks noortefoga tegelev noorsootöötaja omama järgmist:

- » oskus kavandada ja viia ellu noortefot tutvustavaid sündmusi;
- » teadlikkus teiste valdkondade spetsialistide tööst ning nende kontaktide omamine, et suunata noori vajaduse korral nende juurde;
- » oskus teha esmast nõustamist ja anda vajaduse korral tagasisidet noort ümbritsevatele osapooltele, nagu lapsevanemad, õpetajad jt (Enn, 2013);
- » suhtlemis-, meeskonnatöö- ja planeerimisoskus;
- » teavitamis- ja nõustamismeetodite kasutamisoskus;
- » kriitilise mõtlemise ja aktiivse kuulamise oskus. (Simon, 2014)

Isiklikest omadustest on noortefotöös olulised avatus, huvi, sallivus, lugupidamine noorte vastu, positiivsus, paindlikkus, vastutu-

lelikkus, hoolivus, konfidentsiaalsus ja usaldusväärsus (Simon, 2014).

Kui võtta kokku kõik eelmainitud oskused, teadmised ja isikuomadused, siis tegelikult on kõiki neid vaja igapäevases töös noortega. Enamus oskusi on ka nn ülekantavad /pehmed oskused, nagu näiteks suhtlemisoskus ja meeskonnatöö oskused. Noortefotöö puhul osutub eriliseks oskus kriitiliselt ja avatult mõelda, mis on eriti tähtis tänapäevases infokülluses. Samuti on kesksel kohal erialased teadmised, nagu teadmised noortest, noortevaldkonna institutsioonidest, noorsootöö meetoditest ning spetsiifilisemad noortefoga seotud teadmised noortefotöö korraldusest.

Noortefotöös vajalikke oskusi võtab kokku ERYICA joonis 2.5.

Noorteinfo- töötaja oskused

Emakeeleoskus

Võõrkeelteoskus

Matemaatikapädevus ning teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest

Digipädevus

Õppimisoskus

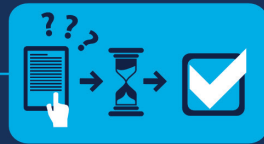
Koostöö ja võrgustike loomine teiste noortele suunatud teenustega

Sotsiaalsed oskused ja kodanikupädevus

Noorte aitamine infole ligi pääsemisel ning uute tehnoloogiate kasutusoskuste arendamisel

Noorteinfotöö analüüsimine, planeerimine, rakendamine ja hindamine

Algatusvõime ja ettevõtlikkus

Kõigile noortele juurdepääsu tagamine

Teenuste atraktiivne pakkumine

Noorte infovajaduste väljaselgitamine

Kultuuriteadlikkus ja eneseväljendusoskus

Individaalne lähenemine

Privaatsuse ja anonüümsuse austamine

Ajakohase, praktilise ja kasutajasõbraliku info jagamine

Info objektiivsuse tagamine

Uuenduslike meetodite, töövahendite ja strateegiate kasutamine noorteinfo töös

Teenuste reklaamimine ja turundamine jõudmaks võimalikult paljude noorteni

Erinevate huvide ja vajadustega noorteni jõudmine

Noorte kaasamine noorteinfotöö erinevatesse etappidesse

2.4. Noortefoteenuste disainimine koostöös noortega

Teenuste disain tugineb koosloomele, mis sisulist tähendab seda, et teenuse arendamise kaasatakse aktiivselt vajalikud osapooled või teenustest kasusaajad, sealhulgas teenuse sihtgrupp. Noorsootöö teenust arendab ja disainib riik ja KOV, kes teeb koostööd noorsootöö jm asutustega, kes teevad noorsootööd või töötavad koos noortega.

Noortefoteenuste disainimisel lähtutakse põhimõttest, et teenustest kasusaajad, nt noored, ei ole passiivsed teenuste tarbijad, vaid on aktiivsed osalejad teenuse planeerimises, kujundamisel ja pakkumisel. Koosloome protsessi peetakse rikkalikuks ja rikastavaks, sest see toob endaga kaasa nii innovatsiooni ja loomingulisust kui ka häid elamusi kaasatavatele (noortele) ja kaasajatele (noorsootöötajatele).

Kaasates noori noortefoteenuste disainimisel, on võimalik paremini aru saada noorte infovajadustest ja nende ootustest. Nagu eelmises peatükis juttu oli võib infovajadus olla teadvustamata tingitud noorte kogemuste puudumisest, kus noor ei pruugi üldse midagi tahta või ta võib küll teada oma soovi, kuid ta ei oska seda selgelt sõnastada, seetõttu on oluline kaasata noori noortefoteenuste arendamise protsessi, kus nad saavad vastustuse õppida oma vajadusi ja ootusi paremini formuleerima ning kommunikeerima. Seega noortefoteenuste disainimise juures koostöös noortega pole oluline mitte ainult loodud lõpp-produkt ehk näiteks noortefoto või mingi konkreetne infoüritus, vaid samavõrd tähtis on koosloomise protsess ja noorte üldine panus protsessi, sest see arendab noorte pädevusi. Samuti noortefoteenuste kujundamine koostöös noortega toob kasu ka noorsootöötajale. Eeskätt omandab noorsootöötaja noortelt uusi teadmisi ja oskusi. Teisalt tehes

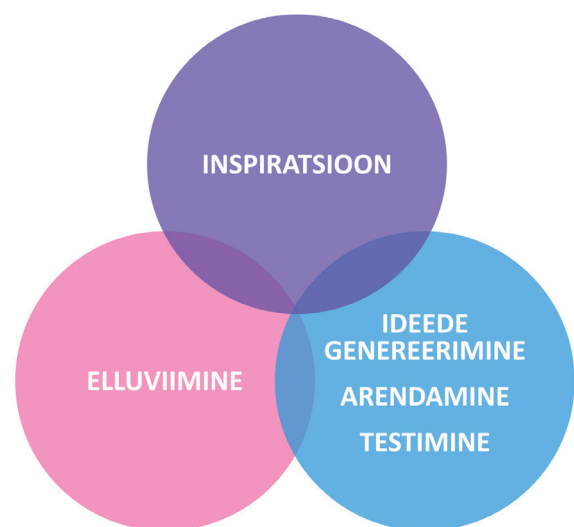
noortega koostööd, saab noorsootöötaja paremini aru nende väärtushinnangutest, huvidest ja vajadustest, mis on omakorda noorte ja noorsootöötaja usaldusväärse suhte ja omavahelise dialoogi aluseks.

Noortefoteenuste kujundamisel võib toetuda Brown & Wyatt (2010) mudelile, kus teenuse disainimine algab inspiratsioonist, mida võib saada näiteks noorte vaatlemisest, intervjuerimisest ja küsitlemisest. See on teenuse disainimise etapp, kus kaardistatakse, millist noortefoteenust noored tahavad.

Inspiratsioonile järgneb ideede genereerimise, arendamise ja testimise etapp, kus rõhku pannakse erinevate ideede otsingule ja kaalumisele. Noortefoteenuse loomises koostöös noortega võib ideede genereerimiseks kasutada ajurünnakuid.

Peale ideede genereerimist toimub ideede testimise etapp, kus sobilikke ideid

NOORTEINFOTEENUSTE DISAINIMINE

Joonis 2.6.

Teenuste disainimise kolm peamist etapi.
(kohandatud Brown & Wyatt, 2010 järgi)

arendatakse edasi ja testitakse praktikas, vajadusel kohandades neid konkreetsele sihtgrupile, keskkonnale ja olukorrale. Testimise etapil on eriti oluline arvestada kõikide võimalike väljakutsetega. Viimases, elluviimise etapis toimub väljatöötatud teenuse osutamine kasutajate laiemale ringile. (vt joonis 2.6.)

Teenuste disainimisel on vaja:

- » nimesi, kes oskavad probleemi olemust selgitada;
- » inimesi, kes tahavad ideid välja pakkuda;
- » inimesi, kes on valmis uute teenuste testimises osalema ja neid ellu viima. (Koh et al., 2015)

Teenuste disainimisel jääb esikohale noorsootöötaja avatud suhtumine uuendustele ja tema valmisolek töötada koostöös noortega. **Noorsootöötajad peavad noorteinfo-teenuste disainimisel olema valmis noori kaasama, neid usaldama ja neile vastutust andma.**

Noorsootöö läbivaks põhimõtteks on noorte kaasamine teenuse arendamise protsessi. Kaasamise ja osaluse puhul on tihti väljakutseks selle süsteemsus ning integreeritus igapäevasesse tööprotsessi. Noorsootöö kontekstis on noorte osalemise erinevaid tahke väga palju uurinud ja kajastanud ENL. Nende osalusteemalises juhendmaterjalis (Valge ja Reitav, 2017) on käsitletud Harti (1992) osalusredelit, mis jagab osalemise erinevateks astmeteks.

Osalusredeli kaheksast astmest kõige madalam kaasamiseviis on manipuleerimine, mille eesmärk on vormiliselt linnuke kirja saada näitamaks, et üks või teine sihtgrupp on olnud protsessi kaasatud. Redeli keskele jääval osaluse astmel teevad kaasajad reaalseid pingutusi osalustingimuste loomiseks ja sihtgrupi protsessi kaasamiseks. Harti redeli kõige kõrgemal astmel on protsessides osalemine süsteemi pärisosa selliselt, et sihtgrupp

algatab ja viib protsesse ellu iseseisvalt. Harti (1992) redeli põhimõtte saab kasutada ka noorteinfo-teenuste disainimisel koos noortega, kus noored on kaasatud juba teenuste arendamise algfaasis näiteks noored ise või koos noorsootöötajaga viivad läbi uuringuid oma eakaaslaste hulgas või näiteks koguvad koolis tagasiside õpilastelt noorteinfovahendamise kohta, seejärel genereerivad ideed kuidas ja mismoodi saab olukorda paremaks muuta. Ei tohi karta anda noortele vastust ka uusi teenuseid testida ja päris ellu viia. Siinkohal saab tuua noortega teenuste koosloomisest mitmeid häid näiteid. Näiteks väärivad meenutamist noorte endi algatatud ja ellu viidud rahvusvahelist õppimist ja karjäärivõimalusi tutvustav konverentside sari ning väljaantud materjalid „Sinu võimalused”, millest kasvas välja sama teemaga siiani tegutsev edukas ettevõtte Dream Foundation. See on üks edukas näide sellest, kuidas noored ise väikese toega avalikust ja erasektorist ning noorsootöötajate julgustamisel teistele noortele võimalusi loovad, sh süstematiseeritud infot pakuvad.

Teise hea näitena võib tuua õpilasfirma, kes andis välja valemivihikuid, millest hiljem samuti kasvas välja siiani tegutsev ettevõtte Realister OÜ. Kuigi valemivihikute puhul oli tegemist vägagi spetsiifilise matemaatilise teabe edastamisega, anti valemivihikute vahel noortele edasi ka muud noorteinfot.

Samuti hea praktika on 2018. aasta Eesti Noorsootöö Keskuse eestvedamisel toimunud noorsootöö nädalal noortele suunatud ideekorjed, et noortega arutada ja saada neilt ideid neile suunatud info ning noorteinfo portaali Teeviit teemal. Noortega konsulteerimine on teenuse arendamisel oluline etapp, sest see aitab viia kooskõlla teenuse sisu ning noorte tegelikud vajadused ja huvid. Kogutud andmeid kasutatakse noorteinfo portaali arendamiseks.

Tallinna spordi- ja noorsooameti noorte meediatiimi kaasamine Tallinna noortenädalal

Tallinna noortenädala meediatiim tegutses aastatel 2014–2016 noorte kaasamise ja koostoomise põhimõttel. Meediatiimi tegutsemise eesmärk oli kajastada Tallinna noortenädalat. Aegsasti enne noortenädala toimumist korraldati igal aastal konkurss meediatiimi kandideerimiseks.

Motivatsioonikirjade ja kohtumiste alusel valisid noortenädala korraldajad välja noored, kes hakkasid meediatiimis tegutsema peatoimetaja, reporteri, ajakirjaniku, fotograafi, videograafi, sotsiaalmeedia toimetaja rollis. Esimese asjana pakuti noortele sissejuhatavat meediateemalist koolitust vastavalt mainitud vastutusosaladele. Seejärel pani peatoimetaja

koos noortenädala peakorraldajaga kokku tegevus- ja ajakava ning koos teiste noortega meediatiimist arutati see läbi. Seejärel asuti tööle – noortenädala kajastamine toimus noorte endi tehtud plaani alusel Postimees.ee platvormil. Igal noortenädala päeval ilmus kaks artiklit, lisaks sotsiaalmeediakajastused, sh videod, fotomaterjal. Nädala lõpus panid noored kokku veebiajakirja. Põhitegevuste aeg oli intensiivne, noorte meeskond pühendunud, neid toetas Tallinna spordi- ja noorsooameti samuti pühendunud meeskond. Peale noortenädalat hinnati koos saavutatut, möödalaskmisi, tehti järeldusi ja tänati noori.

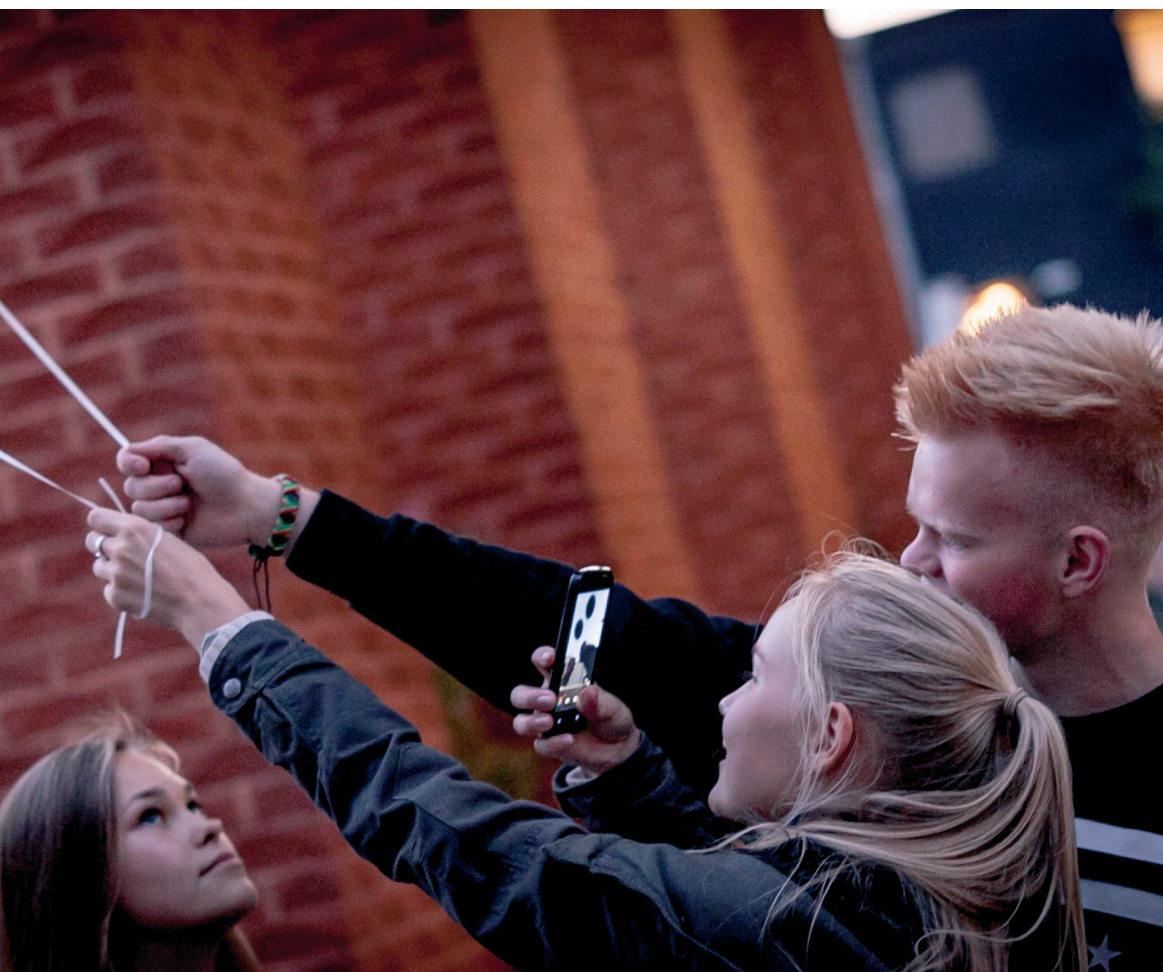

Foto 2.1.
Tallinna noortenädala meediatiim. (Allikas: Tallinna Spordi ja Noorsootööameti pildikogu, autor H. Tiits)

Noortefotodastavnoortetelevisioon **Tankla TV**³⁷ on noorte endi algatatud internetipõhine televisioonikanal, mis tegutseb 2012. aastast. Tankla TV eesmärk on laiendada maakonna noorte silmaringi ning anda noortele võimalus olla reporter, operaator või monteerija.

Tankla TV sai alguse Timo Arbeiteri ja Gertu Võsu koostööst, mille tulemusena sündis projekt. See esitati Valgamaa Partnerluskogule. Kui projekt oli saanud heakskiidu, soetas Valgamaa Noorsootöökeskus Tankla endale kaamerad, mikrofoniid ja muu põhivarustuse, et saateid salvestada ja avaldada. Viimane projekt on kirjutatud kohaliku omaalgatuse programmi Tankla TV kvaliteedi ja hõlmavuse tõstmiseks läbi tehnikapargi suurendamise, millega soetati 3 statiivi, 3 valgustit, 6 mälukaarti, 6 akut, 3 paari kõrvaklappe ja 15 vesti.

Esimene ametlik TV-saade ilmus 5. detsembril 2012 ning rääkis Valgamaa teisest meediaseminarist ning seal korraldatud lipdu-

bist. Täna on Tankla TV kogunud tuntust juba üle Eesti. Noortel on õnnestunud koostööd teha uudistesaatetega „Reporter”, kus aitasid filmida Valgas aset leidnud militaarfestivali ning samuti on „Reporter” kajastanud tublide noorte tööd telepildis. Noortetelevisioonil on täna ilmunud 129 saadet ning nende kanalil on kokku 184 400 vaatamist.

Noored teevad lühikesi, 2–3-minutilisi saateid Valgamaa kohta. Kui on teada, et maakonnas või omavalitsuses toimub mõni suurem sündmus, siis arutatakse see noortetelevisiooni meeskonnas läbi. Kui operaator ja reporter on valmis sündmusele minema ning monteerijal on piisavalt aega, siis leiab see kajastust Tankla TVs. Kuna tegu on mitteformaalse meediahariduse omandamisega, siis kogu töö toimub vabatahtlikult kooli kõrvalt.

Foto 2.2.

Tankla TV viis läbi intervjuu filmi „1944” lavastaja Elmo Nüganeniga. (Allikas: MTÜ Valgamaa Noorsootöökeskus Tankla, autor Ü. Tamm)

37. Vt lähemalt <https://www.youtube.com/user/tanklanet>

2.5. Noortefoteenuste arendamine üleriigilisel tasandil

Üleriigilisel tasandil noortefoteenuste arendamise eesmärk on pakkuda noortele üldist ja spetsialiseeritud infot laiemate teemade lõikes, näiteks suhted, ühiskondlik aktiivsus, seksuaalervis ja teised teemad. Info on asja- ja ajakohane, pakub noorele esmast usaldusväärset infot mõne teda huvitava teema kohta. Infole tagatakse ligipääs veebipõhiselt, messide, festivalide, töötubade aga ka nõustajate, konsultantide abiga.

Noortevaldkonnas veab noortefoteenuste arendamist eest Eesti Noorsootöö Keskus ning koostööd tehakse noortevaldkonna katusorganisatsioonidega riikliku noortefoto arendusgrupi tegevuse raames, mille eesmärk on tugevdada riiklikku süsteemi. Arendustegevuse lahutamatu osa on noortega konsultatsioonide korraldamine (ideekorjed, häkatonid), tulemusi rakendatakse teenuse sisulisel arendamisel. Arendamisel arvestatakse noorte ja noortega tegelevate spetsialistide huvisid ja vajadusi ning toetatakse mõlemaid osapooli vajaliku info ning tegevustega. Lisaks toetatakse Eesti Noorsootöö Keskuse poolt noorte informeeritust erinevate koolituspakkumuste, sündmuste, projektide alase infoga ning luuakse erinevaid teemat käsitlevaid materjale. Samuti Eesti Noorsootöö Keskus haldab ja arendab riiklikku noortefoto veebilehte Teeviit.

Noortefoteenust arendatakse teema, eriala, valdkonna spetsialiseeritusest või mitme erineva teema koos käsitlemisest lähtuvalt. Spetsialiseeritud noortele suunatud infot ja teenust arendatakse näiteks vaimse tervise teemadel [Eesti Noorte](#)

[Vaimse Tervise Liikumine](#)³⁸ või seksuaal-tervise teemal [Eesti Seksuaal-tervise Liidu](#)³⁹ eestvedamisel.

Mitmete erinevate teemade koos käsitlemist pakub noortefotoportaal Teeviit, kuhu on koondatud info õppimise, töö ja karjääri, noorsootöövõimaluste, suhete ja turvalisuse, tervise, ühiskonna ja kodanikuks olemisega seotud teemadel. Teeviit pakub üldist noortele suunatud infot erinevate teemade kohta koostöös teemavaldkonna partneritega (näiteks Tervise Arengu Instituut ja toitumine, Eesti Noorteühenduste Liit ja osalus, Sotsiaalkindlustusamet ja Lasteabi telefon).

ERYICA (2015) pakub noortefoteenuste riikliku struktuuri arendamisel lähtuda järgmistest soovidest (vt joonis 2.7.)

38. Vt lähemalt <https://envtl.ee/>

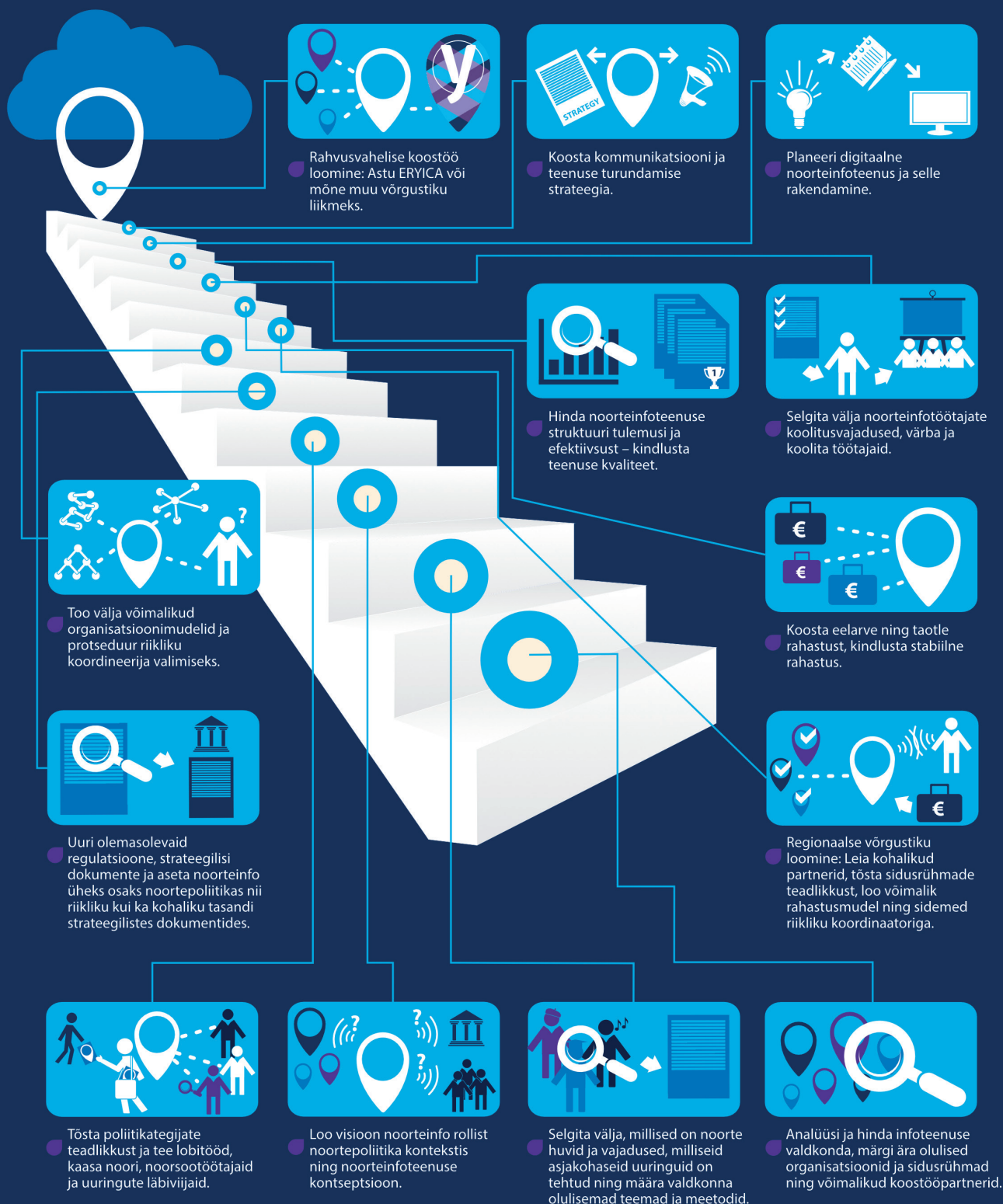
39. Vt lähemalt <https://www.estl.ee/>

Joonis 2.7.

ERYICA soovitused noorteinfoteenuste riikliku süsteemi loomisel. (ERYICA, 2015)

Kuidas luua noorteinfoteenuse riiklik struktuur?

2.6. Noorteinfoteenuste arendamine kohalikul tasandil

Kohalikul tasandil on oluline noorte vajadusi ning huve silmas pidades pakkuda noorteinfot piirkondlike võimaluste tutvustamiseks. Samuti peab oma oskuste ja pädevuste piires, vastavalt noorte vajadustele käsitlema üldisi ja spetsialiseeritud noorteinfo teemasid. Noorteinfotöö on noorsootöö lahutamata osa, mille arendamine ja ellu viimine on kohaliku omavalitsuse pädevuses. Seega **noorteinfoteenuse arendamise eest kohalikul tasandil vastutab kohalik omavalitsus. Läbi noorsootöö ja noorteinfoteenuse arendamise tugevdab KOV ka enda konkurentsivõimet, tagades informeeritud ja osalevate kodanike pealekasvu ja tagab enda jätkusuutlikkuse.**

Kohalikul tasandil jõuab noorteinfo noorteni erinevate kanalite kaudu ja erinevates keskkondades: internetis, tänaval, noortekeskuses, -laagris, -malevas, -ühingus ja -organisatsioonis, noorte osalus- ja esinduskogus, noorteprogrammis ja -projektiis, vabatahtlikus tegevuses, huviringis, huvikoolis, koolis, raamatukogus, kirikus, ühistranspordis, kaubanduskeskuses ja mujal. Noorteinfoteenuse osutamine peab olema võimalik noorsootöös ja noortele suunatud tegevuste raames.

Noortekeskuses, kus tehakse noorteinfotööd lõimituna, osalevad noored igapäevaselt tegevustes, milles avalduvad noorte infovajadused ning noorsootöötaja saab neid märgata ja olukordadele reageerida. Samuti on hea võimalus üldist noorteinfot süstematiseeritud ja kompaktsel kujul avaldada noorteinfo veebilehel, sotsiaalmeedias või noorteinfo stendil, et noor saaks sealt esmase info kätte. **Noorsootöötajad kujundavad koos noortega noorteinfotööd selliselt, et see vastab noorte vajadustele ja lähtub noorteinfo harta põhimõtetest. Kohalikul**

tasandil kvaliteetse noorteinfotöö eest vastutavad noortega töötavad spetsialistid, kes igapäevaselt noortega kokku puutuvad.

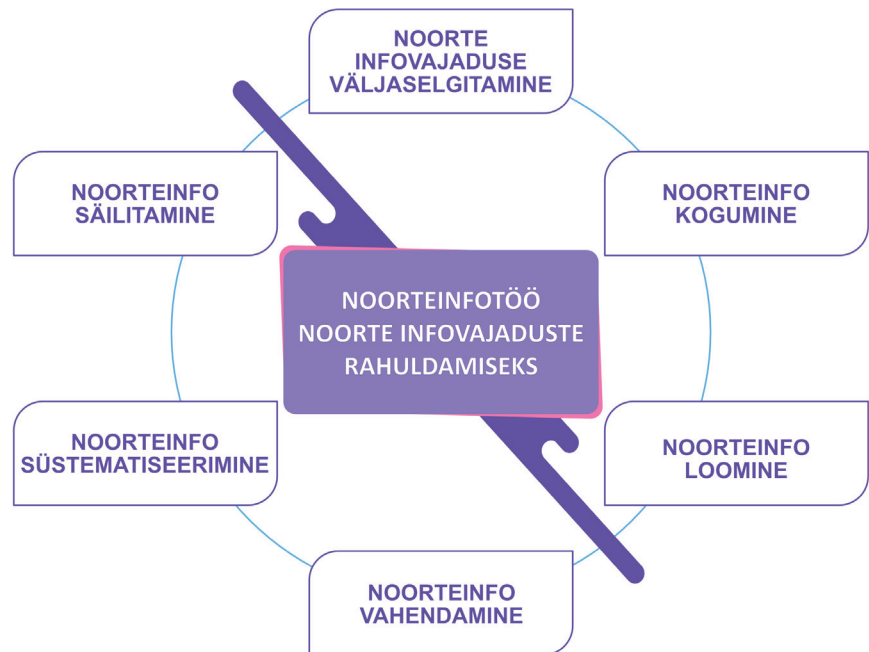
Noorteinfotöö peab olema üheks läbivaks tööloiguks haridus- ja noorsootööasutuses (nt kool, huvikool, huviring, noorteinfokeskus), noortelaagris, noortemalevas, noorteühingus ja -organisatsioonis, noorte esindus- ja osaluskogus, noorteprogrammis ja -projektiis ning vabatahtlikus tegevuses. Seega **noorteinfoteenuste arendamine eeldab kohalike noorsootöötajatelt kuuluvust noorteinfo valdkonna võrgustikku ja valmidust teha järjepidevat koostööd nii kohalike noorteinfo valdkonna asutustega kui ka muu valdkonna asutustega, kes vahendavad spetsialiseeritud noorteinfot või loovad noortele tingimusi nende positiivse arengu toetamiseks.**

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi noorteinfoteenuste arendamine ja korraldamine on eelkõige kohaliku omavalitsuse ülesanne, sest see on üks osa noorsootöö korraldamisest, pakub olulist tuge ka riiklik noorteinfo süsteem nii üldisema ja spetsialiseeritud noorteinfo koondamisega kui ka veebikeskkonna, noorteinfo koolituste, uuringute ja muuga. Selle kõige kõrval ei ole sugugi vähetahtis noorte kaasamine noorsootöös, sh noorteinfo sisu arendamisel.

2.7. Noorteinfotöö tegevuste protsessina

Noorteinfotöö on järjepidev protsess noorsootöös, kus noorte infovajaduste rahuldamiseks eristatakse järgmiseid tegevusi: noorte infovajaduse väljaselgitamine ning noorteinfo kogumine, loomine, vahendamine, süstematiseerimine ja säilitamine. (vt joonis 2.8.)

Joonis 2.8
Noorteinfotöö tegevused protsessina. (T. Dibou koostatud)

Noorteinfotöö algab noorte infovajaduse väljaselgitamisega, mille juures tuleb kaardistada noorte infovajadus, teiste sõnadega, selgitada välja, milline info oleks antud olukorras noorele vajalik. Seejärel võib hakata noorteinfot otsima ja koguma, vajadusel ka looma ning, kui info on olemas, seda vahendama noortele neile sobival viisil ja kujul. Kasutusmugavuse huvides süstematiseeritakse ja säilitatakse noorteinfot pidevalt – see kindlustab asjakohase ja kehtiva info edaspidise kasutamise. Noorteinfotöös on oluline lisaks eelpool nimetatud tegevustele **info analüüsimine ja mõtestamine**, sest ainult info põhjaliku mõtestamisega näeb noor laiemat pilti oma probleemist või küsimusest ning saab oma küsimustele objektiivseid vastuseid leida. Info analüüsimise käigus kerkivad esile mitmed ideed ja lahendusteid, mis annavad noorele võimaluse teadlikult võtta vastu endale sobivaid otsuseid. Siin võib tuua analoogiat eesimeses peatükis toodud Virkuse (2017) mõttega, et kui on toimunud informatsiooni kogumite analüüsimine, siis tekkitab noorel parem arusaam ühel või teisel teemal ja oma olukorrast.

Joonisel 2.8. on noorteinfotöö tegevuste protsessi kujutatud üksteisele järgnevate tegevustena, kuid tegelikus elus võivad need olla omavahel põimunud. Näiteks kasutatakse noorteinfo säilitamisel noorteinfo süstematiseerimise tehnikaid (vt ptk 3). Samas kogutakse noorteinfo loomise käigus noorteinfot selleks, et komplekteerida head noorteinfo materjalid. Kusjuures noorteinfo analüüsimine ja mõtestamine toimub alati kogu noorteinfotöö protsessi jooksul. Lisaks tuleb mainida, et noorteinfotöö kontekstis viiakse kõik eespool nimetatud tegevused läbi, kaasates protsessi ka teisi osapooli, ehk noorteinfotöös nagu ka noorsootöös tehakse koostööd ja võrgustikutööd siduspartneritega.

Järgmistes käsiraamatu osades (vt ptk 3–4) keskendume põhjalikumalt ja praktilisemalt igale noorteinfotöö tegevusetapile ning kirjeldame nende sisu ja eesmärgi, pakkudes näiteid ja juhtnöore, millele igapäevases töös toetuda. Noorteinfotöö tegevuste kirjeldamisel tutvustatakse seejuures häid praktikaid.

Noorteinfo on noortele suunatud info nende infovajaduste rahuldamiseks ja informeerituse tõstmiseks. Selleks, et tagada noortele info kättesaadavus, tehakse noortefotööd. Noortefotöö põhineb Euroopa noorte hartas (2018) käsitletud põhimõtetel. Lisaks kehtivad noortefotöös samad väärtused kui noorsootöös, tulenevalt noorsootöötaja kutse-eetikast (2017).

Noortefotööga tegeleva spetsialisti pädevuste spekter on väga lai – see hõlmab nii üldiseid, noorsootöö edukaks tegemiseks vajalikke oskuseid, kui ka spetsiifilisemaid, nagu infopädevus. Noortefotöoga tegelev spetsialist peab hästi tundma noorte vajadusi, huve ja isikupära ning olema valmis noortefotööd tegema koos noortega, et osaluskogemus toetaks omakorda noorte arengut.

Noortefoteenuseid arendatakse riiklikul ja kohalikul tasandil. Riiklikul tasandil on peamine osapool noorteinfo arendamisel Eesti Noorsootöö Keskus, aga ka teised riiklikud asutused tulenevalt oma tegevusvaldkonnast, kohalikul tasandil vastutab noorteinfo ja selle kättesaadavuse eest kohalik omavalitsus, eriti pidades silmas kohaliku tasandi infot ja noorte vajadusi. Noorteinfo arendamisse on nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil vaja kaasata noori, kes lõppkokkuvõttes kujundavad neile meelepärase noortefoteenuse. Nii nagu noorsootöös räägitakse tööst noortega ja noorele, kehtib see ka noorteinfo puhul – **noortefotööd tehakse noortele ja noortega koostöös.**

Iseiseiv praktiline ülesanne:

1. Mis on noorteinfo või mis teeb infost noorteinfo?
2. Kas noorteinfo on mõeldud ainult noortele? Kellel veel on vajadus noorteinfo järele?
3. Millised teemad kuuluvad noorteinfo alla? Kes ja kuidas saaksid seejuures kaardistada noortele huvipakkuvaid teemasid Sinu piirkonnas?
4. Kas ja milleks vajame internetiajastul noortefotöoga tegelevaid spetsialiste? Põhjenda.
5. Kuidas lõimida noortefotöö igapäevase tööga?
6. Milliste noortefotöoga seotud dokumentidega pead Sa oma töös arvestama?

I OSA

Kaardista oma piirkonnas noortefoteenused, liigenda, millised asutused tegelevad üldise ja millised spetsialiseeritud (erialase) noortefotöoga. Proovi hinnata oma piirkonnas üldise noorteinfo vastavust noorteinfo põhimõtetele, tuginedes Euroopa noorteinfo hartale.

II OSA

Lahenda juhtum:

Noortekeskuses töötab kaks noorsootöötajat ja korraldatakse rahvusvahelist noorteprojekti. Noorsootöötajad on omavahel kokku leppinud, et noorsootöötaja Mari tegeleb rahvusvahelise projektiga ja on hõivatud välisnoorte võõrustamisega ning noorsootöötaja Jüri vastutab noortekeskuses üldise korra eest. Noortekeskuses lähevad poisid lauamängu mängides tülli ja Jüri püüab konflikti lahendada. Samal ajal satub noortekeskusesse esimest korda noor, kes soovib uurida, milliseid huvitegevusi piirkonnas pakutakse. Antud hetkel ei ole Maril ega Jüril võimalik noorega individuaalselt tegeleda. Noor ei julge midagi küsida, ärevat olukorda nähes ja end võõrana tundes läheb ta noortekeskusest minema.

Kuidas peaks olema planeeritud noorsootöötaja töö noortekeskuses, et noorsootöötaja oleks valmis noortele esmast teavet andma, kui nad pöörduvad keskusesse küsimustega? Mida saab antud juhtumist õppida?

III OSA

PRAKTILINE NOORTEINFOTÖÖ NOORTEGA

Tanja Dibou, Tessi Ilustrumm-Press

Sissejuhatus

Kvaliteetne noorteinfotöö algab teoreetiliste teadmiste kinnistamisega praktilises elus. Kolmas peatükk loob ühise arusaama noorteinfotöö praktilistest tegevustest ja nende sisust. Peatükk annab noorsootõtajatele vajalikud teadmised noorte infovajaduste väljaselgitamiseks ja toob hulgaliselt praktilisi näiteid, kuidas noortefot koguda, luua ja noortele vahendada, süstematiseerida, säilitada ja tagada selle kättesaadavus. Lisaks leiavad noorsootõtajad siit ühtlasi nii häid mõtteid noorteinfovõrgustiku ja võrgustikutööst kui ka sellest, kellega teha efektiivset ja jätkusuutlikku koostööd noorte heaks.

3.1. Noorte infovajaduse väljaselgitamine

Noorteinfotöö algab infovajaduse äratundmise ja väljaselgitamisega. Infovajadus on omamoodi stressiolukord, mis tõukab inimese tegevusele (Innove 2008). Virkus (2009) on kokku võtnud, **et infovajaduse saab omakorda jagada teadvustamata infovajaduseks, teadvustatud infovajaduseks, formuleeritud vajaduseks ja kohandatud vajaduseks otsinguülesandena, millele oodatakse vastust.**

Teadvustamata infovajadust iseloomustab sisemine infovajadus, mida inimene veel täpselt ei oska ise kirjeldada või mingil põhjusel ei teata või ei märgata, et tekkinud olukorras on vaja konkreetset infot, et inimene saaks edasi liikuda. Teadvustamata infovajadusele on tihti iseloomulik inimeste segadus ja ebakindlus ning ei teata, mida konkreetselt küsida. Noorte puhul tuleb tihti ette teadvustamata infovajaduse olukordi. Näiteks võib siia tuua ühe probleemina noorte passiivsuse või motivatsiooni languse õppimises. Noorele on iseloomulik näidata, et teda üldse ei huvita õppimine, kuid tegelikult on probleem selles, et ta ei teadvusta iseendale, millised on noore võimalused õppimise abil oma potentsiaali avada ja arendada. Noor ei tea oma tugevustest ja nõrkustest ja ei oska vastavat sellele ka õpinguid paremal viisil organiseerida. Sellises olukorras võib tal olla raksusi nii konkreetsete küsimuste formuleerimisega kui ka laiemas mõttes oma infovajaduste selgeks tegemisega. Noorteinfotöös tuleb pöörata erilist tähelepanu teadvustamata infovajadusele, näiteks noorteinfo vahendamisel pakkuda noorele üldist infot laiemalt, kui esialgse infovajaduse rahuldamiseks tegelikult tarvis oleks.

Teadvustatud infovajadus seisneb selles, et inimene oskab ära tunda, et ta vajab toime tulekuks infot. Teadvustatud infovajadust

võib nimetada nn nähtavaks infovajaduseks, mis väljendub inimese tahtmises teemat edasi uurida.

Formuleeritud infovajadusega on tegu, kui noor suudab oma infovajadust mõista ning seda ka selgelt ja arusaadavalt väljendada. Üks lihtne näide sellest: põhikooli lõpetaja mõistab karjääriplaneerimise tähtsust ja teab, et ta peab tegema otsuseid, mida teha peale põhikooli, seega ta on tulnud Töötukassa karjäärispetsialisti nõustamisele, kus selgelt väljendab oma soovi minna edasi õppima ja vajaduse õppimisinfo järele.

Kohandatud infovajaduse puhul on formuleeritud infovajadus juba edasi arendatud sellisel viisil, et esitades vastava küsimuse infosüsteemile, noorsootõtajale või muu infoga tegelevale spetsialistile, on võimalik saada ka vastus (Taylor, 1968 läbi Virkus, 2009). Näiteks kohandatud infovajaduse näitena võib olla konkreetne küsimus „Kus saab kasutada õpilaspiletit soodsalt toitlustamiseks või reisimiseks?“. Selleks, et küsimusele vastata, on vaja teha infootsing erinevatest allikatest, et leida neid toitlustuskohti ja reisifirmasid, kes rakendavad noortele soodsat ostu-müügi poliitikat.

Noorsootõtaja ülesanne on noorteinfotöös liikuda samm-sammult teadvustamata või teadvustatud infovajaduse juurest kohandatud infovajaduseni. Seega on alati soovituslik vahendada pisut laiema spektriga infot, kui noore küsimusele vastates vaja oleks.

Infovajadus avaldub pidevalt noore igapäevaelus, näiteks tahab ta teada, milline tunniplaan on koolis, mida on võimalik koolis peale tunde teha, millised on vabaajaveetmise võimalused kodukandis jne. Noortel nagu ka teistel inimestel on vaja infot, et mõista seeläbi oma kohustusi, võimalusi,

õiguseid. Noorsootöötajad saavad kasutada oma töös erinevaid võtteid noorte infovajaduse väljaselgitamiseks. Näiteks saab see toimuda esmase nõustamise käigus, kui noorsootöötaja konkreetsete küsimuste abil noore infovajaduse välja selgitab. Esmane nõustamine võib vabalt toimuda ka chat'is vms.

Näide:

Noor tahab minna vabatahtlikuks Hispaaniasse, kuid ei tea, kuidas ta sinna saab. Esmalt tuleb jõuda selgusele, milline on noore taustainfo tase. Mõned näidisküsimused:

Mis on vabatahtlikkuse soovi ajend? Milliseid kogemusi loodab noor saada? Millised on tema eesmärgid ja ootused? Miks just sellesse riiki? Kes on veel selle otsusega seotud? Vanemad? Sõbrad? Kuidas nemad suhtuvad noore otsusesse välismaale vabatahtlikuks minna? Mida tuleb elus muuta seoses vabatahtliku tööga? Jne.

Kui soovitakse konkreetse sihtgrupi infovajadusi uurida, siis võib sihtgrupiga läbi viia koosoleku ajurünnaku, ideekorje, aruteluringi. Samuti sobib infovajaduse uuring, et saada teada, millistel teemadel soovivad noored rohkem infot saada.

Pidevalt muutuvate trendidega kaasneb vajadus olla teadlik noorteinfovajadustest ja -huvidest, seega suureneb üha enam vajadus uuringute järele, mida viiakse järjepidevalt

läbi noorteinfo vajaduste väljaselgitamiseks. Uuringusse tuleks kaasata ka noori – nii küsimuste väljatöötamisse, laialijagamisse kui ka vastuste analüüsimisse. Peamised kasutegurid taolise infovajaduse uuringu juures on noorte kaasamine, piirkondliku eripära väljaselgitamine, teenustest teavitamine sihtgrupi kaudu (Innove, 2008).

Riiklikul tasandil on noorte huvide ja vajaduste kaardistamise ning noorteinfo arendamise aluseks noorte seas läbiviidud uuringud ja konsultatsioonid. Hea näide üleriigilisest noorteinfo uuringust on 2016. aastal läbi viidud Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti Noorsootöö Keskuse uuring „Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüs”. Üleriigilised uuringud võib samuti oma piirkonna noorteinfotöö arendamisel aluseks võtta.

Siinkohal võib tuua välja ka 2013. aastal Eesti ANK eestvedamisel koostöös Tartu Linnavalitsusega loodud noortekeskuste logiraamatu, mida kasutab tänaseks 138 noortekeskust. Logiraamat on noortekeskuste seiresüsteem, mille abil on võimalik noortekeskustel koguda igapäevast statistikat. Logiraamat on üles ehitatud serverile ja kõik sisestatud andmed talletuvad sinna ning ei sõltu kasutaja arvuti mahust. Logiraamatu mõte on, et kõik noortekeskused koguksid andmeid ühtmoodi ja seega oleksid andmed ka tõlgendatavad sarnaselt ning tulemuseks oleks tõenduspõhine statistika.

3.2. Noorteinfo kogumine ja allikakriitilisus

Noorteinfo kogumine tähistab informatsiooni otsimist kõigist kättesaadavatest usaldusväärsetest allikatest ja kanalitest selleks, et rahuldada noorte infovajadust.

Noorteinfo kogumine on tihedalt seotud infootsingu ja infoallikatega.

Infootsinguks loetakse tegevust, mis on ajendatud infovajaduse tunnetamisest ning hõlmab

- » infootsingu strateegia loomist;
- » erinevate infoallikate määratlemist ja nende hindamist;
- » infootsingu tulemusena saadud info ajakohasuse ning vajalikkuse hindamist (Innove, 2005, 2008).

Infootsingus tegeletakse erinevatega infoallikatega, kust on võimalik leida informatsiooni inimeste infovajaduse rahuldamiseks. Infoallikaid võib jagada esmasteks (primaarne, algallikas) ja teisesteks (sekundaarne, vahendusinfo allikas); füüsilisteks ja digitaalseteks.

Esmane ehk primaarne infoallikas/algallikas – allikas, mis sisaldab uut, esimest korda mingil konkreetsel eesmärgil kogutud informatsiooni. Näiteks noortevaldkonnas on esmased infoallikad noorsootööd reguleerivad ja toetavad dokumendid nagu noorsootöö seadus, noorsootöö kutse-eesitika, noortevaldkonna uuringud ja uurimisaranded, sh rakenduskõrghariduse-, bakalaureuse-, magistri-, doktoritööd; noortevaldkonna asutuste/organisatsioonide dokumentatsioon, sh aastaaranded, aruanded, konverentside ja muude kohtumiste memod jne.

Teisesed ehk sekundaarsed infoallikad/ vahendusinfo allikad – allikad, mis vahendavad esmastest infoallikatest pärinevat teavet, mida on mingil määral juba töödeldud. Näiteks: noortevaldkonda käsit-

levad ajakirjad, õpikud, raamatud, artiklid, veebimaterjalid.

Füüsilised infoallikad – füüsilises keskkonnas levivad infoallikad, enamasti paberile kujundatud, näiteks infovoldikud, stendid, plakatid, teemaseinad, samuti inimeste omavaheline otsesuhtlus seminaridel, messidel, sündmustel jm kohtades.

Digitaalsed infoallikad – digitaalses keskkonnas levivad infoallikad, näiteks veebilehed, sotsiaalmeedia rakendused, e-raamatud, blogid, videod, YouTube, veebinarid jm.

Infootsingu sooritamiseks on vaja luua infootsingustrateegia ehk viis, kuidas infot kogutakse ja milliseid allikaid selleks kasutatakse. Infootsingustrateegiat valides tuleb tähelepanu pöörata info korrektsusele, usaldatavusele, kasutusmugavusele, kättesaadavusele, kõikehõlmavusele ning autorlusele. Õigesti valitud strateegia tagab asjakohase info leidmise ja infovajaduse rahuldamise.

Noorteinfo kogumiseks on mitmeid infootsingustrateegiaid. Toome välja peamised.

1. strateegia seisneb selles, et otsitakse võimalikult palju teemaga seotud olulist infot ja seejärel kitsendatakse oma otsingut pakutavate linkide kaudu, kuni konkreetne otsitav info on leitud, seda strateegiat nimetatakse kirjanduses kui „**ülevalt alla**” (ingl k top-down) või teisisõnu üldiselt alalt spetsiifilisemale. (Navarro-Prieto et al.,1999). Alustama peaks huvipakkuva teemaga tutvumisest, seejärel koguda see ühte kohta ning selekteerida konkreetne info, mis annab vastuse esitatud küsimusele.

2. strateegia nn „**alt üles**” (ingl k bottom-up) kujutab endast infootsingut konkreetse märksõna järgi. Sellist strateegiat kasutakse tihti mingite konkreetsete faktide otsimiseks.

„Ülevalt alla” infootsingustrateegiat rakendatakse, kuna tutvutakse suure hulga informatsiooniga ning on võimalik veel paremini aru saada infovajadusest ja formuleerida küsimus, millele tegelikult vastuseid otsitakse. Eriti noorte puhul on see strateegia sobilikum, sest me ei saa olla kindlad, et noor on oma infovajaduse täpselt formuleerinud ja oskab kitsendada seda konkreetseks märksõnaks.

Toome mõlema strateegia kohta mõned näited: Oletame, et noor on huvitatud infost male ja lauamängude huviringi kohta. Valides „alt üles” infootsingustrateegia, tähendab see, et me sooritame otsingu näiteks fraasiga „male ja lauamängude huviring X piirkonnas”, seejärel koondame loetelu kõikidest piirkonnas toimuvatest male ja lauamängude huviringidest koos kontaktidega ja edastame selle noorele. Kui me näeme, et noor ei ole veel kindel, kas üldse male ja lauamängude huviring talle sobiks, siis tuleks selle küsimuse puhul valida „ülevalt alla” strateegia, mis tähendab, et kogune laiemat infot male ja lauamängude sisu, eesmärgi, põhimõtte ning nende korraldamise spetsiifika kohta ning vaataksime koos noorega, kellele sellised huviringid kõige rohkem sobiksid. Alles järgmisena lähenetakse infole konkreetsete maleringi pakkujate järgi (maleringi toimumise koht, aeg, sihtgrupp, ringis toimuvad tegevused jne).

Lisaks võib veebipõhised infootsingustrateegiad jagada „teadaoleva aadressi” (ingl k known address) ja „otsingumootori” (ingl k search engine) strateegiateks.

3. ehk nn „**teadaoleva aadressi**” strateegiat iseloomustab info otsimine otse teatud kindlal veebilehel või konkreetse valdkonna infot sisaldavat andmebaasis, mis ei ole otsingumootor nagu Neti, Google vms.

4. ehk nn „**otsingumootori**” strateegia tähendab et info otsimiseks kasutatakse otsingumootorit.

3. ja 4. strateegia kohta võib tuua järgmise elulise olukorra. Alaealine noor soovib suveks tööd leida. Kasutades „teadaoleva aadressi” strateegiat, võib suunata noore konkreetsele veebiaadressile, näiteks Töötukassa tööpakkumiste või CV Keskuse portaali. Aga võib ka kasutada „otsingumootori” strateegiat, sisestades Google’i otsingumootorisse märksõna „suvetöö noortele”.

Praktilised nipid infootsinguks google'i otsingumootori abil

- » Otsingu sõnastamisel tuleb olla võimalikult täpne (nt „huviringid Harjumaal”).
- » Märksõnadena on soovitatav kasutada nimisõnu ja objekte (nt „karjäärinõustamine noored”).
- » Otsingulahtrisse on soovitatav esimestena kirjutada kõige tähtsamad märksõnad.
 - Vaikimisi väljastab Google leheküljed, kus esinevad kõik sisestatud märksõnad.
 - Kirjutades võtmesõnade vahele „AND” või „+” (nt noorsootöö+noorteosalus+kohalik omavalitsus) rõhutad otsingut kõikide märksõnade kohaselt.
 - Trükkides märksõnade vahele „OR” (nt male OR robotika), tagastab otsingumootor leheküljed, kus esineb „märksõna1” või „märksõna2”
 - Trükkides märksõnade vahele „-” (nt huviring – noortekeskus), tagastab otsingumootor leheküljed, kus esineb „märksõna1” ning ei esine „märksõna2”
 - Trükkides märksõna ette „~” (nt ~alaealine), tagastab otsingumootor leheküljed, kus esineb „märksõna1” või selle sõna mõni teadaolevatest sünonüümidest.
 - Trükkides märksõnade vahele „*” (nt noorsootöö * kool), tagastab otsingumootor leheküljed, kus esinevad „märksõna1” ja „märksõna2” ning nende vahele jääb suvaline hulk sõnu.
- » Kui tahetakse otsida mingisugust kindlat fraasi, siis tuleb see fraas paigutada „”-jutumärkide vahele.
- » Sõltuvalt otsingu eesmärgist, tuleb kasutada optimaalset märksõnade arvu – mida täpsemat vastet on vaja, seda rohkem olgu märksõnu.
- » Ühe märksõna põhjal leitud tekstidest saab lisamärksõnu edasisteks täpsemateks otsinguteks.
- » Märksõnade järjekorra muutmine võib anda erinevaid otsingutulemusi.
- » Kui infootsing märksõnaga ei too ühtegi vastust, siis kontrolli õigekirja, või otsi teist sobilikku märksõna.
- » Kui infootsing märksõnadega toob liiga palju vastuseid, siis muuda infootsing konkreetsemaks, kasutades vähem märksõnu.

Infootsingustrateegia valik sõltub paljuski konkreetsest olukorrast ja noorte vajadustest. Mõne küsimuse puhul ei piisa ainult infootsingust internetis. Näiteks spetsiifilise info leidmisega võib minna paar nädalat ning tuleb esitada infopäringuid asutustesse, kes omavad antud teemal rohkem kompetentsi.

Infoajastul ei ole info otsimine ja leidmine keeruline, sest internetis on peaaegu kõik olemas: igasugust informatsiooni on palju ning kõik on kättesaadav. Kuid internetist info kogumisel võib see osutuda üle infokülluse tõttu osutuda raskeks, sest tuleb osata suurest hulgast infost leida olulisim ning selle usaldusväärsust hinnata. Üha raskem on vahet teha,

milliste infoallikate kaudu saab usaldusväärset infot, millised allikad on asjalikud ja objektiivse infoga ning millised on pigem meelelahutuslikud ja hinnangulised.

Ükskõik millistest infoallikatest kogutakse infot, tuleb hinnata selle relevanttsust. See rakendub ka Euroopa noorteinfo harta põhimõtetes – kogutav info peab olema usuliselt, poliitiliselt, ideoloogiliselt ja kaubanduslikult sõltumatu, pakkudes ülevaadet erinevatest olemasolevatest võimalustest ja põhinema mitmel kontrollitaval allikal. **Infoallika relevanttsuse (mis hõlmab allika usaldusväärsuse, ajakohasuse, korrektsuse, erapooletuse) kriitilist hindamist nimetatakse allikakriitilisuseks.**

Allikakriitilisuse praktilised nipid noortefotöös

1. Kontrolli alati iga allika

- autorlust – kes on allika looja/ omanik/ haldaja;
- lisamise/uuendamise kuupäeva;
- korrektsust (sõnastus, vormistus jne);
- erapooletust (teemat on käsitletud erinevatest aspektidest, ei sisalda huvide konflikti, puudub vildakas info);
- tugiinfo olemasolu (kui on kasutatud algallikaid, peab alati olema ka nendele viidatud);
- veebilehe puhul e-posti aadressi olemasolu küsimuste esitamiseks ja kommentaaride saatmiseks. (Innove, 2008)

2. Hinda alati iga infoallika

- asjakohasust noortele;
- praktilisust noorte infovajaduse rahuldamiseks;
- kasutajasõbralikkust;
- esitusviisi/atraktiivsust;
- õiget ajastatust, muu infomürata.

Infootsing lõpeb saadud info hindamisega. Kui selgub, et valitud infostrateegia kasutamine ei andnud relevantseid allikaid või saadud info ei rahulda infovajadust, korratakse kogu otsingu- protsessi, kuni selle tulemus rahuldab noort. Samas võib tekkida ka olukord, kus algselt vajatud info esmase otsingu lõpptulemusena küll leiti, kuid otsingu käigus infovajadus muutus ning seetõttu osutub vajalikuks infootsingut korrata. Sõltuvalt sellest, kui hästi ning täpselt saadud info infovajadust rahuldab, on infootsing kas lõpetatud või seda tuleb korrata. (Innove 2005)

3.3. Noorteinfo loomine ja noorteinfo vahendamine

Noortefotöö olulise tegevusena on noorteinfo loomine. Kusjuures siin tuleb teha aktiivset koostööd noortega, kes on otsesed teenuse saajad, arvestades nende tegelikke vajadusi ja huvisid. Eelnevas, 2. peatükis käsitlesime teenuste disainimise teemat ja tõime välja argumente, et noori on vaja kaasata noorteinfo loomise protsessi, sest nad teavad ise paremini, mis neid huvitab, ja lisaks saavad noored aidata luua noortefomaterjale noortesõbralikus keeles. Noori saab näiteks kaasata noorteinfo loomisesse huvitegevuse kaudu. Huvitegevuseks võib olla plakatite loomine, video tegemine

või artiklite kirjutamine jmt ning sisuks on noorte endi soovitud vastused küsimustele või näiteks sündmuse reklaam. Noorteinfo loomisesse on hea kaasata ka lapsevanemaid.

Noorteinfo materjali loomine on mitme osaline töö. Et materjal täidaks oma ülesannet, on tarvis mõelda selle sisule, vormile ja kujundusele ning vahenduskanalitele. Vormi ja kujunduse väljatöötamisel võib kasutada disainibüroode abi. Pilkupüüdev ja mõjuv kujundus loob usaldusväärset ning on noorte jaoks atraktiivsem. Noorteinfo materjali sisu koostamisel tuleks lähtuda

konkreetsusest ja lihtsusest. Materjal peab olema hästi struktureeritud, köitev ja sisutihe ning liigse „mürata”. (Innove, 2008)

Noorteinfo loomiseks koostöös noorte ja teiste osapooltega võib ideede genereerimiseks kasutada ajurünnakuid, koosolekuid, ümarlaudu jm ühiskohtumisi. **Oluline on noorteinfo sisu ja vormi loomisel ka arendada nii ennast, noori kui ka koostöövõrgustikku.** Noorteinfo loomisel tuleb lähtuda Euroopa noorteinfo harta põhimõtetest. Noorteinfo loomisel võib kasutada Teeviida veebis olemasolevaid materjale ja noortevaldkonna ajakirja **Mihuse**⁴⁰ artikleid.

Noorteinfo vahendamine tähendab eesmärgistatud teavitamiseks pidevat informatsiooni pakkumist, liikumist ja kasutamist inimeste vahel olukorras, kus kesksel kohal on infosaaja infovajadused. Info vahendamine eristub lihtsast info edastamisest, kuna info edastamine on tihti ühesuunaline ja ühekordne info liikumine, kus infosaaja ei ole protsessi kaasatud. Toome siin mõistete illustreerimiseks näite. Klassiõpetaja edastab tunnis õpilastele info tunniplaani muutustest, info on edastatud ja noored on teavitatud, omavahelist suhtlust ei toimu ja info liigub ühesuunaliselt. Seevastu näiteks klassijuhatajatunnid võivad olla noorteinfo vahendamise üks vorm, kui õpetaja teeb neid perioodiliselt, et teavitada õpilasi koolielust, enne uurides oma klassi õpilaste infovajadusi ja kaasates noori info kogumisse ja loomisse. Noortefotöös, nagu ka noorsootöös on noorte kaasamine ja töö koos noortega üks läbiv põhimõte. Seetõttu kasutatakse käesolevas raamatus rohkem mõistet noorteinfo vahendamine noorteinfo edastamise asemel.

Noorteinfo vahendamine moodustab noortefotöö protsessi olulise osa, mille eesmärk on soodustada info jagamist, et

tagada noorte infovajaduste rahuldamist ja aidata kaasa uute teadmiste loomisele, mida on noortel elus toimetulekuks vaja. Esimeses peatükis käsitletud inimõiguste perspektiiv toetab arusaama, et **noorteinfo vahendamisel on oluline lähtuda noorte õigustest olla informeeritud ja infot saada ning tagada noorteinfo järjepidev liikumine noorte teavitamiseks ja nende võimestamiseks noorteinfo kaudu.** Samuti haakub see hästi noorsootöö pedagoogilise aspektiga, kus lähtutakse noorte õppimise toetamisest. Ehk noorteinfo vahendamisel ei paku noorsootöötaja noortele pelgalt infot, vaid kaasab noori vastuste otsimisse.

Noorteinfo vahendamiseks on olemas erinevaid vorme. Noortefot saab vahendada füüsilises (otsene suhtlus noortega, vestlused, arutelud, koosolekud, messid, töötoad, infoüritused, plakatid, stendid jms) ja digitaalses keskkonnas (näiteks sotsiaalmeediast Facebook, YouTube, Instagram, veebinarid, foorumid jms digitaalsed rakendused). Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüsi põhjal (HTM, 2016) saavad noored infot enim internetist, seejärel järgnevad sõbrad, tuttavad, siis vanemad/sugulased, televisioon ja viiendal kohal on noortega töötavad spetsialistid. Noorteinfo vahendamisel seisavad noorsootöötajad küsimuse ees, kuidas tegelikult ka info noorteni jõuaks. Selleks on oluline teada, kes on noored, kellele info suunatud on ja millisest keskkonnast nad enim infot saavad. Noorsootöötajatel aitab see info valida noorteinfo vahendamise strateegiat, mis sisaldab noorteinfo sobilikke vahendamisevorme, et parimal viisil noortefot noorteni viia. **Noortefotöös tuleb õppida oma sihtgruppi tundma!**

40. Vt lähemalt <https://mihus.mitteformaalne.ee/>

Toome siinkohal näite selle kohta, kui soovitakse vahendada infot noortekeskuses toimuva olulise ürituse kohta, siis selleks, et Facebookis noortefot jagada, oleks mõistlik eelnevalt analüüsida, millal noored kasutavad kõige enam Facebooki (kellaajaliselt), siis peale sellist analüüsi postitada ja jagada info ürituse kohta noortele sobival ajal.

Joonis 3.1. võtab kokku noorteinfo vahendamise strateegia loomist mõjutavad komponendid. Noore vajadused, probleemid ja huvid määravad, millist infot noor vajab, kas üldist kõiki teemasid hõlmavat noortefot, millest oli juttu peatükis 2. Või kui noorel on väga spetsiifiline küsimus, kus noorsootöötajal võib puududa kompetents vastata, mis näitab, et tegu on spetsialiseeritud (erialase) noortefoga. Siinkohal jaguneb noorteinfo vahendamise strateegia kaheks: kas noorsootöötaja vahendab noortefot iseseisvalt või siis kaasab teisi erialaspetsialiste või suunab noore otse spetsialisti poole pöörduma.

Hinnates noore valmidust iseseisvalt infovajadust ära tunda ja tema infokirjaoskusi, saab valida noorteinfo vahendamise strateegia, mis toetab kas iseseisvat infootsingut ja info analüüsimist, või, vastupidi, noor vajab noorsootöötajaga otsest suhtlust ja näost näkku kontakti. Näiteks noore puhul, kes oskab ise oma küsimusi formuleerida ja nendele vastuseid leida kas märksõnade abil otsingumootoris või kasutades noorteinfo veebilehte nagu Teeviit, siis piisabki tema jaoks tihti info vahendamisest digitaalses keskkonnas, mida ta igapäevaselt külastab.

Noori on jagatud kolme gruppi (kohandatud McIntyre, 2014; Verpson ja Szymanel, 2014):

- Noored, kes oskavad iseseisvalt infot otsida ja oma infovajadusi formuleerida. Nad teavad, mida nad vajavad, ja üha enam eelistavad digitaalseid infovahendamise vorme. Siinkohal on noorsootöötaja roll juhendada noori kasutama usaldusväärseid allikaid ja tutvustada noortefot vahendavaid veebilehti. Need noored on ka suureks abiks noorsootöötajale noorteinfo vahendamisel teistele noortele, nn noorteinfo vahendamine noorelt noorele. Nad võivad omakorda olla kaasatud eakaaslaste teavitamises nii koolis kui ka väljaspool seda.
- Noored, kes vajavad oma infovajaduse täpsustamiseks/selgitamiseks tuge ning kelle infokirjaoskuse tase on mõõdukas, et infot leida ja seda kriitiliselt hinnata. Et selliste noorteni jõuda, tuleb kombineerida erinevaid infovahendamisvormi, kuid kõige tähtsamal kohal on luua noorega kontakt infovajaduse täpsustamiseks (inglise keeles kasutatakse terminit clarification). Kui infovajadus on selgunud, siis saab noort juhendada erinevaid infoallikaid kasutama ning vahendada talle infot sobilikus vastuvõetavas vormis.
- Noored, kellel puudub erinevatel põhjustel arusaam oma infovajadustest ning kelle puhul on tihti tegu teadvustamata infovajaduse ja madala infokirjaoskusega. Lisaks võib nendel noortel olla piiratud liigipääs noortefoole või puudub liigipääs internetile, või nad on koolisüsteemist välja langenud või oma vanuse tõttu ei oska nad kõiki infoallikaid kasutada. Nende noorte puhul tuleb noorteinfo vahendamisel teha suuresti võrgustikutööd, kaasates erinevaid osapooli noorteinfo vahendamisse ja kasutades mitmekesiseid noorteinfo vahendamisvormi.

Näiteks 7-aastastele, kelle infokirjaoskused on vähe arenenud, suunatud infot ei pane koomiksina Facebooki, vaid näiteks prindid välja ja paned klassi stendile ja räägid klassijuhataja tunnis.

Noorteinfo vahendamise vorme on palju (vt Tabel 4.1). Neid võib eristada tunnuste järgi, nt noorteinfo vahendamine füüsilises või digitaalses keskkonnas; noorteinfo vahendamine kohalikul või üleriigilisele tasandil; noorteinfo vahendamine individuaalselt või grupile.

Joonis 3.1.

Noorteinfo vahendamise strateegia loomine

Et suuta vahendada noorteinfot nii, et see ühtaegu nii aitaks kui ka kõnetaks neid, peab pöörama lähitulevikus palju tähelepanu noorteinfo vormile, sest ka hea sisu võib minna kaduma, kui seda õigel kujul ei esitleta. Ent kui soovime, et info tunduks noore jaoks tõeliselt vajalik ning teda saaks sisuliselt kaasata erinevatesse tegevustesse, peab üha enam kaardistama konkreetsete noortegruppide soove ja vajadusi ning võtta arvesse ka asjaolu, et tänapäeval võivad noorte huvid ja soovid kiiresti vahelduda, mis nõuab olukorrast regulaarseid ülevaateid. Vastasel korral on noorsootöötajal raske vastata noorte ootustele, noorte tegelikke vajadusi rahuldamata. (Salumäe, 2017)

Noorteinfo vahendamise vorme võib omavahel kombineerida. Kuna noored ei ole homogeenne grupp, siis ei pruugi üks valitud noorteinfo vahendamise vorm või keskkond (füüsiline, digitaalne) kõigile sobida. Seega on kindlasti vaja uurida, kuidas sellises vanuses noored infot tarbivad, kuidas saab lihtsamini noorteni jõuda. Näiteks piirkonnas on tulemas karjäärimes, kuhu oodatakse kõiki noori, kes elavad selles piirkonnas ja on vanuses 15–26 aastat. Selleks, et info leviks võimalikult paljude selle piirkonna noorteni, valime näiteks esmalt noorteinfo edastamise kanaliteks Facebooki ja Instagrami.

Seega loome karjäärimesi tutvustamiseks Facebooki-sündmuse ning kutsume noori osalema. Samuti suhtleme noortega noortekeskuses ja koolides ning palume levitada infot ühe koostööpartneri abil, kelleks on Töötukassa.

Erinevate vahendite ja keskkondade kasutamisel on oluline leida õige tasakaal ja arvestada oma sihtgrupiga. Noorteinfo vahendamisel tuleb lähtuda lihtsast kuldreeglist, et noorteinfo peaks olema kättesaadav noorele seal, kus noor ise on, on see siis noortekeskus, kool, huvikool või muu keskkond.

Noorteinfo vahendamisest rääkides tuleb ka mõelda, kuidas noored saavad infost aru, kuidas infot tõlgendavad ja mõtestavad. Nagu eelmistes peatükkides nähtus, ei seisne noorteinfotöö ainult selles, et pakkuda noorele vastavalt tema vajadustele ja huvidele sobivat informatsiooni, mille põhjal on ta võimeline tegema iseseisvaid otsuseid. Siin on oluline, et noorteinfo aitaks noorel ka arendada kriitilist mõtlemist ning kogu protsessi, mis hõlmab infotööd info otsimisest kuni analüüsimiseni. (ERYICA, 2018). Kusjuures, nagu 1. peatükis kirjeldatud, võib noorsootöötaja info vahendamisel olla nii eeskuju, õpetaja, kasvataja, suunaja, võimestaja, aktivisti, eestseisja kui ka coach'i rollis.

3.4. Noorteinfo süstematiseerimine ja säilitamine

Info süstematiseerimine täidab noorteinfotöös tähtsat rolli. **Süstematiseeritud info on lihtsamini ja kiiresti leitav nii noortele kui ka noorteinfoga töötavatele spetsialistidele. Info süstematiseerimine aitab tagada Euroopa noorteinfo harta põhimõtet – noorteinfo kättesaadavus noortele.** Kui nt internetileheküljel ei ole info loogiliselt süstematiseeritud, siis suure tõenäosusega veebi-

külastaja ka ei leia sealt midagi ja veebiallika infoväärtus kaob.

Noorteinfo süstematiseerimisel võib kasutada erinevaid viise. Näiteks üheks hästi levinumaks võimaluseks on liigitada infot teemade kaupa. Et sisuliselt on tegemist nagu raamatu sisukorraga, et sobivat teemat oleks kohe lihtne leida. Universaalset teemade loetelu ei ole, vaadata võib Teeviit.ee lehte või

Euroopa Noorteportaali. Aga võib koostöös noortega kogukonnas olulised teemad sõnastada. Oluline on struktuuri lihtsus ja üheselt arusaadavus.

Lihtsamal moel saab infomaterjale süstematiseerida ka tähestiku järgi. Info võib koondada ka märksõnade kaupa. Vahel saab ka infot jaotada vastavalt infoallika vormile (kas tegu on paber kandjal materjalidega: raamatud, voldikud, artiklid, uuringud, statistika andmed; digitaalsete infoallikatega: CD-d, DVD-d, andmebaasid, internetiallikad jne). süstematiseerimise kriteeriumiks võivad sobida vanusegrupid või hoopis sihtgrupid (õpilased, üliõpilased, töötavad noored jne).

Info süstematiseerimisel tuleb kõigepealt lähtuda mugavuse printsiibist, mis tähendab, et tulevikus peaks info otsimisel info olema kiiresti ja kergesti leitav.

Noorteinfotöös vastutab info süstematiseerimise eest noorsootöötaja, kuid rääkides võrgustikutöö tasandist ehk sellest, kui piirkonnas toimib tugev koostöö erinevate noortega tegelevate asutuste vahel noorsootöös üldiselt ja noorte informeerimisel, siis on võrgustik see, kes aitab samuti infot süstematiseerida ja seda ka kaasajastatuna hoida, nt koostöö lastekaitse spetsialistiga, kooli huvijuhiga jne. Siin kontekstis tähendab võrgustikutöö, et noorsootöötajal on teemade kaupa ülevaade infoallikatest – organisatsioonidest – kellega ta korrapäraselt suhtleb oma andmekogu uuendamiseks. Selleks sobib näiteks ülevaade Exceli tabelina, kus on ära märgitud ka uuendamise kord (millised teemad millal).

Noortele peab olema noorteinfo kättesaadav ja kui see on süstematiseeritud, siis on ka noortele lihtsamini kättesaadav.

Noorteinfot on vaja ka säilitada. **Noorteinfo säilitamise eesmärk on võimaldada kogutud info taaskasutamist.** Siinkohal tekib noorteinfo ajakohasuse küsimus: millist infot pidada aegunuks ja millist infot on vaja säilitada? Mõned paber kandjal materjalid ilmuvad

igal aastal uuendatuna, teised aga ilmuvad ainult ühel korral. Mõnd veebiallikat uuendatakse juhuslikult, mõnd konkreetse perioodi jooksul. Iga infoallika puhul tuleb otsustada eraldi. Kui me kasutame info levitamisel paber kandjal hooajalisi trükiseid (voldikuid, flaiereid ja väikeseid teatmikke), siis nendes sisalduva info aegumine on üks suuremaid probleeme. Nende puhul tuleb olla veelgi kriitilisem ja valida säilitamise asemel info hävitamine aegumise tõttu.

Info säilitamise põhimõte seisneb selles, et infot säilitatakse seni, kuni noored seda vajavad ja kuni see ei ole ajas vananenud. Vananenud info on väga ohtlik, see tekitab segadust ja võib viia väärate otsusteni.

Paber kandjal infoallikate säilitamiseks võib luua noorteinfonurga, konkreetse riuli, laua, kus saab paber kandjal infomaterjale füüsilises keskkonnas säilitada. Seevastu digitaalset infot säilitatakse veebilehtedel, blogides, äppides, veebipõhistes ajakirjades, kogumikes, raamatutes, brošüürides, arhiivides ja andmebaasides jms.

Võrreldes paber kandjal infomaterjalidega vajab digitaalne säilitamine erinevaid tehnoloogilisi lahendusi. Adrian Brown (2013) on eristanud **passiivset** ja **aktiivset** digitaalset info säilitamist. **Passiivne digitaalne säilitamine** keskendub salvestatud infoandmete säilitamisele, infoandmekandjate (nt CD, USB, kõvaketas) haldamisele ja varundamisele. Andmekandjate vananemisega seotud riskide maandamiseks rakendatakse mitme koopia loomist säilitavatest objektidest ja andmekandjaid uuendatakse regulaarselt. Passiivne digitaalne säilitamine tagab, et andmed on alles hoitud, kuid see ei saa tagada nende loetavust ja mõistetavust tulevikus, sest tehnoloogia pidevalt areneb. (Virkus et al., 2017)

Seevastu **aktiivse digitaalsete säilitamise** puhul saab kasutada sekkuvamaid meetmeid, nagu näiteks digitaalsete objektide üleviimine teise formaati või ühe süsteemi või tark-

varakeskkonna jäljendamine teisega, nii et see võtaks vastu samu andmeid ja saavutaks samu tulemusi kui esialgne süsteem.

Noorteinfo puhul on oluline aktiivne digitaalne säilitamine, mitte ainult seepärast, et tulevikus infoandmekandja ei ole loetav, vaid seetõttu, et salvestatud digitaalne infomaterjal võib kaotada oma atraktiivsuse ja ei paku enam huvi tulevastele noorte põlvkondadele. Lihtne näide, kui 2000. aastate algul PowerPointi esitlused olid väga uuenduslikud, siis tänapäeval kasutakse ka teisi interaktiivseid alternatiivseid esitlusformaate, nt Prezi. Samuti saab näitena välja tuua [Tallinna Ülikooli üheminutilised loengud](#)⁴¹. Lühikest videoformaati on kasutanud ka [Eesti Noor-](#)

[sootöö Keskus noorsootõtaja kutse taotlemise protsessi kirjeldamiseks](#)⁴².

Noorteinfo säilitamisel on oluline silmas pidada infomaterjalide uuendamist. Sellise info puhul, mida uuendatakse sageli, on mõistlik panna meeldetuletus kas kalendrisse või märkmikusse. Paar korda aastas võiks noorteinfo materjalide uuendamisega tegeleda veidi põhjalikumalt, nt tellida uusi raamatuid, uusi voldikuid, puhastada andmebaase vanadest elektroonilistest allikatest jne. Noorteinfo säilitamisel kas füüsilises või virtuaalses keskkonnas tuleb ka lähtuda eelnevalt kirjeldatud noorteinfo süstematiseerimise põhimõttest, see aitab vajadusel infot kergesti leida.

3.5. Noorteinfo veebileht kui noorteinfo vahendamise vorm ja noorsootõtaja töövahend (Teeviit jt noortele infot suunavad veebilehed)

Tänapäeva ühiskonnas suheldakse ja vahendatakse infot üha enam interneti ja erinevate veebilehtede abil. Vajaliku info leidmine internetist on mugav ja aitab aega kokku hoida. Veebileht on üks interneti infokanal ja noorteinfo vahendamise vorm.

Samal ajal on noorteinfot vahendav veebileht noorsootõtajatele vajalik töövahend. Noorteinfotöös on kvaliteetne veebileht tugisüsteemiks noorteinfo vahendamisel ja suhtluses noorte ja teiste osapooltega. Noorte küsimustele vastamiseks on mugav ja lihtne kasutada noorteinfo veebilehte, kus on võimalik leida üldist infot noorte elu puudutavatel teemadel. Noorteinfo veebilehe kasutamise eeliseks on see, et info on süstematiseeritud ja noortele sobivas keeles kirjutatud. Lisaks

luuakse veebilehe kaudu uusi suhteid, edastatakse operatiivselt infot ja esindatakse organisatsiooni heast küljest. (Innove, 2005)

Kui noorteinfoteenust pakutakse veebilehekülje või -portaali kaudu, peab keskkond olema lihtsa struktuuriga ja kasutajasõbralik, toetama positiivset kogemust ja soodustama usalduse teket teenuse suhtes. Noorteinfo veebilehe loomisel on põhimõtted samad kui noorteinfo puhul üldiselt, millest kirjutatakse Euroopa noorteinfo hartas. Lisaks peab olema veebileht süstematiseeritud, noorele kerge kasutada, informatsioon kergesti leitav ja uuendatud regulaarselt. Praktilised nipid noorteinfo kodulehe loomiseks on toodud tabelis 3.2.

41. Vt lähemalt <https://www.youtube.com/playlist?list=PLDBvOYGTQtryl6nABSLgIZPthfSi0ueDR>

42. Vt lähemalt <https://entk.ee/noorsootoo-korraldamine/noorsootoo-kvaliteedi-arendamine/noorsoototaja-kutse/kutse-taotlemine/>

Veebilehe sisu	Veebilehe struktuur	Veebilehe välimus
<ul style="list-style-type: none"> → Avalehel on üldkontakt (postiaadress, telefon, e-post) → On esitatud õige ja ajakohane info → On selgitatud, kellele informatsioon pakutakse → Väljatoodud lingid on aktiivsed ja viitavad otse vajalikule infole ning avanevad uues aknas → Keelekasutus on lihtne ja arusaadav → Koduleht avaneb piisavalt kiiresti 	<ul style="list-style-type: none"> Ülesehitus on lihtne ja loogiline. Veebilehel on olemas: <ul style="list-style-type: none"> → Navigatsioonivahendid (sisupuu, oled siin, vms) → Otsinguvõimalus → Kontaktivorm või link meiliaadressile (Küsi meilt! Kirjuta meile! vmt) → Tagasiside vorm → Uudiste-rubriik → KKK (korduma kippuvad küsimused) → Viited teemakohasele lugemisvarale → Galerii → Interaktiivne suhtlusaken → Foorum 	<ul style="list-style-type: none"> Kodulehel: <ul style="list-style-type: none"> → kasutatakse ühte kirjastiili → kasutatakse kuni 3 kirjasuurust → edastatakse infot lisaks tekstile ka piltide, animatsiooni, video vms viisil → on läbimõeldud ja maitsekas kujundus → on tekstid optimaalse pikkusega

Noorteinfo veebilehed:

<https://www.teeviit.ee/> – Eesti üleriigiline noorteinfo veebileht, mis on suunatud kõikidele Eesti noortele ning vahendab noortele vajalikku ja neile suunatud infot noortepärasel viisil ja kujul, arvestades noorte huve ja nende seas levinud trende. Teeviida portaalis saab lugeda artikleid noorteinfo teemadel ja noorte kogemuslugusid, leida abi ja nõu andvate asutuste kontakte ning noortevaldkonna sündmuste kalendrit, tutvuda erinevate noortele suunatud võimaluste ja pakkumistega.

<https://eurodesk.eu> – Euroopa infovõrgustik, mis on suunatud noortele, noorteorganisatsioonidele ja noortega tegelevatele inimestele. EURODESKI abil saad vastuse küsimustele, mis puudutavad noorte rahvusvahelisi õppimis-, töötamis- ja koolitusvõimalusi. Samuti aitab Eurodesk leida partnereid välisriikides, näiteks noortevahetuse korraldamiseks või ühiste projektide elluviimiseks. EURODESK teeb Eestis koostööd noorteinfo keskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning erinevate noorteorganisatsioonidega igas Eesti maakonnas.

https://europa.eu/youth/EU_et – Euroopa noorteportaal, mis jagab teavet noorte elamis-, õppimis- ja töötamisvõimaluste kohta Euroopas. Portaal jagab teavet kaheksa olulise teema kohta, mis on seotud Euroopa Liiduga tervikuna ja seda kõike 33 riigis ja 28 keeles. Info on üleval ka eesti keeles. Euroopa Noorteportaalist leiab ka mitmeid üle-euroopalisi konkursipakkumisi.

Kohalikku noorteinfot kajastatakse KOVide veebilehtedel. Mõnes KOVis on eraldi loodud noorteinfo veebilehed. Näiteks Tallinnas <https://www.tallinn.ee/est/noorteinfo/> ja Jõgevamaa noorteinfo <http://www.noorteinfo.ee/info>.

3.6. Noortefovõrgustik ja võrgustikutöö noortefotöös

Võrgustikutöö on koostöö erinevate osapooltega, kes ümbritsevad abivajajat argielu probleemide lahendamisel (Korp, 2007). Võrgustikest tasub eristada esmast ehk primaarset ja teisest ehk sekundaarset võrgustikku. **Esmane võrgustik** on mitteametlik, kuhu kuuluvad meie tutvusringkond, lähivõrgustik, kuhu kuuluvad lähedases kontaktis olevad inimesed: perekond, naabrid, sugulased, sõbrad, lähedasemad kolleegid, kellega suhtleme igapäevaselt ja kes vajadusel tulevad appi, kui oleme hädas. **Teisene, formaalne ehk ametlik võrgustik** koosneb erinevatest professionaalidest, kelle osakaal võib lähivõrgustiku tagasitõmbumisel järjest suurenedada. (OK Arenduskeskus, 2015) Mida enam tutvusringkond (esmane mitteametlik võrgustik) tagasi tõmbub, seda suurema mõju omandab formaalne/ametlik võrgustik (Klefbeck & Ogden, 2001). Noortega seotud töö kontekstis on oluline näha noort ümbritsevate võrgustikena sotsiaal- ja ametnikevõrgustikku (Korp, 2007).

Noortefovõrgustik luuakse kvaliteetse noortefotöö tagamiseks ja võrgustikutöö noortefotöös on see, kui spetsialistid lahendavad noortefoga seotud väljakutsed, lähtudes noorte vajadustest, huvidest ja teda ümbritsevast võrgustikust. Võrgustikutööd tehakse noortefotöös selleks, et noortefovõrgustikku mobiliseerida, rikastada, kontakte tugevdada, uuenduslikke tööpraktikaid arendada suurendamaks tehtava noortefotöö kvaliteeti ja jätkusuutlikust.

Võrgustikuliikmete omavaheline toimimine osutub võimalikuks hea koostöö kaudu. Koostöö on protsess, kus indiviidid, grupid, erinevad ametiasutused ja organisatsioonid töötavad koos ühiste eesmärkide ja vastastikuse kasu nimel. Koostöö

hõlmab erinevate osapoolte töö planeerimist ja tegevuste koordineerimist (Klefbeck & Ogden, 2001).

Võrgustikutöö noortefo kontekstis on toetav süsteem teabe ja teenuste jagamiseks ühiste huvidega organisatsioonide vahel. Noortefotöös hõlmab võrgustike loomine koostööd erinevate üksustega alates kodust ja vanematest, noortekeskusest, koolist, noorteorganisatsioonidest, huviringidest lõpetades kohaliku omavalitsuse ametikonna, noorsoopolitsei, mediitsiiniabi ja muude sidusrühmadega (ERYICA, 2017).

Noortefovõrgustikku iseloomustab kolm tasandit:

- **Euroopa tasand** (näiteks ERYICA, Euroopa Noorte Foorum, Eurodesk, Salto Youth võrgustik)
- **Riiklik tasand** (näiteks noortevaldkonna asutused Eesti Noorsootöö Keskus, SA Archimedese Noorteagentuur, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Eesti Noorsootöötajate Kogu ja teiste valdkondade asutused nagu Sihtasutus Innove, Eesti Töötukassa, jt).
- **Kohalik tasand** (näiteks kool, noortekeskus, noortetuba, huvikool, noorteühing, noortevolikogu, noorte aktiiv, õpilasesindus, raamatukogu, rahvamaja jt). Võtmepartneriteks on noortefo võrgustikus huvijuht, huviringi juhendaja, õpetaja, õpilasesindaja, karjäärispetsialist, huvikooli töötaja, treener, noorsootöötaja, noorte osaluskogu või aktiivi liige, noorsoopolitseinik, tervishoiutöötaja, sotsiaaltöötaja, kultuuritöötaja jt.

Võrgustikutööd tuleb teha igal tasandil. Mida tõhusam on võrgustikutöö, seda kvaliteetsemat abi ja tuge saab ka abivajav noor.

Näide võrgustikutööst noortefotöös: tulemas on suur sündmus, mis on noortele

suunatud ja info reklaamimiseks on kasutatud Facebooki ning tehtud sündmus, kuhu on noori kutsutud. Selleks, et see Facebookis veel rohkemate inimesteni jõuaks, tuleb maksta reklaami eest ja ühe võimalusena saab reklaamiraha saada näiteks noortekeskusesse kogunenud taara eest. Seda nippi on hea kasutada näiteks suurte sündmuste puhul, kuhu on oodatud ka kogukond.

Võrgustikupartnerite ülesanded ja eesmärgid tuleks võrgustikus kooskõlastada. Kõik osapooled peaksid võrgustikutööst kasu saama. Võrgustikutöö hõlbustamiseks on vaja kindlaks määrata, kes võtab võrgustiku koordineerimisrolli. Samuti on oluline selgitada välja, millised võrgustikud on juba olemas, vältimaks paralleelsete struktuuride tekitamist.

Noorsootöötaja noorteinfovõrgustiku kaardistamiseks peab vastama järgmistele küsimustele: kes kuuluvad minu noorteinfovõrgustikku? Kas ma olen lisanud oma meiliaadressi riikliku tasandi organisatsioonide meililisti, et saada noorteinfot? Kes on juba Sinu kohaliku tasandi koostööpartnerid? Kes veel ei ole koostööpartner, aga võiks seda olla?

Mõeldes eelnevatele küsimustele on oluline esmalt välja selgitada noorteinfovõrgustikku luues või täiendades, kes peaksid võrgustikku kuuluma. Järgnevalt mõelda sellele, kuidas te saaksite koostööd teha: kas peaksid toimuma koosolekud, kus inimesed on füüsiliselt kohal või saab jagada omavahel infot internetis. Koostöövõrgustikuga on oluline luua ühised võrgustikutöö alused, toetudes näiteks Euroopa noorteinfo hartale. Noorteinfo harta ütleb, et noorteinfo peab olema sõltumatu, kättesaadav, kaasav, vajaduspõhine, võimestav, osalust toetav, eetilise, professionaalne ja ennetav. Kõiki eelnevaid märksõnu meeles pidades peab toimuma ka võrgustikus noorteinfo vahendamine. Ühise arusaamise ja alustalade loomiseks on

võimalik näiteks kokku kutsuda või jagada veebi teel koostöövõrgustikule Euroopa noorteinfo hartat ning panna paika oma võrgustiku põhimõtted.

Koostöövõrgustikus tuleb ka omavahel kokku leppida, mil viisil infot vahendatakse: kas läbi veebi või otsese suhtluse teel koosolekutel või hoopis mõnel muul moel. Veebi teel noorteinfot vahendades on selleks häid keskkondi, mis hõlbustavad tööd oluliselt. Lisaks Facebooki-vestlustele ja -gruppidele ningi meili teel suhtlusele on olemas järgmised tasuta keskkonnad:

<http://www.trello.com> – saab luua vestluseid erinevate osapooltega (nt valla ja maakonna noorteinfovõrgustik) ning luua ülesandeid võrgustikuliikmetele ja näiteks ka ära märkida, kui ülesanded on täidetud.

<http://www.docs.google.com> – töötab nagu Wordi dokument, aga selle erinevusega, et kõik saavad üheaegselt kirjutada. Hea on jagada seal infot näiteks tulevate sündmuste kohta või panna sinna üles ühised kokkulepped noorteinfotöö tegemiseks.

<http://www.slack.com> – ühendab nii reaajas suhtlemisrakenduse kui ka e-posti ning failijagamisteenuse.

<http://www.asana.com> – meeskonnatöökäiv mõeldud töökorraldusplatvorm, mis aitab keskenduda eesmärkidele, projektidele ja igapäevastele ülesannetele.

<http://www.skype.com> – efektiivne viis teha noorteinfovõrgustiku koosolekut nii, et keegi ei pea oma töökohast lahkuma, aga kõik saavad kohal olla.

Tõhusa võrgustikutöö näpunäited

- Suhelge kõikide võrgustikupartneritega võrdväärselt.
- Moodustage võrgustiku töögrupp ja määratlege võrgustikutöö koordinator, kes vastutab kommunikatsiooni ja võrgustiku töögruppi töökorralduse eest.
- Kindlustage regulaarne suhtlus võrgustikus olevate partneritega.
- Planeerige võrgustikutöö tegevuskavasse.
- Leppige omavahel kokku ja arutlega koos võrgustiku osapooltega ühistest väärtustest, eesmärkidest, ülesannetest, partnerite rollidest ja vastutusalasta, oodatavatest tulemustest ja kasust. Kergem on kaasata võrgustikuliikmeid koostööd tegema siis, kui nad saavad aru, mis on nende otsene kasu sellest koostööst.
- Aidake võrgustikupartneritel mõista, et nemad ei tee lisatööd võrgustikus osalemise pärast, vaid see muudab nende tööd, mida nahunii peab tegema, organiseeritumaks ja efektiivsemaks.
- Valige välja ja harjutage erinevaid meetodeid võrgustikukohtumiste läbiviimiseks – selge metoodika aitab püsida konstruktiivsena ning viib suurema tõenäosusega heade lahendusteni (OK Arenduskeskus, 2015).
- Kaasake võrgustikku algusest peale ka noori ja noorte esindusorganisatsioone.
- Suhtuge noortesse ja nende lähivõrgustikku kui ressursi, mitte kui tüütusse lisatülisse, sest see võimaldab jagada vastutust ja spetsialistil end „töötuks töötada” (OK Arenduskeskus, 2015).
- Olge avatud võrgustikku uusi partnereid kaasama.
- Teavitage kogukonna ja kohaliku meediat piirkondliku võrgustiku loomisest ning jagage võrgustikutöö positiivseid kogemusi.

3.7. Siduspartnerid noorteinfo korraldamisel

Euroopa tasand

Euroopa Noorteinfo ja Nõustamise Agentuur (ERYICA)⁴³ (ingl k European Youth Information and Counselling Agency) – on üldise noorteinfo kõrgeim esindaja Euroopas. ERYICA on loodud 1987. aastal ja koondab enda alla üle 8000 noortefoga tegeleva organisatsiooni ja üle 13 000 noorsootõtaja 26 Euroopa riigist. ERYICA tunnustatud sellisena nii valitsuste kui Euroopa institutsioonide poolt. ERYICA üldine eesmärk on arendada noorteinfo valdkonda, pakkudes erinevaid tegevusi ja teenuseid ning tagada ühtlaselt kvaliteetne noorteinfo teenuse pakkumine Euroopas. ERYICA spetsiifilised eesmärgid on:

- tutvustada ja rakendada Euroopa noorteinfo harta põhimõtteid;
- kindlustada noorteinfo ja nõustamise valdkonna nähtavus, arendamine ja koordineerimine Euroopa tasandil;
- arendada noortefotötajate pädevusi ja noortefoteenuste kvaliteeti.

Eesti tasand

EESTI NOORSOOTÖÖ KESKUS (ENTK)⁴⁴ on riiklik noortevaldkonna kompetentsikeskus Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas, mis vastutab noortevaldkonna arengukava 2014–2020 eesmärkide saavutamise ja noortevaldkonna programmi tegevuste elluviimise eest.

ENTK ülesanne on avalikkuse, noortevaldkonna töötajate ja sidusvaldkondade esindajate teavitamine noortevaldkonna väärtustest, noorte olukorrast, noortevaldkonna arengutest ja sündmustest ning muutustest noorsootöö korralduses. ENTK juhib noorteinfo arendamist üleriigiliselt, koordineerib sellel teemal rahvusvahelist koostööd ning analüüsib ja hindab nii noorteinfo arenguid kui ka väljakutseid nende suunamisel, arendab noortein-

foteemalisi materjale, korraldab noortefoteemalist koolitustegevust ja toetab selle kättesaadavust noortega töötavatele spetsialistidele, tagab noorteinfo kättesaadavuse noortele noorteinfoportaali Teeviit kaudu. ENTK on alates 2004. aastast ERYICA liige.

Noorte informeeritus on prioriteediks noortevaldkonna arengukavas ja Euroopa tasandi noortepoliitikas. Suurt rõhku pannakse noortele mõeldud informatsiooni kättesaadavuse, kasutajasõbralikkuse ja kvaliteedi tõstmisele. Kvaliteedi arendamisel mängib võtmerolli erinevate noortefovõrgustike omavahelise koostöö loomine ja edendamine ning noortefoga tegelevate spetsialistide toetamine.

2001. aastal töötasid ERYICA eksperdid, lähtudes Euroopa noorteinfo harta põhimõtetest, välja noortefotöö spetsialistidele noorteinfo baaskoolituse moodulid. 2002. aastal koolitas ERYICA välja 14 spetsialisti üheksast riigist (sh Eestist), kes on võimelised koolituse sisu vastavalt oma riigi olukorrale noorteinfo ja teavitamise vallas kohandama ning oma emakeeles läbi viima. Alates sellest ajast on noortevaldkonna spetsialistide noorteinfoalaste teadmiste ja pädevuste arengut toetatud temaatilise koolitustegevuse abil.

SA ARCHIMEDESE NOORTEAGENTUUR (SANA)⁴⁵ – on sihtasutuse Archimedes struktuuriüksus, mis tegeleb noorte, noorsootõtajate ja noortevaldkonna arengu toetamisega ning rahvusvahelise koostöö edendamisega. Tulenevalt SANA rollist toetada noorte ja noorsootõtajate õpirännet ning soodustada rahvusvahelist koostööd noortevaldkonnas, on agentuuri ülesanne rahvusvahelise noorteinfo kogumine, edastamine ja arendamine, sh Euroopa noortefovõrgustiku Eurodesk ülesannete täitmise kaudu Eestis.

43. Vt lähemalt <https://www.eryica.org/>

44. Vt lähemalt <https://entk.ee/>

45. Vt lähemalt <https://noored.ee/>

Eurodesk⁴⁶ on üle-euroopaline võrgustik, mis toetab Erasmus+ programmi riiklikke agentuure ja teisi noorsootööga tegelevaid organisatsioone rahvusvahelise noorteinfo jagamisel. Eurodesk haldab lisaks Erasmus+ infole ka programmide Euroopa Solidaarsuskorpus ja DiscoverEU, kõrghariduse, stipendiumite, konkursside ja reisimise kohta käivat infot. Eurodeski võrgustik koosneb rahvusvahelisest, riiklikust (koordinaatorid) ja kohalikust (multipliers) tasandist.

Eurodeski koordinaatorid haldavad ja toimetavad Euroopa Noorteportaali ning vastavad riigipõhiselt noorte päringutele. Esmane sihtgrupp on 13–30-aastased noored, kuid infovoos hoitakse kõiki noori noortega töötavate asutuste ja spetsialistide vahendusel. Eurodeski tegevust toetavad rahvusvahelise kogemusega noored (nt Europeers), kes on läbinud koolituse ja jagavad oma kogemusi noortele. SANA osaleb Euroopa noortenädala korraldamisel ja viib igal aastal ellu **Time to Move**⁴⁷ kampaaniat.

EESTI NOORTEÜHENDUSTE LIIT (ENL)⁴⁸ on katusorganisatsioon, mis ühendab Eestis tegutsevaid noorteühendusi ja osaluskogusid. ENLi peamised eesmärgid on pakkuda noorteühendustele eestkostet, kujundada noori toetavat ühiskondlikku arvamust ja seadusandlikku keskkonda, esindada liikmete noortepoliitilisi huve Eestis ja rahvusvahelisel tasandil ning soodustada noorte aktiivset osalust ühiskonnas. ENL on Euroopa Noortefoorumi liige ning osaleb aktiivselt Euroopa tasandil noori puudutavate otsuste mõjutamises. ENL algatas 2017. aastal ÜRO noortedelegaadi programmi Eestis.

ENL on olnud noorteinfo looja, vahendaja ja koolitaja. ENL tegeleb koolituste ja simulatsioonide ellukutsumisega nii noortele, noorsootöötajatele kui ka KOV ametnikele, eesmärgiga kõrvaldada takistused noorte osalusele. ENL jagab toetust noorte osaluse fondist osalusvormide loomiseks ja arendamiseks ning kogemuste vahetamiseks organisatsioonide vahel.

EESTI NOORSOOTÖÖTAJATE KOGU (ENK)⁴⁹ ühendab noorsootöötajaid, kes tegutsevad noortevaldkonnas tööalaselt või vabatahtlikuna. ENK on mittetulunduslik organisatsioon, mille eesmärk on noorsootöötajate professionaalsuse toetamine ja noorsootöö arendamine. Eesmärkide saavutamiseks keskendub organisatsioon kahele tegevussuunale:

1. liikmete esindamine, nende professionaalsuse toetamine, tunnustamine ja huvikaitse;
2. noorsootöö valdkonna ja keskkondade arendamine ja korraldamine.

Esile võib tõsta noorsootöötajatele coaching'u ning kovisiooni tutvustamist ja pakkumist; noorsootöötaja ameti tutvustamist virtuaalreaalsuse töötubade abil; koolitusi ja seminare noorsootöötajatele; noorsootöö kvaliteedihindamises osalemist; õppe- jm materjalide koostamist ja avaldamist; rahvusvahelist koostööd teiste noorsootöötajate organisatsioonidega (sh ühised projektid, uuringud ja publikatsioonid). Noorteinfo käsiraamati, mida praegu loed, on valminud Eesti Noorsootöötajate Kogu liikmete ja kaasatud ekspertide koostöös. Kogus peetakse oluliseks noorsootöötajate võimestamist noorte võimestajatenä.

MTÜ EESTI AVATUD NOORTEKESKUSTE ÜHENDUS (EANK)⁵⁰ on üleriigiline eestkosteorisatsioon, mis ühendab Eestis asuvaid noortekeskusi. Aastal 2018 kuulus ühendusse 90 liiget 155 noortekeskusega. Ühenduse eesmärk on luua Eesti avatud noortekeskuste võrgustik ning toetada liikmete tegevust noortekeskuste ja nende meeskondade huvikaitse ja esindamise, riigisisese ja rahvusvahelise koostöö edendamise ja täienduskoolituste korraldamisega.

EANK on viinud läbi regionaalseid noorteinfo baaskoolitusi noorte- ja sidusvaldkondade spetsialistidele. EANK aitab koostöös noortekeskustega kaasa noorteinfo teenuste arendamisele ning kvaliteetse, ajakohase ja usaldusväärse info jõudmisele noorteni.

46. Vt lähemalt <https://eurodesk.eu/>

47. Vt lähemalt <https://timetomove.eurodesk.eu/>

48. Vt lähemalt <https://enl.ee/>

49. Vt lähemalt <https://enk.ee/>

50. Vt lähemalt <https://ank.ee/>

Noortefotöö koolinoorsootöö kontekstis Salme põhikoolis.

(Allikas: Salme põhikool, autor: M. Oder)

Salme põhikoolis vastutab koolinoorsootöö eest huvijuht. Võib öelda, et koolinoorsootöö Salmel on veidi eripärane, sest koolis toimuv on seotud ka piirkonna vabatahtliku avatud noorsootööga ehk MTÜ Salme Noorteklubi L.A.D.U. tegemistega ehk siis on noorsootöö ulatuslikum ning koolinoorsootöö ja avatud noorsootöö tihedalt seotud. See on andnud head võimalused mitteformaalselt õppimist kooliellu lõimida.

Koolinoorsootöötaja hindab traditsioone, vaheldusrikkust, mitteformaalset õppimist, koostööd, noorte omaalgatust ja iseseisvust, noortest lähtumist ning mitmekülsust. Oluliseks peetakse ka noorteinfo vahendamist ja noorte digipädevuse arendamist.

Salme koolinoorsootöö (sh noorteinfo loomise ja vahendamise) tugevused on:

- aktiivne õpilasesindus (valitakse õppeaasta alguses demokraatlikult);
- mitmekülgne õppetööväline aeg: koolisündmused (selliseid nagu õppeaasta avaaktus, spordipäev, muusikapäev, pereõhtu, mardi- ja kadripäev, jõulupidu, Vabariigi aastapäeva aktus, matkapäev jms) ja õppeaastati varieeruvad tegevused;
- liikuvad vahetunnid ehk tegevusvahetunnid (nt viktoriinid, teadmistelahingud jms);
- loengud, külalised ja teemapäevad;
- õpilaste ümarlaud (kaks korda aastas);
- koostöö noorteklubiga (kolme kooli koostöös, osavõtt noortele suunatud üritustest, Eesti Õpilasesinduste Liitu kuulumine, noortelt noortele huvitegevus, õpilaste tugigrupp);
- noortelt noortele suunatud tegevused;
- mitmekülgne infoliikuvus (kooli koduleht, kooli FB-leht, õpilaste grupp, õpilasesinduse liikmed, Stuumium, infokraan koolis, koolis

Foto 3.1.

Infonurk Salme põhikoolis (vasakul) ja noorteinfo vahendamine õpilaste ümarlaus (paremal).

(Allikas: Salme Põhikool, autor: M. Oder)

infonurgad plakatitele, kuukalendrid, listid, koolikodulehel Q&A, e-infostend kooli kodulehel, Drive'i kaust plakatitega, koolivälise töö kalender, Google'i kalender).

Noorteinfo on huvijuht enda jaoks jaganud kaheks: kooliga seotud ja koolivälise noorteinfo.

Kooliga seotud noorteinfo koosneb peamiselt tegevuste ja sündmustega seotud plakatitest ja infokirjadest. Plakateid ja muud informatsiooni jagab huvijuht kolleegidega (koosolekud, kalendrid, kaustad, plakatid jms) ning õpilasesindusega eraldi loodud vestluses (plakatid ja muu sisu) ning iganädalastel koosolekutel. Koolivälist informatsiooni vahendatakse samuti eelpooltoodud kanalites, lisaks on huvijuht loonud ka kooli e-infostendi, kuhu lisatakse jooksvalt informatsiooni, mis on seotud peamiselt avatud noorsootööga ning edastab vastava infoga kirju õpilaste listi kaudu. Samuti on loodud kodulehele Q&A-lehekülg, kuhu noored saavad kirjutada, et vajalikku informatsiooni küsida/saada.

Noorteinfo vahendamist soodustavad ka õpilaste ümarlauad (kus noored arutlevad erinevate neile oluliste teemade üle) ja õpilaste tugigrupp (mis toob „nähtavale” noorte mõtteid ja infovajadused). Lähtuvalt noortest planeerib huvijuht loenguid ja kutsub kooli külalisi (sel kevadel toimus „Inspireeriv pärastlõuna”, kuhu kutsuti noorte soovil motiveerivaid külalisi).

Huvijuhi sõnul panustab ta koos noortega väga palju plakatitesse – igaks sündmuseks või tegevuseks valmistatakse Canva-keskkonnas temaatiline plakat, mida jagatakse eelpool nimetatud kanalites ja pannakse ka koolis üles. Samuti luuakse informatiivseid plakateid, et suurendada noorte teadlikkust nende võimalustest. Igaks kuuks koostab huvijuht kalendri, mis samuti „kinnitatakse” koolimaja infonurka ning mida jagatakse erinevates kanalites. Lisaks pannakse kogu aktuaalne info slaidiesitlusesse, mis „jookseb” kooli infokraanil ja ka kooli kodulehel (esilehel).

Samuti küsitakse noortelt infot ka nende huvidest ja vajadustest kohta suuliselt, e-küsitluste teel. Kontakt noortega on kahtlemata noorteinfoks alusteabe saamisel ja ka informatsiooni jagamisel väga oluline.

Koolimajas on üleval olulisemad noortega üldiselt seotud plakatid (karjäär, abi küsimine jms). Koostööd tehakse Kuressaare gümnaasiumite ja ametikooliga (koolide tutvustused, õpitoad ametikoolis), et tutvustada noortele nende edasisi valikuid. Lisaks toimub projekte, mis noorte silmaringi laiendavad (Erasmus+, Keskkonnainvesteeringute Keskuse projektid). Salme põhikool on liitunud Ettevõtliku Kooli võrgustikuga ning seetõttu toimuvad koolis ettevõtjate loengud, mis annavad noortele tulevikuks ideid. Lisaks külastavad noored nõustamiskabinetti (8. ja 9. klass) ning tihedat koostööd tehakse noorsoopolitseiiga.

Huvijuht osaleb aktiivselt sotsiaalvõrgustiku töös, mis annab talle infot kooli noorte kohta ning lihtsustab neile vajaliku informatsiooni leidmist ja „vahendamist”.

Oluliseks sündmuseks kooliaastas peetakse noorsootöönädalat, mil saab eriti tähelepanu pöörata noorsootööle ning noorte teadlikkust noorsootööst (sh koolinoorsootööst) üldiselt tõsta. Nädala jooksul saab noortele selgitada, mis ja miks on noorsootöö olemas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Salme põhikooli huvijuht ei ole tõmmanud piiri avatud noorsootöö, koolinoorsootöö ja noorteinfotöö vahel. Tema jaoks on oluline, et õpilased (sh piirkonna noored) saaksid osa kogu infost, mis neile vajalik/ neile suunatud on.

Valdeku noortekeskuse noorteinfo vahendamine seksuaalhariduslike tundide raames.

Foto 3.2.

Valdeku noortekeskuse noorsootöötajad valmistavad seksuaalhariduslikke infotunde noortele seksuaalhariduse koolitusel. (Allikas: Tallinna Valdeku noortekeskus, autor: A. Viiding)

(Allikas: Valdeku noortekeskus)

Seksuaalhariduslike tundide idee tekkis 2017. aasta kevadel, mil Valdeku ja Pääsküla noortekeskuste noorsootöötajad osalesid temaatilisel koolitusel. 2018. aasta talvel avanes võimalus lüüa kaasa Eesti Noorsootöö Keskuse loodud programmis, mida rahastas Haridus- ja Teadusministeerium. Programm andis Valdeku noortekeskusele võimaluse koostöös MTÜ Living for Tomorrow'ga koostada koolinoortele läbiviidavad seksuaalhariduse tunnid, mida viivad läbi noorsootöötajad.

Seksuaalhariduslike tundide eesmärk on püüelda seksuaalteemade käsitlemisel selleni, et 8. klasside õpilased:

- teaksid murdeas toimuvaid muutusi ja nende seost sugulise küpsemisega;
- tunneksid rasestumisvastaseid meetodeid;
- teaksid, mis on ja kuidas levivad HIV ja teised seksuaalsel teel levivad haigused ning kuidas ennast nende eest kaitsta;
- oskaksid leida abi murdeea muutuste, suhete ja seksuaalsusega seonduvate probleemide korral;
- mõistaksid, et inimesed, nende hoiakud ja väärtushinnangud on erinevad;
- mõistaksid, et seksuaalsuhetega kaasneb

vastutus nii iseenda kui ka partneri suhtes;

→ väärtustaksid üldinimlikke kõlbelisi väärtusi.

Plaanis oli jõuda esialgu kõikide Nõmme koolideni ning tulevikku vaatavalt avada võimaluse ka väljastpoolt tundide tellimiseks.

Igale tunnile eelneb ankeetküsitlus, mis annab läbiviijatele parema ülevaate gruppi huvitavatest temadest ning hetke teadmistest ja hoiakutest. Tänu sellele on võimalik valida just antud grupi jaoks sobiv meetod. Tunnid on üles ehitatud eranditult interaktiivsetel meetoditel, kasutatakse rühmatööd ja rollimänge. Eesmärk on, et noored arendaksid oma oskusi ja arusaamist ning mõistaksid paremini oma tundeid, hoiakuid ja seisukohti. Noorsootöötajate roll on arutelu juhtida. Tagada, et arvamused püsiks tema piires, kõigil oleks võimalik rääkida, märgata halvustavaid väljaütlemisi ning nende reageerida ja selgitada.

Tegevusi rahastatakse haridus- ja teadusministri kinnitatud ning Eesti Noorsootöö Keskuse elluviidava ESFi kaasrahastatud programmis „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine” kirjeldatud tegevuste raames.

Tallinna Kesklinna noortekeskuse infotunnid rahvusvaheliste võimaluste kohta.

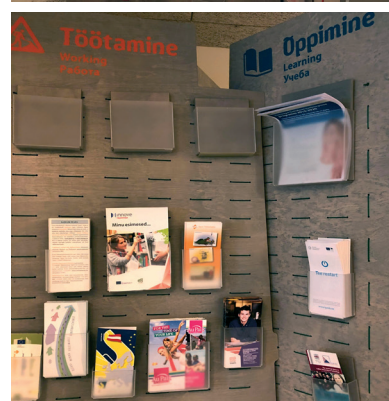
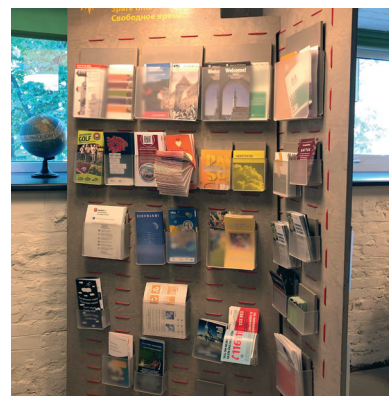
Tallinna Kesklinna noortekeskus korraldab alates 2019. aastast õpilastele (8.–12. klass) infotunde rahvusvaheliste võimaluste teemal. Sellist infoteenust on noortekeskus hakanud pakkuma koolinoortele peale noortekeskuse poolt läbiviidud küsitlust õpilaste hulgas ja suhtlust õpetajatega, kes kinnitasid, et enamus noortest ei ole teadlikud noortekeskuses pakutavatest võimalustest. Seega tutvustati esialgu noortele ja õpetajatele noortekeskuse teenuseid, seejärel kaardistati koos tähtsamaid teemasid, mis kõige enam noori huvitavad. Üheks vajalikuks teemaks hinnati rahvusvahelised võimalused (töötamine, vabatahtlik töö, praktika, õppimine, projektide tegemine, neis osalemine ja palju muud).

Infotunni korraldamiseks tulevad noorsootöötajad kooli või viivad selle läbi noortekeskuses. Koolil on võimalik infotunniga sisustada klassitundi või vahetundi. Iga infotund toimub vastavalt individuaalsele kavale, võttes arvesse noorte vanust, huvisid ja vajadusi. Enne infotundide läbiviimist võtavad noorsootöötajad ühendust õpetajatega ning arutavad eesmärgi ja soove. Seejärel valivad noorsootöötajad sobivad meetodid, mille abil vahendada infot rahvusvahelistest võimalustest. Meetoditeks on erinevad mängud ja arutelud noortega.

Lisaks infotundidele noortekeskuses on olemas noorteinfo nurk, kus noored saavad igapäevaselt ise tutvuda noorsootöö võimalustega.

Foto 3.3.

Tallinna Kesklinna noortekeskuse infotunnid rahvusvaheliste võimaluste kohta ja noorteinfo nurk. (Allikas: Tallinna Kesklinna noortekeskus)

Valgamaa noorteleht Tankla.⁵¹

(Allikas: MTÜ Valgamaa Noorsootöökeskus
Tankla, autor: E. Kõvask)

Alates 2009. aastast annab Valgamaa Noorsootöökeskus Tankla välja Valgamaa noortelehte Tankla, kust saab lugeda põnevaid lugusid maakonnas toimuvate noorsootöösündmuste ning noorte tegemiste kohta. Lehe väljaandmist rahastab Valgamaa Omavalitsuste Liit. Noortelehe üldeesmärk on anda ülevaade Valgamaa noorte elus toimuvast ja kajastada seda kaasahaaraval viisil. Alaeesmärk on mitteformaalse meediahariduse edendamine Valgamaal ning meediasisuloomise õpetamine.

Noorteleht ilmub neli korda aastas: sügisel, talvel, kevadel, suve eel, ja on kõigile tasuta. Tiraaz on 1500 lehte. Leht levib üle maakonna ja on tuntust kogunud teisteski Eesti piirkondades. Kuigi idee ja esialgne teostus on alguse saanud maakonna noorsootöötajatelt, teevad noored lehte nüüdseks iseseisvalt. Toimetusse kuulub 20 noort üle Valgamaa, vanuses 14–25 aastat, kes ei ole ajakirjandust eelnevalt õppinud, kuid on suundunud seda tegema pärast lehetöösse panustamist. Kõik noored panustavad lehetöösse vabatahtlikult, kooli ja muude huvide kõrvalt.

Iga noor on valinud endale toimetuses sobiva rolli:

Peatoimetaja – suunab toimetuse sisulist tööd; organiseerib ja viib läbi koosolekuid; teeb koostööd toimetuse liikmete ning maakonna noorsootöötajatega; koostab lehe kava Google Docsis ning jagab seda toimetuse liikmete ja maakonna noorsootöötajatega veebis; vastutab lugude valmimise ja korrektsuse eest; vajadusel juhendab liikmeid intervjuudeks valmistumisel ja lugude kirjutamisel, motiveerib, toetab ja premeerib liikmeid; hindab olukorda ning organiseerib meediaseminare ja väljasõite; esindab noortelehte erinevatel sündmustel maakonnas ja väljaspool seda.

Reporter – kogub, vahendab, töötleb infot maakonnas toimuvate ja aset leidnud sündmuste, inimeste ja muu päevakajalise kohta; pakub välja ja valib lehe kavast endale meelepärased teemad, planeerib kohtumisi intervjuude läbiviimiseks, koostab küsimused ja viib intervjuu läbi, kontakteerub lugu illustreerivate fotode saamiseks fotograafiga, koostab tekstid ja kontrollib õgikirja, mõtleb illustreerivatele fotodele fotoallkirjad, postitab tekstid ja fotod noortelehe halduskeskkonda Sahver.

Fotograaf – jäädvustab sündmusi, inimesi jms; teeb koostööd reporteriga; leiab tekstile illustratiivse materjali valmimiseks huvipakkuva ja kõnetava vaatenurga; sorteerib fotod ja valib välja parimad, vajadusel teostab kergema fototööluse, edastab fotod koos vajamineva infoga teksti autorile või laeb üles noortelehe halduskeskkonda Sahver.

Illustraator – loob tekstile visuaalset materjali (digi)joonistustega; teeb koostööd reporteriga; leiab tekstile visuaalse materjali valmimiseks sobiva lähenemisviisi, edastab joonistuse teksti autorile või laeb üles noortelehe halduskeskkonda Sahver.

Keeletoimetaja – töötab halduskeskkonnas Sahver; kontrollib ja toimetab teksti keeleliselt, parandades õgikirja ning tagades ühtlase keelekasutuse.

Küljendaja – paigutab ning vormindab kujundus- ja küljendusprogramme kasutades tekstid ja fotod lehekülgedele; teeb koostööd keeletoimetajate ja peatoimetajaga.

Levitoimetaja – kaardistab maakonnas piirkonnad ning määrab lähtuvalt elanike arvust levitatavate lehtede koguse; vastutab trükitud lehtede kohalejõudmise eest piirkondade postkontorisse ning asutustesse; vajadusel on abiks trükitud lehtede jagamisel maakonnas ja oma piirkonnas;

51. Aastate jooksul ilmunud lehenumbritega on võimalik tutvuda lähemalt <https://issuu.com/tanklaleht>.

Foto 3.4.

TANKLA noortelehe koosolekutel saavad kõik toimetuse liikmed võimaluse arvamus avaldada.
(Allikas: MTÜ Valgamaa Noorsootöökeskus TANKLA)

teeb koostööd peatoimetaja, lehe vastutava väljaandja ja maakonna noorsootöötajatega.

Turundusjuht – müüb ajalehte reklaampinda; on mõjus reklaamimises; suhtleb julgelt meilitsi ja telefonitsi; oskab tutvustada noortelehte; leiab uusi kliente; teeb koostööd peatoimetaja ja küljenda-jaga.

Sotsiaaljuht – organiseerib ja juhivad meeskondlikke koosviibimisi, tähtpäevade tähistamisi, meediaseminare ja -väljasõite; koostab aja- ja tegevuskava; organiseerib toimumiskoha, transpordi ja toitlustuse; valmistab ette ja viib läbi meeskondlikke tegevusi; teeb koostööd peatoimetaja, toimetuse liikmete ja maakonna noorsootöötajatega.

Lehe valmimise protsess võtab aega ühe kuu. See algab toimetuse kokkusaamisega. Tavaliselt toimub see erinevates piirkondades, kas mõnes noortekeskuses, looduskaunis kohas või Valgamaa Noorsootöökeskuse Tankla ruumides ning ei ole väga formaalne. Kokkusaamisel on peamiseks päevakorrapunktiks tulevase lehe teemade väljatöötamine. Kuna leht ilmub neli korda aastas ja teemasid kajastatakse vastavalt ilmumisperiodile (kevad, suvi, sügis, talv). Teemade arutelud toimuvad tavaliselt gruppides, kus igaüks saab enda lemmik-teemad välja pakkuda, olgu nendeks maakonna tulevased või juba toimunud noortesündmused,

noored, noortega töötajad, hobid, saavutused või muud päevakajalised teemad. Kui ajurünnak tehtud, tutvustavad grupid enda mõtteid. Hiljem toimub meelepäraste teemade väljavalimine. Selleks saab iga kohalolija märgistada enda jaoks kuni viis huvipakkuvat teemat, millest populaarsemad tavaliselt lehe kavasse lähevad ja kajastust leiavad. Kokkusaamisel mitteamalenuel on samuti võimalus teemasid välja pakkuda kokkusaamise eel Google Docsis või neid peatoimetajale edastades. Lehe kava paneb Google Docs keskkonnas kokku peatoimetaja, kes teeb seda üldjuhul kodus. Kava koostamiseks tutvub peatoimetaja veel kord väljavalitud teemadega ning grupeerib need rubriikide moodustamiseks. Kõvemad ehk olulisemad rubriigid, nagu noorsootöö, haridus, sport, maakond, ettevõtlikkus jms, leiavad ajalehes kajastust eespool ning pehmemad ehk meelelahutuslikumad rubriigid, nagu vaba aeg, suvi, hobid jms, on lehes tagapool, kuna nende valdkondade lood ei pruugi olla nii sisukad ja informatiivsed. Ühele leheküljele mahub tavaliselt 2–3 teemat ja fotod, olenevalt teema sisukusest. Mõnele leheküljele lisandub veel ka reklaam. Kui teemad grupeeritud, hindab peatoimetaja teemade olulisust ning jagab need vastavalt sellele põhilooks, looks ja veerulooks. Nii iga leheküljega. Seejärel paneb peatoimetaja teemade mahukust hinnates paika teksti pikkuse ehk tähe märkide arvu, fotode arvu, teksti esitamise tähtaja ning lühikese kirjelduse teemast.

Olles lehe kava valmis saanud, postitab peatoimetaja toimetuse Facebooki-gruppi lingi, misjärel saab igaüks hakata valima endale meelepäraseid teemasid, kirjutades valitava teema taha enda nime. Valitavatel teemadel piirarvu pole, igaüks teeb seda vastavalt enda võimekusele. Oluline on, et valitud teemad ja fotod tähtjaks valmis jõutakse.

Pärast teemade valimist toimetab igaüks enda koostatud ajakava põhjal ning vahepeal toimetuse kokkusaamisi ei toimu. Tähtaegade lähenedes loob peatoimetaja kontakti reporteriga, et saada aimu, kuidas töö kulgeb. Vajadusel pakub abi. Iga lehe toimetuse liikmele on loodud kasutajakonto, millega saab kirjatükkide, fotode, illustratsioonide jms üleslaadimiseks või nende (keele)toimetamiseks sisse logida noortelehe halduskeskkonda Sahver. Antud keskkonnas saab iga reporter iseseisvalt oma kirjatükki korrigeerida ning kui lugu valmis, esitada selle läbivaatamiseks keeleteimetajatele ja peatoimetajale.

Keeleteimetajate põhitöö algab nädal enne lehe ilmumist. Sel perioodil loetakse kõik esitatud lood mitu korda läbi ning teksti parandatakse keeleliselt, nt õigekirjavead, ning kontrollitakse fotode, foto autorite ja -allkirjade olemasolu, vajadusel need sõnastatakse. Kardinaalselt teksti ei muudeta – reporteri käekiri ja sisu jäetakse samaks. Kui keeleteimetajate töö on tehtud, avaldatakse kontrollitud lood ning nendega saab tegelema hakata lehe küljendaja.

Küljendajal on lehe kokkupanemiseks tavaliselt aega kolm päeva (reede, laupäev, pühapäev). Oma tööd alustab ta tihtipeale leheküljest, kus on olemas kõige enam lugusid, fotosid jms. Valmis lood ja fotod tõmbab küljendaja kujundus- ja küljendusprogrammi ning hakkab neid seal sättima. Kui kõik vajalik paigutatud, luuakse kujunduselementide abil rubriigist, teemast või ilmumisperioodist lähtuvalt iseloomulik üldmulje. Seejärel prinditakse küljendatud leheküljed ning keeleteimetaja ja peatoimetaja kontrollivad need veel kord üle. Leitud näpuvead märgitakse väljatrukile ning parandused kantakse prog-

rammis sisse siis, kui kõik leheküljed on küljendatud. Leht vaadatakse veel kord otsast lõpuni üle ning kui miski muutmist ei vaja, edastab küljendaja lehe failid trükikotta.

Lehe fail saadetakse Tartu trükikotta Kroonpress pühapäeva õhtul ning on järgmisel päeval kättesaadav kolme Valgamaa keskuse (Valga, Tõrva, Otepää) postkontorites. Keeleteimetajate, küljendaja ja reporterite jaoks on lehetöö selleks korra lõppenud, juhul kui ei soovita abi pakkuda lehe levitamiseks maakonnas. Samal õhtul, kui leht trükki saadetakse, koostab peatoimetaja pressiteate, mille järgmise päeva hommikul maakonna asutustesse ja meediatoimetustesse meilitsi laial saadab ning Valgamaa noorteportaali tankla.net üles paneb.

Edasi võtavad töö üle levitoimetajad ja noorsootöötajad, kes aitavad trükisoojal lehel oma piirkonnas jõuda võimalikult kiiresti sihtkohtadesse. Selleks on maakonna igas keskses vastutaja, kes esmaspäeva hommikul postkontorist ajalehed võtab ning neid asutustesse viima hakkab või teiste vabatahtlike abistajateni toimetab. Lehed püütakse laiali jagada esimese kolme päevaga, viimasel juhul kulub selleks nädal. Maakonnas on leht kättesaadav koolides, noortekeskustes, raamatukogudes, suuremates söögikohtades, spordikeskustes, kultuurikeskustes, haiglates, vallavalitsuses, külapoodides, muuseumis jm. Noorteleht on suunatud 14–26-aastastele, kuid seda loevad ka lapsevanemad, vanavanemad, noortega töötajad, omavalitsuste töötajad jt.

Kui lehed on üle maakonna sihtpunktidesse toimetatud, teeb peatoimetaja ettepaneku toimetuse kokkusaamiseks, kus antakse tagasisidet ilmunud lehe kohta, räägitakse kuulnud tagasisidest, tehakse ettepanekuid järgmiseks leheks, arutletakse toimetuse liikmete hakkamasaamise üle ning veedetakse üheskoos meeleolukalt aega. Viimast laua- või seltskonnamänge mängides, väljasõidule minnes, grillides või muudmoodi. Seejärel jääb umbes kuu lehetööst puhkamiseks ja kõike alustatakse taas kord otsast.

NÄIDE 3.5.

Tallinna laste ja noorte vabaaja noortefomess „NO VAATA”

Alates 2003. aastast korraldab Tallinn linn igal aastal noorte vabaaja noortefomessi „No vaata” (NOorte VAbA Aeg Tallinnas). Messi eesmärk on pakkuda lastele, noortele ja peredele võimalust uute ja meelepäraste hobide leidmiseks, tutvustada sealjuures põnevaid huvialasid, sportimisvõimalusi ja vaba aja võimalusi pealinnas. Messil on väljas Tallinna spordiklubid, huvikoolid, tantsustuudiod, tsirkusestuudiod, laste- ja noorteteatrid, muuseumid jne. Messil ajal on võimalik osa võtta näidistreeningutes ning nautida huvikoolide ja huviringide etteasteid. Messil on esindatud olnud väga lai huvialade valik ning olnud võimalik tutvuda nii digitehno-

loogia, robotika, programmeerimise, ajaloo, keeleõppe, paberi- ja puutöö, ekstreemspordi jt hobide ning harrastustega. Igal aastal külastab messi keskmiselt umbes 3000–4000 inimest. Noortefo vahendamiseks on valitud infomess mittejuhuslikult, vaid mitmeaastane kogemus on näidanud, et selline info vahendamise vorm aitab täita mitmeid eesmärke. Esiteks vanemad saavad näost näkku suhelda noortele tegevusi pakkuvate organisatsioonidega, samal ajal võtavad lapsed ja noored osa erinevatest tegevustest, seega infomess pakub peredele avastusrõõmu ning aitab lastel ja noortel teha teadlikumaid valikuid.

Foto 3.5.

Laste ja noorte vabaaja noortefomess „No vaata” 25.08.2018 Tallinna spordihallis.
(Allikas: Tallinna Spordi- ja noorsootööamet, autor: M. Dremljuga)

Noortefotöös keskendutakse kõigepealt noorte infovajaduste väljaselgitamisele, nende vajaduste rahuldamisele ja noortefo kättesaadavuse tagamisele. Noorte infovajaduste rahuldamiseks ja küsimuste vastamiseks tehakse infootsinguid erinevates infoallikates. Noortefo kättesaadavuse tagamiseks kasutatakse erinevaid noortefo vahendamisstrateegiaid, mille valik sõltub suurel määral noorte infovajadusest ja infokirjaoskusest. Noortefotöös mängib olulist rolli ka võrgustikutöö, mis tagab mitmekülgsetel teemadel noortefot koguda, luua, süstematiseerida, säilitada ja vahendada noortele. Peatükk andis ülevaate noortefotöö tegevustest (noorte infovajaduse väljaselgitamine, noortefo kogumine, loomine, vahendamine, süstematiseerimine, säilitamine) ning pakkus lugejatele praktilisi noortefotöö näpunäiteid, kuidas teha noortefotööd ja jätkusuutlikku võrgustikutööd.

Iseiseiv praktiline ülesanne:

I OSA

1. Kuidas on kõige parem selgitada välja oma piirkonna noorte infovajadused?
2. Kuidas märgata, et noor vajab infot?
3. Kuidas valida noortefo vahendamisvorme?
4. Millised on erinevate noortefotööga seotud tegevuste (info kogumise, loomise, süstematiseerimise, kättesaadavuse tagamise, säilitamise) väljakutsed tänapäeval? Kuidas Sa võiksid nendega toime tulla oma igapäevases töös? Kuidas Euroopa noortefo harta põhimõtted aitavad nende väljakutsega toime tulla?

II OSA

5. Kui oluline on noortefotöö puhul võrgustikutöö ja partnerlus? Kuidas partnereid leida? Millised võimalused on Sul koostöök ENTK, SANA, jt siduspartneritega ja milles see koostöö seisneks?
6. Kes kuuluvad Sinu noortefovõrgustikku? Planeeri, kuidas Sa saad teha koostööd partneritega noortefotöös.
7. Leia internetist kaks uudist – üks libauudis ning teine päris uudis. Koos noortega analüüsi mõlemat uudist ja arutlege, mille põhjal saab hinnata, kas tegu on usaldusväärse info ja allikaga?

III OSA

Tee infootsinguid järgmiste noorte infovajaduste rahuldamiseks ja soovita iga teema kohta vähemalt kolm relevantset infoallikat, kui noor esitab küsimuse saada abi/informatsiooni:

- vabatahtliku töö kohta;
- välismaale õppima minemiseks;
- tasuta vaba aja veetmise võimaluste kohta;
- tööle kandideerimise kohta;
- suviste töötamisvõimaluste kohta;
- ettevõtlusega alustamise kohta;
- noorteprojektide elluviimiseks.

04

NOORTEGA TÖÖTAMINE ERINEVATES KESKKONDADES: FÜÜSILISES JA DIGITAALSES

Tanja Dibou, Kaie Pranno

Sissejuhatus

Käesolev peatükk annab ülevaate noortega töötamisest erinevates keskkondades. Noortefotöö võib toimuda kas füüsilises keskkonnas, s.o näost näkku, või digitaalses keskkonnas. Peatükis käsitletakse erinevate keskkondade eripärasid. Lisaks tuuakse peatükis välja märkamise ja sekkumise viisid noortefotöös ja kirjeldatakse esmase nõustamise põhimõtteid ja alused. Peatükk pöörab tähelepanu info- ja meediakirjaoskusele, mis on info loomisel, leidmisel, vahendamisel aina olulisem, seejuures nii suusõnalise kui ka digitaalsel kujul info puhul. Peatükk toob välja internetiteavituse alused ja põhimõtted, sh kuidas luua kvaliteetset infot ja seda noorteni atraktiivselt viia. Neljas peatükk on ka väga praktilise suunitlusega, näiteks tuuakse praktilisi näpunäiteid, kuidas suhelda digitaalses keskkonnas ja arendada digipädevusi.

4.1. Noortefotöö füüsilises ja digitaalses keskkonnas

Noortefotöö erineb vastavalt keskkonnale. Noortega töötamist keskkonnas, kus suhtlus noorsootöötaja ja noorte vahel käib näost näkku, peetakse füüsiliseks keskkonnas. Digitaalne keskkond seevastu kujutab endast noortetööd, kus suhtlus noorte ja noorsootöötaja vahel käib digitaalsete vahendite kaudu (sotsiaalmeedia, meilitsi, veebilehe, chat'i jms vahendite kaudu).

Digitaalses keskkonnas noorteinfo vahendamine võib olla veel jagatud kaheks: kas asünkroonne (e-post kirjadele vastamine, foorumid) või sünkroonne (Skype'i-kõne või sõnumiedastaja, veebinaar). Asünkroonse (mitte reaalajas) noorteinfo vahendamise puhul puudub realses ajas vahetu kontakt ja pole võimalik kohe tagasisidet anda. Asünkroonse noorteinfo vahendamise korral ei saa küsida kiiresti lisainfot, mille abil edastatud info detaile hinnata. Sünkroonne noorteinfo vahendamine toimub reaalajas ja noorel on võimalik saada noortefot ja kohe leida vastuseid oma küsimustele. (Tall, 2015).

Tabelis 4.1 on toodud peamised tunnused iga keskkonna kohta.

Joonis 4.1.

Noortefotöö füüsilises ja digitaalses keskkonnas: peamised tunnused ja vormid.

Keskkond	Füüsiline keskkond	Digitaalne keskkond
Peamised tunnused	<ul style="list-style-type: none"> → Juurdepääs infoallikatele on piiratud → Infovahendamine sõltub ajalistest ja geograafilistest piirangutest → Näost näkku suhtlemine → Tagab usaldusväärsema keskkonna ja loob rohkem võimalusi noorsootöötaja ja noorte omavaheliseks suhtluseks → Võimaldab reaalajas täpsustada infovajadust, küsimusi 	<ul style="list-style-type: none"> → Lihtne juurdepääs infoallikatele → Infovahendamine ei sõltu geograafilistest või ajalistest piirangutest → Infotööd tajutakse privaatse ja anonüümsena → Tihti pole võimalust näha reaktsiooni noortefotole (näiteks näoilmet, kehahoiakut) → Puudub silmside ja otsene kontakt info vahendaja ja saaja vahel → Info vananeb kiiresti ja vajab järjepidevat uuendamist
Peamised noorteinfo vahendamise vormid	Otsene suhtlus inimeselt inimesele, infoüritused (seminarid, messid, töötoad jne), infotrükised (raamatud, ajalehed, voldikud jne), infoväljapanekud (stendid, infonurgad jne)	Sotsiaalmeedia (YouTube, Facebook, Instagram) foorumid, veebinarid, e-nõustamine, SnapChat, Skype, veebileht, e-post, e-ajakirjad ja ajalehed, andmebaasid

Noortega töötamises võib kasutada mõlemat keskkonda korraga või vaheldumisi ja tänapäeval ongi tähtis, et noorsootöötaja oleks valmis oskuslikult töötama noortega nii füüsilises kui ka digitaalses keskkonnas, arvestades sihtgrupi eripära ja vajadusi.

4.2. Varajane märkamine ja sekkumine noorteinfotöös

Varase märkamise ja sekkumise eesmärk on toetada noorukit, kes on hätta jäänud oma toimetulekul. Varakult märgates ja operatiivselt tegutsedes on võimalik ennetada erinevaid probleeme, kas või näiteks koolist väljalangevust, alaealiste sattumist kuritegelikule teele ja sotsiaalset tõrjutust jne.

Noorteinfotöö kontekstis varase märkamise ja sekkumise kesksel kohal on noore märkamine, kes vajab noorteinfot, kui ta võib olla ise ei teadvusta endale oma infovajadusi. Info puudumine ja võimalustest teadmatus takistab noorte arengut ja soodustab noorte sotsiaalset tõrjutust. Infot vajavaid noori võib märgata nii noortekeskuses, koolis kui ka tänavatel. Seejärel on äärmiselt oluline noortega kontakt luua, mis ei ole sugugi kerge, sest noor võib olla ei olegi valmis oma sotsiaalruumi võõrast täiskasvanut laskma. Kui otsekontakti noortega on raske kohe saavutada, tuleb pühendada aega noorte vaatlemiseks, et vähemalt esialgu saada olulisemat informatsiooni noorte kohta ja püüda aru saada tema vajadustest ja huvidest.

Varasel märkamisel ja sekkumisel on erinevad viisid: noorte vaatlemine, noortega kontakti loomine, noorte esmane nõustamine, info edastamine ja info vahendamine või midagi muud.

Varase märkamise ja sekkumise puhul omab suurt tähtsust võrgustikutöö ja koostöö erinevate osapoolte vahel. Ühelt poolt saab koostöös selgeks, kuidas korraldada konkreetselt noorte raskuste märkamist ning toetada teda nii koolis kui ka kodus, nii noorsootöös ja vaba aja veetmisel kui ka tulevikusihtide seadmisel. Laiemalt võttes aga soodustab koostöö algatusvõimelist ja elujõulist kogukonda (kriminaalpoliitika.ee). Võrgustikus paraneb

ka informatsiooni kättesaadavus abivajavatest noortest.

Mobiilne noorsootöö on noorsootöö sekkumismeetod, mida kasutatakse tänavanoortega suhtlemisel. Mobiilne noorsootöö on suunatud eelkõige nendele riskikäitumisega noortele, kes traditsiooniliste asutuste või avatud noorsootöö poolt pakutavate teenuseni ei jõua või on nendest eemaldunud (Johanson, 2012; ENTK). **Läbi mobiilsete noorsootöötajate jõuame me noorteinfoga võib-olla ka nende noorteni, kellel ei olegi küsimusi, kes ei soovi infot saada, ei otsi või ei oska ise otsida.**

Mobiilse noorsootöö alaeesmärkideks on:

- luua noortega usalduslik kontakt avalikus ruumis (parkides, kaubanduskeskustes jne);
- teavitada noori vajaduspõhiselt noorsootöö ja muudest teenustest;
- toetada noorte toimetulekut soodustavate sotsiaalsete oskuste omandamist;
- teha järjepidevat ja kvaliteetset võrgustikutööd, et abivajav noor ei kaoks spetsialistide vaateväljast. (ENTK)

Mobiilset noorsootööd rakendatakse Tallinnas, Tallinna Spordi- ja Noorsooameti koordineerimisel, Tartus MTÜ Tähe Noorteklubi MOKO tiimi poolt. Lisaks rakendatakse mobiilse noorsootöö meetodeid osaliselt Noorte Tugilates, et jõuda noorteni, kes ei õpi ega tööta. Mobiilsest noorsootööst saab rohkem lugeda EANK koostatud materjalist „[Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale](#)”⁵².

52. Vaata lähemalt <https://www.ank.ee/avaleht/images/dokumendid/projektid/monoabiraamat.pdf>

MOBIILSE NOORSOOTÖÖ KORRALDAMINE TALLINNA LINNAS

(Johnson, 2012 ja Tallinna Noorsootöö ameti veebilehe põhjal)

Esimesed mõtted mobiilse noorsootöö teemadel vahetati Tallinna kahe linnaosa erinoorsootöö eest vastutavate isikute vahel 2008. aasta sügiskuudel. Kesklinna ja Kristiine linnaosa valitsuse esindajad jagasid oma kogemusi Saksamaal läbitud mobiilse noorsootöö praktikast ning hiljem Stuttgardis Saksamaal toimunud ülemaailmsest mobiilse noorsootöö teemalisest sümposiumist (ingl k *Mobile Youth Work in the Global Context – Reaching the Unreachable*). Hiljem liitusid meeskonnaga Lõuna politseiosakonna noorsoopolitseinikud. Vajaduse kasvades toimus mobiilse noorsootöö rakendajate meeskonna esimene töökoosolek 2009. aasta jaanuaris.

Alates 2009. aastast käivitati mobiilne noorsootöö Tallinnas. Esialgu käidi tänavatel peale kella kuut, tänavatöö kestis 3–6 tundi. Tänavatöö ülesandeks oli ülevaate saamine piirkondade sotsiaalsest ruumist ning noortega kontaktide loomine, millest vajadusel kasvas välja nõustamine. Pärast väikesi muudatusi meeskonna koosseisus jätkati 2010. aasta kevadel mobiilse noorsootööga päevasel ajal kaubanduskeskustes, koolide ümbruses ja parkides. Ülesandeks oli saavutada kontakt noortega, kes ei täida koolikohustust, ning võimalusel nende nõustamine ning suunamine.

Täna rakendatakse mobiilset noorsootöö Tallinna Spordi- ja Noorsooameti koordineerimisel. Sihtgrupiks on noored vanuses 11–26, peamiseks sihtgrupiks on noored vanuses 11–19 kes veedavad oma aega tänavatel/kaubanduskeskustes/parkides; kes on kooli/laste-kaitse/noorsoopolitsei või teiste partnerite märgatud sihtgrupina; kes ei tööta ega õpi või kellel on koolikohustuse täitmise probleemid. Prioriteetsed piirkonnad, kus mobiilset noor-

sootööd Tallinnas korraldatakse, on Põhja-Tallinn, Kesklinn, Lasnamägi ja Mustamägi. Lisaks tänavatööle viivad mobiilsed noorsootöötajad koolides läbi rühmatöid väikestes gruppides (8–12 noort), kus põhiteemadeks on meeskonnatöö, kommunikatsioon, konfliktid ja nendega toimetulek, sh lahendamine, loov mõtlemine. Teemasid käsitletakse mittemformaalse õppe, st käeliste tegevuste, rollimängude, arutelude, grupitööde jmt abil.

Tallinna Spordi- ja Noorsooameti mobiilsed noorsootöötajad viivad alates 2015. aastast ellu programmi „Jalatalla”, mis on suunatud noortele vanuses 15–18, kes ei tööta ega õpi või kellel on raskusi koolikohustuse täitmisega. Programm hõlmab 13 grupikohtumist, mille raames tegeletakse noorte sotsiaalsete ja eluoskuste tõstmisega ning jagatakse tööellu sisenemiseks vajalikke praktilisi teadmisi. Lisaks sellele saavad noored vabatahtliku töö kogemuse, osalevad töömessidel jm ettevõtmistes. Selle programmiga saab iga noor endale mentoriks mobiilse noorsootöötaja, kes toetab noore eneseanalüüsi oskuse arengut ning kellega koos kaardistatakse eesmärgid ja astutakse vajalikke samme nende täitmiseks (nt karjäärinõustamine jms). Nii grupikohtumiste kui ka individuaalse mentorlusega valmistatakse noored ette võimaluseks osaleda rahvusvahelises noorteprojektis, noortevahetuses või vabatahtlikus teenistuses.

Alates programmi algusest (2015) on selle kokku läbinud 42 noort, kes ei tööta ega õpi või kellel on probleeme koolikohustuse täitmisega. Neist 34 on osalenud rahvusvahelistes noorteprojektides.

4.3. Noorte esmane nõustamine noorteinfotöös

Noorsootöötaja kutsestandardi järgi peaksid kõik noorsootöötajad olema võimelised läbi viima esmast nõustamist. Esmane nõustamine on esmane tugi noorele erinevate individuaalsete probleemide ja küsimuste kaardistamiseks ja väljaselgitamiseks.

Noorteinfotöö kontekstis on esmane nõustamine vajalik, et aru saada noorte vajadustest, sh ka kaardistada infovajadust. Esmasel nõustamisel on oluline luua kontakt noorukiga ja hoida temaga usalduslik suhe.

Esimeses peatükis käsitletud inimkeskse või humanistliku pedagoogika kohaselt ei ole alati kõige olulisem leida kohe probleemidele kiireid lahendusi, vaid hoopis pöörata tähelepanu noorele, suhtuda empaatiliselt temasse, näidata, et iga inimene on väärtuslik. Noorsootöötaja läbi viidud esmane nõustamine noorega ongi tihti vajalik, et noortega suhelda, julgustada teda rääkima oma väljakutsetest või vajadustest, aidata teda teadvustada, et tema ei ole oma probleemiga/vajadusega

üksi. Noorteinfotöö kontekstis keskendubki esmane nõustamine sageli noorte vajaduse või noorte küsimuse selgitamisele. Noorsootöötaja juhendatud usaldusliku vestluse käigus tuvastavad kõigepealt noorsootöötajad ja noor noore esitatud küsimuse või probleemi taga olevad põhjused ja motiivid, seejärel lepitakse kokku, millised võiksid olla järgmised sammud (ERYICA, 2015). Nõustamisel on oluline noorsootöötajal teada, et lahendus kuuluks alati noorele ja oleks toetatud tema valikute autonoomsus. Kuid samas noorsootöötajal on suur kohustus hinnata noore olukorda ja situatsiooni selleks, et noor oleks väljaspool ohtu. Hädalukordades, kui noorte elu on ohus, tuleb sekkuda ja kaasata teisi tugispetsialiste noorte toetamiseks.

Nõustamisest rääkides on oluline eristada nõustamist, nõu andmist ja juhendamist. Järgnev tabel 4.2. selgitab nende tegevuste erinevust.

	Nõu andmine	Juhendamine	Nõustamine
	Peamiselt ühesuunaline kõnelus	Peamiselt ühesuunaline kõnelus	Kahesuunaline, vastastikune ja toetav kõnelus
Osategevused	<ul style="list-style-type: none"> → Arvamuse avaldamine → Hinnangu andmine → Soovituse andmine 	<ul style="list-style-type: none"> → Õigele teele suunamine → Õpetamine → Mõjutamine → Juhiste andmine 	<ul style="list-style-type: none"> → Olukorra ja vajaduste uurimine → Olukorra ja vajaduste aktsepteerimine ja mõistmine → Probleemide/küsimuste lahendamine või vajaduste rahuldamine
Eesmärk	Veenmine	Julgustamine	Hõlbustamine

Tabel 4.2.

Nõu andmise, juhendamise ja nõustamise erinevus. (Tall, 2015)

Nõu andmisega antakse noorele mõista, mida ta peaks või ei peaks tegema. Põhimõtteliselt on nõu andmine vastuolus nõustamise tähendusega. Nõustamise puhul ei ole tegevus selline, mida tehakse nõustatava jaoks, vaid midagi sellist, mida tehakse koos nõustatavaga. (Tall, 2015). Inimkeskse või humanistliku pedagoogika põhimõtetele tuginedes, millest oli juttu esimeses peatükis, annab nõustamine võimaluse põhjalikult noortele pühenduda, neid mõista, nende olukorrast ja küsimustest lähtuda, neisse empaatiliselt suhtuda – selleks, et aidata neil teadvustada olukorda või probleemi, selle tagamaid, mõista paremini iseennast ning julgustada neid lahendusid leidma ja teostama.

Noortefotöös pakutakse esmasel nõustamisel noortele võimalust uurida ja selgitada välja oma infovajadus ja väljakutsed noorsootöötaja juhendatud ja eesmärgistatud vestluse käigus. See annab noorele inimesele eneseuuringute ja muutuste võimaluse. (ERYICA, 2017).

Esmasel nõustamisel võib lähtuda nõustamise üldpõhimõtetest nagu:

- **Turvaline ja toetav, kõrvalistest teguritest vaba keskkond**, kus noorel on võimalus vabalt rääkida oma lugu, probleemist, küsimusest, vajadusest, väljendada ka oma läbielamiste erinevaid tahke – ka neid, millest ta seni on vaikinud.
- **Konfidentsiaalsus ja eetilisus**, mis tähendab et noorsootöötaja säilitab tema ja noorte vahel vestluse sisu ja ei jaga seda teiste osapooltega. Kõike, mida arutatakse vestluse käigus, käsitletakse ettevaatuse ja austusega. Noorsootöötaja võtab kohustuse jätta enda teada kõik, mida ta inimese kohta teada on saanud. Erandiks on juhtumid, kui noor vajab erialaspetsialisti abi ja tuge või noorte elu ja tervis on ohus. Sellisel

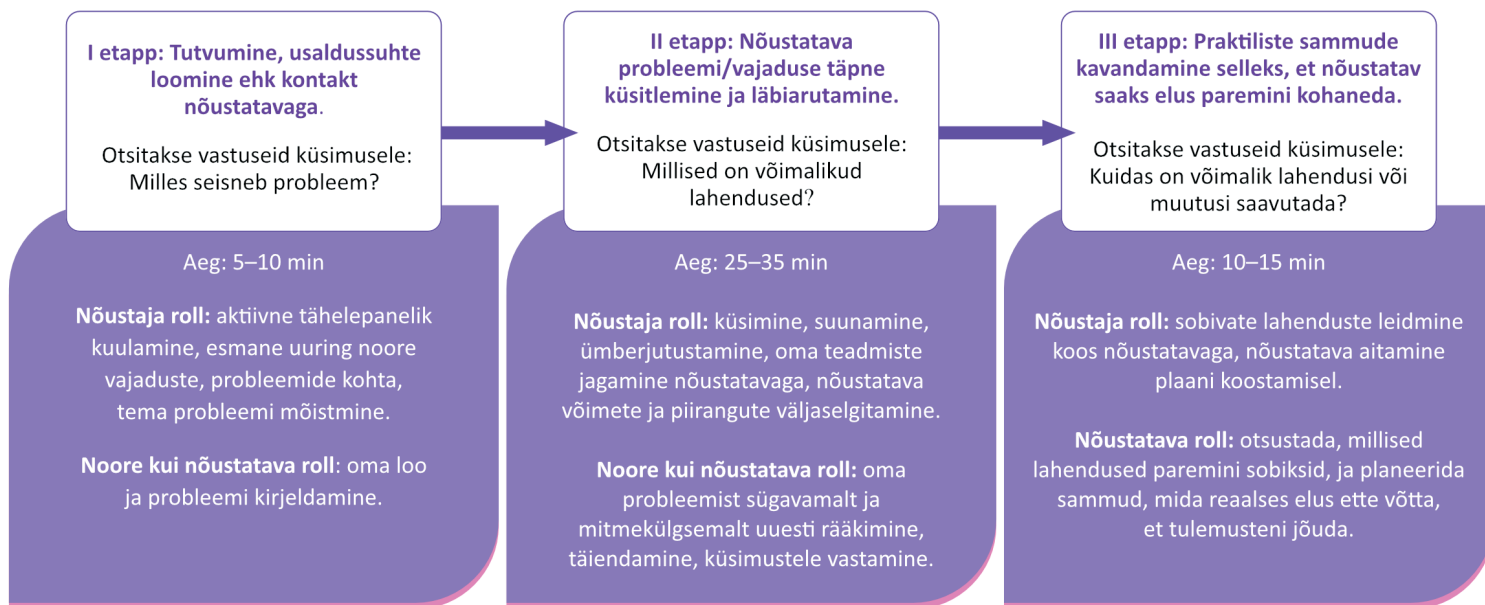
juhul edastatakse vastav info ainult neile, kes saavad antud olukorras noort aidata. Noorsootöötaja on noorte suhtes alati erapooletu, väarikas ja usaldusväärne.

- **Tegutsemine oma kompetentsi piirides**, mis tähendab, et noorsootöötaja on teadlik oma kompetentsi piiridest ja oskab hinnata oma erialasi teadmisi ja oskusi noorte probleemi/küsimuse lahendamisel. Kui noorel on probleem või küsimus, mis ületab noorsootöötaja kompetentsi piirid, peab noorsootöötaja olema valmis soovitama kompetentsemat erialaspetsialisti.
- **Usalduslik suhe**. Noorsootöötaja ülesanne on kujundada noortega usaldussuhe, et noor oleks valmis avameelseks kõnelemiseks.
- **Noorte isiksuse aktsepteerimine ning tema õiguste, vajaduste ja huvidega arvestamine**. Noorsootöötaja ei kritiseeri noort, ei loe talle moraali ega domineeri. **Noorsootöötaja lähtub, et iga noor on isiksus ja väärtus.**
- **Noorte küsimusele, vajadusele või probleemile keskendumine**. Noorsootöötaja keskendub noorte küsimuse/vajaduse/probleemi kaardistamisele ja selle võimalikke vastuste/lahenduste otsimisele. Oluline on keskenduda täielikult noorele, toetada tema isiklike väärtuste ja soovide väljendamist ning nende järgi tegutsemist. (kohandatud Tropp, 2010; Tall, 2015).

Esmasel nõustamisel on abiks klassikaline nõustamisvestluse kolmeetapiline mudel (vt joonis 4.1.), kus esialgu tutvutakse noortega, luuakse temaga kontakt ja püütakse luua usaldussuhe vestluseks; järgmisena keskendub noorsootöötaja nõustaja rollis probleemi/küsimuse arutlemisele ja lõpetuseks lepitakse noorega kokku, mida saab tema olukorras ette võtta.

Joonis 4.1.

Nõustamise toetav mudel. (kohandatud Kidron, 2003; Egan, 1998)

Noortega kontakti loomine algab esmamuljest. Siinkohal on oluline noorsootöö keskkond, selle atmosfäär ja ligipääsetavus noorele. Esmamuljest sõltub, kas noor tunneb, et ta on oma küsimusega oodatud ja kas noorsootöötajat (aga ka teenust laiemalt) saab usaldada. Seetõttu noorsootöötaja ülesanne on luua rahulik atmosfäär ja märgata noort. Esmamulje rääkides, tuleb mainida et see võib mõjutada noorsootöötaja hinnanguid ja tema lähenemist noorele. Esmamulje suhtes seega tuleb noorsootöötajal tähelepanelik olla stereotüpiseerimise suhtes.

Noore esmasel nõustamisel usaldussuhte loomisel on tähtis hoida noortega silmside kontakti, vestelda sõbralikus toonis, kuulata teda tähelepanelikult, olla avatud ja heasõbralik noortega koostööd teha ning suhelda temaga empaatiliselt ilma kriitikata. Vestluse alustamiseks on siinkohal küsimus: „Kuidas ma saan Sind aidata?” (Lange & Rutjes, 2003)

Esimese etapi puhul noorsootöötaja peab mõistma noore olukorda ning

saama aru millest seisneb tema probleem/küsimus/vajadus. Noorte olukorra kaardistamiseks on vaja hoolikalt sõnastatud avatud küsimusi. Tuleb vältida süüdistavaid „MIKS?” ja suletud „Jah/Ei” vastusega küsimusi. Selles etapis on oluline panna kirja küsimus, millega noor esmalt sinu poole pöördub. Kui noor on väljendanud oma mõtteid, siis noorsootöötaja ülesanne on anda tagasisidet ja peegeldada noore olukorda, sõnastades ümber see, millega noorel on konkreetset vaja tegeleda. Peegeldamist ja ümbersõnastamist kasutatakse kontrollimiseks, et infot on õigesti mõistetud ja osutatav abi vastab noore väljendatud vajadustele. Noore olukorra peegeldamisel tuleb olla nii täpne kui võimalik, kirjeldades noore tundeid, mõtteid, küsimusi, vajadusi jmt, mida märkad. Peegeldamistehnika kasutamine annab noorele sõnumi, et teda kuulatakse ja austakse.

Mõned näited võimalikest küsimustest:

- Mida Sa täpsemalt teada soovid?
- Milleks Sa infot tahad kasutada? (nt uurimustöö tööturust vrld CV kirjutamine)

- Oled Sa juba kusagil infot otsinud?
- Ehk siis, see mille kohta Sa infot soovid, on...

Tihti tuleb ka ette, et noor esitab „küsimuse küsimuses” – osad teemad ongi mitmekihilised. Samuti võib noor tunda häbi, piinlikkust, ebamugavust jm. Märkamine ja peidetud küsimuste avamine on infonõustamise oluline oskus. Samas – kui noor ei soovi täpsustada ega teemat avada, tuleb noore soovi austada. (Lange & Rutjes, 2003)

Teises etapis püüab noorsootöötaja koos noorega keskenduda erinevate lahenduste otsimisele ja kirjeldamisele. Siinkohal on oluline noorsootöötaja oskus analüüsida noortelt saadud info põhjal, mida tegelikult noor vajab ja tema valmidus olukorraga toime tulla. Antud faasis noorsootöötaja peab ka näha kui raske on noorte küsimus või probleem, kas noorte olukorra parandamiseks vajab ta ainult infot (kas üldist või spetsialiseeritud), kas või on vajalik ka teiste erialaspetsialistidelt tugi ja abi. Kui selgub, et noorte vajaduste rahuldamiseks ja probleemi lahendamiseks on vajalik noort teadvustada, sest vahel noored ei oskagi vastata küsimustele või lahendada oma probleemi, sest neil puudub teatud informatsioon. Sellisel juhul saab noorsootöötaja koos noorega otsida infot, juhendada tema infootsingut ja seejärel toetada info „tõlkimist” noore konteksti; informatsioonil põhineva valikutest ja alternatiividest ülevaate andmist ning valikutega seotud tagajärgede selgitamist.

Kolmas etapis koos noortega info põhjal leida sobivaid lahendusi. Kui noorsootöötaja kompetents on piiritletud ja noorte juhtum vajab teiste osapoolte sekkumist, siis kolmas etapis koostakse plaani, kes võiks antud juhtumi korral noorte abistada ja motiveeritakse noort abi saamiseks pöörduda erialaspetsialisti poolt.

Kolmanda osapoolte kaasamine noorteinfotöösse või noorte edasisuunamine

kolmanda osapooleni- olukord millal noore inimese infovajaduse ja probleemi lahendamise nõuab mõne muu väljastpoolt noorsootöötaja tegevusvaldkonna teenuse, asutuse või spetsialisti kaasamist (ERYICA, 2017)

Nõustamisarutelu lõpetatakse, kui küsimusele on vastatud ja see rahuldab mõlemat poolt. Arutelu lõpetamisesse tuleb suhtuda tähelepanelikult.

Selleks:

- (kui vaja) korda ümbersõnastatult küsimust ja esita vastusest kokkuvõtte,
- kontrolli, kas ja kuidas noor infot mõistis ja sellest aru sai,
- julgusta noort keskusesse tagasi pöörduma, (kui on) anna kaasa infomaterjale.
- Vestluse lõpetamiseks saab kasutada erinevaid küsimusi, nagu näiteks:
- Jäi Sulle midagi arusaamatuks?
- Kas on veel midagi, mille kohta Sa küsida sooviksid?

Vestlust juhivad ja selle lõpetamise eest vastutab noorsootöötaja. Vestlus peab konkreetset lõppema, mitte ära vajuma. (Lange & Rutjes, 2003)

Nõustamise tõhususele avaldub suurt mõju, noorte enda motiveeritus ning pühendumus oma väljakutsetele vastuheid otsida. Noorsootöötaja poolt eeldatatakse, et ta loob usaldussuhte noorega ja pühendab aja noorele, et aidata tal märgata probleemi, küsimusi või situatsiooni ning kaasata teda esmase nõustamise käigus oma probleemi või küsimuse üle arutama. Nii arendab noorsootöötaja, töötades koos noorega partnerina, tema teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud elus toimetulekuks.

4.4. Meedia- ja digitaalne kirjaoskus noortefotöös

Tänapäeval on internet kättesaadavam kui kunagi varem ja peaaegu igal noorel on taskus nutitelefon. 2018. aastal läbiviidud uuringus „Lapsed internetis” on välja toodud, et kui 2010. aastal käis mobiiltelefoniga internetis 31% Eesti lastest, siis 2018. aastaks on see tõusnud 86%-le (Sukk, Soo, 2018). Uuringus on ka välja toodud, et peamiselt veedavad lapsed aega meelelahutuslikus mõttes ning üha vähem kasutatakse digikeskkondi õppimiseks.

Kuigi sama uuringu kohaselt hindavad lapsed oma digitaalset kirjaoskust heaks, siis paraku selgub, et infootsingu ja sisuloomise oskused (sisu väljatöötamine, olemasoleva sisu lõimimine ja ümbertöötlemine) on keskmiselt kehvemad. Laste ja noorte digipädevused on üsna pinnapealsed ja seonduvad peamiselt erinevate sotsiaalmeedia keskkondadega. Samas, nagu eelnevalt välja toodud, on digitaalse kirjaoskuse juures oluline pöörata digivahendid efektiivseks ja sihipäraseks tööriistaks oma eesmärkide saavutamiseks. Näiteks, kui noorel on vaja leida kiirelt ja usaldusväärset infot oma vallas leiduvate huviringide kohta, siis võib see ülesanne osutuda keeruliseks. On laialdaselt levinud arvamus, et kui noor oskab orienteeruda sotsiaalmeedias ja arvutimängude keskkondades, siis kõik muu tuleb iseenesest. Tegelikult vajavad aga noored samamoodi juhendamist ja õpetamist, ka digimaailmas. Siinkohal on oluline roll nii lapsevanemal, õpetajal kui ka noorsootöötajal. Noorsootöötaja saab olla võtmeisik, kes aitab pääseda ligi, hinnata ja analüüsida digikeskkondades leiduvat infot ning seda noortele vahendada.

Nutika noorsootöö kontseptsioonis⁵³ (HTM, ENTK, 2017) on ühe eesmärgina välja tootud noorte digitaalse kirjaoskuse arendamine erinevate infotehnoloogiliste vahendite abil, millest tulenevalt on antud kontseptsiooni kohaselt

noorsootöötajate kompetentne noorte juhendamine oluline, et aidata ka noorte digitaalse kirjaoskuse kujunemisele kaasa, mida toetab ka alates 2017. aastast noorsootöötaja kutsetunnistuse taotlemisel nõutav digipädevuste analüüs, mille kohaselt noorsootöötajal on võimalus enda digipädevust analüüsida. (Rasmussen & Kötsi, 2018).

Digitaalne kirjaoskus kuulub infokirjaoskuse alla ja on eelkõige erinevate digitehnoloogiate ja -keskkondade kasutamisoskuste kogum, mis on suunatud, et inimene oskab saadud tehnoloogiatest teavet nii igapäevases elus kui tööalaselt oskuslikult kasutada.

Eshet-Alkakai (2004) toob sellised osaoskusi, milleks on:

- arvuti kui riistvara ja muude tehnoloogiliste vahendite üldine kasutamisoskus;
- suutlikkus veebikeskkonnas navigeerida, sealjuures tõendusjärgse materjali kasutamise ja esitamise oskust;
- veebikeskkonnas üldiste reeglite ja tavade mõistmine (Eshet-Alkakai, 2004);

Spires ja Bartlett (2012) seevastu on kategoriseerinud kolm osaoskust, millele digitaalne kirjaoskus baseerub: **digitaalse sisu leidmine ja kasutamine, digitaalse sisu loomine ja digitaalse sisu edastamine – need kolm osaoskust nõuavad kriitilist mõtlemist ja teabe analüüsimist, väljaselgitamaks digitaalse sisu loomise otstarbelisus ja objektiivsus**. Muuhulgas on Eshet-Alkalai (2004) välja toonud digitaalse kirjaoskuse tehnilise vaatenurga, millega seoses kasutatakse tekstide loomisel teiste autorite alusmaterjale, mis nõuab andmete esitamisel head viitamisoskust ja kasutatud kirjanduse loetelu, tagamaks autorile esitatava teose originaalsuse, hoidumaks töö plagieerimisest, olgu selleks postrite, artiklite või muu materjali esitamine. Tihti

53. Vaata lähemalt <https://entk.ee/nak-veeb/wp-content/uploads/2017/10/Nutika-NT-kontseptsioon-EST-web.pdf>

noorsootöös on vajalik informatsiooni esitamiseks koostada mitmeid tekste ja visuaale, edastamaks vajalik teave veebikeskkonda, mistõttu tuleb esitatava teabe korrektsus hoida üldiste reeglitega kooskõlas.

Seega informatsiooni ülekülluses tuleb selekteerida algmaterjali objektiivsust ja leida sobivaid allikaid, millest leida asjakohane informatsioon.

Kokkuvõtlikult, võttes aluseks mitmete autorite digitaalse kirjaoskuste mõtestamist võib digitaalse kirjaoskust kirjeldada kui osakoskuste ja teadmiste kogumit, mis hõlmab: **võime pääseda ligi, mõista, hinnata ja analüüsida infot. Olulisemad oskused laste ja noorte puhul on kriitiline mõtlemine, efektiivne otsistrateegia, internetiturvalisus, autoriõigused, digitaalne jalajälg.**

Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus (HITSA) on loonud noortega töötavatele spetsialistidele töövahendi – **õpilaste digipädevuse mudeli**, mille aluseks on võetud Euroopa Komisjon koostöös Join Research Centre'iga (JRC) loodud Euroopa

digitaalse pädevusmudeli DigComp viis osaoskust:

1. info haldamine – digitaalse teabe eesmärgipärane otsimine, sirvimine, hindamine, salvestamine ja taasesitamine;
2. suhtlemine digikeskkondades – teadlik suhtlemine veebipõhistes keskkondades, teabe ja sisu jagamine, osalemine ühiskonnaelus ning koostöö digivahendite toel;
3. sisuloome – digitaalse sisu loomine, olemasoleva digitaalse materjali muutmine ja lõimimine, loominguline eneseväljendus ja programmeerimine ning intellektuaalse omandi õiguste ja litsentside järgimine;
4. turvalisus – identiteedi, tervise ning keskkonna kaitsmine; info- ja kommunikatsioonitehnoloogia turvaline ning kestlik kasutamine;
5. probleemilahendus – vajaduste väljaselgitamine ja lahenduste leidmine sobivate digivahenditega, tehnoloogia loov kasutamine ning digipädevuste arendamine.

Digitaalne pädevusmudel aitab mõista, millised on digitaalsed oskused ning kuidas nende arendamisel luua paremaid võimalused tööturul või isiklikus elus.

Joonis 4.2.

Digipädevuse 5 valdkonda ja osaoskused. (ENTK)

4.5. Digipädevuste arendamine noortefotöös

Digitaalne kirjaoskus, sealhulgas uue meedia kirjaoskus, info mõtestamine, kriitiline mõtlemine on muutunud üha olulisemateks oskusteks 21. sajandil. Seega nende oskuste arendamine töös noortega on tähtsal kohal. Nii nagu noorsootöö oma sisult on paljuski juhendatud õppeprotsess, saab ka noortefotöös erinevaid tegevusi planeerides arvestada 21. sajandi vajalike oskuste arendamisega. Seega miski ei toimu juhuslikult, vaid tegevused peaksid olema läbi mõeldud, noorele teadvustatud ning õpitulemused selgelt määratletud.

Mida see kõik tähendab noorsootõtajale?

See, kuidas noored infot tarbivad võrreldes varasema ajaga, on oluliselt muutunud. Niisamuti on noortefotöös info vahendamine muutunud suureks osaks noorsootõtaja igapäevaelust, aga ka konkureerimine suure infotulvaga üleüldises meedias, rääkimata sotsiaalmeedias. Seega on noorsootõtaja roll info vahendamisel samuti muutunud. Järjest rohkem tuleb hinnata ja süstematiseerida infot, mida noortele jagada, aga sealjuures ka aidata noorel analüüsida, milline info vastab noore vajadustele. Ei piisa lihtsalt info jagamisest sotsiaalmeedia kanalis või plakati riputamisest infostendile. Millised on kohaliku noore vajadused ja huvid? Kuidas neid välja selgitada?

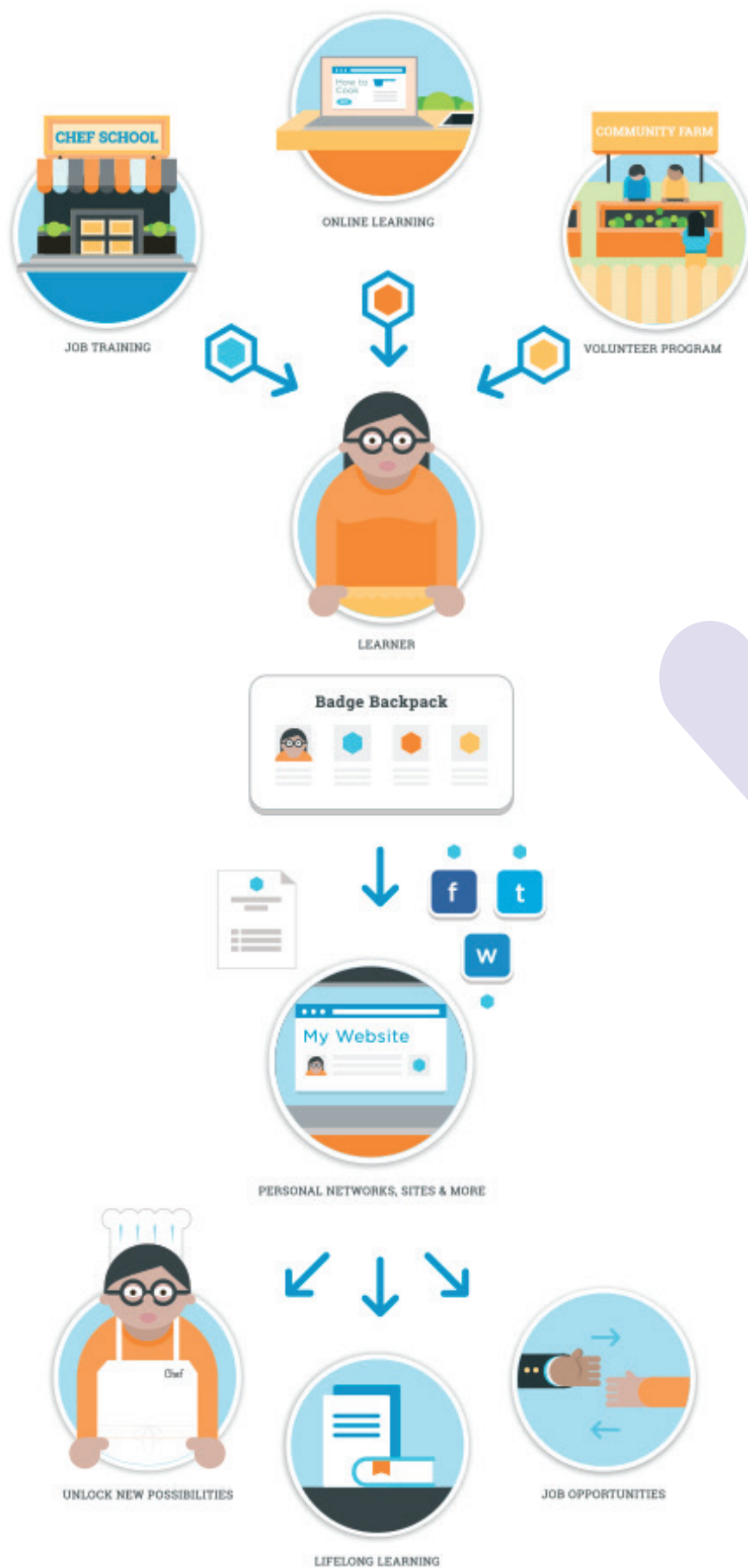
Niisamuti tuleb noorsootõtajail endil hinnata, millised on minu meedia- ja digitaalsed kirjaoskused? Millised on minu pädevused? Loomulikult ei ole mõeldav, et noorsootõtaja oskab programmeerimist või tunneb läbi ja lõhki kõiki uusi tehnoloogilisi lahendusi. Siin tasub analüüsida, milliseid pädevusi olen valmis endas arendama ning kust ma saan infot nende pädevuste kohta, milles ma tugev ei ole. Üha laialdasemalt on levimas noortefotöös pakkumine erinevate digi-

lahenduste kaudu, olgu selleks koolimajas või noortekeskuses infokraan, noortekeskuse YouTube'i kanal või noortefotöös rakendus nutitelefonis. Seetõttu on oluline, et ka noorsootõtaja omaks vastavaid oskuseid ja arendaks pidevalt neid, mida progresseeruv digimaailm nõuab. Kui noortekeskuses töötab rohkem kui üks töötaja, siis on võimalik vaadata organisatsiooni tasandil, kellel millised pädevused on juba olemas ning vastavalt sellele teha töökorraldus.

Nagu eelnevalt on välja toodud, on oluline arendada lastes ja noortes meedia- ja digitaalset kirjaoskust. Selleks on noortefotöös palju erinevaid võimalusi, näiteks aktiivõppe tegevused, aruteluringid, infotunnid, info jagamine erinevate kanalite kaudu jne. Ei tasu unustada, et noorsootõtaja isiklik eeskujus on oluline. See, kuidas noorsootõtaja käitub sotsiaalmeedias või milline on tema infokirjaoskus on eeskujuks noortele.

Üheks digitaalse kirjaoskuse arendamise lahenduseks võib olla noortekeskuses **digitaalsete õpimärkide** väljastamine, mis on kasvavas trendis kogu Euroopas. Üheks tuntumaks õpimärgi keskkonnaks on **Open Badges**⁵⁴. Õpimärgid on digitaalsed märgid (vt joonis 4.3.), mis aitavad tunnustada omandatud oskust või teadmist. Noortekeskusel on võimalik luua digitaalseid õpimärke, neid välja anda ja kontrollida ning noortel on võimalik neid koguda, organiseerida ja nähtavaks teha üle kogu veebi, justkui koguda virtuaalsesse seljakotti ja jagada neid sotsiaalmeedias, oma blogis või CV-l. (Treibold, 2017)

Digitaalsed õpimärgid on hariduses uudne lähenemine, mis annab võimaluse mitteformaalset õpet tunnustada ka formaalhariduses. See on heaks lahenduseks neile, kes on otsinud viise, kuidas mitteformaalset haridust lõimida formaalharidusega.

Joonis 4.3.

Digitaalsed õpimärgid.
 (Allikas: <https://openbadges.org/get-started/earning-badges/>)

54. Vaata lähemalt <https://openbadges.org/>

Lisamaterjalina digipädevuste arendamiseks võib kasutada:

[Rahvusvahelise Raamatukoguühingute ja -Institutsioonide Liidu infomaterjali](#)⁵⁵ – Rahvusvahelise Raamatukoguühingute ja -Institutsioonide Liidu koostatud infomaterjal vaeuudiste hindamiseks ja kontrollimiseks.

[Targaltinternetis.ee](#)⁵⁶ – Lastekaitse Liidu poolt loodud veebileht internetiturvalisuse käsitlemiseks lapsevanematele, õpetajatele, noortega töötavatele spetsialistidele ning noortele. Veebilehel on erinevaid materjale, mänge ja uudiseid.

[European Media Literacy Standard for Youth Workers](#)⁵⁷ – SA Moderne Poola poolt loodud Euroopa info- ja meediapädevuse standard noorsootöötajatele, millega tuuakse välja õpiväljundid antud pädevuse saavutamiseks.

[Booklet for youth workers: media literacy, factchecking, hoax and propaganda](#)⁵⁸ – juhendmaterjal noorsootöötajale teemadel „Meediapädevus, faktide kontrollimine, hoax ja propaganda”. Sisaldab tegevuste kirjeldusi, mida noortega koos läbi viia.

Üheks olulisemaks teemaks digipädevuse mudelis on turvalisus – kuidas kaitsta oma identiteeti ning oma vaimset ja füüsilist tervist. Lastekaitse Liit koostöös Hariduse Infotehnoloogia SA ning Politsei- ja Piirivalveametiga on loonud internetikeskonna [targaltinternetis.ee](#), mille eesmärk on laste ja lapsevanemate targem internetikasutus ning laste seksuaalset ärakasutamist esitava sisuga materjalide leviku tõkestamine internetis. Antud keskkonnas on erinevaid koolitus-, teavitus- ja õppematerjale lastele, noortega töötavatele spetsialistidele, aga ka lapsevanematele. Enamikku materjali saab hõlpsasti kasutada ka noortekeskuses, noorteinfosündmusi läbi viies või digitaalses keskkonnas jagades.

Materjalid noorsootöötajatele:

[Do not track](#)⁵⁹– veebipõhine dokumentaalsari interneti privaatsuse ja säästva interneti teemadel.

55. Vaata lähemalt

https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/info-society/images/how_to_spot_fake_news_-_estonian.pdf

56. Vaata lähemalt <https://noor.targaltinternetis.ee/kasulik-info/>

57. Vaata lähemalt <https://emels.eu/>

58. Vaata lähemalt

https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1644/BOOKLET_2017_Czech_the_Facts.pdf

59. Vaata lähemalt <https://donottrack-doc.com/en/intro/>

E-POSTI ETIKETI PRAKTILISED NÄPUNÄITED

- Püüa pikki tekste liigendada. Kasuta tühje ridu lõikude eraldamiseks.
- Ole salliv, väldi kirjas solvanguid.
- Viita allikale, kui kasutad mis tahes andmeid.
- Ära saada tühja teemareaga (subject) kirju – pealkirjasta oma teated, lisa kirja teemareale alati lühike ja konkreetne pealkiri.
- Kirjuta kirja alla alati oma nimi.
- Säilita kirjas alati viisakas toon. Kasuta kirjakeelt, mitte slängi.
- Ära kirjuta teksti SUURTE TÄHTEDEGA. Arvutivõrgus samastatakse selline teguviis karjumisega.
- Kirjale vastamisel ära kasuta pikki tsitaate, tsiteeri ainult minimaalselt vajalikku osa.
- Ära saada edasi võrgus levivaid ahelkirju. Sellega väldid postkastide ummistumist.
- Loe kiri enne saatmist veel kord üle. Kontrolli õigekirja ja vaata, et kirjas ei oleks mitmetimõistetavusi.
- Ära ole kirjas kunagi irooniline. Kirja saaja ei pruugi sellest õigesti aru saada ja see võib tekitada palju segadust.
- Klatš ja kirumine kirja ei sobi – keegi võib selle kirja väga lihtsalt salvestada või edasi saata.
- Kui võimalik, saada kiri lihtsa tekstina (plain text), mitte HTML/rich text kirjana. Kirja saaja e-posti programm ei pruugi osata sinu kaunilt kujundatud kirja näidata.
- Enne, kui saadad kirjaga lisaks manuseid (attachment), küsi kas kirja saaja on nendest huvitatud.
- Eelista failide edastamiseks PDF-formaati.

Enne kui e-posti vastuse teele saadad, kontrolli üle:

- Kas vastasid kõikidele olulistele küsimustele?
- Kas su vastus sisaldab sissejuhatust ja lõpetust ning on arusaadav?
- Kas lisatud lingid töötavad ja on asjakohased?
- Kas informatsioon on ajakohane ja faktid kontrollitud?
- Kas kirja üleüldine toon on positiivne?
- Kas kirja struktuur on loogiline ja töötab tervikuna?
- Kas vastuses on info, kuhu noor saab vajadusel pöörduda lisaküsimuste korral?

4.7. Kvaliteetse digitaalse noorteinfo ja veebikeskkondade loomine

Käesolevas peatükis keskendume sellele, kuidas luua kvaliteetset digitaalset noorteinfot ning milliseid veebikeskkondi on võimalik kasutada. „Sotsiaalmeediat võib noortefotöös vaadelda kui internetis noorteni jõudmist. Me viime oma teenused sinna, kus on noored.” (ERYICA 2018)

Noored ei tee enam paljuski vahet online- ja offline-elul, see on muutunud üheks tervikuks ning omavahel tihedalt seotud. Ehk noored tajuvad online-kogukondi kui osa päriselust. Iga noortekeskus, -organisatsioon või -ühendus on kokku puutunud küsimusega, kuidas nende tegevus oleks kajastatud veebis ja kuidas noorteinfo jõuaks noorteni. Täna on selleks palju erinevaid lahendusi. Selleks võib olla klassikaline koduleht, blogi või hoopis organisatsiooni Facebooki-leht, Instagrami-konto või YouTube'i-kanal. Siinkohal on oluline oma organisatsioonis läbi mõelda järgmised punktid:

Tunne oma sihtgruppi Milliseid keskkondi kasutavad kohalikud noored? Siin võib olla vajadus kaardistada, mis vanuses ja milliseid keskkondi noored eelistavad, külastavad.

Sisu ja eesmärk Millist infot olete valmis edastama ja mis sobiks antud keskkonnaga? Paljudes keskkondades on lihtsam jagada lühikest tutvustust või pilti, mis viitab edasi põhjalikumale sisule ning on ühtlasi ka noorele atraktiivsem.

Millise eesmärgiga on loodud veebikontod? Kas need on ainult organisatsiooni teenuste tutvustamiseks ja reklaamimiseks? Või edastate seal laiemalt noorsootöö- ja noorteinfot?

Ressurss Erinevad sotsiaalmeediakanalid ja kodulehed vajavad pidevalt uuendamist ajakohase ja usaldusväärse infoga, mistõttu tuleb oma organisatsioonis mõelda sellele, kes selle eest vastutab ja kui tihedalt infot jagatakse. Nii samuti tuleb läbi mõelda, millist kuvandit sellega luuakse – kuidas toimub suhtlus noortega veebikeskkondades.

Noorte kaasamine noorteinfo loomisel

Noored kui veebi sisuloojad pole enam haruldane nähtus. Praeguses ühiskonnas on terve generatsioon noori, kes kasvavad üles, vaadates juutuubereid ning ise samuti YouTube'i sisu tootes.

Üheks heaks võimaluseks, kuidas noori noortefotöö abil kaasata, on näiteks Telia kampaania #suurimjulgus, mille eesmärk on laste turvalisus, heaolu ja õigused internetis. Üheskoos Lastekaitse Liidu ja Eesti koolidega viivad igal aastal läbi laste nõuandva paneeli, et mõista, millised on noorte trendid digimaailmas. Antud kampaaniasse on kaasatud erinevaid juutuubereid, aga ka tuntud inimesi, et informeerida noori küberturvalisusest. Vaata rohkem veebilehelt suurimjulgus.ee

- Nii noorsootöötajal kui ka noorel tuleb sisu või info loomisel kindlasti järgida kehtivaid põhimõtteid (ERYICA,2018):
- Kasutades teiste töid või mõtteid, märgi ära originaali autor (viita allikale). Ära kunagi copy-paste internetist leitud infot. Piltide ja videote kasutamisel järgi autoriõiguseid.
- Jälgi seda, kas antud materjali on lubatud kasutada kolmandatel isikutel.
- Loo oma organisatsioonis selged juhised, kuidas autoriõigused on reguleeritud.

Kvaliteetse, aga samas ka atraktiivse noorteinfo loomiseks veebis on palju erinevaid võimalusi, kuid on oluline hinnata siinjuures, millised on noortekeskuse ressursid nii digitaalsete töövahendite kui ka inimressursina ning millised on noorsootöötaja enda pädevused. Noorteinfo veebipõhised teenused peaksid olema valitud selliselt, et on noortele võimalikult lihtsasti kättesaadavad, aga samas uuenduslikud, tagades vajaduse korral, et noortel oleks teadmised ja oskused kasutada neile suunatud digitaalseid teenuseid.

EESTI NOORSOOTÖÖTAJATE KOGU NOORSOOTÖÖTAJA AMETIT TUTVUSTAVAD TÖÖTOAD VIRTUAALREAALSUSES

Eesti Noorsootöötajate Kogu viib perioodil 2018–2020 läbi interaktiivseid töötube noorsootöötaja ametite tutvumiseks, mida rahastatakse Eesti Noorsootöö Keskuse poolt elluviidava ESF kaasrahastatud programmis „Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine”.

Haaravate lahenduste koostööpartnerid on Maru VR Production OÜ ja Subatomic OÜ, kaasates mitmeid noorsootöö valdkonna eksperte. Virtuaalreaalsuse teostamiseks oli kaasatud ligi 100 inimest, sh ka noori, kes panustasid näitlejatena noorsootöötaja virtuaalreaalsuse lühifilmides. Samuti tehti aktiivselt koostööd noorsootöö erialasid õpetavate kõrgkoolidega.

Töötuba kestab minimaalselt 90 minutit.

Korraga saab töötoas osaleda kuni 12 noort.

Teenus tehakse kättesaadavaks noortele (vanuses 15–19), sh vähemate võimalustega, nt erivajadustega noortele üle Eesti, seal, kus noored viibivad.

Töötoas osalenud noored teavad ja mõistavad noorsootöötaja ameti põhisisu ning tunnevad ametikohtade paljusust ja omavahelist seotust

kaheksa võimaliku noorsootöötaja ametikoha näitel:

1. Avatud noortekeskuse noorsootöötaja
2. Kooli huvijuht
3. Ringijuht
4. Huvikooli õpetaja
5. Maleva rühmajuhth ja/või noortelaagri kasvataja
6. Rahvusvahelise noorsootööga tegelev noorsootöötaja
7. Mobiilne noorsootöötaja
8. Noorsootöötaja kultuuriasutustes: muuseum, teater, raamatukogu jt

Töötubade peamine eesmärk on kasutades erinevaid tehnoloogilisi lahendusi (virtuaalreaalsus ja liitreaalsus, vajadusel ka muud IKT võimalused) ning aktiivõppemethodeid tutvustada noortele noorsootöötajate ametite paljusust ja omavahelist seotust. Eesmärk on tõsta noorte karjääriteadlikkust noorsootöötaja kutsest erinevate ametite kaudu.

Video 4.1.

Eesti noorsootöötajate kogu tutvustab noorsootöötaja ametit noortele. (Allikas: Eesti Noorsootöötajate Kogu)⁶⁰

60. Vaata lähemalt https://www.youtube.com/watch?time_continue=53&v=nB5InjV9iWw

Noortefomesside kolimine füüsilisest digitaalsesse keskkonda noortefomess Teeviit ja messi „Suveks tööle” näitel.

1994–2017 korraldas ENTK Teeviida noortefo messi, mille eesmärk oli anda kõikidele Eesti noortele teadmisi ja kogemusi, mille põhjal oleks võimalik teha teadlikke ja motiveeritud karjääriotsuseid. Teeviida messi küllastajate arv on aga aastast aastasse langenud, mistõttu oli ENTK tellitud [uuringu](#)⁶¹ eesmärk selgitada välja põhjused, miks on noorte huvi Teeviida messi vastu vähenenud, ning saada infot messi vajalikkusest noortele. Uuring näitas, et Teeviida messi küllastajate arvu languse üks põhjuseid on noorte infovälja suurenemine. Kui Teeviida messi

algusaastatel on see olnud noortele haridus-, noorsootöö ja töövaldkonna kohta info saamiseks pea ainus kanal, siis täna saavad noored esmase info kerge vaevaga internetist. Lisaks internetist leitavale infole saavad noored endale huvipakkuva valdkonnaga tutvuda ka näiteks teistel üle-eestilistel ja maakondlikel haridus- ja töömessidel ning konverentsidel (nt Lahe Koolipäev), karjääripäevadel ja info-seminaridel või avatud uste päevadel. 2018. aastal otsustas ENTK viia Teeviida veebi, sest noorte harjumused info tarbimises on ajaga muutunud.

Foto 4.1.

Noortefotöö noortefomessidel Teeviit (paremal) ja Suveks Tööle füüsilises keskkonnas. (Allikas: MTÜ Seiklejate Vennaskond)

61. Vaata lähemalt https://entk.ee/sites/default/files/ENTK_Teeviit_l%C3%B5ppraport_250318_0.pdf

Noorteinfo vahendamine digitaalses keskkonnas: Teevit noorteinfo portaal (üleväl); online-mess Suveks Tööle tööpakkumistega seotud info vahendamiseks ja tööle kandideerimiseks

Sarnaselt Teeviida messiga juhtus ka Töötukassa ja Tallinna Spordi- ja Noorsootööameti korraldatud noorteinfo messiga „Suveks tööle”, mille eesmärk oli pakkuda noortele võimalust leida endale suveks tööd ja ettevõtjatele võimalust tutvustada noortele tööpakkumisi. 2018. aastal korraldati füüsilises keskkonnas messi asemel online-mess. „Suveks tööle” online-mess⁶² pakub veebi-

keskkonnas võimalust tutvuda tööpakkumistega (ka vabatahtliku töö pakkumistega), suhelda otse tööandjatega kas chat’i kaudu või võttes tööandjaga ühendust tema muude kontaktide kaudu. Lisaks tööpakkumiste vahendamisele on võimalik osaleda karjääriteemalistes veebinarides ja vaadata videona eelmisel aastal toimunud veebinare.

62. Vaata lähemalt <https://www.onlineexpo.com/ee/suveks-toole/>

Võru noortekeskuse digitaalne infokiosk noortekeskuses.

Võru noortekeskus kasutab noorteinfo vahendamiseks innovaatilist lahendust – infokioskit (vt foto 4.3). 2017. aastal sai Võru noortekeskus rahastuse EANK konkursile esitatud nutiprojektile. Antud infokioski idee tuli noortelt endilt nähes erinevaid lahendusi erinevates asutustes ning mõeldes, kuidas noortekeskuses võiks kõik neile suunatud info olla ühes kohas kergesti leitav. Infokioski süsteemi arendasid ja töötasid välja

Võrumaa Kutsehariduskeskuse IT eriala lõpetanud kaks noormeest. Infokiosk on kõige rohkem kasutuses just noortekeskusesse tulles enda registreerimiseks (logiraamatusse), kuid noored kasutavad seda ka kiireks kooli teemasid puudutava info leidmiseks, aga ka muu info otsimisel.

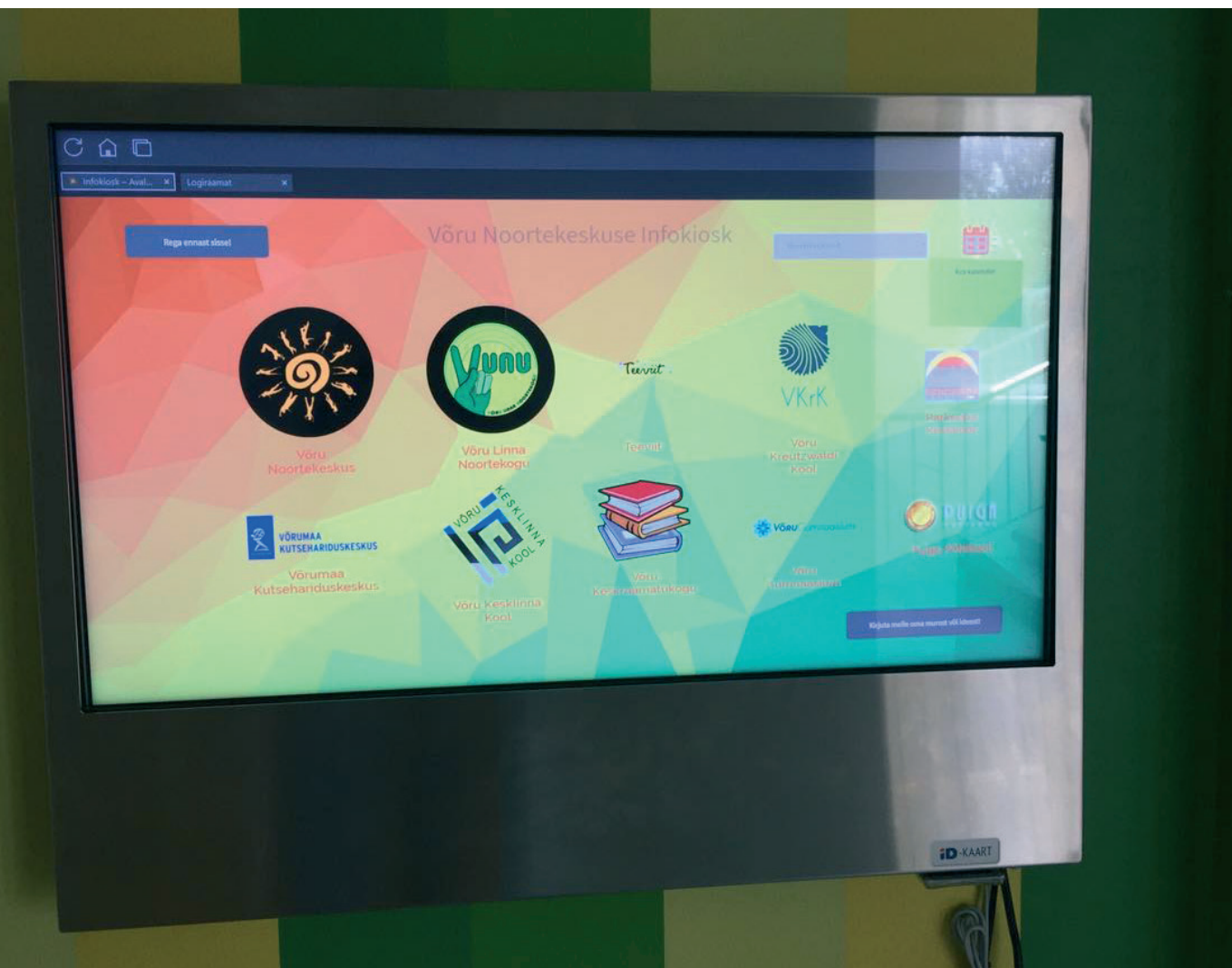

Foto 4.3.

Noorteinfokiosk Võru noortekeskuses
(Allikas; Võru noortekeskus)

Kokkuvõte

Noortefotot saab vahendada erinevates keskkondades. Peatükis vaatasime füüsilise ja digitaalse keskkonna peamisi eripärasid ja võimalusi. Kuna tänapäeval on noortefotot üha olulisemaks muutunud digitaalsete pädevuste omandamine, siis keskendusime digitaalsete pädevuste kirjeldamisele ja arendamise võimaluste avastamisele. Peatükis anti ka praktilisi nippe digitaalses keskkonnas noortega suhtlemiseks, sh e-posti teel või esmaseks e-nõustamiseks.

Iseiseisev praktiline ülesanne:

1. Mõttele mis on erinevate keskkondade (füüsilise ja digitaalse) ja vormide (meedia, raadio, TV; individuaalne otse-suhtlus, infoseminarid, massilised üritused, messid jne) eelised ja puudused? Milliseid vorme kasutaksid nt
 - a) noortekeskuse huviringide tutvustamiseks;
 - b) Erasmus+ vabatahtliku töö info levitamiseks;
 - c) laste vanemate linnalaagritest teavitamiseks;
 - d) kooliõpilaste globaalsete väljakutsetest (nt kliimamuutused) teadvustamiseks;
 - e) noorte seksuaalteemade käsitlemiseks;
 - f) noorte karjäärivaliku tegemiseks.

2. Tutvu „[Digipädevus õppekavades](#)” juhendmaterjaliga⁶³ esitatud pädevusmudeliga (lk 11–23) ning planeeri noortefoto tegevusi, rakendades antud pädevusmudelisse väljatoodud oskuseid.

3. Analüüsi oma organisatsioonis, milliseid infovahendamise vorme olete enam kasutanud kas füüsilises või digitaalses keskkonnas? Seleta miks?

4. Kasutades e-posti praktilisi nippe, koosta vastus noore kirjele:

Tere,

Olen kuulnud, et teie noortekeskuses toimuvad erinevad rahvusvahelised projektid. Soovin projektides osa võtta, et natukene inglise keelt õppida. Samuti mind tegelikult huvitab, kuidas saab ise projekti teha ja kus saab selleks raha?

Markus

63. Vaata lähemalt <https://media.voog.com/0000/0034/3577/files/DigipadevusOppekavades2016.pdf>

Kvaliteedijuhtimise põhimõtted noorteinfoteenuse arendamisel ja pakkumiselalused

Hannes Sildnik

Sissejuhatus

Käesolevas peatükis käsitletakse kvaliteedipõhimõtteid noorteinfoteenuse arendamisel ja pakkumisel, seletatakse noorteinfoteenuse ja -töö hindamise juhtimist ning püütakse leida vastust küsimustele, miks see oluline on ja kuidas kvaliteeti hinnata ning juhtida.

Kvaliteedijuhtimine noorsootöös on teema, millega on Eestis süstemaatiliselt tegeletud juba pea 10 aastat. 2010. aastal valminud Eesti noorsootöö kvaliteedi hindamismudeli abil on kohalikud omavalitsused noorsootöö arendus- ja parendustegevusi kaardistanud kümneid kordi ning protsessis osalemine ei ole noorsootöötajatele võõras (ENTK, 2018).

Peatüki esimene osa annab kokkuvõtvalt ülevaate kvaliteediteemalistest põhimõistetest – mis on kvaliteet, kvaliteedihindamine ja -juhtimine. Samuti käsitleb noorsootöö kvaliteedi hindamismudelit kui vundamenti, millele noorteinfoteenuse kvaliteedijuhtimine tugineb. Peatüki teine osa võtab uurimise alla konkreetselt noorteinfo, noorteinfotöö ja -teenuse kvaliteedi arendamisega seonduva. Arutatakse läbi üldpõhimõtted, millest lähtuvalt noorteinfoteenust arendada, ning tuuakse näiteid, kuidas protsessi läbi viia. Kolmandas osas tutvustatakse ERYICA võrgustiku loodud noorteinfo kvaliteedihindamise enesehinnangu töövahendit ning tuuakse praktilisi näiteid noorsootöö spetsialistidelt, kes on hinnanud töövahendi kasutajamugavust oma töös

5.1. Kvaliteedijuhtimine noorsootöös

Enne noorteinfotöö kvaliteedi juurde asumist peame üheselt mõistetavalt selgeks tegema, kuidas me kvaliteeti kitsamalt noorteinfotöös ja laiemalt noorsootöös mõistame, mida tähendab ja millest koosneb kvaliteedihindamine ning kuidas erineb see kvaliteedijuhtimisest.

Kuigi sõna „kvaliteet” võib defineerida mitmeti, tähendab see lihtsustatult vastamist kliendi soovidele, vajadustele ja ootustele (ENTK, 2018). Kliendi on siinkohal mõistlik vaadata üksikisikust laiemalt, sest teenusearenduses arvestatakse enamasti konkreetsete inim- ja ühiskonnagruppidega. **Selleks, et kvaliteetset teenust pakkuda, tuleb teada, millistele tingimustele vastavat teenust klient soovib. Kliendi praegustele ja tulevastele ootustele ja soovidele vastamine eeldab tema väga head tundmist ning kasutajaandmete kogumist.**

- Noorsootöö kliendina seostub esmalt noorise. Kuna noorsootöö on avalikult pakutav riigiteenus, ei saa mööda vaadata ka kogukonna ja ühiskonna soovidest ja vajadustest laiemalt. Teenuse kliendi määratlemisel tuleb hõlmata kõik järgnevad osapooled, kelle jaoks on teenus oluline ja kes on selle huvirühmad (ERYICA, 2014):
- noored: noorteinfo- ja nõustamisteenuse peamine sihtrühm;
- noortega töötavad spetsialistid ja vabatahtlikud: juhendajad (üksikisikud või grupi liikmed) noorteinfoteenuse ja selle osutamise ning tegevuste läbiviimise eest vastutavad isikud;
- partnerid: teenusele ja tegevustele kaasaaitajad, võrgustiku liikmed;
- otsustajad ja poliitikakujundajad: vastutavad hindamise tulemuste arvestamise eest edasistes otsustusprotsessides, nt rahaliste vahendite eraldamine;
- rahastajad ja sponsorid: teenuse ja tegevuste toetajad, rahalise või mitterahalise toena.

Oma sihtgruppi tundes ning tema muutuvate vajadustega kaasas käies on võimalik hinnata, kas pakutav teenus vastab (endiselt) kliendi soovidele ja vajadustele ning on seega (jätkuvalt) kvaliteetne? Sellist kvaliteedi vastavuse kontrollimist nimetatakse **kvaliteedihindamiseks**.

Kvaliteedihindamise juures on oluline silmas pidada, et hindamise eelduseks on üheselt mõistetavate sõnastada eesmärgid, millele kvaliteetne teenus vastama peab. Samuti peab eesmärgi saavutamist olema võimalik mõõta. Selleks tuleb paika panna indikaatorid, mille abil on võimalik öelda, kas eesmärk on saavutatud või mitte.

Hindamise tulemusena selgub, kas toode või teenus vastab kõikidele indikaatoritele ning kas kvaliteedieesmärk on täidetud või mitte. Hindamise tulemusena koostatakse tegevuskava arendus- ja parendustegevuste elluviimiseks.

Sellist **planeeri → vii ellu → kontrolli → paranda** tegevuste jada tuntakse ka Demingi ringina (vt joonis 5.1.). Demingi ringi vaadates on näha, et süstemaatiline kvaliteedihindamine ja parandamine ei ole ühekordne tegevus, vaid järjepidev protsess. Sellist tsüklilist kvaliteedihindamise ja parendustegevuste elluviimise protsessi nimetataksegi **kvaliteedijuhtimiseks**.

Joonis 5.1.

Deringi kvaliteedijuhtimise ring. (ENTK, 2018)

Selleks, et noorsootöö tulemuslikkust süsteemselt ja üheselt hinnata ning arendada, tuleb aluseks võtta noorsootöö riiklikud põhimõtted (HTM, 2014; ENTK, 2018), millest kohalik omavalitsus noorsootööteenuse arendamisel lähtub:

- noorsootööd tehakse noorte jaoks ja koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse;
- noorsootöös lähtutakse noorte vajadustest, huvidest ja soovidest;
- noorsootöö põhineb noorte osalusel ja nende vabal tahtel;
- noorsootöö põhineb noorte omaalgatusel;
- noorsootööd läbib nii riigisisene kui ka rahvusvaheline lõimumine;
- noorsootöös lähtutakse eetilistest kaalutlustest ja võrdse kohtlemise põhimõtetest;
- noorsootöötaja lähtub töös noortega sallivuse ja partnerluse põhimõtetest.

Hindamisprotsessi ühetaolisuse ja arusaadavuse huvides on noorsootöö kvaliteedihindamise mudelis etappide kaupa kirjeldatud, mida tähendab ülaltoodud aluspõhimõtete kontekstis kvaliteetne noorsootöö ja millistest eesmärkidest see koosneb. Samuti on iga eesmärgi juures kirjeldatud indikaatorid, mille abil on võimalik hinnata, kas ja millisel määral on eesmärgid täidetud.

Hindamismudel on kvaliteetne noorsootöö ja selle eesmärgid on sõnastatud järgmises tabelis (vt tabel 5.1.):

Tabel 5.1.
Noorsootöö kvaliteedieesmärgid.
(ENTK, 2018)

Visioon	Igale noorele on noorsootöös kättesaadavad mitmekülgsed isiksuse arengu võimalused			
Eesmärk	Noortele on loodud mitmekülgsed mitteformaalse õppe võimalused	Noortele on loodud võimalused osalus- ja kuuluvuskogemuse saamiseks	Noortele on loodud tingimused noorteinfo, ennetamis- ja nõustamistegevuste kättesaamiseks	Kvaliteetseks noorsootöök on loodud vajalik keskkond

Nagu näha, on ühe kvaliteetse noorsootöö teenuse eesmärgina välja toodud noorteinfo kättesaadavuse tagamine kohalikus omavalitsuses. Vastavalt kvaliteedi hindamise mudelile on eesmärk täidetud, kui noorsootöös:

- » kasutatakse noorteinfo vahendamiseks erinevaid teabekanaleid;
- » pakutakse noorteinfo teenusstandardile vastava kvaliteediga teenust (või ostetakse teenus sisse);
- » korraldatakse ja toetatakse regulaarselt tegevusi, mis teavitavad noori info, nõustamise ja juhendamise olemusest ja kättesaadavusest;
- » vähemalt 90% KOVi territooriumil elavatest küsitletud noortest on noorteinfo kättesaadavuse ja kvaliteediga rahul ning hindavad seda heaks või pigem heaks.

Lisaks on mudelis kirjeldatud ka ülejäänud kolme eesmärgi saavutamise seotud indikaatorid.

Noorsootöö kvaliteedi hindamismudeliga on võimalik täpsemalt tutvuda ENTK kodulehel kättesaadavas „[Noorsootöö kvaliteedijuhtimise käsiraamatus](#)”⁶⁴ (ENTK, 2018). Käsiraamat kirjutab pikemalt lahti kvaliteedijuhtimise üldpõhimõtted ning aitab paremini mõista selle olemust noorsootöös.

Kui tulla aga uuesti tagasi eespool toodud näite juurde noorteinfo teenuse kvaliteedihindamisest kohaliku omavalitsuse tasandil, siis peituvad süsteemis mõned väljakutsed:

1. Mudel on loodud hindama noorsootööteenuse kvaliteeti kohaliku omavalitsuse tasandil. See tähendab, et uuritavaks ja hinnatavaks üksuseks on KOV tervikuna, kelle ülesandeks on tagada teenuse olemasolu, mitte KOVI territooriumil tegutsevad noorsootöösasutused ja noorteorganisatsioonid. Mudel ei ole seega otseselt mõeldud kasutamiseks spetsialistile, kes noortega igapäevaselt töötab ja soovib oma tööd parandada.
2. Spetsialist võib hindamismudeli uurimisest saada inspiratsiooni ja aimu mudeli aluseks olevatest noorsootöö aluspõhimõtetest ning tõlgendada neid kvaliteetse noorteinfo teenuse nurgakividena (noorsootöös lähtutakse noorte vajadustest, huvidest ja soovidest; noorsootöös lähtutakse eetilistest kaalutlustest ja võrdse kohtlemise põhimõtetest jne). Taas kord tuleb aga silmas pidada, et mudel hindab noorsootööteenuse kvaliteeti tervikuna kohaliku omavalitsuse tasandil ja seetõttu on ka noorteinfo teenust puudutava kvalitee-

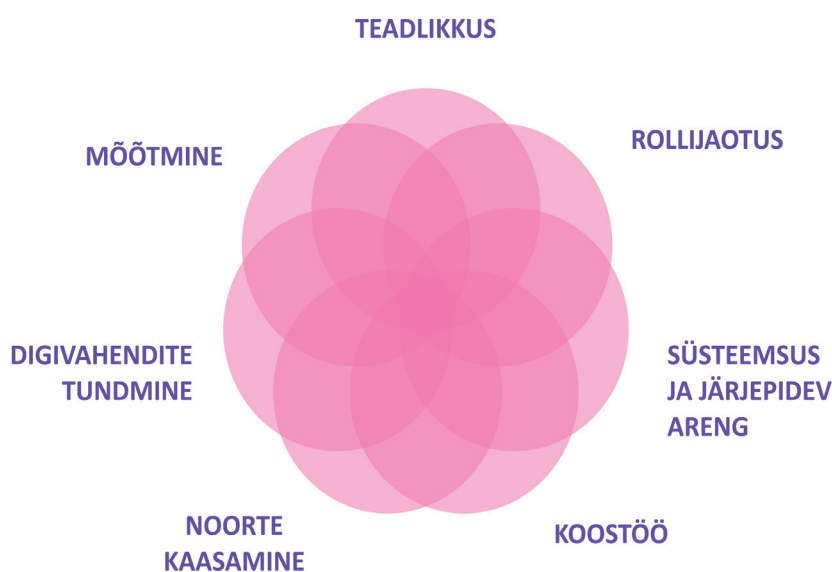
dieesmärgi sõnastuses keskendunud KOVI tasandil tingimuste olemasolule teenuse kättesaadavuse tagamiseks.

3. Kuigi eesmärgi saavutamist kirjeldavates indikaatorites viidatakse kvaliteetse teenuse pakkumisel lähtumisele ERYICA noorteinfo harta põhimõtetest, on selle kõikide põhimõtete rakendamine keeruline. Samuti hinnatakse enamiku eesmärgi täitmist näitavate indikaatoritega teenuse olemasolu, kättesaadavust ja rahulolu sellega, kuid need ei sisalda täpsemaid töövahendeid teenuse osutamise kvaliteedi tagamiseks.

Need ja teised tekkinud küsimused võetakse vaatluse alla peatüki järgmises osas, kus keskendutakse kvaliteedijuhtimise protsessi lahtimõtestamisele noorteinfo ja spetsialisti ehk noorsootöötaja tasandil. Samas on eelnevate osade kontekstis oluline mõista, et noorteinfo kvaliteedi arendamine ei ole omaette nähtus ega paikne noorsootöö kvaliteedijuhtimise protsessist väljaspool.

Joonis 5.2.

Väljakutsed noorteinfo teenuse arendamisel.
(Sildnik, 2015)

64. Vaata lähemalt

https://entk.ee/wp-content/uploads/2019/09/ENTK_KOV-k%C3%A4siraamat_uuendatud_september2019-2.pdf

5.2.1. Rollijaotus ning koostöö noorteinfotöö ja teenuse kvaliteedi arendamisel

Noorteinfoteenuse kvaliteedi arendamisel tekib küsimus ka rollide jaotuse kohta – kes seda täpselt arendama peaks ja millises rollis? Kas kohalik omavalitsus või noortekeskus? Kas ülalloodud põhimõtted kehtivad ka koolidele? Huvikoolidele? Noorteühingutele? Samuti võib küsimusi tekkida organisatsiooni sees – kes vastutab noorteinfoga tegelemise eest?

Siinkohal tuleb teha tagasipõige käsiramatu algusesse. Esimeses ja teises peatükis oli pikemalt juttu sellest, mis on noorteinfo, noorteinfotöö ja noorteinfoteenus:

- **noorteinfoteenust** korraldab kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel kohalik omavalitsus, kelle ülesandeks on seejuures noorsootöö kvaliteedi hindamismudelis kirjeldatud teenuse olemasolu tagamine ja arendamine;
- kohaliku omavalitsuse territooriumil osutavad noorteinfoteenust erinevad haridus- ja noorsootöösasutused (koolid, huvikoolid, noortekeskused), noorteühingud ja -organisatsioonid jne, tehes igapäevaselt **noorteinfotööd**;
- noorteinfotöö käigus vahendatakse noortele ja teistele sihtgruppidele **noorteinfot** selle kõige erinevates vormides (alates plakatitest ja lõpetades veebiteenustega).

Peatüki esimeses osas oli juttu kvaliteedijuhtimisest kui protsessist. Selleks, et protsess toimiks, peab sellel olema vastutaja, kes jälgib tervikut ja koordineerib töö erinevaid osi. Rollijaotuse puhul on seega küsimus vastutusala suuruses (kas kohalik omavalitsus või noorsootöö organisatsioon?) ja vastutuse tasemes (juhataja või spetsialist?). Noorteinfotöös on seega oluline aru saada enda paiknemisest ja ülesannetest üldises süsteemis.

Nagu noorsootöös, on ka noorteinfoteenuse arendamisel keskne roll kohalikul omavalitsusel. Ilma KOVi huvi ja toeta on üksikul asutusel või organisatsioonil väga keeruline tagada noorteinfoteenuse kvaliteedi arendamist.

Noorte huvidele ja vajadustele vastava teenuse osutamiseks peavad teenusepakujad tegema laialdast koostööd teiste asutuste ja organisatsioonidega. Kohaliku omavalitsuse tasandil on vaja tagada koostöö haridus- ja noorsootöösasutuste vahel (näiteks noortekeskuse ja kooli vahel), et vältida tegevuste dubleerimist ja konkureerimist noorte pärast. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus räägitakse „noorteka” noortest ja „kooli” noortest. Ühtses kogukonnas arendatakse „meie” noori, kellel on õigus saada täiskasvanuks sirgumise teel võimalikult tervikliku ja süsteemse noorsootöö ja noorteinfo osaliseks. **Tingimused toimivaks koostöök**s peab teenuse kvaliteedi arendamise vaatenurgast looma kohalik omavalitsus kui seaduslik vastutaja teenuse arendamise eest.

5.2.2. Süsteemne lähenemine ja järjepidev areng

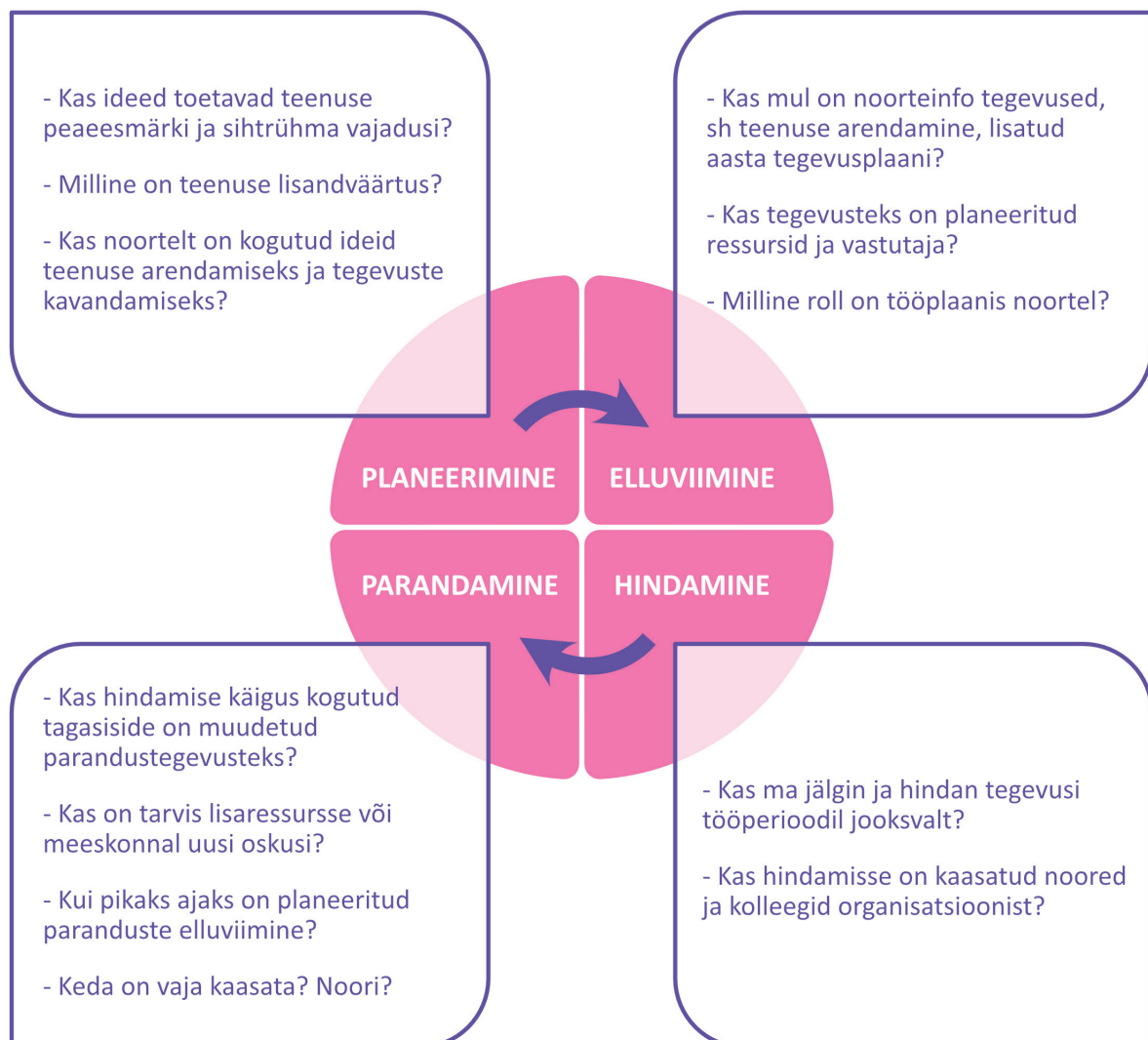
Süsteemne lähenemine on üks noorteinfo-teenuse arendamise väljakutseid. Nagu eespool kirjutatud, on kvaliteedijuhtimine protsess, mille käigus korduvad planeerimise, elluviimise, hindamise ning parandamise tegevused perioodiliselt ja järjepidevalt. **Teenuse kvaliteedi arendamisel tuleb jätta piisavalt ruumi hindamise käigus selgunud parandustegevuste elluviimise ja uue täishindamise vahele. See võimaldab ühest küljest näha ellu viidud parandustegevuste mõju ning toetada seeläbi organisatsiooni motivatsiooni teenuse kvaliteedi arendamisega jätkata. Teiselt poolt annab see**

võimaluse planeerida kvaliteediarendamise protsess jooksvalt tööülesannete sisse ning muuta see kergemini teostatavaks.

Nagu näha allolevalt jooniselt 5.3., on ka siin süsteemi lahutamatuks osaks noorte kaasamine kvaliteedijuhtimise igas etapis. Protsessi noortele ja noortega koos läbi tegemine toetab käsiraamatu esimeses peatükis käsitletud noorteinfo pedagoogilist aspekti. Noored saavad enda jaoks turvalises keskkonnas katsetada protsessijuhtimise erinevaid etappe ning saadud kogemust noorsootöötaja abiga mõtestada.

Joonis 5.3.

Demingi ring noorteinfofotoos. (ERYICA, 2014)

5.2.3. Oskuslik noortefotöö

Noorsootöötaja kui info mõtestamise toetaja juurest jõuame kvaliteetse noortefoteenuse järgmise väljakutse juurde, milleks on noortefotöök vajalikud oskused laiemalt. Eespool käsitletud Euroopa noortefo harta viitab teenuse kvaliteeditunnusena spetsialistide oskusele õpetada noorele info- ja meediakirjaoskust, erinevate kaasaegsete tehnoloogiate ja digivahendite kasutamist ning oskusele kasutada teenuse arendamisel uuenduslikke töömeetodeid ja strateegiaid, tunda noorsootöö seadusandlust ning orienteeruda noori puudutavates trendides. See tähendab, et teenuse kvaliteedi tagamine käib käsikäes teenusepakkuja oskuste arendamisega.

Noortefoteenuse kvaliteedihindamine annab võimaluse olemasolevad oskused

kaardistada ning leida üles kitsaskohad, mida on parandustegevuste kavandamisel võimalik järgmise perioodi tööplaanis arvesse võtta. Näiteks on noorsootöötajate enamlevinumaks hirmuks digitaalsete töövahendite kasutamine teenuse pakkumisel. Digitehnoloogia areneb meeletu kiirusega ning töövahendid, mis on täna moes, on homseks unustatud. Seega on tegu valdkonnaga, milles tuleb ennast pidevalt arendada, et noortega digivahendite kasutamisel sammu pidada. Siin on eriti päevakorral noorte kaasamine teenuse arendamisesse. Näiteks sellega, et noored õpetavad noorsootöötajatele digivahendite kasutamist ning noorsootöötajad omakorda pakuvad noortele neidsamu vahendeid kasutades noorsootöteenust.

5.2.4. Hindamine ja mõõtmine

Väljakutsetest viimasena jõuame küsimuse juurde, milleks noortefo noortefotöös ja -teenuses kvaliteeti hinnata ja veelgi olulisemana, arengut mõõta? Vajaminevate pädevuste omandamine on oluline, sest kvaliteedi hindamine ja arengu mõõtmine annab võimaluse:

- peegeldada asutuse või organisatsiooni tööd ja saada teada selle tugevuste ja nõrkuste kohta;
- võrrelda end valdkonna teiste sarnaste asutuste või organisatsioonidega (võrgustikusisene võrdlusalus) eri tasanditel;
- motiveerida ennast ja oma asutuse või organisatsiooni partnereid täiustama toodete või teenuste kvaliteeti;
- kaardistada muutuseid ja nende juhtimisega paremini toime tulla;
- planeerida paremini oma tööd;
- hinnata saavutusi;

- teadvustada tulemusi;
- kontrollida, kas teenus vastab rahastajate ja otsustajate huvidele;
- kontrollida, kas teenus vastab noorte huvidele ning annab võimaluse teenindada neid parimal viisil;
- luua parem kättesaadavus vähemate võimalustega või ebasoodsates oludes noortele;
- jõuda teenuse pakkumisel uute sihtrühmadeni.

Euroopa noortefo harta, mis on noortefotöö kvaliteedihindamise alusdokument, on pidevalt arendatav ja elav dokument, milles olevaid põhimõtteid uuendatakse ja kaasajastatakse ühiskonna arengutest ning noorsootöö suundadest lähtuvalt. Euroopa kontekstis on harta puhul oluline veel see, et selle alusel edendavad noortefotööd kõik ERYICA liikmesriigid

ehk enamuse Euroopa riikidest. Seega ühtib meie arusaam kvaliteetsest noorteinfoteenusest meie kolleegidega näiteks Portugalis, Horvaatias ja Soomes.

Harta pakub noorteinfo kvaliteedihindamiseks võimalusi erineval tasandil:

Noorteinfo kui toode

Kui me räägime igapäevase noorsootöö osana noortele edastavast infost, kehtib infole kui tootele kliendi (noore, kogukonna, lapsevanema jt) ootus, et see oleks täpne, asja- ja ajakohane ning kajastaks olulist teemat. Lisaks ütlevad harta erinevad punktid, et info peab olema objektiivne ning vaba usulistest, poliitilistest ja kommertslikest mõjutustest, pärinema kontrollitud ja mitmekesistest infoallikatest. ERYICA noorteinfo koolitustel on kasutusel nende märksõnade lühendatud akronüüm, et neid oleks lihtne meelde jätta – kvaliteetne info peab vastama lühendile OSTA ehk info peab olema: oluline, suunatud sihtgrupile, täpne, aja- ja asjakohane (vt joonis 5.4.).

Igapäevane infotöö

Kui rääkida igapäevasest noorsootööst ning sellega paralleelselt kulgeva noorteinfotöö tegemisest, annab harta põhimõtete järgimine võimaluse noorteinfotööd teadlikult juhtida. Paljudel noortekeskustel on noorteinfo harta näiteks dokumendina välja prinditud ja töölaua kohale seinale kleebitud. **Kui oma töös teadlikult järgida noorsootöö üldpõhimõtteid, mis peegelduvad ka Euroopa noorteinfo hartas, ongi noorteinfotöö teadlikult juhitud.** Noorsootöö aluspõhimõtted on nii käesolevas kui ka eelnevates peatükkides juba korduvalt välja

Joonis 5.4.

OSTA lühend-kvaliteetse info tunnused.

Oluline
Suunatud sihtgrupile
Täpne
Aja- ja asjakohane

toodud. Peamised viis põhimõtet noorteinfotöö kvaliteedi kontekstis on:

- noorteinfotöö on noorest lähtuv, seda tehakse noortele ja koos noortega;
- noorteinfotöö lähtub noorsootöö eetilistest põhimõtetest, austab noort kui indiviidi, lähtub autonoomsuse, privaatsuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtetest;
- noorteinfotöö on noori jõustav, toetab nende iseseisvumist ja ühiskonnas aktiivselt osalemist;
- noorteinfotöö on võrgustikutöö – kohalike, regionaalsete ja riiklike ning rahvusvaheliste partnerite koostööga tagatakse noorele parim võimalik teenus;
- noorteinfotööd tehakse professionaalselt, omades vastavat väljaõpet ning erialast ettevalmistust noortega töötamiseks.

Kui organisatsioon püüdleb igapäevaselt noorteinfotööd tehes teadlikult nende viie lihtsa põhimõtte täitmise poole, on suur hüpe kvaliteetsema teenuse pakkumise poole juba tehtud.

Noorteinfoteenuse kvaliteedi arendamine

Kolmas ja kõige süsteemsem tase on teenuse kui terviku kvaliteedi mõõtmine ja hindamine, mille asutus või organisatsioon võtab teadlikult ja perioodiliselt ette. ERYICA võrgustikus on noorteinfoteenuse kvaliteedi juhtimiseks välja arendatud praktiline ja lihtsalt kasutatav töövahend, mis on suunatud eelkõige noorsootöö praktikutele asutuse- või organisatsioonisisese hindamise läbiviimiseks. Hindamise tööriist põhineb Euroopa noorteinfo harta põhimõtetel, mis on jagatud neljaks põhivaldkonnaks. Kvaliteetsed noorteinfoteenused peavad selle kohaselt olema:

- noorele keskenduvad;
- juurdepääsetavad;
- osavõtlikud;
- teadlikult juhitud.

Need neli põhipunkti moodustavad noorteinfoteenuse kvaliteedihindamissüsteemi üldesmärgid. Iga aspektiga on omakorda seotud noorteinfo harta põhimõtetest tuletatud kvaliteedikriteerium (vt tabel 5.2.).

Iga tabelis 5.2. oleva kvaliteedikriteeriumi täitmist hinnatakse mudelis omakorda neljal kvaliteeditasemel – suurepärase, hea, rahuldav või vähene/ebapiisav ning lisatakse vastav tõendusmaterjal. ERYICA väljatöötatud noorteinfoteenuse kvaliteedihindamise töövahendi leiad täies ulatuses käsiraamatu lõpust (vt ptk 7 lõpus Lisa 1.). See koondab neli noorteinfoteenuse kvaliteedi põhivaldkonda, neile vastavad kriteeriumid ja hinnatavad kvaliteeditasemed. Nii moodustub praktiline töövahend, mida on noorteinfotöö kvaliteedihindamiseks võimalik kasutada kõikidel noorteinfotöoga tegelevatel asutustel ja organisatsioonidel. Tegemist on eelkõige enesehindamise töövahendiga, mis on mõeldud

asutuse- ja organisatsioonisiseks kasutamiseks. Kuigi selle detailne ja tabelina esitatud vorm võib esmapilgul keeruline tunduda, tunneb iga praktiseeriv noorsootöötaja sellesse süvenedes ära oma töö põhikomponendid – kui nende hindamisega süstemaatiliselt tegeleda, saamegi rääkida noorteinfoteenuse kvaliteedijuhtimisest. Enesehindamise läbiviimine aitab kaasa noorteinfoteenuse kvaliteedi parendamisele KOV noorsootöoasutuste seas ning toetab seeläbi KOVi noorsootöö kvaliteeti. Noorteinfoteenus ei vasta pelgalt vormiliselt selle olemasolu hindavale kvaliteedikriteeriumile – süstemaatilisel hindamisel on kvaliteedi areng toetatud ka sisuliselt.

Tabel 5.2.

Noorteinfo teenuse kvaliteedijuhtimise põhimõtted. (ERYICA, 2014)

Põhimõte	1.Noorest lähtuv	2.Ligipääsetav	3.Osavõtlik	4.Teadlikult juhitud
Kvaliteedikriteerium	<ul style="list-style-type: none"> Asjakohase ja mitmekesise teabe pakkumine vastavalt noorte vajadustele Asjakohane, täpne ja erapooletu info Konfidentsiaalsuse ja privaatsuse põhimõtted ja nende käitlemine Võrdsete võimaluste tutvustamine informatsiooni kaudu Asjaomastele sihtrühmadele sobiva teenuse tutvustamine 	<ul style="list-style-type: none"> Kõigile noortele kättesaadav ja kaasav noorteinfoteenus Tõhusate noorteinfo loomis- ja edastamisviiside (sh tehnoloogiate) valik Teenuse kasutajasõbralikkus, läbipaistvus ja vastavus noorte vajadustele 	<ul style="list-style-type: none"> Teabe kasutamine tegevuste planeerimisel Noorteinfo abil noorte jõustamine nende tuleviku juhtimiseks Noorte pädevuste arendamine teabe otsimiseks ja tehnoloogiate kasutamiseks Noorte kaasatus info-teenuse disaini, tarnesse ja hindamisse 	<ul style="list-style-type: none"> Teenuse pakkumine selleks vastavalt ettevalmistatud meeskonna poolt Teenuse planeerimine ja kujundamine vastavalt noorte vajadustele Tulemuste saavutamiseks teenust suunavad (strateegilised) eesmärgid Teenuse seiramine ja hindamine Mitmetasandilised ja valdkondadevahelised partnerlused ja võrgustikutöö

Noorteinfo kvaliteedi enesehindamise töövahendi kasutamine – praktikute kogemus

Noorteinfo kvaliteedi enesehindamise töövahendit on Eestis mitmel pool testitud. Toome siinkohal erinevaid näiteid praktikute kogemusest töövahendi kasutamisel:

„Mina võtaksin noorteinfoteenuse hindamise tööriista kasutusele küll. Kuid ma tahaksin noorteinfoteenuse kvaliteedihindamist läbi viia nii, et me teeksime selle uuesti läbi koos tiimiga. Enesehindamist võiksime edaspidi läbi viia vähemalt ühe korra aastas ja Kohila vallas võiksid selle kasutajad olla noortega töötavad inimesed ehk siis võiksime suurema pildi saamiseks koostööd teha üldharidus- ja huvikoolidega. Koordineerida võiks noorteinfoteenuse arendamist ja selle nimel koostöö tegemist näiteks haridusnõunik.”

**Tessi Ilustrumm-Press,
Kohila Avatud Noortekeskus**

„Arvan, et see tööriist võiks olla kasutatav. See võimaldab enda tööd korra kõrvalt vaadata ning järge pidada. Samuti puuduseid märgata. Hea selgelt formuleeritud mõõdupuu oleks abiks nii üksikspetsialistile kui ka süsteemile laiemalt. Täies mahus läbimiseks võiks varuda vast ühe tunni ning enesehindamine võiks toimuda näiteks kord aastas või vastavalt soovile/vajadusele ka sagedamini. Mina ise kasutaksin ja tervitaksin laialdasematki kasutamist. See looks hea pildi noorteinfotöö olemusest ja enda tehtava sobitumisest kriteeriumitega, suurema pildiga.”

Lii Haabmaa, Saue Noortekeskus

„Töövahendi ülesehitus on loogiline ja kriteeriumid üksteist toetavad. Kuigi esmapilgul võib tunduda, et töö on mahukas (4 lk), siis tegelikult võtab töölehe täitmine aega vähem kui algselt plaanitud. Mulle tundub, et töölehe täitmise kiirus sõltub sellest, kui palju täitjal teema

kohta taustateadmisi on. Kuna isiklikult olin hiljuti läbinud noorteinfotöö koolituse ning ka praegune töö sisaldab tihedat kokkupuudet noorteinfotöö tegemistega, siis tulid näited/tõendid kiiresti. Töövahendi kasutamine oli minu jaoks väga hea analüüsivõimalus, kuna kui mõne küsimuse juures tundus, et hinne võiks olla justkui kõrge, siis tõenduste peale mõeldes hinne alanes; juhtus ka, et mõni kriteerium tundus esmapilgul võõras, kuid tõendused näitasid kõrgemat kvaliteeti. Mõni kriteerium pani rohkem mõtlema ja osutas nõrkadele kohtadele isiklikes teadmistes. Näiteks hindasin kriteeriumid enda töökontekstis heaks, aga hakkasin mõtlema ka laiemal pildil peale ja sain aru, millele rohkem rõhku panna või mille kohta uurida. Analüüsi tulemusena said kinnitust kriteeriumid, mis vajaksid arendamist, aga leidsin ka, et olen kriteeriumeid varasemalt järginud ning halvasti ei ole midagi; pigem liigub kõik paranevas suunas.”

Riin Luks, Eesti ANK

„Minul kulus enesehindamiseks aega 20 minutit. Küll aga on n-ö „kiirelt saadud” info vajalik edasise lühi- ja pikemaajalise arengu planeerimiseks. Tööriista täitmine oli lihtne ja mugav. Tööriista kasutades selgub ka selge vajadus selle kasutamiseks oma töös. Tööriista valdkonnad, mida analüüsisin, andsid mulle hea ülevaate, millele oma organisatsioonis tähelepanu pöörata kas kohe või siis peatselt/tulevikus. Sai teha n-ö linnukese, millega tegeleda kiiremas korras või siis millele tähelepanu pöörata lähima aja jooksul.”

Kristel Pisa, Hiiumaa Noorsootöö Keskus

Elva vallas elab 2019. aasta 1. jaanuari seisuga 5242 noort vanuses 7–26 eluaastat (7–19aastaseid 2066 ja 20–26aastaseid 3176). Vallas tegutseb ametlikult viis noortekeskust, üks noortetuba ning Konguta piirkonnas toimub noorsootöö kohaliku rahvamaja ja kooli ühise koostöona. Lisaks asub Elva linnas Huviala- ja Koolituskeskus, Muusikakool, erinevaid spordiklubisid hõlmav Elva Spordiliit, lisaks toimetavad üle valla kaks jalgpalliklubi FC Elva ja Barca. Igas Elva vallaks ühinenud endises omavalitsuses rakendatakse riikliku toetusega huvihariduse- ja tegevuse kava. Näiteks 2017 oktoober – 2018 detsember osales üle terve Elva valla huvihariduses 4573 noort, pakuti 226 osaluse võimalust ning unikaalseid noori huvitegevuses osales 1897 noort. Noorsootöös osalejate põhivanus on 10–15, 19+ aastaseid osaleb aga piirkonniti pigem vähe. Elva vallas alustas peale KOVi valimisi 2018. aasta aprillis Elva valla noortevolikogu.

Valdade ühinemise järel on olnud kõige suurem väljakutse toimima saada vallaüleselt noorsootöövaldkond. Erinevalt naaberomavalitsustest ei ole Elva vald läinud noorsootöö ühtlustamise teed. Nimelt on säilinud noortekeskuste eripära (osaliselt tegutsevad allasutuste all, MTÜ-dena). Pigem näeb Elva vald selles tugevust.

Kohtadel toimetavad tublid ja töökad noortejuhid, kellel puudub kutse ning kes on noorsootöösse tulnud mujalt sarnasest valdkonnast (kultuur, ettevõtlikus jne). Kuna inimesed selles valdkonnas on erinevate taustade ja teadmistega, sõltub sellest suuresti ka noorteinfo teenuse pakkumine valla eri piirkondades. Pigem pakub see võimaluse, et alustada mõtestatult ning eesmärgipäraselt Elva valla noorteinfo kvaliteedi parendamisse panustamist, jõudes lõpuks välja mõju hindamise platvormini.

Noortinfoteenuse kvaliteedi parandamine Elva vallas

„Back to Basic” on hetke vajadusi silmas pidades väljatöötamisel olev projektimudel, et parendada noortinfoteenuse kvaliteeti Elva vallas. Esimene samm on noorsootöötajate põhjalike teadmiste täiendamine noorteinfo teenuse kontseptsiooni ja sisu avamise kaudu.

Projekti I etapis toimub ERYICA kombineeritud YIntro ja Digital YIntro koolitusmoodul piirkonna noorsootöötajatele. Kuna noorsootöötaja kutse ja ERYICA põhimõtted on omavahel seotud, siis aitab juba selle koolitusmooduli läbimine noorsootöötajatel kutse taotlemisele kaasa. Projekt näeb ette, et osalevad noorsootöötajad lähevad ka Elva valla ühtse meeskonnana taotlema noorsootöötaja kutset. Kutse taseme, mida taotleda, valivad noorsootöötajad ise, lähtudes eelnevast kogemusest noorsootöö valdkonnas.

Projekti esimese osa oodatavad tulemused on järgmised: noorsootöötajatel on ühesed teadmised ja arusaam noorteinfo teenuse sisust ning olemusest; noortekeskuste vahel on tekkinud sidus koostöö, mida ühiselt arendatakse toimivaks koostöövõrgustikuks, kuhu kuuluvad lisaks noortekeskustele koolid ja kohalik omavalitsus. Koostöövõrgustik on tugev ning ajas muutuv (vastavalt noorteinfo teenuse arendamisele liitub võrgustikuga uusi asutusi, organisatsioone).

Projekti II etapp näeb ette noorteinfo teenuse kvaliteedi ning mõju hindamiseks vajaliku monitooringsüsteemi väljatöötamist. Sõltuvalt sellest, kuidas Elva vallas saab seda üheselt hinnata, tekib nii piirkonniti kui ka vallaüleselt võimalus panustada arendustegevusse. Mõju hindamise esialgne platvorm koosneb erinevatest osadest: noorte tagasiside, lapsevanemate tagasiside, noorte omaalgatuste arv, noorte kaasamine, noorsootöötaja reflektioon, arengusuunad-vajadused.

Projekti teises etapis on oluline osa ka noorsootöötajate jõustamisel ja motivatsiooni toetavatel tegevustel. Siinkohal on just KOVi oluline roll ja võimalus oma töötajaid kohtadel tunnustada, nõustada, vajadusel leida selleks eelarvelised võimalused.

Projekti III etapp koosneb teadmiste rakendamisest ja saadud teadmiste baasil noorteinfo teenuse disainimisest Elva vallas, mõeldes noorteinfo teenuse kontseptsioonile: füüsilised muudatused noortekeskustes (info nähtaval kohal, ajakohane, visuaalselt pilkupüüdev jne), infovahetus noortega (suuliselt, Messengeri-grupp, grupivestlused jne), digipädevused ja lahendused noorteinfo teenuse pakkumisel (ühise visuaalse kuvandiga FB-lehed, koduleheküljed jne), koostöövõrgustik ja selle toimimine.

Projekti IV etapp näeb ette seniste tulemuste analüüsi (osalejate tagasiside, reaalsed

muutused töös, uued algatused jne) ja noorteinfo teenuse parendamise turundusanalüüs (kuidas on informatsiooni ja tulemusi kohalikus kogukonnas edastatud- uudisartiklid, kõmu jne). Noorteinfo teenuse kvaliteedihindamise mudeli kinnitamine. KOV tasandi noorsootöövaldkonnas ühene valmisolek, seda mudelit kasutada. Ühiselt kokku lepitud ajakava, mis ajal hakatakse seda rakendada ja kuidas toimub mudeli tulemuste hindamine (kord aastas, kvartalis jne).

Tulemuste analüüsile toetudes, Elva valla huvijuhtidele sarnase noorteinfo teenuse koolitusmooduli läbiviimine. Oluline, et ka huvijuhid mõistaksid üheselt noorteinfo teenuse sisu ja üldist kontseptsiooni. Suudaksid end näha väga olulise jõuna noorteinfo teenuse pakkumisel Elva vallas. Ühiste teadmiste baasil on kerge üles ehitada tugev võrgustik ja keskenduda eduelamusele noorteinfo teenuse pakkumisel.

Foto 5.1.

Avatud Rõngu Noortekeskuse vabatahtlikud ja noored.

(Allikas: Rõngu Rahvamaja, autor: M. Vanaisak)

Noorteinfo kvaliteedi arendamine ENTK programmi „Uuenduslike noorsootöö mudelite väljatöötamine ja rakendamine noorte sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks” abil aastatel 2019–2020

„Uuenduslike noorsootöö mudelite väljatöötamine ja rakendamine noorte sotsiaalse tõrjutuse ennetamiseks” projekti eesmärk on uuenduslike noorsootöö mudelite abil luua uusi võimalusi ja kaasata noorsootöösse rohkem noori. Programmis osalevad omavalitsused on analüüsinud piirkonna noorsootöö kitsaskohti ja noorte vajadusi, seadnud endale arengueesmärgid ning koos valdkondlike ekspertidega töötanud välja uuenduslikud mudelid, mida piloteeritakse kahe aasta jooksul. Peamised tegevused: olemasolevate noorsootöö teenuste arendamine, uute teenuste loomine ja noorsootöös osalemise võimaluste laiendamine erinevate

teenuste kaudu – luuakse andmebaas vabahtlikest, kes soovivad panustada noortevaldkonda, luuakse digilahendus, milles on noortele mõeldud piirkonna info (sh sündmused, üritused) koondatud ühisesse veebikeskkonda (veebikeskkonna baasil luuakse noorte infoäpp ja chatbot), Sisuakadeemia tegevused, mille raames koolitatakse piirkonnas 360 youtuberit, kes hakkavad tootma kvaliteetse sisuga noorteinfot (videoklipid, vlogid), piirkonna noorsootöötajate vahetused (kokku 19 noortekeskuses). Tulemusena luuakse piirkonda noortele 21 uut võimalust ning kaasatakse piirkonnast juurde 12% noori.

Foto 5.2.

SisuAkadeemia tegevused.
(Allikas: SisuAkadeemia)

Käsiraamatu viiendas peatükis anti ülevaade noorteinfoteenuse kvaliteedijuhtimise põhimõtetest ning nende rakendamisest noorteinfotöös. **Noorsootöö kui avaliku teenuse kontekstis tähendab kvaliteet kliendi soovidele ja nõuetele vastamist. Kvaliteedihindamine noorsootöös tähendab teenuse vastavuse kontrollimist kokkulepitud kriteeriumidele ning selle tarbeks on Eestis välja arendatud noorsootöö kvaliteedi hindamismudel.**

Kvaliteedihindamist korrapäraselt läbi viies ning kaardistatud parandus- ja arendustegevusi ellu viies saame rääkida kvaliteedijuhtimisest noorsootöös. Noorsootöö kvaliteedi hindamismudel on eeskätt töövahend kohalikele omavalitsustele noorsootöoteenuse kvaliteedi arendamiseks. Hindamismudeli osaks on ka kvaliteetse noorteinfoteenuse arendamine kohaliku omavalitsuse territooriumil.

Noorteinfoteenuse peamine sisuline komponent on noorteinfotöö ja teenuse arendamise põhimõtted, mis on kirja pandud Euroopa noorteinfo hartasse. Harta põhimõtete järgimine on esimene samm kvaliteetse noorteinfo vahendamiseks igapäevases noorteinfotöös. Samuti on vastavuses olemine harta põhimõtetega oluline noorteinfoteenuse arendamisel. Noorteinfotöö ja -teenuse kvaliteedijuhtimiseks on ERYICA võrgustik välja töötanud enesehindamise töövahendi (vt ptk 7 lisa 1). Töövahend põhineb Euroopa harta põhimõtetel ning järgib üldist kvaliteedihindamise ja -juhtimise raamistikku.

Iseiseisev praktiline ülesanne:

1. Analüüsi noorteinfo harta põhimõtete rakendamist oma töös. Milliseid järgid ja milliseid mitte? Milliseid põhimõtteid on kõige keerulisem järgida? Mida järeldad sellest oma igapäevatöö kohta noorteinfo loomisel ja edastamisel?
2. Kui mõtled oma piirkonna noorte peale, siis mis neid iseloomustab (vanus, haridus, tööhõive, keeleline ja kultuuriline taust, kodune olukord jne)?
Mõttele, millised on sinu piirkonna noorte vajadused?
Kas piirkonnas on olemas teenused, mis nende vajadustele vastavad?
Kellega teenusepakkujatest teed sina oma asutuses või organisatsioonis koostööd?
Millised on teie koostöö edulood?
Millised on asutuste ja organisatsioonide vahelise koostöö puudujäägid? Kellega peaksid koostööd tegema?
Millised on esimesed sammud koostöö alustamisel?
3. Mis teeb noorteinfoteenuse kvaliteetseks?

NOORTE OSALUSE TOETAMINE NOORTEINFO ABIL

Tanja Dibou, Kristi Jüristo, Tessi Press-Illustrumm, Kaie Pranno

Sissejuhatus

Käesoleva peatüki eesmärk on anda ülevaade noorte osalusest kui protsessist, mis toetab noore aktiivseks ühiskonnaliikmeks kujunemist. Lisaks keskendub peatükk noorteinfo olulisusele noorte osaluse edendamisel.

Põhjalikult käsitletakse osalusega seonduvaid mõisteid ja nende sisu, tuuakse välja osalemise vormid, traditsioonilised ja mittetraditsioonilised, noorte kaasärääkimise ja osaluse head mudelid ning seletatakse, kuidas noorteinfo toetab noorte osaluse edendamist. Järgnevad leheküljed panevad kaasa mõtlema osaluse tähendusest noorsootöös ja noorte osaluse toetamisest noorteinfotöö abil. Lugejal on võimalik tutvuda mitme osaluse toetamise ja kaasamise mudeliga, mida noorsootöötaja saab igapäevaselt kasutada, et toetada noorte aktiivset osalemist ühiskonnaelu puudutavates protsessides.

6.1. Ühiskondliku aktiivsuse ja osalusvõimaluste olulisus

Noorte osalus on Eesti noorsootöö alusväärtus ning saanud viimasel aastakümnel (rahastusprogrammide) prioriteedina rohkelt tähelepanu⁶⁵. **Noorte osalusprojektide**⁶⁶ raames viiakse läbi nii kohalikke kui ka rahvusvahelisi üritusi, et tuua omavaheliseks dialoogiks kokku noored ja otsustajad, kes igapäevaselt noori puudutavates küsimustes otsuseid langetavad.

Eesti noortevaldkonna arengukavas 2014–2020 on fookus suuresti noorte osaluse tõstmisel. Kuna ühiskonna toimetulek sõltub praeguste noorte valikutest ja otsustest, on oluline suurendada nende osalust ümbritseva elu korraldamisel. Pidades ennast Eesti ühiskonnas vajalikuks ning väärtustatuks, näeb noor ennast ka tulevikus seismas Eesti eest ning parandamas ühiskonna sidusust.

Noorte põlvkonna osalusvõimaluste olemasolu ühiskonnas on tähtsal kohal ning erinevates allikates leidub noorte osaluse vajalikkuse kohta mitmeid põhjendusi, miks on vaja noorte osalusvõimalusi toetada. Toome siin välja kõige olulisemad:

1) Noorte osaluse olulisus sotsiaalse õigluse tagamiseks ja tõrjutuse vältimiseks.

Noorte osalus on vajalik noorte sotsialiseerumiseks ja see aitab vähendada tõrjutust. Noori kaasates aidatakse teostada nende õiguseid, püüdes seeläbi tagada kõikidele noortele mitmekülgsed võimalused ühiskondlikus elus aktiivseks osalemiseks, nii sotsiaalses, majanduslikus kui ka kultuurilises mõttes. Farthing (2012) märgib, et noored on täieõiguslikud ühiskonnaliikmed ning inimestena laienevad neile ka ühiskonnaelus osalemise õigused, tulenevalt nt ÜRO lapse

õiguste konventsioonist jm inimõigustega seonduvatest õigusaktidest. Noorteinfo roll on noorte teavitamine osalemisõigusest ja selle mõtestamine. Tulles tagasi 1. peatüki juurde, võib noorte osalus noorteinfo teemana võib olla teadvustamata infovajadus, kuna nad ei pruugi olla teadlikud oma osalemisõigustest ja võimalustest.

2) Noorte osaluse olulisus elavama demokraatia kindlustamiseks ja noorte arvamuste esindatuse tagamiseks ühiskonnas.

Noorte osalus väärib erilist tähelepanu ühiskonnas, kus on eesmärk kasvatada aktiivseid kodanikke ja kindlustada riigile demokraatia. Noorte inimeste aktiivne osalemine otsustusprotsessides ning tegevustes kohalikul ja regionaalsel tasandil on demokraatliku ühiskonna lahutamatu osa (ENL, 2012). Lapsed ja noored mõistavad osalusprotsessi ning alustades madalamal tasemel turvalises keskkonnas õppimist, valmistatakse neid ette edasiseks eluks ühiskonnas laiemalt otsustama (Treseder, 1995). Iga riik peaks kindlustama noorte osalusvõimalusi, sest see, kuidas koheldakse lapsi ja noori, on riigi lakmustest (Yakovlev, 2003).

Noorte osaluse rääkides demokraatia kindlustamise võtmes, tuleb ka siin tähelepanu pöörata, et noorteinfotöö ei seisne ainult noorte informeerimisest aktiivse kodaniku põhimõtetest, vaid noorteinfotöö aitab ka . noorte radikaliseerumise vastu võitlemisel. Viimasel ajal demokraatliku ühiskonna tingimustes on üles kerkinud äärmusrühmitused, liikumised, parteid ja poliitilised programmid, mis sisaldavad paljusid ühiskonna radikaliseerumise elemente. Seega üha olulisemaks kasvab infoallikate kriiti-

65. Noorte osalusprojekte toetavad näiteks SA Archimedese noorteagentuur ning Eesti Noorteühenduste Liit.

66. Vaata lähemalt <https://noored.ee/rahastus/noorte-osalusprojektid/>

lilus, mis aitab võidelda igasuguste ekstremistlikku iseloomuga propagandaga. Oleme vaadanud esimeses peatükis olukorda, kus esineb tahtlikku väärinfo levitamist eriti valimiste kontekstis. Kahjustava väärinfoga, mis soodustab radikaliseerumist noorte seas aitab toime tulla 2018. aastal on ERYICA toel valminud **praktiline töövahend „Liaisons”**⁶⁷ noorte ekstremismi ennetamiseks noorteinfo läbi.

3) Noorte osaluse olulisus tõhusa ühiskonna ülesehitamiseks.

Tõhususe aspektist on noorte osalus vaadeldav kui võimalus saada tagasisidet ja infot noortelt kui kodanike-tarbijate käes. Noorte osalusest on kasu kohalikule kogukonnale ja poliitikakujundajatele, sest konsulteerides ja kuulates noori saab välja töötada uuenduslikud ja noortele sobilikumad teenused. Noored saavad võimaluse oma vajadused kuuldavaks teha, et seeläbi muuta keskkond endale sobivamaks ja saada/tarbida paremaid teenuseid (Wade, Lawton & Stevenson, 2001). Noorte osalus annab neile võimaluse mõjutada neile pakutavaid teenuseid ja vastuvõetavaid otsuseid. Seeläbi aitab see neil mõista ning teistele selgitada oma soove ja vajadusi. Teenused on ajakohasemad, sest arenevad vastavalt noorte igapäevastele huvidele ja probleemidele. Noori julgustatakse teenuste passiivse tarbimise asemel ühiskonnas aktiivselt osalema ja looma ise teenuseid, mida nad kasutavad.

Noorteinfo kontekstis haakub see mõte hästi noorteinfo teenuste disainimise lähene misega, mis oli toodud välja teises peatükis, noorte kaasamine ja osalus noorteinfo teenuste arendamise protsessis kindlustab parema arusaama noorte vajadustest ja

ootustest noorsootöö teenustele, mida nad soovivad tulevikus tarbida.

4) Noorte osaluse olulisus noorte isiksuse arengu edendamiseks ja võimestamiseks.

Mitmed teoreetikud on käsitlenud noorte osalust isiksuse arengu aspektist (nt Erickson ja Vögotski). Osalemine rahuldab noorte arenguvajadusi – noorte vajadust vastutustunde, tunnustuse ja uute kogemuste järele. Noored õpivad tänu erinevatele osalusvõimlustele uusi teadmisi, omandavad kogemusi ja oskusi, et oma elus teha põhjendatumaid valikuid ja olla pädev igapäevastes olukordades. Noorte osalus on ka põhjendatud noorte võimestamise aspektist, sest osalus iseenesest soodustab noorte arusaamist iseendast ja tõstab motivatsiooni ise panustada oma võimete arendamisse ja samas tõstab nende valmidust ise otsuseid vastu võtta ning rääkida kaasa ühiskonnas ja tegutseda enda elu puudutavates otsustes. Võimestamise tulemusena muutuvad noored ka eneseteadlikumaks ja enesekindlamaks⁶⁸. Noorteinfo kontekstis siinkohal on oluline rõhutada noorteinfo harta 5. põhimõtet, kus räägitakse noorteinfost kui noori võimestava teenusest, mis toetab noorte iseseisvust, info- ja meediaoskust, kodanikuaktiivsust ja osalust (ERYICA,2018)

Hea näitena võib tuua SA Archimedeese noorteagentuurilt rahastuse saanud ENLi noorte osaluse projekti, millega algatati **maakondlikud osaluskohvikud**⁶⁹, mis toimuvad nüüd igal aastal novembris koos maakondlike noortekogude ning linna ja valla noortevolikogudega. Osaluskohvikute eesmärk on tuua ühiste teemade ümber kokku väga erineva tausta ja koge-

67. Vaata lähemalt https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/5af99e24562fa-732be4e91d71526308396165/Liaisons_English_ONLINE.pdf

68. Neid põhjendusi avab põhjalikumalt Martti Martinsoni artikkel MIHUSE 21. numbris vt lähemalt <https://mitteformaalne.ee/2017/12/31/mihus-nr-21-noorte-osalus-kui/>

69. Maakondlike osaluskohvikute kohta saab lugeda lähemalt <https://enl.ee/noortepoliitika/osaluskohvikud/>

musega noored ning noortemeelsed, et panna paika, kuhu tulevikus liikuma peame. Osaluskohvikud kujutavad endast füüsilist keskkonda, kus kohtuvad noorte esindajad (õpilased põhikoolist, keskkoolist, kutsekoolist, tudengid ülikoolist, noored emad ja isad, töötavad noored) ja otsustajad (valla vanemad, linna pead, ettevõtjad, noorsootöötajad, maavanemad, ühiskonnaõpetajad, riigikogulased, koolijuhid) omavaheliseks dialoogiks, olukorda kirjeldava info vahetamiseks ja lahenduste leidmiseks.

Lisaks SAle Archimedes pakub Eesti Noor-

teühenduste Liit 2019. aastast uue toetusmeetmena KOVidele rahalist toetust, et toetada noorte osalust ja kaasamist otsustusprotsessidesse omavalitsustes, kus veel ei ole noortevolikogu.⁷⁰

Noorte osaluse problemaatikat on tutvustanud ka mitmed Eestis läbi viidud viimased uuringud (nt [Noorteseire 2017/2018. aasta-raamatus](#)⁷¹ ja [HTM uuring „Eesti noorte osalemine noorsootöös“](#)⁷²), mis viitavad sellele, et peame praktikas neid teemasid jätkuvalt mõtestama ja noorsootöö tegevuste kaudu mh ka noortefotööd toetama.

6.2. Noorte osalusega seotud põhitegevused ja nende tähendus

Noorte osalus on EL-is ja Eestis prioriteet ning teema on erinevatel tasanditel ja dokumentides esindatud, kuid mõistetes esineb erinevusi. Seega püüame täpsemalt välja selgitada, mida kaasamise ja osaluse all mõeldakse ning kuidas need mõisted on omavahel seotud.

Kõigepealt tuleb teada, et osaluse alus on kaasamine. Kaasamine on otsuste tegemine ja nende ellu viimine koos teistega ja nendega arvestades. Kaasamine muudab otsustusprotsessi avatuks, võttes arvesse võimalikult palju erinevaid huve ja seisukohti. (Kübar & Hinsberg, 2014)

Kaasamine ja osalus on ühe tegevuse erinevad küljed – kaasamine loob aluse osaluseks, mis omakorda suurendab eeldusi (sotsiaalseks) kaasatuseks. Kaasamine kõige laiemas mõistes on sellise keskkonna loomine, kus inimesed on valmis tegutsema,

võtma vastutust ja pühenduma (Jeedas, 2013). Kaasamise eesmärk on tõsta otsuste kvaliteeti ja ühiskondlikku heakskiitu, suurendades mittetulundus-, era- ja avaliku sektori osalust otsuste ettevalmistamisel ja langetamisel (Lepa jt, 2004).

Siinkohal on paslik selgeks rääkida ka (sotsiaalse) **kaasatuse** mõiste, mida samuti noorsootöö kirjeldamisel palju kasutatakse, aga mida ei tasuks võrdsustada kaasamisega.

Kaasava noorsootöö käsiraamatu (2013) põhjal võib sotsiaalse **kaasatuse** mõiste kokku võtta järgmiselt:

- see on inimese võime osaleda täisväärtuslikult tavapära ühiskondlikes tegevustes;
- see tähendab elada vastavalt oma potentsiaalile, ilma et seda ohustaksid või takitsid tema enda kontrolli alt väljas olevad tegurid;
- see on ligipääs ressurssidele ja teenustele.

70. ENLi toetusmeetme kohta KOVidele noorteosaluse toetuseks vt lähemalt

<https://enl.ee/noorte-osalus/noorte-osaluse-arendamine/>

71. Vt lähemalt

<https://www.noorteseire.ee/et/aastaraamat/noorteseire-aastaraamat-2018-noored-ja-osalus/aastaraamat--8>

72. Vt lähemalt https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/eesti_noorte_osalemine_noorsootoos.pdf

Tõhusa sotsiaalse kaasatuse seisukohast peetakse oluliseks osalust, nii majanduslikus, poliitilises, kodanikuaktiivsuse, sotsiaalses kui ka kultuurilises tähenduses (Shildrick, 2010; Enn, 2013). Eelneva alusel võib käsitleda **kaasatust kui osaluse tulemust või sellega kaasnevat olukorda – võimalust ja võimekust suunata enda elu mõjutavaid ühis-**

noore elu puudutavates valdkondades. Hea kaasamise näitena võib siinkohal ära tuua kaasava eelarve KOVi tasandil, mis seisneb selles, et antakse kodanikule võimalus otsustada, kuidas kasutada osa omavalitsuse eelarvest. KOVi kaasava eelarve hääletusel võivad osaleda ka noored, praegu on see õigus alates 16. eluaastast. 2019. aasta juunis Tartu

Joonis 6.1.

Kaasamise, osaluse ja kaasatuse seosed

kondlikke ja/või sotsiaalseid protsesse.

Teiste sõnadega, **noorte kaasamine loob sellise keskkonna, kus noored saavad aktiivselt osaleda, mis omakorda tagab noorte kaasatuse ühiskonda, mis seisneb noorte võimalustes end ühiskonnas oma võimete ja soovide kohaselt teostada** (vt joonis 6.1).

Info seisukohalt on oluline välja tuua, et **kaasamine on kodanikuühiskonna üks toimimismvorm, mis sisaldab protsessi, kus sihtrühma aktiveerimiseks toimib info liikumine ja infovahetus, sihtrühmaga konsulteerimine ja sihtrühma osalemine otsustusprotsessides. Seega eeldab kaasamine head noorteinfotööd**, kus noorsootöötaja ei piirdu ainult ühesuunalise noorte informeerimisega ehk lihtsal kujul info edastamisega noorte osalusvõimaluste kohta, vaid püüab koos noortega mõista osaluse vajadust ja tähtsust ning on avatud noortega konsulteerima, et saada neilt tagasisidet erinevates

linnaavalitsus toetas aga Tartu Noortevolikogu ettepanekut lubada kaasava eelarve hääletusel osalema 14–15aastased noored. Kaasava eelarve näide põhineb ka noorteinfo harta 6. põhimõttest, mis räägib noorte osalust toetavast noorteinfotööst, mille tulemusena noored osalevad ja on kaasatud eri tasanditel ning noorteinfo loomisse, levitamisse ja hindamisse (ERYICA, 2018)

Noorte osalus on noorte kaasärääkimine neid puudutavates otsustes, ükskõik kas kodus, koolis, kodulinnas või -vallas, maakonnas, aga ka laiemalt Eestis, Euroopas ja miks mitte kogu maailmas.

Roger Hart, kes on tuntud noorteosaluse redeli (Hart 1992) poolest, on defineerinud osalust kui protsessi, mis laseb noortel arutletud otsuste kaudu mõjutada kogukonna või üksikisiku elu. See on midagi, millele demokraatia on püstitatud ning osalemine on iga kodaniku põhiõigus. Farthing (2012) on kirjeldanud osalust kui protsessi, kus noored kui aktiivsed kodanikud, omavad isiklikke vaateid

ning neil on võim muuta olukorda asjades, mis neid puudutavad.

Kuigi ühist noorte osaluse definitsiooni pole, on siiski kirjanduses jagatud arusaam järgmiste osalusega seotud tunnuste kohta:

1. osalus on protsess;
2. osalus toimub erinevatel tasanditel;
3. osalus tähendab alati valmisolekut jagada võimu (noorte osaluse puhul täiskasvanute valmisolekut võimu jagada) (Farrow, 2018).

Noorte osaluse puhul tuleb juurutada aktiivse osaluse asusaama, et noorte arvamusega arvestatakse otsustusprotsessides, mitte ei kaasata noori lihtsalt „linnukese“ pärast. **Aktiivse osaluse puhul teevad noored ise otsuseid ja pakuvad lahendusi, passiivse osaluse käigus aga tehakse kaasa ühiskonna pakutavates tegevustes.** (Adel, 2017). **Aktiivset noorte osalust nähakse kui noorte kaasaráákimist neid puudutavates teemades ning selleks vajalike tingimuste tagamist – otsustusprotsessides sobilike osalusvõimaluste loomist, aga ka noorte osalusmotivatsiooni toetamist.** (HTM, 2005; HTM, 2014)⁷³.

Kuigi praktikas oleme harjunud noorte osalust nägema eelkõige nende kaasamisena demokraatlikesse protsessidesse, siis **noorsootöös peaks osalust vaatlema palju laiemalt ning mitmetahulisemalt.**

Noored ei ole pelgalt tulevased kodanikud, kelles tuleb varakult kujundada ühiskonna-protsessides kaasaráákimis- ja otsustusharjumusi. Noored on ühiskonnaliikmed juba praegu (isegi kui ei ole veel valimisealised) ning õigus mõjutada ja kujundada ühiskonda, kus nad elavad, ei teki ainult enda „hääle kukutamisega“ valimiskasti või risti tõmbamisega tagasisideküsitluses, vaid igapäevaste valikute ja praktiliste tegevuste kaudu

ümbritsevaga suhestudes. See, kui aktiivsed kodanikud/ühiskonnaliikmed noored olla saavad ning kuidas nende hääl kaugemale kõlaks, sõltub eelkõige täiskasvanutest, kes nende aktiivset rolli toetada saavad. Täiskasvanud aga ei pea võtma noort kui „väikest/ mitteküpset inimest“, kes ei tea midagi suure maailma elust ega ei suuda ise otsuseid teha. Samas ei pea täiskasvanud kaasaráákimisel noori suunama tegema otsuseid täiskasvanute reeglistikust lähtuvalt.

Noorte osaluse aluseks on esikohal võrdväärne suhtlus noore ja täiskasvanu vahel, mis võib kujuneda mõlema osapoole jaoks väärtuslikuks õppimiskogemuseks. Mõlemal osapoolel on õigus oma nägemust väljendada ja kuuldavaks teha. Noortel ei ole varasema kogemuse puudumisest tulevalt tihti vajalikke teadmisi või oskusi, et konkreetsetes otsustusprotsessides sõna võtta, seega on täiskasvanu roll selles protsessis olla aktiivne kuulaja, samas peab ta oskama noori julgustada arvamust avaldama ja olema valmis noorte arvamust toetama. Läbi teadlikult juhitud noortefotöö on noortel ligipääs ühiskonnas osalemisele ja mõtestatud osalusvõimalustele.

Osalust ei tohiks etendada sellise protsessina, kus noorte otsus ei oma mingit tähtsust või kaalu, sest vanusest või kogemusepagasist olenemata soovime me kõik tunda, et meie panusel on mõju. Samuti ei piirdu noorte osalus ainult noorte käest arvamuse/ tagasiside küsimisega, kus nt antakse ette valmis- või piiratud valikvastustega tagasisideankeedid, sest nõnda saame tagasiside eelkõige enda tegevusele, ent ei jõusta noori ise tegutsema ega olemasolevast kaugemale nägema või ka tahtma seda teha. Vaadeldes noori kui tulevikukujundajaid, kelle kätes on (paari)kümne aasta pärast meie kõigi

73. Osaluse aktiivsete ja passiivsete vormide kohta vt lähemalt https://www.nonformality.org/wp-content/uploads/2012/11/Participation_Models_20121118.pdf

elukorraldus, siis peame võimaldama noortel rääkida nende tulevikunägemusest.

Kõik kirjeldatud vaatenurgad on asjakohased kirjeldamiseks noorte osalust, võttes aluseks vaid ühe või mõne nendest, piirame paratamatult osaluse täispotentsiaali. Osalus hõlmab rohkem kui pelgalt enda arvamuse avaldamist või esindusdemokraatia harjutusväljakut.

Osalus tähendab õigust, võimalusi, sobilikke väljundeid ja toetavat keskkonda (sh vajalike pädevuste arendamist) mõjutada ennast puudutavaid otsuseid ning olla osaline ühise ja parema ühiskonna loomisel (Euroopa Nõukogu, 2015). **Noorte osalus näitab partnerlust ühiskonna erinevate osapoolte ja noorte vahel.**

Osalus on nii mõtteviisilt kui ka tegevuslikult keskkond, mis võimaldab noorel olla

enda elu *disainer, insener ja ehitaja*. Et olla *disainer* jne on tarvis ligipääsu kvaliteetsele noorteinfole. Suhestudes ümbritseva keskkonnaga, tehes selles erinevatel tasanditel, rühmades ja rollides teadlikke valikuid, on noor seotud ja panustab osalusprotsessidesse, mõjutades enda valikutega sedasama keskkonda. See, kas ja kuidas otsustajad neid valikuid märkavad või nendega arvestavad, on teine küsimus. Näitena võib tuua arvatavasti kõigile tuttava pildi linnaparkidest, kus võib märgata elanike tegelikke liikumisteid ning nende mõju otsustusprotsessides. Ükskõik, kas pargihooldaja lisab iga-aastasessse haljastuseelarvesse tókete paigaldamise, remondi ja muru taastamiskulu või teeb ettepaneku pargi renoveerimiseks ja teedevõrgu ümberkujundamiseks, isetekkelised rajad on otsust mõjutanud.

6.3. Noorte osaluse ja kaasärääkimise vormid

Noortel on kaasärääkimiseks ja osaluseks erinevaid võimalusi. **Noorte kaasärääkimise vormid võib liigitada formaalseteks ja mitteformaalseteks.**

Formaalseid kaasärääkimise vorme iseloomustab eesmärgilisus, kindel struktuur ja tegevused, mida saab mingil määral süstematiseerida, lugedes kokku kaasatud noorte arvu ja analüüsides põhjalikult nende arvamust. Formaalsete hulka kuuluvad kaasärääkimise soodustamise võimalused formaalsete organisatsioonide/struktuuride kaudu nii kogukonnas kui ka riiklikul tasandil, nt **noortevolikogu, õpilas- ja üliõpilasesindus** või selleks spetsiaalselt korraldatud **projektid, küsitlused, tegevused, nt mõttetalgud, arvamusefestival, ümarlauad, kaasav eelarve jne.**

Mitteformaalseid kaasärääkimise vorme iseloomustab suurem kaootilisus. Siia alla

liigituvad sellised vormid, nagu arvamuse avaldamise võimalused **sotsiaalmeedias** või **erinevad (noorte)sündmused**, kus noortel avaneb korraka võimalus oma häält kuuldavaks teha ja viia seda otsustajani. Tänapäeval tuleb rohkem tähelepanu pöörata ka kaasärääkimise mitteformaalsetele vormidele, sest erinevate sihtrühmade puhul võivad need anda paremaid tulemusi osaluse aktiivsemaks muutmiseks. Näiteks sotsiaalmeedias avaldab oma arvamust mõni tagasihoidlikum noor, kes muidu tavaliselt otsustustegevustes vaikiks. Interneti vahendusel võib eeldada, et saab ka kaasata vähemaktiivseid, organiseerumata ja NEET-noori, kellele noorteinfo edastamine on tavaliselt raskendatud.

Lastekaitse Liidu uuringust „Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides” (2019) selgub, et peamiselt kaasatakse kohalikes omavalitsustes kooli, laste/noorte orga-

nisatsioonide või õpilasesinduste kaudu või on pöördunud sihtgrupi poole individuaalselt. Mõnel korral mainiti ka noortekeskuseid. Sama uuringu kohaselt toovad kohalikud omavalitsused välja noortefotöö vajalikkuse antud valdkonnas. Nimelt tuleks rohkem infot koondada noorte osaluse võimalustest, viia läbi erinevaid infotunde ja -koolitusi ning teha võrgustikutööd.

Traditsioonilised ja mittetraditsioonilised osalusvormid noortele

Mis puudutab osalusvorme, siis **osalus leiab aset erinevatel tasemetel alates individuaalsest osalusest, mis väljendub igapäevaste teadlike tarbimis- ja käitumisvalikutena (nt teatud kaupade eelistamine, petitsiooni-dega liitumine, heategevus, vabatahtlikkus jne) kuni avaliku osaluseni ehk ühiskondlike protsesside mõjutamine demokraatlike struktuuride ja mehhanismide kaudu**, näiteks esindusühingutes panustamine, kampaaniate korraldamine, avalikes konsultatsioonides osalemine, aga ka valimas käimine. Sinna vahele jääb sotsiaalne osalus – kuulumine erinevatesse huvigruppidesse, kogukondadesse, liikumistesse jne, mis seisavad kas mingi teema eest või ühendavad sarnase huviga grupe (Brodie jt, 2009).

Noorte osalusvormid jagatakse traditsioonilisteks ja mittetraditsioonilisteks.

Traditsiooniliste osalusvorme hulka kuulub osalus järgmistes ametlikes struktuurides:

- noorteosaluskogud (nt kohaliku tasandi noortevolikogu, maakondlik noortekogu)
- noorte õppijate esinduslikud struktuurid (õpilasesindust üldhariduskoolides, üliõpilaste esindused kõrgkoolides)
- noorteorganisatsioonid (noorteühingud, -ühendused)

- noorteorganisatsioonide katusorganisatsioonid (eesti noorteühenduste liit, eesti õpilasesinduste liit, eesti üliõpilaskondade liit)

Mittetraditsiooniliste hulka kuuluvad näiteks järgmised:

- noortegrupid
- noorteaktiivid noortekeskustes
- noorteliikumised

Mittetraditsiooniliste vormide puhul ei saa rääkida kindlatest juriidilistest piiridest, kuid kindlasti on kõigil neil oma eesmärk, mida nad täidavad. Nii võivad formuleeruda erinevad noortegrupid ja -aktiivid mõne väiksema projekti puhul või noortekeskuse juurde. Noorteliikumiste puhul saab võrrelda neid kodanike liikumisega, mis on inimeste võrgustik, keda ühendab ühine eesmärk mõne probleemi lahendamisel.

Mõned uuringud näitavad (vt nt Beilmann, 2017), et traditsioonilised osalusviisid ei ole noorte seas nii populaarsed ning noored eelistavad hoopis sotsiaalsel tasandil või siis n-õ rohujuure tasandil kaasa rääkida ning midagi kogukonnas ja ühiskonnas muuta. Olgu selleks siis liikumised ja kampaaniad nagu „**Teeme ära**”⁷⁴, „**Aita konnad üle tee**”⁷⁵ või hoopis isetekkeline tantsupidu. Ühelgi tasandil ei ole võimalik valikuid või otsuseid teha ilma infota, kuid ka noorte toomine otsustajate ringi vajab eelinfot nii noorte kui ka täiskasvanute ja kogukonna suunal.

Otsuste tegemine isikliku elu teemades viib edasi julguseni kaasa rääkida gruppi ja kogukonda puudutavates küsimustes ning sealt edasi aktiivse osalemiseni ühiskonnas, olgu siis traditsioonilistel või vähem traditsioonilistel viisidel.

Erinevate noortegruppide puhul on osalusvõimalused erinevad. Suur osa noori jääb

74. Vt lähemalt <https://www.teemeara.ee/>

75. Vt lähemalt <https://www.hooandja.ee/projekt/aita-konnad-ule-tee>

siiski erinevatel põhjustel tegelikult osalusvormidest kõrvale. Oma osa mängivad selles noorte sotsiaalne ebavõrdsus, nende vähene teadlikkus osalusest ja selle vajadusest ning osaluseks vajalike oskuste puudumine. Korduvalt rõhutatakse seda, et kuigi riigi tasandil kaasatakse noorte esindajatena üldiselt katusorganisatsioone, on nn aktiivsed noored esindusorganisatsioonides üleesindatud ning katusorganisatsioonide kaudu kõlab väikese osa aktiivsete ja edukate noorte hääl. Aktiivsed noored ei esinda katusorga-

nisatsioonides kõiki noori, suur osa noori on tegelikult esindamata ning organiseerumata noored jäävad otsuste tegemisest kõrvale (Beilmann, 2017).

Seega üha enam kasvab vajadus kõikide noorte teadlikkuse tõstmise ja osaluseks vajalike oskuste kujundamise järele. Noorsootöö rolli selles ei tohi alahinnata. Näiteks organiseerimata ja probleemsete noorteni on võimalik jõuda erinevate mitteformaalse õpe meetodite kaudu, mida tihti kasutatakse noorsootöös või mobiilse noorsootöö kaudu.

NÄIDE 6.1.

Struktuurne dialoog⁷⁶ Eestis projekt „Noored otsustajad”⁷⁷

2005. aastal pakkus Euroopa Liit noortepaktis osaluse teemale uut kontseptuaalset lähenemist, mida nimetati struktuurseks dialoogiks. Selle peamine idee on kõikide huvirühmade kaasamine noortepoliitikasse, et arutada noortega seonduvaid olulisi teemasid enne otsuste langetamist. Struktuurse dialoogi korralduse eest vastutab Eestis Eesti Noorteühenduste Liit, mis viib ellu noorte kaasamiseks projekti „Noored otsustajad”.

Projektis on kasutusele võetud spetsiaalne **veebikeskkond**⁷⁸, kuhu on koondatud erinevad noorteküsitlused, mille eesmärk on koguda Eesti noorte arvamusi ja ideid nii

Euroopa kui ka Eesti tasandil aktuaalsetel poliitilistel teemadel, et muuta ühiskonda aina enam noortesõbralikumaks. Noorte otsustajate veebikeskkond on üks noortelt sisendi kogumise meetoditest. Noorte motiveerimiseks arvamuste avaldamiseks kasutatakse auhinnamänge. Lisaks veebikeskkonnale toimuvad projekti raames arutelupäevad noortega, fookusgruppide intervjuerimised, et saada võimalikult lai pilt erinevate noorte arvamustest. Noorte arvamusi kasutatakse riiklike arengusuundade koostamisel ja strateegilisel planeerimisel.

NÄIDE 6.2.

Noorte kaasamine rahvusvahelisel noortepäeval noorte probleemide ja vajaduste teemal arutlema

Rahvusvahelise noortepäeva tähistamise traditsioon sai alguse ÜRO algatusel 2000. aastal. Noortepäeva tähistatakse 12. augustil ja selle ülemaailmne eesmärk on pöörata ühiskonna tähelepanu noorte probleemidele ja vajadustele. Noortepäev sai alguse, kui ÜRO peasekretär kutsus rahvusvahelist üldsust üles tunnustama põlvkondade sõltuvust ja lahendamata probleeme koos eri vanuses inimestega, suurendades teadlikkust noorte seas olevatest probleemidest, riskidest ja lahendustest.

Noortepäev on ülimalt mitmekesine sündmus, mille üldine tegevus keerleb noorte

ümber ja on suunatud noorte kaasamisele oma vajaduste ja probleemide üle kaasa rääkima. Rohkem tegusaid noori, kes hoolivad sellest, milline on tulevik nii nende kui ka järgmistele noorte põlvkondade jaoks.

Arvestades seda, et erinevatel aastatel on erinevad teemad, tähendab see, et avaldatakse mõju erinevatele noorte sihtgruppidele (näiteks vaimsete häiretega noored, noored migrandid jne).

Samas tõstavad noortepäeva tegevused ka ühiskonna teadlikkust noorte erinevate probleemide suhtes.

76. Vt lähemalt https://www.youtube.com/watch?time_continue=20&v=uRUmYqPQ5EU

77. Vt lähemalt <https://enl.ee/projekt/noored-otsustajad>

78. Vt lähemalt <https://www.facebook.com/nooredotsustajad/>

6.4. E-osalus kui üks noorte osaluse vorm

Tehnoloogia areng on loonud meile võimaluse lihtsasti kaasa rääkida ühiskonnas olulistel teemadel internetis ja sotsiaalmeedias ning üha populaarsemad on ka e-valimised. **E-osaluse suurimaks plussiks on, et iga noor saab osaleda just talle sobival ajal ja kohas ning kaasa rääkida ja mõjutada otsuseid, mida võetakse vastu kodukohas, riigis või kogukonnas. E-osaluse all peetakse silmas interaktiivset, internetis toimuvat otsuste tegemise protsessi. Ka Eestis on mitmeid võimalusi otsustusprotsessides e-osaleda**⁷⁹.

E-osalus eeldab tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõttu. Kuigi elame juba ammu interniajastul, võib e-osalust (digitaalset osalust) pidada uueks noorte osaluse mittetraditsiooniliseks vormiks.

Noorte jaoks on digi- ja sotsiaalmeediat kasutades üsna loomulik ka selle vahendusel arvamust avaldada ning osaleda erinevates otsustusprotsessides. Ka noored ise toovad välja, et nad osalevad meelsasti mõne poliitilise sisuga postituse laikimisel ja jagamisel või kirjutavad alla petitsioonile, sest see on lihtne ja kiire viis osaleda. Sotsiaalmeedias suhtlemine aitab end avalike diskussioonide ja poliitiliste teemadega isiklikumalt seotuna tunda.

Eesti noorte peamine infoallikas on internet, mille abil ollakse kursis uudistega ja poliitikaga. Samas nenditakse, et noorte kodanikuosalus on üldjoontes keskmisest madalam. Siinkohal nähakse digitaalset osalust eneseväljendusliku aktina, isegi juhul, kui see ei vii poliitilise osalusele, on see olulise kodanikuosaluse potentsiaaliga (Allaste, Beilmann, Tiidenberg, 2018).

Rääkides digitaalsest osalusest, tuuakse välja kolm peamist põhjust, miks on see üha populaarsem:

1. interneti vahendusel on võimalik suurem poliitiline kaasamine;
2. osalemisega kaasnevate kulude vähenemine;
3. kiire ja ajakohane teave ühiskonnas toimuvast (Allaste, Beilmann, Tiidenberg, 2018).

Siinkohal on oluline osa noortefotool, kus noorsootöötaja roll on eristada väärinfot õigest ning aidata noortel hinnata allika usaldusväärsust.

E-osaluse põhimõtted:

Osalus on kooskõlas noorte reaalsusega

Sisuloome, informatsioon, disain ja tehniline teostus peavad olema kooskõlas noorte eluga ehk pakkuma noortele huvi ja motiveerima neid osalema.

Ressursid

Ka e-osalus nõuab erinevaid ressursse, nagu teadmised, aeg, rahastus ja tehnoloogia.

Efektiivsus ja otsene mõju

E-osalusel peab olema eesmärk ning seos otsustusprotsessidega.

Läbipaistvus

Kogu protsess peab olema läbipaistev, nagu ka traditsioonilise osalemise puhul.

Noorte igakülgne kaasamine

Noored peavad olema kaasatud kõikides etappides, sh ei tohi unustada tagasisidestamist.

79. Vt lähemalt <https://www.teeviit.ee/e-osalus-eestis-ehk-kuidas-saad-sina-osaleda/>

Igapäeval on kõige lähemal **Kohalike omavalitsuste istungite infosüsteem**⁸⁰. See on e-lahendus selleks, et kaasata kohaliku elanikkonda omavalitsuse otsustusprotsessidesse. ID-kaardi või Mobiil-ID abil toimuv autentimine tagab, et ükski osaleja ei ületaks oma õigusi. Samuti on võimalik algatada ise eelnõusid, teha ettepanekuid ja osaleda seeläbi oma kodukoha kujundamises.

Osale.ee⁸¹ keskkond lubab esitada valitsusele ideid ja ettepanekuid, koguda oma ideede toetuseks allkirju teistelt osalejatelt, avaldada arvamust eelnõude kohta ning otsida vajalikke õigusakte ja strateegiadokumente.

Ka **Rahvaalgatus.ee**⁸² on sarnase eesmärgiga. Rahvaalgatuse lehel saab tuua välja mõtteid ja ettepanekuid selle kohta, kuidas

ühiskonnaelu parandada. Kui algatus kogub 1000 digiallkirja, arutab ka Riigikogu seda, mis tähendab, et tehtud ettepanekust võib päriselt välja kasvada uus seadus.

Tuues veel häid näiteid e-osalusest, on üha enam levimas kaasava eelarve elluviimine. Eestis on üheks tuntud kaasava eelarve praktiseerijaks **Tartu linn**⁸³, mis ei tähenda muidugi, et mujal seda ei tehta. Kaasava eelarve puhul eraldatakse linna eelarvest üks osa, mida kasutatakse elanikelt tulnud ettepanekute elluviimiseks. Loomulikult võib taolisi ettepanekuid olla rohkem kui eelarve abil võimalik täita – seepärast tulebki arutleda ja hääletada ettepanekute poolt, mis sulle kõige olulisemad ja vajalikumad tunduvad.

E-hääletamisel on ka oma **hea tava**⁸⁴, millest e-hääletamisel alati lähtuda.

6.5. Noorte osaluse toetamine noortefotöoga

Noorte osalus ja kaasärääkimine on tugeva kodanikuühiskonna tunnused. Erinevaid osalusvõimalusi on palju, kuid tihti on puudus teavitamisest või infost, mis annaks julgustust nii noortele kui ka otsustajatele, et noorte osaluse protsess käima lükata. Seega, noorteinfo, mis aitaks kujundada noorte arvamust ning kodanikuks kasvamist, peab olema kättesaadav, aja- ja asjakohane ning arvestama noorte vajadustega.

Noortefotööd tehes saab noorsootõtaja noortega suhelda, rääkida koos noorega noorte osaluse olulisuse üle, tõsta noorte teadlikkust osaluse võimalustest, küsida ja arvestada noorte arvamust ning toetada noorte seisukohti ja ette-

panekuid. Noorsootõtaja oskab noortesõbralikus keeles seletada noortele osaluse tähtsust nende tuleviku kujundamisel, sest noorsootõtaja tunneb noori, nende vajadusi ja huve, olles nendega usalduslikes suhetes.

Noorte kaasamine algab noorte informeerimisega ja kvaliteetne noortefotöö on samas aga eelduseks, et saaks rääkida tõhusast kaasamisest ja teavitatud osalemisest.

Kaasarääkimise võimaluste kasutamisel on oluline, et noored mõistaksid, miks üks või teine otsustusprotsess just nii käib, ja saaksid nendesse protsessidesse kaasatuna teha kaalutud ja teadlikke otsuseid ja ettepanekuid.

80. Vt lähemalt <https://www.volis.ee/gvolis/?kid=>

81. Vt lähemalt <https://www.osale.ee/>

82. Vt lähemalt <https://rahvaalgatus.ee/>

83. Vt lähemalt <https://www.tartu.ee/et/kaasav-eelarve-2018>

84. Vt lähemalt https://issuu.com/e-governanceacademy/docs/hea_tava_2015

Konsulteerimine on kahepoolne suhtlus, kus noored saavad arvamust avaldada ja ettepanekuid teha. Konsulteerimine on hea võimalus tuvastada probleemid, hinnata sekkumise vajadust, selgitada vajadusi ja koguda ettepanekuid.

Noorteinfo (kuulutus, sotsiaalmeedia postitus) toetab teadlikkuse suurendamist noortel olevate võimaluste kohta. Kuid noore teeb aga teadlikuks ja nn targaks see, kui ta saab mingis protsessis osaleda ja seda infot mõtestada (näiteks kohtumine vallavalitsusega noortevolikogu moodustamiseks ning arusaamine noortevolikogu tööst ja rollist KOVi tasandil). Selle tulemusena on noor teadlik ja langetab otsuseid, teeb valikuid (nt osaleb noortevolikogu töös).

Noorte tahe osaleda sõltub ka nende endi huvidest ja vajadustest võtta erinevaid rolle osalustegevustes. Samas tuleb meeles pidada, et noortele tuleb anda õigel ajal ja piisavalt infot, et nad saaksid otsuste tegemisel osaleda. **Toome siin ühe näite:**

Toimub noortele üritus. Selle kohta on jagatud infot viimase kahe kuu jooksul sotsiaalmeedias, kohalikus ajalehes, plakatid on üleval koolides, noortekeskustes ja noorsootöötajad on levitanud sõna ürituse toimumise kohta noorte kaudu teistele noortele. Tundub, et nüüd peaks kõik ürituse toimumisest teadma ja isegi, kui üritusel on kohal palju noori, on alati neid, kes ütlevad, et nad pole sellest kuulnudki. Kas on tuttav olukord?

Esmalt tuleb mõista, et kõigini ei olegi kunagi võimalik jõuda ning kõiki ei peagi alati just see üritus kõnetama. Oluline aga on see, et noorteni jõuaks info, et nad saaksid otsustada, mis neid kõnetab ja mis mitte. Kuidas seda teha?

Sihtgrupp – keda tahan kõnetada?

Esimene samm noorteinfot jagades on läbi mõelda sihtgrupp. Kellele me seda tahame jagada? Kas nad on algklasside õpilased, põhikooli noored või hoopis täisealised. Viiendas peatükis arutlesime selle üle, kes on noorsootöö sihtgrupp, kui me räägime kvaliteedijuhtimisest noorsootöös. Need on spetsialistid ja vabatahtlikud, juhendajad, koostööpartnerid, rahastajad ja sponsorid, otsustajad, poliitilised kehad.

Kui me mõtleme, kes võiks olla noorteinfotöö sihtgrupp lisaks eelnimetatutele ja muidugi noortele, siis need on kindlasti lapsevanemad, õpetajad ja kogukond üldisemalt. Selles, et info jõuaks noorteni, on nende roll palju suurem, kui me võib-olla algselt hinnata oskame.

Noorteinfo vahendamise keskkond ja vorm – mida valida?

Järgmine samm on vastavalt sihtgrupile valida sobilik keskkond (füüsiline või digitaalne) ja vorm noorteinfo vahendamiseks. Kelle puhul võiks töötada sotsiaalmeedias jagamine? Kas piirkonna noored kasutavad rohkem Facebooki, Messengeri, Instagrami või Snapchati? Või hoopiski mõnda muud platvormi? Kui jagada informatsiooni sotsiaalmeedias, siis millal on parim aeg seda teha? Kas enne koolipäeva algust, peale koolipäeva lõppu või hoopis õhtuti? Kas on noortele võimalik noorteinfot jagada koolis vahetundide ajal? Kes on need noored, kellega koostöös võiks info teiste noorteni jõuda? Kas teha plakateid ja kui teha, siis kuhu neid üles panna? Kõikidele nendele küsimustele aitavad vastuseid leida noored ise.

Kaasamine – millises protsessis kaasata?

Noori on oluline kaasata juba esimesest sammust ehk planeerimisest alates. Kui nad on teadlikud, miks midagi ja kuidas tehakse, ja neil endil on võimalus korraldada, arutada, nõu anda ja kaasa mõelda, siis annab see noortele julgust veelgi enam osaleda ja kutsuda üht või teist meetodit kasutades ka teisi noori üles kaasa mõtlema. Noorte abiga on võimalik leida õiged kanalid noorteinfo levitamiseks, noored on võimelised ise ka oma eakaaslastele infot edastama ning nad saavad ise edukalt osaleda noorteinfo ürituse organiseerimisel jms.

Kui on selge, mil viisil kaudu info kõige paremini noorteni jõuab, tuleb keskenduda sellele, et info oleks mitmekülgne, sihtgrupile arusaadav ja läbi-paistev. Kui noored tunnevad end turvaliselt, sest nende soovidega arvestatakse ja nad teavad oma võimalustest ning neid julgustatakse neid kasutama, siis nende soov noorsootöös ja otsustusprotsessides osaleda tõuseb.

NÄIDE 6.5.

Eesti noorteühenduste liidu kogemus info vahendamisel

Eesti Noorteühenduste Liit kasutab sotsiaalmeedias noorte huvi tekitamiseks info jagamise juures GIFe ja meeme. Huumorika sisuga meem toob noorte tähelepanu postitusele ja selline viis on töötanud hästi jagades noortele informatsiooni näiteks Eesti Noorteühenduste Liidu projektifondi ja taotlusvoorude kohta. Eesti Noorteühenduste Liidu kogemus ütleb, et GIF ja meem on edukas siis, kui seal kujutatakse näiteks tegelaskujusid tuntud multikatest või parasjagu populaarsetest filmidest. Meemide ja GIFide tegemisel tuleb aga meeles pidada, et need peaksid ainult huvi äratama ning sinna ei tohiks panna kogu vajalikku informatsiooni ning see peab jääma eetilise piiridesse.

NÄIDE 6.6.

Kohila noortekeskuse noortefotöö kogemus noorte paremaks kaasamiseks

Kohila noortekeskuse näide toob esile noortefotöö vahendamise noortelt noortele, mis toetab noorte kaasamist. Kohila valla noored osalesid projektikonkursil „NopiÜles!” endamõeldud ideedega, kaasates valla ülejäänud noori täiendusi ja parandusi tegema ning lõplik projektisisu on loodud noortel üheskoos. Esimene „NopiÜles!” projektifondist rahastuse saanud projekt oli Kohila vallas seotud muusikaga, see oli väga edukas ja noored rääkisid sellest teistele noortele, mistõttu pärast seda on noored ise teinud väga erinevatel teemadel (noortemaja loomine, DJ ring, seiklusring, mängujuhtide koolitus, aiandus- ja loodusring, valgustehnikaring) projekte. Noorsootöötajate ülesanne on olla toeks ja aidata kaasa info vahendamisele, kuid kõige enam sütitavad noorte eduelamused teisi noori projekte kirjutama ja ellu viima. Niimoodi kujundavad noored ise oleviku ja tuleviku täpselt selliselt, nagu noored ise soovivad.

Lisaks noortelt noortele noortefotöö vahendamisele ja innustamisele, tegelevad Kohila noortekeskuses noorsootöötajad infovahendamise lapseevanemate abil ja noortelt-noortele. Tänu paremale noortefotöö korraldamisele tõusis noorte teadlikkus nende osalusvõimalustest noortekeskuses, mis omakorda positiivses võtmes soodustas parema noorte kaasamise ning osalemise noortekeskuse töös ja tegevustes.

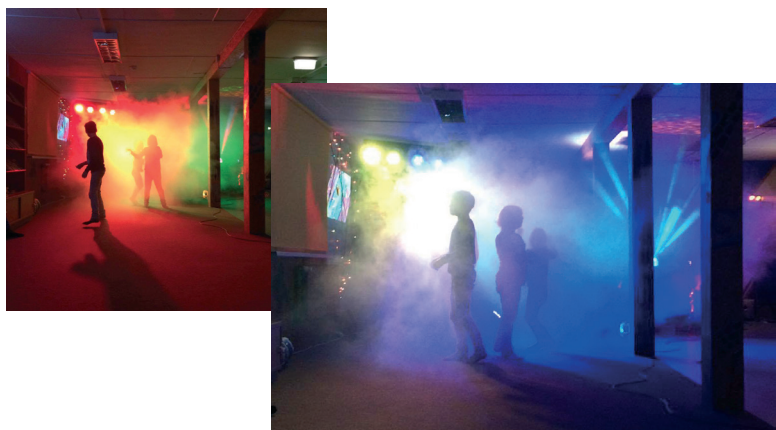

Foto 6.1.

Kohila noortekeskuses valgustehnika pidu noortele „NopiÜles!” projekti raames. (Allikas: Kohila valla noortekeskus)

nendest võimalustest, mis noortekeskus noortele pakub. Noortega vesteldes sai selgeks, et noorte teavitamise meetodeid peab muutma, sest Facebook ja plakatid ei tööta. Edaspidi noortega üritusi ja tegevusi planeerides ei toetunud noorsootöötajad enam nii palju Facebookile ja plakatitele, vaid hakkasid informatsiooni vahendama lapsevanemate abil ja noortelt-noortele. Tänu paremale noortefotöö korraldamisele tõusis noorte teadlikkus nende osalusvõimalustest noortekeskuses, mis omakorda positiivses võtmes soodustas parema noorte kaasamise ning osalemise noortekeskuse töös ja tegevustes.

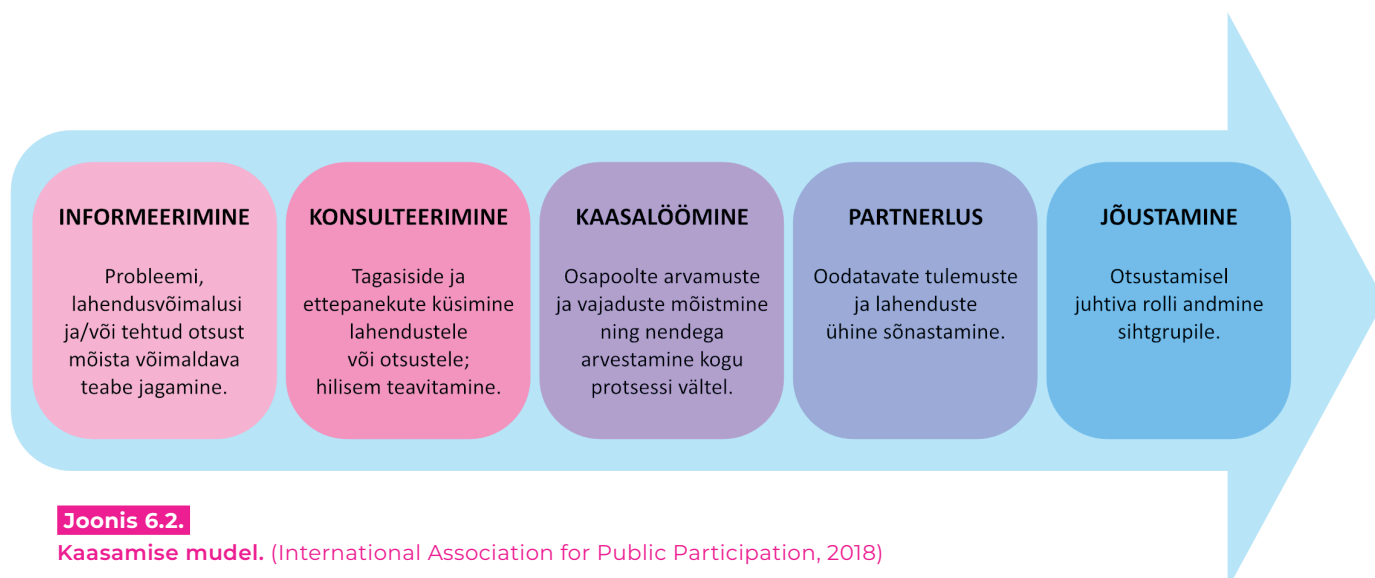
6.5. Kaasamist ja osalust toetavad võtted ning mudelid

Osalus algab noore teadlikkusest, et ta saab enda elu suunavaid otsuseid mõjutada ning millised on tema võimalused seda teha ning (kas ja) millist tuge ta selles vajab. Noore teadlikkuse ja eneseusu suunamises on aga noorsootöötajatel märkimisväärne roll. Kuidas kaasata nõnda, et osalejad sooviksid võtta protsessis aktiivset rolli, ehk teisisõnu, millised on tõhusad kaasamise mudelid, mis kindlustavad noorte aktiivse osaluse?

Kaasamisprotsess algab küll informeerimisega, mille käigus jagavad otsustajad teavet sihtgrupile, ning konsulteerimisega, mille käigus koguvad tagasisidet ja ettepanekuid,

kohustust noore arvamusega arvestada.

Kuid noorteinfo tematika seisukohalt on noorte informeerimine ja konsulteerimine noorsootöötaja noorteinfotöö baastegevused, nendeta ei ole võimalik kaasamisest rääkida. Informeerimine on alus, et noor teaks oma võimalusi. Konsulteerimine on alus, et noorsootöötajad saaksid noorte arvamustega arvestada. Teiste sõnadega, informeerimine ja konsulteerimine loovad peamise kaasamise eelduse ja vahendi – dialoogi noorsootöötajate ja noorte vahel. Mida enam ja paremini noorsootöötaja oskab informeerida ning konsulteerida noortega, seda tõenäolisem, et kaasamine osutab edukas ja jõuab järgmiste

Joonis 6.2.

Kaasamise mudel. (International Association for Public Participation, 2018)

aga ei tohiks sellega piirduda. Noorte osalust käsitlevate teooriate, näiteks nn Harti redel (1992) või Shieri teekond (2001), alusel ei saa informeerimise ja konsulteerimise puhul rääkida aktiivsest osalusest, kuna mõlema puhul on tegemist pigem ühepoolse protsessiga, kus tegevuse tulemus sõltub eelkõige otsustajate valikutest. Aktiivne osalus seevastu Hart (1992) ja Shier (2001) tähendab lapse ja noore (inim)õigust kaasa rääkida teda puudutavas, ja otsustajate/täiskasvanute

etappideni, nagu kaasalöömine, partnerlus ja jõustamine.

Kaasamise erinevatest vormidest rääkides on ehk kõige levinum lähenemine **OECD 3-etapiline mudel**, milles kaasamise erinevad tasemed on kirjeldatud kolme etapina: **informeerimine – konsulteerimine – osalus** (OECD, 2001).

Kaasamise mudel joonisel 6.2 kujutab noorte osaluse teekonda, tuues välja erinevad kaasamistegevused (vt joonis 6.2.).

Kaasalöömise tasandil, mis mõnikord on erinevates materjalides tõlgitud ka koostöö, panustamise või osalemisena, ei küsita kaasatud sihtgrupilt pelgalt tagasidet planeeritava kohta, vaid nende probleemid ja huvid on aluseks lahenduste leidmisel. Partnerluses kaasatakse sihtgrupp ka probleemi ning lahenduste sõnastamise. Jõustamise puhul antakse aga otsustamisõigus sihtgrupile, toetades otsuse elluviimist (IAP2, 2018).

Kirjeldatud lähenemine osaluse suurendamisele haakub paljuski noorsootöös aluspõhimõtte – noorte jõustamise – lähtekohtadega, kus haarava ja mõtestatud tegevusega omandatakse harjumus ja motivatsioon aktiivselt panustada. Kogemuse (mõtestamise) kaudu õpitakse uusi teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad soovi korral võtta aktiivsemat rolli ning panustada osalusprotsessides vastavalt enda huvile ja võimetele.

Mida on vaja noorte kaasamise õnnestumiseks? Kõigepealt tuleb alati silmas pidada, et kaasamise eelduseks ja vahendiks on dialoog (Rannala, 2014). Kaasamine eeldab selles protsessis erinevatelt pooltelt üksteise usaldamist, teatavaid ressursse, oskusi ning soovi neid kasutada. Selleks, et kaasamine toimiks ja oleks edukas, on vaja noorte ja noorsootöötajate vahel arendada vastastikust usaldust, austust ja mõistmist.

Enne kaasamisega alustamist on oluline läbi mõelda, kas kaasamine suurendab antud olukorras üldse osalust. Kaasamine ei toimi näiteks järgmistes olukordades:

- kus otsused on tegelikult tehtud ega otsita lahenduskäike, vaid pigem soovitakse kaasatud inimestele valmis plaan „maha müüa“;
- kus antakse võimalus kaasa rääkida ainult ebaolulistest küsimustes;
- kui täiskasvanul ei ole usku noorte kaasamise otstarbekusse (kaasame, sest peab, mitte reaalsest vajadusest lähtuvalt);

- kui ei võeta tõsiselt noorte kaasatute panust või alahinnatakse nende pädevust teemas kaasa rääkida, kogudes kokku küll noorte ideed, kuid need jäävad kasutamata.

Kaasamine nendes olukordades muudab kaasamise formaalseks protsessiks, mida tehakse kokkulepitud tava pärast, kuid mis ei taga noorte tegelikku kaasatust otsustesse või nende aktiivsust kodanikuna ja võib töötada kaasamise eesmärkide vastu (Rannala, 2014; Hoikkala 2009).

Oluline on, et kaasamisel on eesmärk ja reaalne tulemus, mis on osalejatega jagatud ning ideaalis lähtub ka nende vajadustest (Kübar & Hinsberg, 2014).

Kaasamise suureks takistuseks võib olla täiskasvanute võimupositsioon ja domineerimine, hirm noorte teistsuguste arvamuste ees, kaasamisoskuste puudumine, kaasamisvormide kulukus ja teised tegurid (Rannala, 2014.) Seega **kaasamisel on olulisel kohal noorsootöötajate positiivne suhtumine noortesse, valmidus võtta neid võrdväärsete partneritena ja jagada nendega otsustamisel võimu** (Dibou, 2019).

Noorte kaasamine on aega nõudev ja pikk protsess, mis ei juhtu üle öö. See vajab pühendumist ning igapäevast tööd, kus tulemus võib tulla alles mõne aja pärast. Noorsootöötaja roll on siinkohal määrava tähtsusega, sest ta informeerib noori, konsulteerib nendega, toetab noorte algatusi ja suunab nende tegevusi noorte endi arengu ja ühiskonna heaks.

Noorte kaasamise põhimõtteid võib kokku võtta joonisega 6.3.

Noorsootöötaja töötab noortega kui noorsootöö tegevuste kasutajatega ja osalejatega. Noorsootöötaja ei paku ja ei tee tegevusi, mis ei huvita noori, vaid ta kaasab noori kui partnereid noorsootöö tegevustes ning toetab noori kui liidreid ja eestvedajaid (vt joonis 6.3).

Lisaks eelpool toodud põhimõtetele saab tuua välja ENLi loodud KOVidele suunatud „**Kaasan noort**”⁸⁵ märgise kriteeriume, mis võivad olla sihiks igale kohalikule omavalitsusele:

- kohalik omavalitsus soodustab noorte kaasamist (ideetasandil);
- kohalik omavalitsus toetab noorte kaasamist ja osalust rahaliselt või soodustab seda või püüdleb selle suunas;
- kohalik omavalitsus on valmis vajadusel osalussooviga noort nõustama;
- kohalik omavalitsus püüdleb noorte osaluse arendamisel aina enam kvaliteedi ja edasiarengu poole.

Mitmed praktilised ideed KOVidele sellest, kuidas saaks noori paremini kaasata otsustusprotsessidesse kohalikult tasandil võib koguda omavalitsuselt, kes on saanud „KAASAN NOORT” märgise. ENL veebilehelt leiab ka erinevaid **käsiraamatuid**⁸⁶, mis aitavad nii noorteühendusel kui ka noorsootöötajal arendada noorte osalust oma piirkonnas.

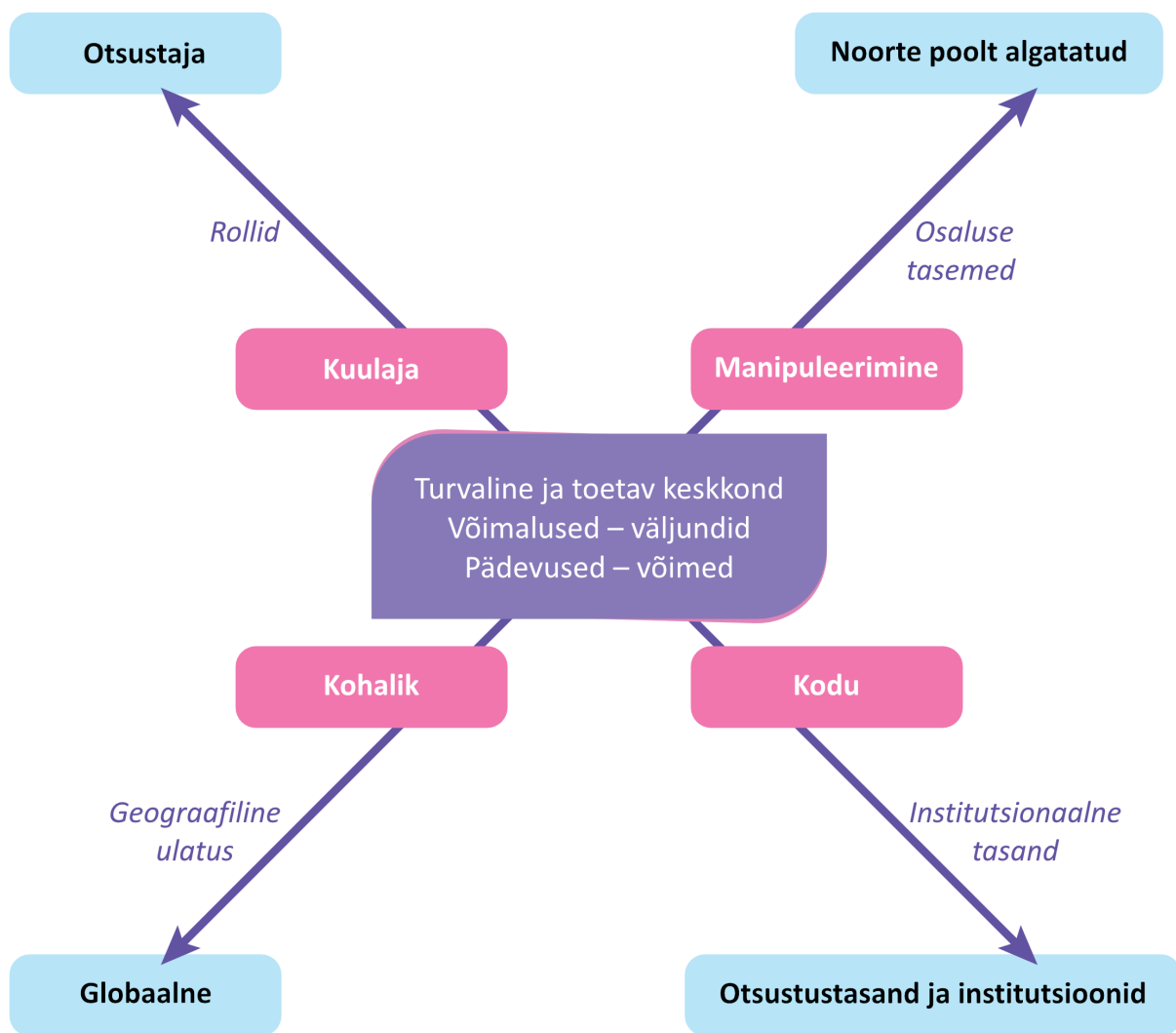
Noorte osaluse suurendamiseks keskkondi ja meetodeid valides on üks võimalus endale

spikriks võtta UNICEFi (2001) väljatöötatud efektiivse noorte osaluse toetamise mudeli, mis kirjeldab noorte osaluse erinevaid aspekte (vt joonis 6.4.).

Institutsionaalne tasand näitab, et **ideaalis peaks osalus algama üsna lähitasandil ehk perekonnas: kas lapsel ja noorel on sõnaõigust näiteks oma hobide valimisel, sõpradega suhtlemisel, söögieelistuste kujundamisel, aga ka tõsisematel teemadel – näiteks selles, kuidas ta soovib peale lahtust mõlema vanemaga suhelda jne.** Ilmselgelt ei saa juba nendes lähitasandi otsustes ilma info ning noore ja täiskasvanu vaheliste aruteludeta hakkama. Seejärel on olemas noorte osalust võimaldavad ametlikud ja vähem ametlikumad institutsioonid, näiteks noortevolikogud, õpilasikeskused, aga ka noortekeskuste ja -malevate aktiivid. Noored saavad kaasa rääkida ja otsuseid teha juba grupi ja kogukonna tasandil – millises projektis osaleda, millist spordiväljakut rajada, kuidas kohaliku omavalitsuse noorsootöö eelarvet kasutada jne. Samm edasi on ühiskonna otsustes osalemine traditsioonilisel viisil ehk valimas käies.

85. Vt lähemalt <https://enl.ee/noorte-osalus/kaasan-noort/>

86. Vt lähemalt <https://enl.ee/kasuliikku/kasiraamatud/>

Joonis 6.4.

Noorte osaluse toetamise mudel. (Mugandatud allikast: UNICEF, 2001)

Noorte osalus võib ka varieeruda vastavalt geograafilisele ulatusele (kohalik, üleriigiline, Euroopa Liidu tasand, globaalne). Siinkohal toome esimeses peatükis käsitletud noorte kliima streigi näide, mis kohalikust tasandist on välja kasvanud globaalsele rahvusvahelisele tasandile. Euroopa tasandil noorte osaluse näiteks on [Euroopa Noorteforum](#)⁸⁷, mis esindab üle 100 noorteorganisatsiooni ning koondab kümneid miljoneid noori kogu Euroopast.

Osaluse tasemete telg joonisel põhimõtteliselt näitab Roger Hart (1992) välja töötanud kaheksa-astmelise noorte osaluse redelit, kus näiteks esimesel astmel manipuleeri-

misel noori ei toimu noorte kaasamist ja seda peetakse kunstlikuks osaluseks, kus täiskasvanud teevad noorte eest otsuseid, arvestamata noorte arvamuse- või teotahtega. Sellisel juhul seisavad noored kõrvalseisja rollis. Noorte poolt algatatud tähendab omakorda, et ideed tulevad noortelt ja tahe osaleda tuleb ka noortelt endilt. Noorsootöötajad toetavad noorte otsuseid ja aitavad ideid ellu viia. Samas võib osalust suunata või algatada ka täiskasvanud/otsustajad, see võib saada alguse koostööst või tuleneda noortest. Näiteks võib noor olla ülemaailmse loomade õiguste eest võitleva ja sotsiaalmeedias suhtleva võrgustiku liige, tõlkides ja vahendades teemat puudutavaid

87. Vt lähemalt <https://www.youthforum.org/>

poliitikadokumente, et võrgustik saaks koostöös kohalike keskkonnaorganisatsioonidega välja töötada kampaania, et tõsta elanike teadlikkust kodanike (tarbimis)valikute mõjust riiklikele poliitikatele.

Siinkohal on oluline mõista, et noored võivad erinevates tegevustes olla erinevates rollides ning vajada sellest lähtuvalt ka erinevat toetust. Tuleb arvestada ka sellega, et kõik noored ei pea ega tahagi olla liidripositsioonil, küll on aga oluline, et neile on see võimalus loodud ehk tegevus lähtub nende soovidest ja vajadustest ja neil on vajalikud pädevused enda ideedest/vajadustest lähtuvaid tegevusi algatada ja ellu viia. Samas ei tähenda see, et kõik noored peavad osalema kohaliku piirkonna poliitikas – noorte osalus algab väikestest asjadest nagu nende kaasamine ürituse planeerimisse, kogukonna probleemide lahendamisse või kodanikuliikumisse.

Oluline on, et igal noorel oleks soovi korral olemas telgedel kujutatud edasiliikumise võimalus. Seda saab toetada turvalise ja toetava keskkonna kaudu, mille üks osa on ka täiskasvanute/otsustajate valmisolek noortele suuremat vastutust anda ja otsustusvõimu jagada ning noori ka protsessis toetada – julgustada, selgitada, tagasisidet anda. Looma peab eelkõige noorte jaoks sobilikud tegevusväljundid, mis lähtuksid nii nende arengulistest vajadustest kui ka igapäevastest reaalsusest, sh arvestades keskkondadega, kus noor viibib, ning teemadega, mis on tema jaoks olulised ja talle korda lähevad. Osalus, eriti noorsootöö tegevustes, on õppimisprotsess. Siin on oluline, et kogemuste saamiseks ja nendest õppimise aluseks oleksid noore võimed, mitte täiskasvanute/otsustajate ootused, mida noor enne „võimu

juurde saamist” oskama peab (UNICEF, 2001; Jennings jt, 2006).

Noorte osalus eeldab täiskasvanute valmisolekut jagada noortega vastutust ja võimu osaleda võrdväärsel põhimõtetel otsustusprotsessides. Lisaks nõuab noorte osalus noorsootöötajatelt häid teadmisi erinevatest noorte kaasamise ja osaluse mudelitest, sest see võimaldab noori paremini kaasata ning vältida sattumist osalusmudelite passiivsele alumisele tasandile ehk manipuleerimise ja võltsosaluse juurde. Siinkohal on oluline jälgida, et noorte kaasamine ja osalus oleks neile jõukohane ning vastab nende vajadustele.

Noorte osalust soodustab noorte informeeritus noorte õigustest osaleda, erinevatest noorte osalusvõimalustest ning noorte teadlikkus kuidas osaluse kaudu mõjutada enda elu kui ka ümbritsevat keskkonda. Ainult noored, kes on oma õigustest ja kohustustest piisavalt teadlikud, saavad tegutseda aktiivsena kodanikuna ja leiavad oma koha ühiskonnas. Seetõttu üha olulisemaks kasvab noorteinfo roll noorte osaluse toetamisel. Toetudes noorteinfole, selle mõtestamisele, noor paremini ette valmistatud kaasa rääkida ükskõik millise tasandi otsustes. Lõpetuseks veelkord pöörame tähelepanu et noorteinfotöö ei piirdu ainult info vahendamisega, kuid selle eesmärk on ka edendada noorteinfo mõistmist ning teadmiste omandamist, toetada noorte oskuste ja pädevuste arendamist, et noor saaks iseseisvaks isiksuseks, aktiivseks kodanikuks kuid ühiskonnas toimuva kriitiliseks mõtisklejaks.

Noorte kaasamine Tallinna linnavalitsuse noorte ideelabori näitel

30. märtsil 2019 toimus Eesti Noorteühenduste Liidu ning Tallinna Spordi- ja Noorsooameti koostöös Noorte ideelabor. Tallinna noorte ideelabor on koht, kus 15–26-aastased noored töötavad 3–5-liikmelistes meeskondades välja ägedaid ja innovaatilisi ideid, mis aitavad Tallinna linna muuta noorte- ja keskkonnasõbralikumaks elupaigaks.

Ideelabori teema oli „Noored ja Tallinn”. 12 tunni jooksul oli osalejatel võimalik ideelaboris enda esialgseid projektiideid mentorite kaasabil arendada. Noored seadsid projekti

eesmärgid, arendasid meeskonnatöökust, löid eelarve jne. Samuti inspireerisid päeva jooksul noori inimesed, kes ise on puutunud kokku projektikirjutamisega. Tallinna noorte ideelaboris sündinud Tallinna linnaruumi ja keskkonda edendavad ideed said noored ise päriselt teoks teha 15. mail 2019 toimunud Tallinna päeva noorteprogrammis. Tallinna päeva noorteprogrammi valiti välja kuus parimat ideed, mis said teostamiseks kuni 1000 eurot toetust.

Foto 6.2.

Noorte ideelabor 2019. aastal Tallinna Kesklinna noortekeskuses
(Allikas: Eesti Noorteühenduste Liit)

Kokkuvõte

Antud peatükis käsitleti noorte kaasamise ja osaluse põhimõtteid. Noorte osaluse kasuks räägivad mitmed kasutegurid, nagu näiteks sotsiaalse tõrjutuse vähendamine, ühiskonna tõhusam toimimine ja demokraatia edendamine, noorte arengu toetamine ja nende võimestamine jms. Noorsootõtjad peavad silmas pidama, et nad aitavad noorte kaasamisel kaasa nii noorte individuaalsel tasandil kui ka panustavad ühiskonna üldisesse arengusse.

Peatükis on välja toodud noorte kaasamise ja osaluse mudelid, mida saab kasutada igapäevaselt oma töös noortega. Noorte kaasamise algfaasis tuleb noori informeerida, selleta ei saa eeldada, et noored on piisavalt teadlikud enda osalusvõimalustest. Noorte informeerimisel luuakse neile ka osaluse tähendus, soodustatakse mõistmist, miks ja kuidas osaleda. Kaasamisel peab noorsootõtaja lähtuma noortest kui võrdväärsetest partneritest, usaldama ja austama neid, et nende arvamused on olulised ja vajalikud. Noorte seisukohtade väljaselgitamiseks on vaja läbi viia noortega konsultatsioone.

Noorte osaluse toetavaks teguriks on noorsootõtaja positiivne hoiak noorte suhtes ja teadmised nende osalusest. Kaasamise ja noorte osaluse märksõnaks võib pidada dialoogi. Noorsootõtjad ei otsusta noorte eest, kuidas, kus ja mismoodi noored peavad osalema, vaid lähtuvad noortest endist. Osalusvorme valides tuleb arvestada nende jõukohasusega konkreetsetele noortele. Ei saa eeldada, et kõik noored tahavad osaleda projektis või osaleda noortevolikogu töös, avaldada arvamust sotsiaalmeedia foorumites, osaleda küsitlustes või võtta osa arvamusefestivalist. Pole olemas universaalset lahendust kõikidele noortele ning noorsootõtaja ülesanne ongi aidata noortefotööga koos noortega valida sobivaim osalusvõimalus, mis pakub noortele huvi ja piisavalt väljakutseid arenguks.

Iseiseisev praktiline ülesanne:

- 1.** Seleta seoseid noorte kaasamise, kaasatuse ja osaluse vahel? Kas saab rääkida osalusest ilma kaasamiseta? Kas hea kaasamine tagab alati noorte osaluse? Mõttele, millised tegurid võivad mõjutada noorte osalust?
- 2.** Miks on vaja üldse noori kaasata ja võimaldada neil osaleda otsustusprotsessides?
- 3.** Mis on noorteinfo roll noorte kaasamises? Kuivõrd noorteinfo soodustab noorte kaastust ühiskonnas?
- 4.** Mõelge, milline on noortefotöö erinevates noorteosaluse vormides: traditsioonilistes ja mittetraditsioonilistes. Kas see eristub kuidagi?
- 5.** Kas ja kuidas kasvab vajadus professionaalse noortefotöö järele e-osaluse puhul?

NOORTEINFOTÖÖD TOETAVAD MUDELID JA TÖÖVAHENDID

Tanja Dibou

Käesoleva peatüki eesmärk on anda ülevaade käsiraamatu peatükkides käsitletud peamistest noorteinfotöö mudelistest ja töövahenditest, mis aitavad arendada noorteinfoteenust ja -tööd.

Antud peatükk koosneb järgmistest mudelitest:

1. Süstematiseeritud noorsootöö põhimõtete mudel (1. ptk., tabel 1.1), mis toetab noorsootõtaja arusaama erinevatest nooruse käsitlustest, noorsootöö funktsioonidest ja noorsootõtaja rollidest.
2. Noorteinfotöö protsessi mudel (2. ptk., joonis 2.8), mis näitab, milliseid tegevusi noorteinfotöö sisaldab, et rahuldada noorte infovajadusi.
3. Noorteinfoteenuste eriliike tutvustav ja disainimise mudel (2. ptk, kombineeritud joonis 2.3. ja joonis 2.6. põhjal), mis annab noorsootõtajatele ülevaade noorteinfoteenuse disainimise etappidest ning noorteinfoteenuste erinevatest liikidest.
4. Noorteinfo vahendamise strateegia loomise mudel (koostatud 3. ptk põhjal joonis 3.1.). Mudeli kasutamine aitab noorsootõtajatel igapäevatoos noortele tõhusalt noorteinfot vahendada, kasutades selleks sobilikke infootsimise strateegiaid ja arvestades noorte vajadusi.
5. Noorte esmast nõustamist toetav mudel (4. ptk, joonis 4.1. kohandatud Kidron, 2003 ja Egan, 1998), kus on kirjeldatud esmase nõustamise peamised etapid koos ajaraamiga, nõustaja ja nõustatava rollid, esmase nõustamisintervjuu võtted.
6. Noorteinfoteenuse kvaliteedijuhtimise mudel (5. ptk, joonis 5.3), mis võimaldab ühest küljest näha ellu viidud parandustegevuste mõju ning toetada seeläbi organisatsiooni motivatsiooni teenuse kvaliteedi arendamisega jätkata. Teisalt annab see võimaluse planeerida kvaliteediarendamise protsess jooksvalt tööülesannete sisse ning muuta see kergemini teostatavaks.
7. Noorte kaasamise mudel (6. ptk, joonis 6.2), mis toob välja olulisi kaasamistegevusi ning kujutab osaluse teekonda.
8. Noorte osaluse toetamise mudel (6. ptk, joonis 6.4), mis võtab kokku noorte osalust mõjutavad aspektid.

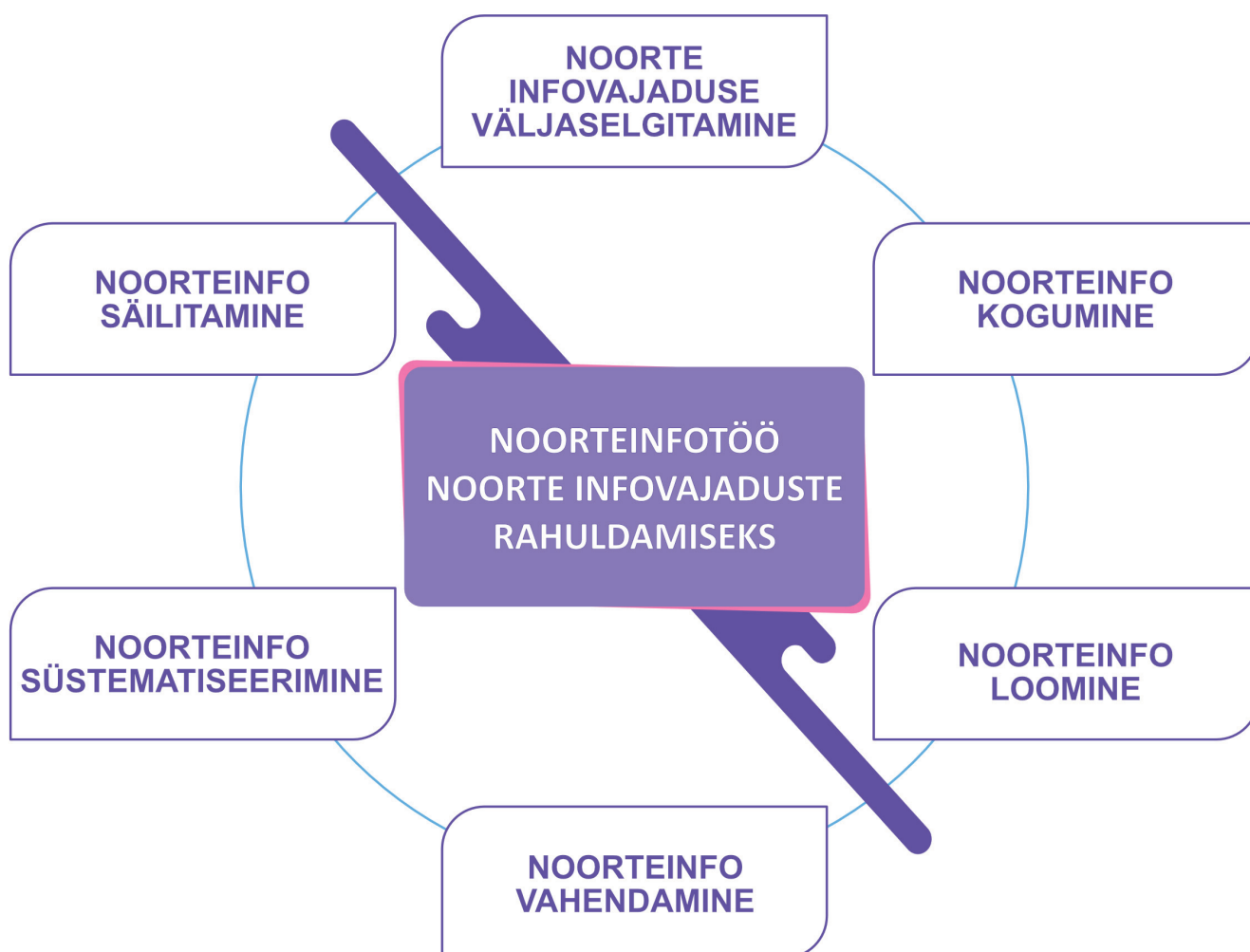
Käsiraamatu lõpus on eraldi välja toodud **Lisas 1 praktiline enesehindamise töövahend noorteinfotöö ja -teenuse kvaliteedijuhtimiseks**, mille on noorsootõtajatele välja töötanud ERYICA. Töövahend põhineb Euroopa harta põhimõtetel ning järgib üldist kvaliteedihindamise ja -juhtimise raamistikku.

1. Süstematiseeritud noorsootöö põhimõtete mudel

	Noor/noorus	Noorsootöö funktsioon	Noorsootöötaja roll
Positiivse arengu teooriad	Teel küpseks inimeseks (täiskasvanuks) saamise poole	Toetada noori üleminekul lapse- ja nooreeas täiskasvanuks saamisel. Aidata omandada ühiskonna normid, reeglid ja toetada ühiskonnas hakkama saamist	Eeskuju, suunaja, õpetaja
Konservatiivne lähenemine	Teel küpseks inimeseks (täiskasvanuks) saamise poole tekib noortel enamasti probleeme, nad on mässumeelsed, protestivad, rikuvad reegleid jne	Probleeme on vaja ennetada, riskikäitumist vähendada ja noored suunata tagasi ühiskonna normide, reeglite ning aktsepteeritava toimetuleku juurde	Suunaja, nõustaja, kasvataja, mõnel juhul kontrollija
Kriitiline teooria	Ka noored on ühiskonnaliikmed, nende protestid jm on mõistetav, sest enamasti on noored võimust ilma jäetud ja otsuste tegemises ei osale	Noorte võimestamine osalema iseenda elu, aga ka kogukonna ja ühiskonna elu otsustes, ja kaasarääkimises	Aktivist, eestseisja, coach
Inimõiguste perspektiiv	Ka noored on ühiskonnaliikmed ja neil on õigus kaasa rääkida, otsustada, osaleda. Noorte õigustest lähtumine ja nende tagamine on oluline	Noorte võimestamine, nende õiguste eest seismine	Aktivist, eestseisja, coach

Seletus: Noorteinfotöö on integreeritud noorsootöösse või koondab vahendid ja meetodid noorsootöö eesmärkide saavutamisel ja rolli kandmisel. Noorteinfotöö võib olla kasutusel ükskõik millise valitud lähenemise juures siis, kui me tegeleme noorteinfoga, mis on vajalik peamiselt noore täiskasvanuks saamise ja üleminekute (nt haridusest tööellu) toetamiseks, võib lähtuda positiivse arengu teooriatest. Kui noorteinfotöö on suunatud peamiselt ennetustööle või noorte riskikäitumise leevendamisele, siis ilmselt on tegu konservatiivse lähenemisega. Kui toetame infoga noore osalemist kogukonnas ja otsuste tegemises või siis, kui me toetame noorte õigusi või muutuste esilekutsumist, siis võib rääkida kriitilisest teooriast ja inimõiguste perspektiivi lähenemisest. Infot võib noortega koos hankida, otsida ja analüüsida jne mitmetel eesmärkidel ning iga noorsootöö funktsiooni juures on see vajalik ja võimalik.

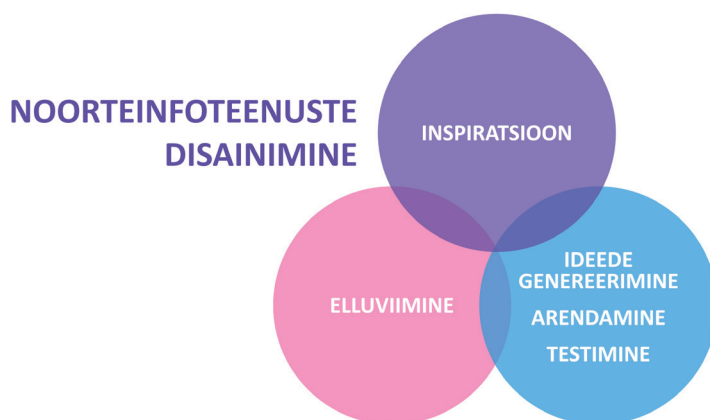
2. Noortefotöö tegevuste mudel

Seletus: Noortefotöö on järjepidev protsess noorsootöös, kus noorte infovajaduste rahuldamiseks eristatakse erinevaid tegevusi. Noortefotöö algab noorte infovajaduse väljaselgitamisega, mille juures tuleb kaardistada noorte infovajadus. Seejärel võib hakata noortefot otsima ja koguma, vajadusel ka looma ning, kui info on olemas, seda vahendama noortele neile sobival viisil ja kujul. Kasutusmugavuse huvides süstematiseeritakse ja säilitatakse noortefot pidevalt – see kindlustab asjakohase ja tõese info kasutamise ka edaspidi. Noortefotöös kujuneb äärmiselt oluliseks lisaks eelpool nimetatud tegevustele info analüüsimine ja mõtestamine, sest ainult info põhjaliku mõtestamisega näeb noor laiemat pilti oma probleemist või küsimusest ning jõuab oma küsimustele objektiivseid vastuseid leida. Infot analüüsidest sünnivad mitmed ideed ja lahendusteel, mis annavad noorele võimaluse võtta teadlikult vastu endale sobivaid otsuseid. Noortefot analüüsimine ja mõtestamine toimub kogu noortefotöö protsessi jooksul. Noortefotöö tegevuste protsess ei ole rangelt lineaarne, noortefotöö tegevused võivad olla omavahel põimunud ja toimuda samal ajal.

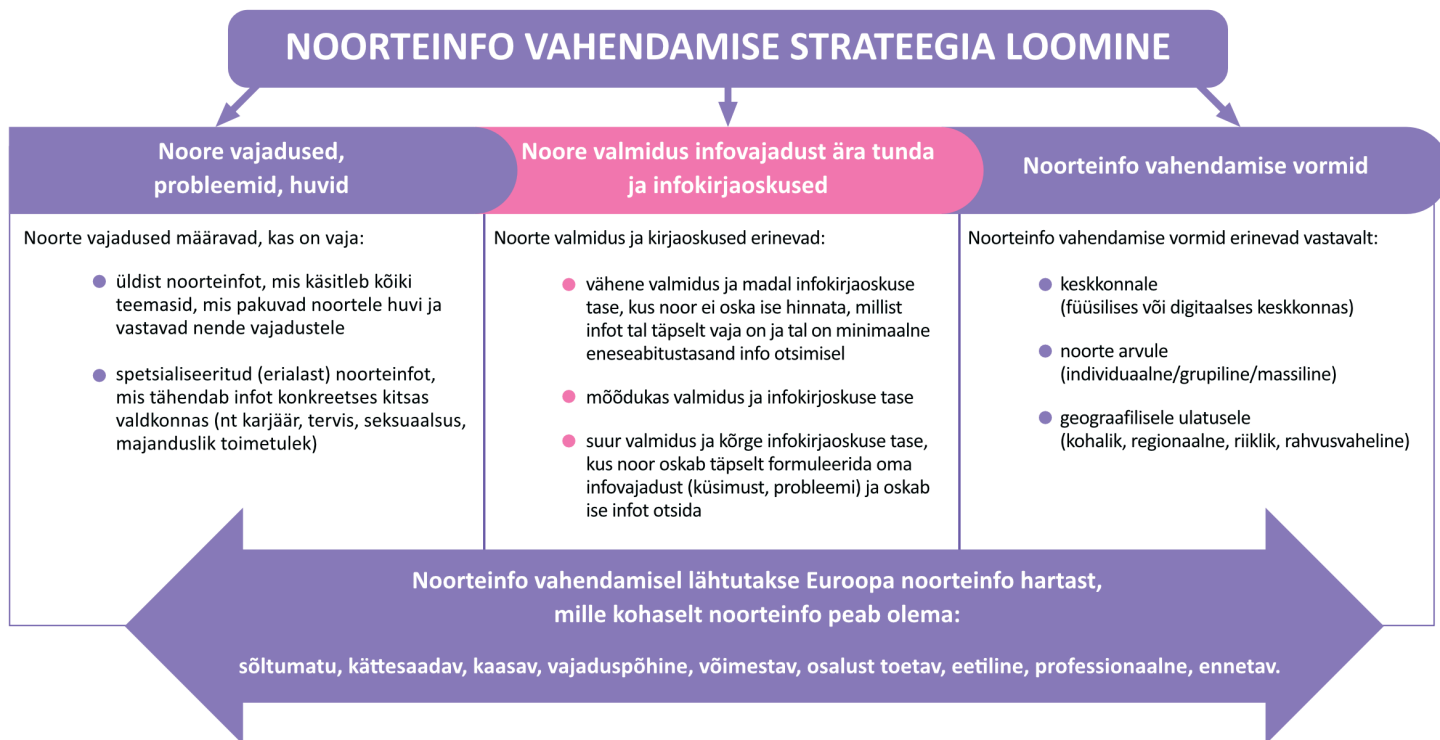
3. Noorteinfoteenuste liike tutvustav ja disainimise mudel

(kohandatud Brown & Wyatt 2010 ja Uverskaja 2017)

Seletus: Mudel näitab noorteinfoteenuste disainimise etape ja noorteinfoteenuste erinevaid liike.

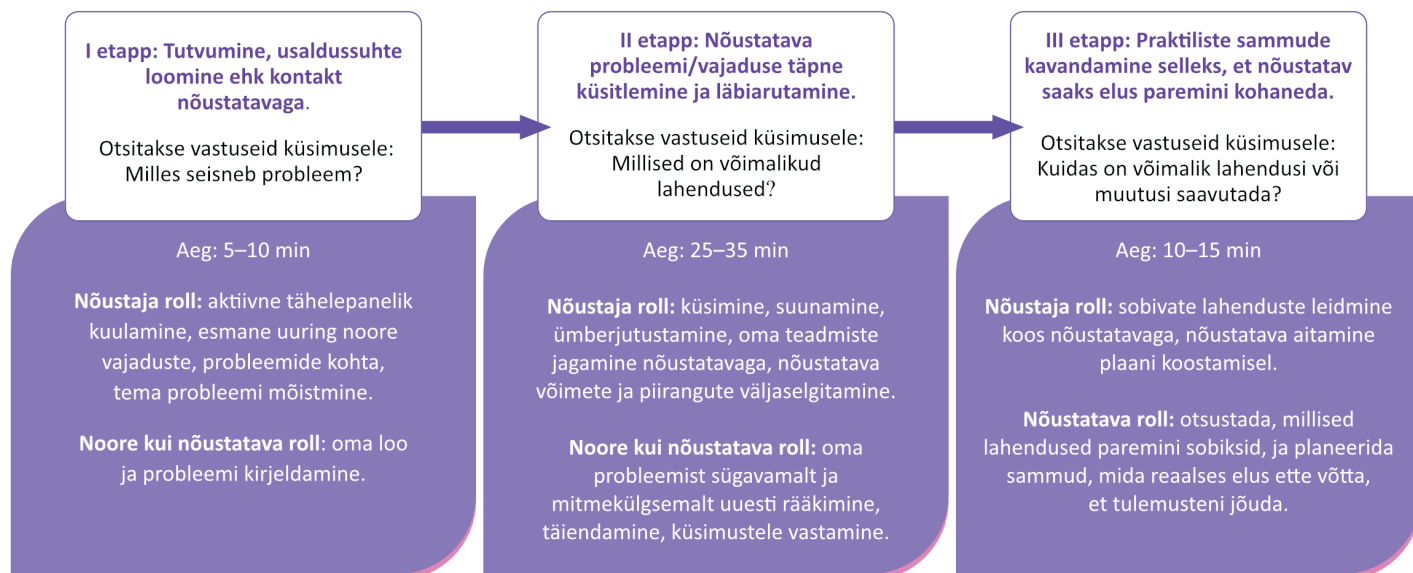
4. Noorteinfo vahendamise strateegia loomise mudel

Seletus: Selleks, et tagada kvaliteetne noorteinfo, mis vastab Euroopa noorteinfo harta põhimõtetele, tuleb luua noorteinfo vahendamise strateegia, mille valik sõltub noorte vajadustest, probleemidest, huvidest ja nende valmidusest infovajadus ära tunda koos infokirjaoskuse tasemega. Lisaks määratakse noorteinfo vahendamise strateegias, milliseid noorteinfo vahendamise vorme kasutatakse.

5. Noorte esmast nõustamist toetav mudel

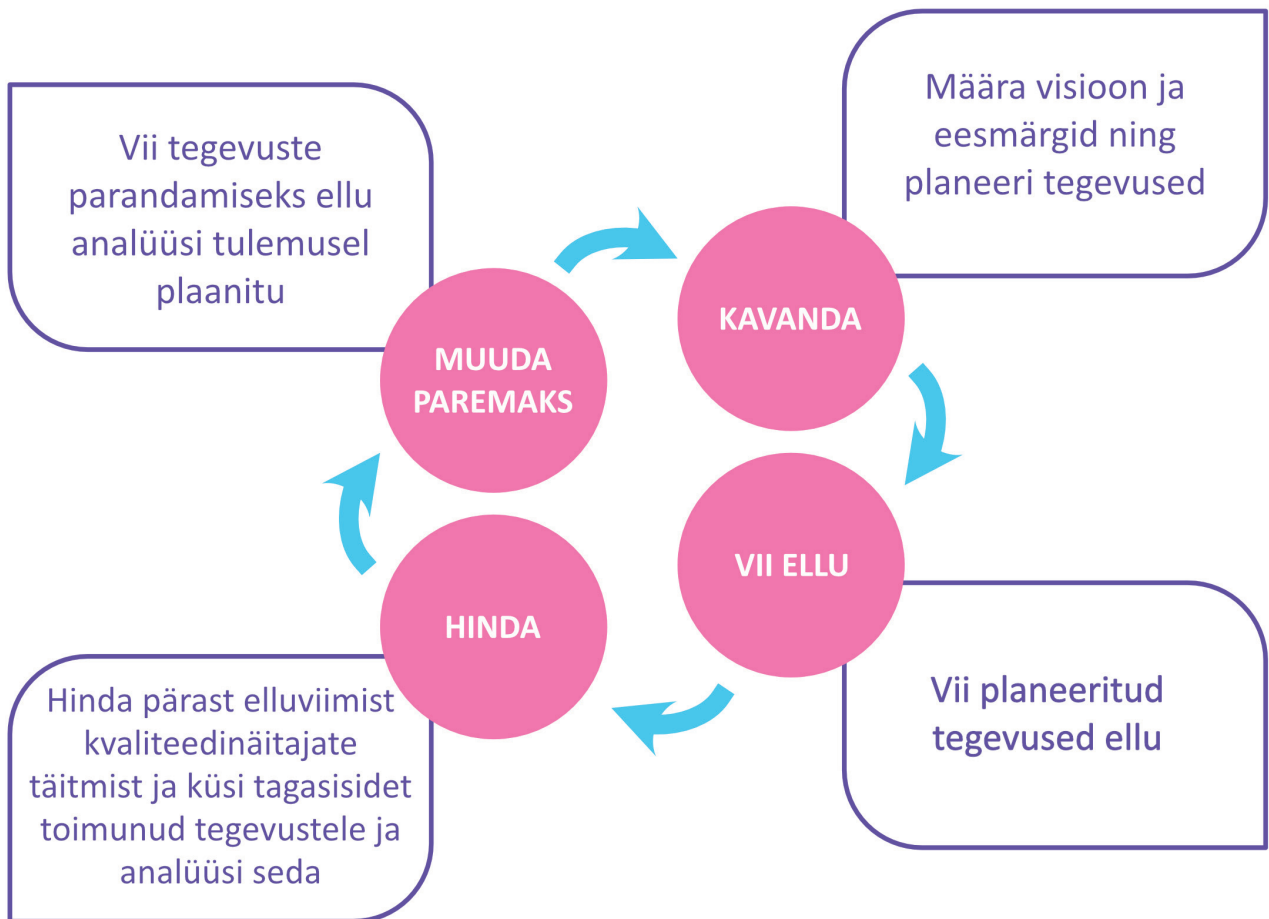
(kohandatud Kidron, 2003; Egan, 1998)

Seletus: Nõustamisprotsess hõlmab tavaliselt kolme etappi, kus igas etapis on oma eesmärk. Esimeses etapis on peamine eesmärk tutvuda noorega, luua temaga kontakt ja usaldussuhe, et noorel oleks võimalik rääkida oma vajadustest, probleemidest, muredest, millele otsitakse abi. Teises etapis tutvutakse põhjalikult noore probleemi või vajadusega, püütakse aru saada noore võimetest ja piirangutest, mis võivad mõjutada lahenduste otsimist. Kolmas etapp on pühendatud nn planeerimisele, kuidas on võimalik probleemi lahendusteni jõuda. Noorsootöötaja nõustajana ja noore kui nõustatava rollid muutuvad igas etapis. Tähtis on see, et nõustamisel toimub koostöö nõustaja ja noore vahel.

6. Noortefoteenuse kvaliteedijuhtimise mudel

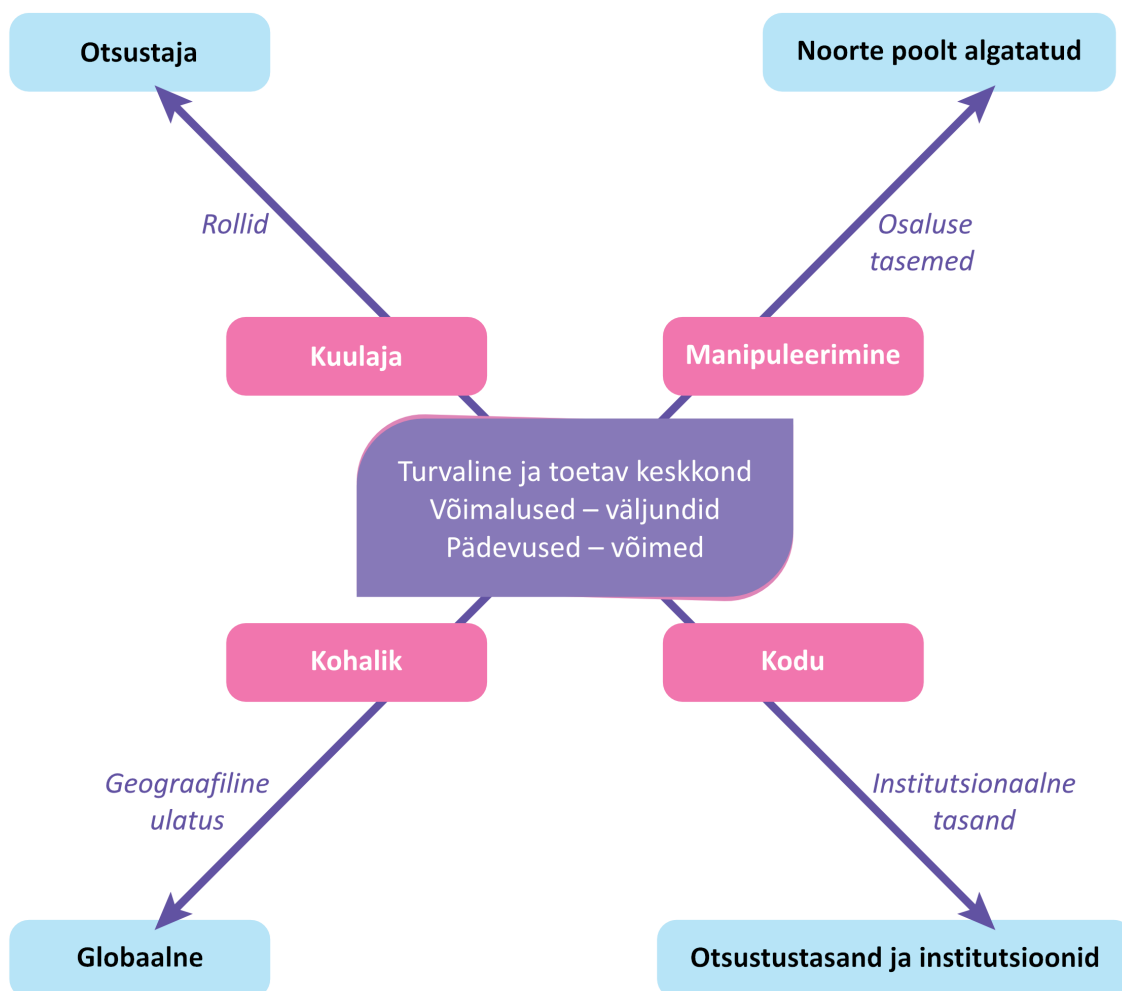
(kohandatud Kidron, 2003; Egan, 1998)

Seletus: Noortefoteenuse kvaliteedijuhtimise mudel põhineb Demingi ringil (planeeri -> vii ellu -> kontrolli -> paranda). Noortefoteenuse kvaliteedijuhtimine ei ole ühekordne tegevus, vaid järjepidev protsess. Noortefoteenuse kvaliteedijuhtimise süsteemi lahutamatuks osaks on ka noorte kaasamine kvaliteedijuhtimisse. Iga etapi küsimused toetavad noorsootöötajat, et panustada tegevustena noortefoteenuse kvaliteedi arengusse perioodiliselt ja järjepidevalt.

7. Noorte osaluse toetamise mudel

(Mugandatud UNICEF, 2001)

Seletus: Noorte osaluse mudeli telgedel on näha peamised noorte osaluse võimalused. Üks telg näitab, milliseid rolle saab endale võtta noor osaluses, kus ta võib alustada kuulaja rollis otsustusprotsessis ja jõuda juba aktiivsema rollini otsustajana. Teine telg toob välja noorte osalemise tasemed, mis on tuletatud tuntud teoreetilisest osalemise teekonnast (Arnstein 1969, Hart 1992, Shier 2001 jne). Noorte osaluse madalamaid tasemeid, nagu manipuleerimine, võlts osalemine nn tokenism, tuleb võimalikult palju ennetada ja jõuda kõrgemale tasemele, kus noorte otsused ja tegevused on enam noorte endi algatatud ja läbi viidud. Alumised teljed näitavad, et noorte osalus võib olla erineva geograafilise ulatusega, alustades kohalikust ja jõudes globaalseni. Lisaks on noorte osalemiseks väga palju keskkondi: kodu, organisatsioon, esindusinstitutsioonid jne. Noorteosalust toetades tuleb silmas pidada, et noorte osalus ongi erinev ja sõltub mitmetest aspektidest. Siinkohal on oluline mõista, et noored võivad erinevates tegevustes ja keskkondades olla erinevates rollides, erinevatel noorte osalemise tasemetel ja vajada sellest lähtuvalt ka noorsootöötajalt erinevat toetust.

Lisa 1

Enesehindamise töövahend noortefotöös

(ERYICA, 2014)

Põhimõte	Kvaliteedikriteerium	Hinnatud kvaliteedi tase	
		Suurepärase	Hea
1. NOORELE KESKENDUV	<i>Asjakohane ja mitmekesine teabepakkumine vastavalt noorte vajadustele.</i>	Teenus on tuleviku probleeme ja vajadusi ennetav, vastuvõtlik ja pidevalt arenev.	Teenus vastab enamasti noorte vajadustele.
	<i>Ajakohane, täpne ja erapooletu info.</i>	Info on ajakohane, täpne ja sõltumatu ning pidevalt uuesti üle vaadatud.	Info on ajakohane, täpne ja sõltumatu praegusel ajahetkel.
	<i>Konfidentsiaalsuse ja privaatsuse põhimõtted ja andmete käitlemine.</i>	Nimetatud põhimõtted ja vastavate andmete käitlemine on dokumenteeritud, järgitud ja regulaarselt üle vaadatud.	Põhimõtted ja andmete käitlemine on dokumenteeritud ja järgitud.
	<i>Võrdsete võimaluste tutvustamine informatsiooni kaudu.</i>	Võrdseid võimalusi tutvustatakse infotöö abil.	Võrdsed võimalused on teabe pakkumisesse lisatud.
	<i>Asjaomastele sihtrühmadele sobiva teenuse tutvustamine</i>	On olemas erinevat suhtlust kasutav teenuse tutvustamise plaan, mis vastab erinevate sihtrühmade vajadustele	On olemas teenuse tutvustamise plaan, suhtlust pakutakse enamasti vastavalt erinevate sihtrühmade vajadustele.

		Tõendus
Rahuldav	Vähene/ ebapiisav	
Teenus vastab mõnele, kuid mitte kõikidele noorte vajadustele.	Teenus ei vasta noorte vajadustele.	
Info on mõistlikult ajakohane, täpne ja sõltumatu.	Info on aegunud ja sobimatu.	
Põhimõtted ja andmete käitlemine on enamasti dokumenteeritud ja järgitud.	Põhimõtted ja andmete käitlemine ei ole dokumenteeritud ega järgitud.	
Võrdseid võimalusi kaalutakse teabe pakkumisesse lisada.	Võrdsed võimalused ei esine teabe pakkumises.	
Puudub teenuse tutvustamise plaan, kuid töötajad on teadlikud erinevatest rühmadest nende töös.	Tutvustamist ei suunata asjakohastele sihtrühmadele.	

Põhimõte	Kvaliteedikriteerium	Hinnatud kvaliteedi tase	
		Suurepärane	Hea
2. OSAVÕTLIK	<i>Teabe kasutamine tegevuste planeerimisel</i>	Kasutajate tagasiside põhinäitajaid, uuringuid kogutakse süstemaatilisel ja kasutatakse teenuse planeerimisel ja arendamisel	Kasutajatelt tagasiside kogumine ja teenuse rakendamisel arvesse võtmine toimuvad juhuslikult.
	<i>Noorteinfo abil noorte jõustamine nende tuleviku juhtimiseks.</i>	Meeskond ja noored seiravad jõustamise teemat regulaarselt.	Jõustamise teemat arutatakse aeg-ajalt.
	<i>Noorte pädevuste arendamine teabe otsimiseks ja tehnoloogiate kasutamiseks.</i>	Noorte meedia ja infokirjaoskuse võimekust suurendatakse aktiivselt.	Meedia ja infokirjaoskust võetakse noorteinfo töös arvesse.
	<i>Noorte kaasatus infoteenuse disaini, tarnesse ja hindamisse.</i>	Noored on alati partneritena kaasatud.	Noored on mõnda protsessi kaasatud.
3. LIGIPÄÄSETAV	<i>Kõigile noortele kättesaadav ja kaasav noorteinfo teenus.</i>	Kõrge kättesaadavus veebis ja näost näkku suhtlemisel ning seda kontrollitakse regulaarselt.	Piisav veebis ja näost näkku suhtlemise kättesaadavus
	<i>Tõhusate noorteinfo tegutsemisviiside ja tehnoloogiate valik.</i>	On olemas lai valik tegutsemisviise ja tehnoloogiaid ning neid vaadatakse üle korrapäraselt.	On olemas lai valik tegutsemisviise ja tehnoloogiaid.
	<i>Teenus on kasutajasõbralik, läbipaistev ja vastab noorte vajadustele.</i>	Teenusele antakse hinnang korrapäraselt koostöös noortega ning tehakse täiustusi.	Teenusele antakse hinnang korrapäraselt ning tehakse täiustusi.

Tõendus**Rahuldav****Vähene/ ebapiisav**

Kasutajatelt tagasiside kogumine ja teenuse rakendamisel arvesse võtmine toimuvad juhuslikult.

Kasutajatelt tagasisidet ei koguta ega kasutata planeerimiseks.

Jõustamise teemat arutatakse aeg-ajalt.

Jõustamine ei ole kõne all

Meedia ja infokirjaoskust võetakse noorteinfo töös arvesse.

Erimeetmed seoses meedia ja infokirja-oskusega puuduvad.

Noored on mõnda protsessi kaasatud.

Noored ei ole kaasatud.

Rahuldav veebis ja näost näkku suhtlemise kättesaadavus.

Veebis ja näost näkku suhtlemine ei ole kättesaadavad ega kaasavad.

Olemas on rahuldav valik tegutsemisviise ja tehnoloogiaid.

Tegutsemisviisid ja tehnoloogiad on aegunud või ebarahuldavad ja mitte-töökorras.

Teenusele antakse hinnang vahetevahel.

Teenusele ei anta hinnanguid.

Põhimõte	Kvaliteedikriteerium	Hinnatud kvaliteedi tase	
		Suurepärane	Hea
4. TEADLIKULT JUHITUD	<i>Teenust pakub selles vilunud meeskond.</i>	Töötajatele on oma rolli täitmine selge ja nad arendavad vastavaid oskusi pidevalt.	Töötajatele on oma rolli täitmine selge ning neil on vastavad oskused.
	<i>Teenust planeeritakse ja kujundatakse vastavalt noorte vajadustele.</i>	Teenust planeeritakse ja kujundatakse koostöös noortega ning korrapäraselt.	Teenust planeeritakse ja kujundatakse koostöös noortega.
	<i>Tulemuste saavutamiseks suunavad teenust strateegilised eesmärgid.</i>	Teenus saavutab kõik püstitatud eesmärgid.	Teenus on tulemustele keskendunud.
	<i>Teenust seiratakse ja hinnatakse.</i>	Teenust seiratakse ja hinnatakse ning tulemused suunatakse poliitika rakendamisse ja praktikasse.	Teenust seiratakse ja hinnatakse.
	<i>Mitmetasandilised ja valdkondadevahelised partnerlused ja võrgustikutöö.</i>	Kogu teenust pakutakse ja arendatakse koostöös asjakohaste kohalike, regionaalsete, riiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.	Suuremat osa teenusest pakutakse ja arendatakse koostöös asjakohaste kohalike, regionaalsete ja riiklike organisatsioonidega.

		Tõendus
Rahuldav	Vähene/ ebapiisav	
Töötajate roll on neile enamasti selge ning nad arendavad oma vastavaid oskusi.	Töötajatele ei ole oma rolli täitmine selge ning nende oskused on tööks puudulikud.	
Noorte vajadusi võetakse teenuse planeerimisel ja kujundamisel arvesse.	Noorte vajadusi ei kaaluta.	
Mõni teenuse osa on tulemustele keskendunud.	Teenus ei ole tulemustega seotud.	
Teenust seiratakse ja hinnatakse vahetevahel.	Teenust ei seirata ega hinnata.	
Mõnda osa teenusest pakutakse ja arendatakse koostöös asjakohaste kohalike, regionaalsete ja riiklike organisatsioonidega.	Teenust ei arendata koostöös teiste organisatsioonidega.	

NOORTEINFO MÕISTETE KOGU

A

Allikakriitilisus – allika relevantsuse (mis hõlmab allika usaldusväärsus, ajakohasus, korrektsus, erapooletus) kriitiline hindamine.

Arvamusfestival – ühiskonna kaasamise meetod, mis toetub demokraatia põhimõtetel ning mille eesmärk on tuua kokku erinevaid inimesi ühiskonna jaoks olulistel teemadel arutlema, näiteks mõnel piirkonna noori puudutaval olulisel teemal. Arvamusfestivali arutelusid juhivad vestlusjuht, teema on ette valmistatud ja struktureeritud. Arutelude tulemusi säilitatakse.

D

Debatt – on avalik arutelu, mille käigus peetakse sisukas argumenteeritud väitlus etteantud teemal. Argument on tõestusvahend või põhjendus. Debatti võib kohata avalikus ruumis, koosolekutel, telesaates (näiteks ETV saade „Foorum”), klassiruumis, noortekeskuses ja mujal.

Digitaalne kirjaoskus ehk digipädevus – on suutlikkus kasutada digitehnoloogiat toimetulekuks, sh erinevate probleemide lahendamiseks pääseda ligi, mõista, hinnata ja analüüsida digitehnoloogia abil digikeskkondades leiduvat infot.

Digitaalsed õpimärgid (e-õpimärgid, inglisk digital badges, e-badges) – on õpimärgid, mis aitavad tunnustada ja tõendada omandatud oskust või teadmist digitaalses keskkonnas.

Digitaalne õpimärk on omamoodi digitaalne tunnustamise viis kirjeldada ja näidata erinevates digitaalsetes keskkondades õpitut ja kogetut. Neid saab kasutada nii tööhõives, hariduses kui ka elukestvas õppes.

Digitaliseerimine (või digiteerimine) – on protsess, mille käigus muudetakse füüsilised andmed, näiteks paberile kirjutatud, trükitud, joonistatud vms viisil kujutatud andmed, digitaalseks ehk digiseadmes nähtavaks ja kasutatavaks failiks.

E

Elav raamatukogu – mitteformaalse õppimise meetod, mis toimib päris raamatukoguga sarnastel põhimõtetel, kuid erinevus seisneb selles, et tavalise raamatu asemel laenutatakse „rääkiv raamat” ehk inimene, kes tutvustab oma kogemust konkreetsel teemal. Seda meetodit kasutatakse enamasti erinevate ametite ja erialade tutvustamiseks.

Eurodesk⁸⁸ – Euroopa noortele, noorteor-organisatsioonidele ja noortega tegelevatele inimestele suunatud rahvusvaheline infovõrgustik, mille kaudu vahendatakse rahvusvahelist noortele suunatud infot ning pakkumisi. Enamik teemadest puudutavad noorte õppimis-, töötamis- ja koolitusvõimalusi Euroopas.

Euroopa noorteinfo harta⁸⁹ – sätestatud üheksa põhimõtet, mis on miinimumstandardiks ja kvaliteedi aluseks noorteinfotöös ja noorteinfo teenuse osutamises. Põhimõtted

88. Vt lähemalt www.eurodesk.eu

89. Vt lähemalt https://entk.ee/wp-content/uploads/2018/09/European_Youth_Information_Charter_2018_EE_A4_v1.pdf

on: noorteinfoteenus peab olema sõltumatu, kättesaadav, kaasav, vajaduspõhine, võimestav, osalust toetav, eetiline, professionaalne, ennetav.

Euroopa noorteinfo ja nõustamise agentuur (ERYICA)⁹⁰ – noorteinfo ja nõustamise teema kõrgeim esindaja Euroopas, mis koondab üle 8000 noorteinfo tegeleva organisatsiooni ja üle 13 000 noorsootõtaja 26 Euroopa riigist. ERYICA eesmärk on arendada noorteinfo ja nõustamise teemat, pakkudes erinevaid tegevusi ja teenuseid ning tagada ühtlaselt kvaliteetne noorteinfo- ja nõustamisteenuse pakkumine Euroopas.

Euroopa noortenädal – noortele suunatud ürituste nädal, mida korraldatakse kõikides programmides Erasmus+ osalevates riikides. Üleeuroopalise ürituse korraldab Euroopa Komisjoni hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat tihedas koostöös Euroopa Parlamendiga ning sellesse on kaasatud ka muid Euroopa Komisjoni peadirektoraate. Eestis koordineerib Euroopa noortenädala tegevusi SA Archimedese Noorteagentuur.

F

FOMO (ingl k fear of missing out, eesti k „hirm ilma jääda“) – sotsiaalse nähtus, mis avaldub pidevas muretsemises selle pärast, et millestki olulisest jäädakse ilma.

H

Häkaton – konkreetse formaadi ja ajalimiidiga organiseeritud üritus, kus erinevatest valdkondadest inimesed töötavad mingi tematilise projekti kallal või konkreetsele probleemile

lahenduste leidmiseks. Tavaliselt kestavad häkatonid üks päev kuni nädal. Kõige sagedamini on häkatonid mõeldud tarkvara prototüübi loomiseks, kuid võivad mõnikord olla ka hariduslikuks või sotsiaalseks otstarbeks.

I

Info ehk informatsioon – on korrastatud, konteksti asetatud ja süstematiseeritud andmed, mis omavad tähendust vastuvõtja jaoks.

Infoallikad – erinevad allikad, kust on võimalik leida informatsiooni inimeste infovajaduse rahuldamiseks. Infoallikad jagunevad esmas- teks (primaarne, algallikas) ja teisesteks (sekundaarne, vahendusinfo allikas).

Digitaalsed infoallikad – digitaalses keskkonnas levivad infoallikad, näiteks veebilehed, sotsiaalmeedia rakendused, e-raamatud, blogid, videod, YouTube, veebinarid jm.

Esmane ehk primaarne infoallikas/ algallikas – allikas, mis sisaldab uut, esimest korda mingil konkreetselt eesmärgil kogutud informatsiooni. Näiteks noortevaldkonnas on esmased infoallikad noorsootöö reguleeritavad ja toetavad dokumendid nagu noorsootöö seadus, noorsootöö kutse-eetika, noortevaldkonna uuringud ja uurimisaranded, sh rakenduskõrghariduse-, bakalaureuse-, magistri-, doktoritööd; noortevaldkonna asutuste/organisatsioonide dokumentatsioon, sh aastaaruanded, aruanded, konverentside ja muude kohtumiste memod jne.

Füüsilised infoallikad – füüsilises kesk-

90. Vt lähemalt <https://www.eryica.org/>

konnas levivad infoallikad, enamasti paberile kujundatud, näiteks infovoldikud, stendid, plakatid, teemaseinad, samuti inimeste omavaheline otsesuhtlus seminaridel, messidel, sündmustel jm kohtades.

Teisesed ehk sekundaarsed infoallikad/ vahendusinfo allikad – allikad, mis vahendavad esmastest infoallikatest pärinevat teavet, mida on mingil määral juba töödeldud. Näiteks: noortevaldkonda käsitlevad ajakirjad, õpikud, raamatud, artiklid, veebimaterjalid.

Info kogumine – informatsiooni otsimine kõigist kättesaadavatest usaldusväärsetest allikatest ja kanalitest selleks et rahuldada infovajadust.

Infomess – rohke osavõtuga teematiline infoüritus, mida korraldatakse tavaliselt suures messikeskuses, kus võimaldatakse messi eksponentidel tutvustada huvilistele oma asutuse/organisatsiooni võimalusi, teenuseid, toodangut.

Info mõtestamine – protsess, mis avaldub infole tähenduse andmises ning info paigutamises oma elukogemusse või olukorda. Mõtestamine on alati seotud isiklike kogemuste, kultuurilise ja sotsiaalse taustaga, teiste inimestega meie ümber jne. Mõtestamise käigus saab infost õppimise, teadmiste kujunemise ja probleemide lahendamise vahend.

Infootsing (info otsimine) – tegevus, mis on ajendatud infovajaduse tunnetamisest ning on suunatud infovajaduse rahuldamiseks. Infootsing hõlmab infootsingu strateegia määratlemist, erinevate infoallikate kasutamist ja info asjakohasuse hindamist.

Informeerimine (sün **teavitamine**)⁹¹ – informatsiooni pakkumine ilma täpsemate soovitude või hinnanguteta inimese teadmiste seisundi muutumiseks.

Infopädevus e infokirjaoskus – võime tunnetada infovajadust, oskust vajaminevat informatsiooni efektiivselt leida, kriitiliselt hinnata ja eetiliselt kasutada. Infokirjaoskuse alla kuulub ka digitaalne kirjaoskus/digipädevus.

Infopäev – ühepäevane konkreetsele eesmärgile suunatud infoüritus. Nt karjääripäev koolis, erialapäev jne.

Infovajadus – seisund, kus on elus toimetulekuks vaja uut teadmist ja tekib vajadus informatsiooni järele.

Teadvustamata infovajadus – info puudumisega seotud rahulolematuse tunne, kus infovajadus ei ole selgelt määratletud ega sõnastatud. Teadvustamata infovajaduse põhjuseks on tihti kogemuse puudumisest tulenev teadmatuse mingit infot üldse tahta.

Teadvustatud infovajadus – teadvustatud vajadus info järele, mida kasutatakse ja rakendatakse igapäevaste tegevuste, töö, õppimise ja teiste tegevuste osana. Teadvustatud infovajadus jaguneb omakorda konkreetset sõnastatud/ selgelt formuleeritud ja mittesõnastatud/mitteformuleeritud teadvustatud infovajaduseks. Sõnastatud infovajaduse puhul on lihtsam asuda noortega koos noortefoga tegelema.

Info vahendamine – eesmärgistatud teavitamiseks pidevat informatsiooni pakkumist, liikumist ja kasutamist inimeste vahel, kus

91. Käsiraamatus kasutatakse mõlemad sõnad sünonüümina

kesksel kohal on infovajaja infovajadused. Info vahendamine eristub lihtsast info edastamisest, kuna info edastamine on tihti ühesuunaline ja ühekordne info liikumine, kus infovajaja ei ole protsessi kaasatud.

Intellektika mess⁹² – Tartus toimuv haridusmess, mille eesmärk on pakkuda eri vanuserühmadest külastajatele võimalust tutvuda edasiõppimisvõimalustega gümnaasiumides ning kutse- ja kõrgkoolides, saada teavet kodu- ja välismaiste õppimis-, praktika- ja täiendkoolitusvõimaluste kohta ning karjäärinõu.

J

JOMO (ingl k joy of missing out, eesti k „ilma jäämisest tingitud õndsus”) – sotsiaalne nähtus, mis kutsub inimesi üle vaatama oma digitaalset harjumusi ning kasutama sotsiaalmeediat teadlikul ja piiritletud moel, sest inimesed ei pea olema kõigele 24/7 kättesaadavad.

K

Kaasamine – kodanikuühiskonna üks toimimisvorme, protsessi, kus sihtrühma aktiveerimiseks toimib info liikumine ja infovahetus, sihtrühmaga konsulteerimine ja sihtrühma osalemine otsustustegevuse protsessides.

Karjääriinfo – info eriliik, mis toetab karjääriplaneerimist. Karjääriinfo teemad on jagatud kolmeks: haridus, tööturg ja elukutsed.

Kohalik omavalitsus – põhiseaduses sätestatud omavalitsusüksuse – valla või linna – demokraatlikult moodustatud võimuorga-

nite õigus, võime ja kohustus seaduste alusel iseseisvalt korraldada ja juhtida kohalikku elu, lähtudes valla- või linnaelanike õigustatud vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi (kohaliku omavalitsuse korralduse seadus).

Kvaliteet – olemuslike karakteristikute määr, millele tuleb vastata, et täita kliendi/tellija ootuseid ja nõudeid.

Kvaliteedihindamine – protsess, mille käigus hinnatakse toote või teenuse kvaliteedi vastavust eelnevalt kindlaksmääratud eesmärkidele ja kvaliteedikriteeriumitele.

Kvaliteedijuhtimine – protsess, mille eesmärk on toodete, teenuste, protsesside, keskkondade, inimeste kvaliteedi parandamine, et saavutada huvipoolse rahulolu. Protsess koosneb neljast osast, mida kirjeldatakse Demingi ringiga: planeerimine; elluviimine; hindamine, mille käigus hinnatakse teenuse vastavust kvaliteedi eesmärkidele ja kriteeriumitele; parandamine vastavalt kaardistatud parendusettepanekutele. Parendustegevuste elluviimisega paralleelselt uuendatakse ka kvaliteedieesmäärke ja asutakse uuele kvaliteedijuhtimise ringile.

M

Maailmakohvik – kaasamise meetod, mis võimaldab algatada olulisi grupiarutelusid, et leida lahendusi olemasolevatele aktuaalsetele probleemidele ning ühiselt otsida tulevikku mõjutavaid uudseid ideid. Meetod seisneb sellest, et ruumis paigutatakse lauad-toolid just selliselt nagu kohvikus.

92. Vt lähemalt <https://intellektika.ee/>

Igal laual on üks teema/probleem, mille üle peaks iga vestlusring toimuma umbes 20–30 minutit, misjärel seltskond liigub edasi järgmisesse lauda seal etteantud teemal rääkima. Tavaliselt jääb seltskonnast maha üks inimene, kes on nn lauaperemees/-naine ja kirjutab olulised mõtted üles.

Meetod noortefotöös – on noorsootõtaja tegevusviis, mis on suunatud konkreetse eesmärgi saavutamiseks, arvestades noorte vajadusi ja eripära. Noortefoto vahendamisel kasutatakse erinevaid meetodeid, näiteks veebinaar, töötuba, maailmakohvik, infoseminar, jne. Noortefotöös kasutatavad meetodid peavad tagama kvaliteetse noortefoto ning lähtuma noorsootõtaja kutse-eetikast ja Euroopa noortefoto harta põhimõtetest.

Mobiilne noorsootöö – noorsootöö ennetusmeetod, kus noorsootöö toimub avalikus linnaruumis (tänavad, pargid, kaubanduskeskused jne), et luua ja hoida noorega usalduslikku kontakti ning seeläbi noort toetada, motiveerida, suunata, aidata omandada sotsiaalseid oskuseid.

Motiveerimine – Inimeste julgustamine/ergutamine oma igapäevaelu nõudmistesse ja tegemistesse positiivselt suhtuma. Motiveerimiseks on vaja motivaatoreid ehk ajendeid, mis panevad inimesi püstitatud eesmärgi saavutada ja nõudmisi rahuldada ning mis jagatakse välisteks ja sisemisteks. Välistes motivaatorid on need, mis mõjutavad tema elu väljas poolt, näiteks erinevad rahalised tasud, tunnistused, võimupositsioonid, mis motiveerivad inimesi, et teenida rohkem ja suurendada oma heaolu. Sisemised motivaatorid on inimese enda seatud olulised ajendid, mis panevad teda pingutama, näiteks isiklik areng, rahulolu, maailma heaks panustamine jne.

N

Noor – Eesti noorsootöö seaduse järgi on noor 7–26-aastane isik. Euroopa Liidu noortevaldkonna dokumentides ja ERASMUS+ programmides käsitletakse noorena 13–30-aastast isikut. ÜROs on noore vanuseks 15–24 aastat (UN World Programme of Action for Youth, 2010). Noorte vanus erinevates riikides sõltub kultuurilisest, majanduslikust ja sotsiaalsest ruumist.

Noorelt nooreni (noorsootöö sh noortefotöö kontekstis) – tegevused mida noored teevad ise eesmärgiga jõuda teisteni noorteni.

Noorsootöö – tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgeks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda. Noorsootöö on töö noortega, mis sisaldab suhtlemist, suhestumist, mõtestamist ja võimestamist. Noorsootöö korraldamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest: 1) noorsootööd tehakse noorte jaoks ja koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse; 2) tingimuste loomisel teadmiste ja oskuste omandamiseks lähtutakse noorte vajadustest ja huvidest; 3) noorsootöö põhineb noorte osalusel ja vabal tahtel; 4) noorsootöö toetab noorte omaalgatust; 5) noorsootöös lähtutakse võrdse kohtlemise, sallivuse ja partnerluse põhimõttest (noorsootöö seadus).

Noorsootöö alusväärtused – põhiväärtused, mis toetuvad üldinimlikele väärtustele, täpsustavad ja täiendavad neid. Sinna hulka kuuluvad näiteks inimõigused, noorsootõtaja kutse-eetika, noorsootöö alused, põhimõtted, ja selle korraldamise põhimõtted.

Noorsootöö asutus – ministeeriumi hallatav riigiasutus, valla või linna ametiasutus, valla või linna ametiasutuse hallatav asutus, eraõiguslik

juriidiline isik või eraõigusliku juriidilise isiku ettevõtte, mille põhitegevus on noorsootöö korraldamine (noorsootöö seadus).

Noorsootöö nädal – üle-eestilise noorsootöö nädala eesmärk on tõsta esile noorsootöö valdkonda ja selle võimalusi, tutvustada noorsootöötaja ametit, märgata valdkonda panustajate tööd nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil ning pakkuda noortele uusi arendavaid kogemusi.

Noorsootöötaja – on koondnimetus kõikide noortega töötavate spetsialistide kohta, kes täidavad erinevaid rolle sõltuvalt noorsootöö elluviimise kohast, situatsioonist, sihtgrupist ning eesmärgist erinevates noorsootöö keskkondades: noortekeskuses, üldhariduskoolis, huvikoolis, noortelaagris, -malevas, -ühingus, -programmis, -projektis vm. Noorsootöötaja töötab noortega individuaalselt ja rühmas, kavandab ning hindab programme ja projekte, juhib kaastöötajaid, haldab hooneid ja seadmeid, teeb koostööd teiste valdkondade spetsialistide, vanemate ja huvigruppidega. Enamlevinud ametinimetused on noorsootöötaja, ringijuht, huvijuht, laagrikasvataja, laagri juhataja, noorteinfo spetsialist, rahvusvahelise noorsootöö spetsialist, huvihariduse spetsialist, noortekeskuse juhataja, noorsootöö spetsialist, huvihariduse spetsialist, noorsootöö peaspetsialist, noorsootöö nõunik, noortevaldkonna koolitaja, noorsootööasutuse juht jm.

Noorsootöötaja kutse-eesitika – noorsootöö põhiteesid, mida järgib oma töös noortega noortevaldkonnas tegutsev spetsialist. Noorsootöötaja kutse-eesitikas on kirjeldatud põhiteesid noore ning noorsootöö keskkonna suhtes. Noore suhtes on põhiteesid järgmised: 1) noorsootöötaja on aus ja avatud noorsootöö eesmärkide ja meetodite osas; 2) noorsootöötaja kohtleb noori võrdselt, suhtub noore arva-

mustesse ja maailmapilti lugupidamise ja sallivusega; 3) noorsootöötaja lähtub töös noorega võrdväarse partnerluse põhimõttest, noorsootöö ja selle korralduse põhimõtetest; 4) noorsootöötaja lähtub oma töös noorest, võttes arvesse tema arvamust, ideid, maailmavaadet. Noorsootöö keskkonna suhtes on põhiteesid järgmised: 1) noorsootöö tegemise keskkond on noore poolt aktsepteeritav ning soodustab mitteformaalset õppimist; 2) noorsootöö teostus ja keskkond on turvaline, kvaliteetne, mitmekesine, uuenduslik, uute (lisa)väärtuste loomisele suunatud; 3) noorsootöö keskkonnas lähtutakse eetika põhiteesidest.

Noorsootöötaja kutsestandard – dokument, milles kirjeldatakse noorsootöötaja tööd ning tema töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid.

Noorteinfo – 7–26-aastastele noortele suunatud info, mis lähtub noortevajadustest ja huvidest, trendidest ühiskonnas ning on noortele kättesaadav ja mõistetav. Noorteinfo peamine eesmärk on toetada noorte informeeritust neile pakutavatest võimalustest ja teadlikke, iseseisvaid valikuid. Noorteinfot võib jagada teemade ulatuse järgi: üldiseks ja spetsialiseerituks/erialaseks noorteinfo. Lisaks jaguneb noorteinfo geograafilise tunnuse järgi kohalikuks ja rahvusvaheliseks noorteinfo.

Kohalik noorteinfo – noorteinfo, mis on kohandatud konkreetse piirkonna noortele, võttes arvesse nende spetsiifilisi vajadusi

Rahvusvaheline noorteinfo – noortele suunatud info rahvusvahelistest võimalustest, mis hõlmab infot õppimise, töötamise ja noortelaagrite kohta välismaal, samuti

teavet rahvusvaheliste noorteprojektide ja vabatahtliku teenistuse kohta.

Spetsialiseeritud ehk erialane noorteinfo (ingl k specialised information) – noortele suunatud info kitsas valdkonnas, näiteks sellistel teemadel, nagu töö ja karjäär, meditsiin ja tervis, õigus, majanduslik toimetulek. Spetsialiseeritud noorteinfot loovad, jagavad ja uuendavad peamiselt antud valdkonna erialaspetsialistid nagu arstid, psühholoogid, juristid, konsultandid jne

Üldine noorteinfo (ingl k general youth information) – noortele suunatud aja- ja asjakohane info noorte elu puudutavate erinevate valdkondade kohta, olenemata noorte piirkonnast, soost, kultuurist. Üldist noorteinfot peavad pakkuma noorsootöö asutused ja peavad oskama vahendada kõik noorsootöötajad.

Noorteinfo keskkonnad – erinevad keskkonnad, kus on organiseeritud noorteinfo töö. Noorteinfokeskkondi võib jagada kaheks: füüsiline ehk noorsootöötaja näost näkku suhtlus noortega ja digitaalne, kus noorteinfotöö toimub digitaalses keskkonnas ja digitaalsete infokanalite kaudu (e-kirjad, sotsiaalmeedias suhtlemine, Skype, Snapchat jne).

Noorteinfo teenus – süsteemne ja kindlatel põhimõtetel tuginev teenus, mida pakuvad noorsootööasutuste ja noortega töötavate spetsialistid noortele vanuses 7–26 lähtuvalt noorte huvidest ja vajadustest, toetudes noorsootöö ja noorteinfo põhimõtetele.

Noorteinfotöö – protsess, mille käigus toimub süsteemne ja eesmärgistatud noortega tööta-

vate spetsialistide töö infoga, mis sisaldab noortelt vajaliku ja huvipakkuva info väljaselgitamist, noorteinfo kogumist, loomist, süstematiseerimist, säilitamist, info vahendamist noortele noortepärasel viisil ja kujul ning koos noortega noorteinfo mõtestamist.

Noortekeskus – noorsootööasutus, mis lähtub avatud noorsootöö põhimõttest, kus võivad vabatahtlikkuse alusel käia kõik noored ja mis saab olla ümbruskonnas noorsootöö korraldamise keskus.

Noortekeskuse aktiiv – vabatahtlik mitteformaalne noortest koosnev noortekeskus esinduskogu, mille peamine eesmärk on noorte esindamine noortekeskuse töö suunamisel ja ürituste korraldamisel.

Noortepoliitika – osa laiemast noortevaldkonnast. See on noore tegelikest vajadustest ja ülesannetest lähtuv koordineeritud ning eesmärgikindel tegutsemine eri eluvaldkondades.

Noortepäev – rahvusvaheline algatus, mille eesmärk on pöörata ühiskonna tähelepanu noorte vajadustele, probleemidele ja võimalustele ning mida tähistatakse 12. augustil. 1999. aastast tähistatava noortepäeva kutsus ellu ÜRO, Eestis on noortepäeva tähistatud 2003. aastast ja selle korraldamist toetab Eesti Noorsootöö Keskus.

Noorteseire⁹³ – keskkond, mis on loodud teadmuspõhise noortepoliitika juurutamise eesmärgil ning pakub järjepidevalt värsket informatsiooni erinevate noorte eluluga seotud valdkondade kohta, võimaldades hinnata noorte olukorda, arvestada noori puudutavaid aspekte eri poliitikate väljatöö-

93. Vt lähemalt <http://www.noorteseire.ee/>

tamisel ning hinnata poliitikamuudatuste võimalikke mõjusid. Noorteseire koosneb erinevatest komponentidest: 1) noorte eluolu olulisemaid aspekte kajastavad indikaatorid, mida järjepidevalt kogutakse ja uuendatakse; 2) noorte eluolu puudutavad uuringud ja analüüsid, sh noorteseire aastaraamat, originaaluuringud jm; 3) Eestis tehtud noorte eluolu puudutavate uuringute andmebaas.

Noortevaldkond – ühendmõiste, mis hõlmab nii noorsootööd kui ka noortepoliitikat.

Noortevolikogu – kohaliku tasandil valla- või linnavolikogu juures tegutsev noorte arvamus esindav kogu, mille eesmärk on nõustada otsustajaid ja ametnikke noori puudutavatel teemadel. Noortevolikogu eesmärk on esindada noorte vajadusi ja huve, analüüsida ja teha ettepanekuid valla või linna pädevusse kuuluvates noorteküsimustes.

Noorteühing – on üks noorteorganisatsiooni alamliikidest tavaliselt mittetulundusühing, mille liikmetest vähemalt kaks kolmandikku on noored ja mille eesmärgiks on noorsootöö korraldamine ja läbiviimine. Neil võib olla kitsam tegutsemisvaldkond.

Nõustamine – abistaja (nõustaja) ja abi vajaja (nõustatava) vaheline toetav vestlus, milles keskendutakse abivajaja (nõustatava) probleemile ja selle lahendamisele, kus abistaja (nõustaja) toetub erialastele teadmistele, praktikale ja elukogemusele ning lähtub konfidentsiaalsuse põhimõttest ja oma kompetentsi piiridest. Nõustamise põhitegevused on rääkimine, kuulamine, abi osutamine, suhte muutmine, otsuse või lahenduse vastuvõtmine, nõustatava refleksiooni toetamine. Nõustamise saab jagada erinevate valdkondade järgi, nt karjäärinõustamine, psühholoogiline nõustamine, õppenõustamine, kriisinõustamine, võlanõustamine jne.

Nõustamist võib jagada ka vastavalt nõustatavate arvule individuaalseks ja rühmanõustamiseks. Rühmanõustamist rakendatakse, kui abi vajab mitu sarnase probleemiga abivajajat või probleemi lahendamisel on rühmas tegutsemine oluliselt tõhusam.

Esmane nõustamine noorsootöös – noore ja noorsootöötaja vahel vestlus, mille eesmärk on kaardistada noore küsimusi, probleeme, vajadusi ja anda temale tagasiside ning vajadusel kaasates ka teisi erialaspetsialiste või noorte edasisuunamine otse erialaspetsialistideni spetsialiseeritud abi ja tugi järele.

(Noorte)osalus – protsess, mille käigus toimub noorte inimeste aktiivne või passiivne sekkumine ühiskonna protsessidesse, et avaldada mõju ühiskonnas vastuvõetavatele otsustele. Noorte osalus on seotud noorte õigusega kaasa rääkida ja otsuste tegemisel osaleda. Osalus on protsess, mis toimub eri tasanditel ja on alati seotud täiskasvanute valmisolekuga jagada võimu noortega.

E-osalus – sarnaselt traditsioonilise noorte kaasärääkimine, osalemine neile olulistel teemadel, kasutades selleks erinevaid tehnoloogilisi lahendusi.

Osaluskoogu – erinevad institutsioonid, kus noored saavad otsuste tegemises kaasa rääkida (näiteks kohalik noortevolikogu või -parlament, maakondlik noortekoogu, nõuandev kogu, õpilas- ja üliõpilasesindus).

Otsimootor – programm, mis võimaldab teha infootsingut ehk otsib mingile konkreetsele kriteeriumile vastavaid andmeid. On olemas otsimootorid, mis võimaldavad otsida

vajalikku infot kogu veebist. Nt Google, Yahoo. Paljud veebiportaalid on varustatud otsimootoritega, mis võimaldavad teha infootsingut ainult nende veebilehtede sees.

S

Struktuurne dialoog noortega⁹⁴ – kahekõne Euroopa Liidu noorte ja poliitikategijate vahel, et arutada ja anda sisendit Euroopa noortepoliitikasse.

T

Teavitamine – aja- ja asjakohase, kvaliteetse ja arusaadava informatsiooni pakkumine sihtgruppidele sobivas vormis.

Teenuse disain – interdistsiplinaarne ehk erialadevaheline valdkond, mis tegeleb teenuste funktsionaalsuse ja pakkumisprotsessi analüüsiga kliendi vaatest, mis noorteinfo teenuse arendamisel lähtub noorte seisukohast. Noortevaldkonna teenuste disainimiseks kaardistatakse noorte vajadused ja huvid vaatluse, küsitluse või muu meetodi abil ning noori kaasatakse aktiivselt teenuste arendamisprotsessi.

Teeviit – noorteinfo veebiportaal, mis koondab kõikidele Eesti noortele, sõltumata nende elukohast, universaalset ehk üldist infot õppimise, töö ja karjääri, noorsootöö võimaluste, suhete ja turvalisuse, tervise ja ühiskonna teemadel. Portaal Teeviit ja selle sisu on loodud selleks, et tuua kvaliteetne noortele suunatud info ühele veebilehele kokku, tagades noortele mugava, usaldusväärse ja igal ajal kättesaadava infokanali.

V

Veebinar – veebipõhine teematiline koosolek või konverents, kus osalejad suhtlevad vajadusel omavahel veebis. Osalejatel on enamasti võimalus liituda veebinariga nii telefonis kui ka arvutis.

(Noorte) võimestamine – pikk protsess eesmärgiga kujunda noorte hoiakuid ja käitumist nii, et toimuksid positiivsed muutused noorte elus, mis võimaldavad noorte võimete (oskuste, teadmiste, motivatsiooni) maksimaalset arendamist. Võimestamise käigus noored tahavad ja saavad kaasa rääkida ning tegutseda nende elu puudutavates otsustes. Võimestamise tulemusena muutuvad noored eneseteadlikumaks kui ka enesekindlamaks.

Võtmepädevused – teadmiste, oskuste ja suhtumiste kogum. Mõiste „võtmepädevus“ viitab millelegi, mis on igas eluvaldkonnas vajalik ning toetab inimese eneseteostust, sotsiaalset ühtekuuluvust, kodanikuaktiivsust ja ametialast konkurentsivõimet.

Elukestva õppe võtmepädevused⁹⁵ – õppimisoskus, sotsiaalsed oskused ja kodanikupädevus, algatusvõime ja ettevõtlikkus, emakeeleoskus, võõrkeelteoskus, digipädevus, matemaatikapädevus, teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest ning kultuuriteadlikkus ja -pädevus.

Õ

Õpe/ õppimine – protsess, mille käigus inimene omandab uusi ja vajalikke teadmisi ja oskusi.

94. Vt lähemalt https://www.youtube.com/watch?time_continue=20&v=uRUmYqPQ5EU

95. Vt lähemalt https://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2015/04/Key-competences_ee_v0tmep2devused_mindmap.pdf

Elukestev õpe/õppimine – õpikäsitus, mis tähendab pidevat õppimist elu jooksul ühiskonna muutustega ja tehnoloogia arenguga kohanemiseks ja tööelus püsimiseks. Elukestva õppimise aluseks on inimese järjepidev tahe ennast harida, huvi ümbritseva maailma vastu ning valmidus kasutada õigeid õppimismeetodeid.

Formaalne õpe – spetsiaalselt organiseeritud, struktureeritud ja eesmärgistatud õpe, kus õppetegevused viiakse läbi suunatuna konkreetsele programmile või eesmärgile. Formaalne õpe toimub enamasti koolikeskkonnas ning seda korraldavad selleks ette valmistatud ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Formaalse õppe planeerimise puhul õppijaid sageli ei kaasata ega arvestata õppijate isiklike eesmärgi ega vajadusi. Õppe eesmärkide püstitamisel lähtutakse õppematerjalist ning sisu läbitöötamisest. Formaalses õppes osalevaid õppijaid hinnatakse ette antud kriteeriumite järgi.

Informaalne õpe – hõlmab mis tahes õppimist, nii töö käigus kui ka vabal ajal perekonna ja sõprade ringis ning ei ole spetsiaalselt organiseeritud ja struktureeritud, puuduvad otsesed õpieesmärgid, -materjalid ja -kavad. Informaalne õpe on tihti juhuslik ning inimesed ei ole teadlikud selle kogemuse/teadmise mõjust.

Mitteformaalne õpe – organiseeritud õppetegevus, mis võib toimuda erinevates keskkondades, sh haridusasutustes, aga ka väljaspool, kohtades, kus õpetamine ja õppimine ei pruugi olla ainuke ega peamine eesmärk. Mitteformaalses õppes lähtutakse kõigepealt õppijatest ja nende vajadustest end arendada. Mitteformaalset õppimist iseloomustab mitmekülgsus, paindlikkus, kohandatavus, osalemise vabatahtlikkus. Mitteformaalselt õppimist tavaliselt ei hinnata

ning välja ei anta sertifikaati. Läbiviijad võivad olla nii professionaalsed koolitajad kui ka näiteks vabatahtlikud või eakaaslased.

Õpilasesindused – on koolide juures tegutsevad õpilaskogud, kelle põhieesmärgiks on esindada koolis õpilaste huve, selgitada probleeme ja olla erinevate osapoolte vahendaja rollis (nt juhtkond, õpejõud, õpilased, lapsevanemad).

Ü

Üliõpilasesindus – on kõrgkoolis õppivate tudengite kõrgeim esindus- ja otsustuskogu.

NOORTEINFO MÕISTETE KOGU

Adel, K. (2017). Mis on noorte osalus ja osaluskogud? Hea Kodanik, nr 1, lk 14–15. Interneti allikas: <http://heakodanik.ee/wp-content/uploads/2011/03/Hea-Kodanik-71.pdf>

Allaste, A., Beilmann, M., Tiidenberg, K. (2018). Digitaalne osalus. Noorteseire 2018.

Batsleer, J. M. (2008). Informal Learning in Youth Work. SAGE Publications.

Beilmann, M. (2017). Noorte osalus ja kaasamine Eesti noortepoliitika kujundajate pilgu läbi. Mihus nr 21. Interneti allikas: <https://mitteformaalne.ee/2017/12/31/mihus-nr-21-noorte-osalus-ja/>

Brodie, E., Cowling, E., Nissen, N., Paine, A. E., Jochum, V., Warburton, D. (2009). Understanding participation: a literature review. Pathways through Participation. United Kingdom.

Brown, T., Wyatt, J. (2010). Design Thinking for Social Innovation. Stanford Social Innovation Review. Interneti allikas: http://www.dschool.fr/wp-content/uploads/2016/11/design_thinking_for_social_innovation_-_ssir.pdf

Buckland, M. K. (1991). Information as Thing. Journal of the American Society for Information Science. 42(5): 351-360.

Cangelossi, A. (2010). Youth information starter kit.

Cooper, T. (2018). Defining Youth Work: Exploring the Boundaries, Continuity and Diversity of Youth Work Practice. In Alldred, P; Cullen, F; Edwards, K; Fusco, D. (Eds.) The SAGE Handbook of Youth Work Practice, 3-18.

Council of Europe. (1990). Recommendation Rec (90)7 of the Committee of Ministers to member states concerning information and counselling for young people in Europe. Interneti allikas: https://www.eurodesk.it/sites/default/files/file/doc_pogiovanili/COE_rec_R90_7_en.pdf

Council of Europe. (2010). Recommendation CM/Rec (2010)8 of the Committee of Ministers to member states on youth information.

Council of Europe. (2015). Revised European Charter on the participation of young people in local and regional life. Interneti allikas: <https://rm.coe.int/168071b4d6>

Council of Europe. Youth Agenda 2020. Interneti allikas: <https://rm.coe.int/1680702429>

Creative Commons. (2012). Participation models. Citizens, youth, online. Interneti allikas: https://www.nonformality.org/wp-content/uploads/2012/11/Participation_Models_20121118.pdf

De Winter, M. (1996). Children as Fellow Citizens: Participation and Commitment. London: CRC Press

DFID-CSO Youth Working Group. (2010). Youth Participation in Development – A Guide for Development Agencies and Policy Makers.

Eesti ANK. (2018). Noortekeskuste hea tava. Interneti allikas:

https://ank.ee/wp-content/uploads/2018/09/Noortekeskuse_Hea_Tava_2018.pdf

Egan, G. (1998). The Skilled Helper – A Problem Management Approach to Helping. Brooks/Cole.

Enn, Ü. (2013). Noorsootöötaja pädevusspekter. Noorsootöö õpik.

Enn, Ü. (2013a). Kaasav noorsootöö – mõistetest ja tähendustest. Kaasava noorsootöö käsiraamat. Tallinn: SA Archimedes.

ENTK veebileht. Interneti allikas: <https://entk.ee/>

ENTK (2018). Kvaliteedijuhtimine noorsootöös. Kvaliteedihindamise käsiraamat. Interneti allikas: https://entk.ee/wp-content/uploads/2019/06/ENTK_KOV-käsiraamat_uuendatud_2018_veebi.pdf

ERYICA veebileht <https://www.eryica.org/what-is-youth-information>

ERYICA. (2014). Quality Management in Youth Information and Counselling. Interneti allikas: https://www.eryica.org/s/EURYICA_v2_page-by-page.pdf

ERYICA. (2015). Compendium of national youth information and counselling structures. Interneti allikas: https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/5a82caf38165f52c408837c6/1518521093273/2015_ERYICA_Compndium_of_national_youth_information_and_counselling_structures.pdf

ERYICA. (2017). Youth information workers fit for youth!

ERYICA (2018). Euroopa noorteinfo harta. Interneti allikas: https://entk.ee/wp-content/uploads/2018/09/European_Youth_Information_Charter_2018_EE_A4_v1.pdf Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. [*Journal of educational multimedia and hypermedia*, 13\(1\), 93-106.](#)

Euroopa Liidu Komisjon. (2001). Euroopa noortepoliitika valge raamat.

Euroopa Liidu Komisjon. (2005). Euroopa noorte pakt.

Euroopa Liidu Komisjon. (2009). Euroopa noortevaldkonnas tehtava koostöö uuendatud raamistik (2010–2018).

Euroopa Liidu Komisjon. (2019). Euroopa Liidu noortevaldkonna strateegia 2019–2027.

Euroopa Noorteportaali Interneti allikas: https://europa.eu/youth/EU_et

Farrow, A. (2018). SALTO Think Tank on Youth Participation: closer to the edge of participation and activism.

Farthing, R. (2012). Why Youth Participation? Some Justifications and Critiques of Youth Participation Using New Labour's Youth Policies as a Case Study. Australia: Youth & Policy, No. 109.

Francis, M., & Lorenzo, R. (2002). Seven Realms of Children's Participation. Journal of Environmental Psychology, 22.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2005). Eesti Noorsootöö Strateegia 2006–2013.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2013). Noortevaldkonna arengukava 2014–2020.

Haridus ja Teadusministeerium. (2014). Noortevaldkonna arengukava 2014–2020. Interneti allikas: https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. (2016). Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüs.

Haridus ja Teadusministeerium. (2017). Nutika noorsootöö kontseptsioon. Interneti allikas: https://entk.ee/nak-veeb/wp-content/uploads/2017/06/NNT-kontseptsioon_ja_tegevuskava_loplik.pdf

Hart, R. (1992). Children's Participation: From tokenism to citizenship. Florence: UNICEF International Child Development Centre.

Herz, P.-R., Dawson, C., Cullen, T. A. (2015). Social Media Use and the Fear of Missing Out. Journal of Research on Technology in Education, Vol 47, Issue 4.

Hoikkala, T., Kuivakangas, J. (2017). Repa, Kirsti ja maisteri nuorisopedagogiikoiden pyörteissä – johdanto. Rmt: Hoikkala, T.; Kuivakangas, J. (toim-d) Kenen nuorisotyö? Yhteispedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen Ammatikorkeakoulu.

Innove. (2005). Karjääriinfo teejuht. Kuidas luua ja vahendada infot haridusest, elukutsetest ja tööturust.

International Association for Public Participation (2018). Spectrum of Public Participation. Interneti allikas: https://www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/Spectrum_8.5x11_Print.pdf

Jeedas, P. (2013). Kaasav juhtimispraktika. RUUMI LOOJAD kuidas kaasavalt juhtides muutusi luua. Palupõhja: MTÜ Ruumiloojad.

Jennings, L., Parra-Medina, D., Hilfinger-Messias, D., McLoughlin, RN & K. (2006). Toward a Critical Social Theory of Youth Empowerment, Journal of Community Practice, 14:1-2.

Johnson, A. (2012) Mobiilse noorsootöö kontseptsioon. Raamatus Mobiilne noorsootöö. <https://www.ank.ee/avaleht/images/dokumendid/projektid/monoabiraamat.pdf>

Kidron, A. (2003). Nõustamiskunst: psühholoogilise nõustamise alused. Mondo.

Kiilakoski, T., Kinnunen, V., Djupsund, R. (2018). Towards a Shared Vision of Youth Work: Developing a Worker-Based Youth Work Curriculum. Rmt: Alldred, P., Cullen, F., Edwards, K., Fusco, D. (toim-d) The SAGE Handbook of Youth Work Practice.

Klefbeck, J., & Ogden, T. (2001). Laps ja võrgustikutöö. Oslo: SA Omanäolise Kooli Arenduskeskus.

Koh, J., Chai, C., Wong, B., Hong, H.-Y. (2015). Designing thinking in education.

Korp, E. (2007). Võrgustikutöö. Noorsootöö käsiraamat. Toim. Ülle Übius, Margit Metsäär. Tallinn: Tallinna Spordi- ja Noorsooamet ja MTÜ Noorte AMG.

Kutsekoda SA. (2017). Noorsootöötaja kutsestandard, tase 4, tase 6, tase 7

Kutsekoda SA (2017a). Kutse-eeetika noorsootöös.

Kübar, U., Hinsberg, H. (2014). Kaasamine avalikus sektoris ja vabakonnas. Käsiraamat avalikus sektoris ja vabakonnas. Tallinn: EMSL.

Lange, D., Rutjes, L. (2003). Manual for Youth Information and Advice.

Lanning, S. (2012). Concise Guide to Information Literacy. Libraries Unlimited.

Lastekaitse Liit (2013). Kokkuvõtte uuringust: Laste osaluse toetamine ja kaasamine otsustusprotsessides. Tallinn. Interneti allikas: <https://www.entk.ee/sites/default/files/Uuring-%E2%80%9CLaste-osaluse-toetamine-ja-kaasamine-otsustusprotsessides%E2%80%9D.pdf>

McIntyre, F. (2014). Small country- big ambitions. In Coyote nr 21.

Navarro-Prieto, R., Scaife, M. and Rogers, Y. (1999). Cognitive strategies in web Searching.

OECD. (2001). Citizens as Partners. OECD Handbook on Information, Consultation and Public Participation in Policy-making. Paris: OECD.

OK Arenduskeskus (2015). Võrgustikutöö hoolivas keskkonnas. Interneti allikas: http://www.ami.ee/leht/wp-content/uploads/2015/05/veebiv%C3%A4ljaanne_uus.compressed.pdf

Rannala, I.-E., Allekand, A. (2018). Key competences of non-formal learning in youth work: based on the example of Estonian open youth centres. International Journal of Open Youth Work, 2, 61–79.

Rasmussen, B., Kötsi, K. (2018). Tuleviku noorsootöö ja noorsootöö tulevik. Mihus, 23, 41–42.

Riigiteataja. (2013). Kohaliku omavalitsuse korraldamise seadus.

Riigiteataja. (2010). Noorsootöö seadus. Interneti allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/103052017007>

Salumäe, J.-M. (2017). Kuidas viia noorteinfo Z-põlvkonnani?. Mihus, nr 21. <https://mitteformaalne.ee/2017/12/31/mihus-nr-21-kuidas-viia-noorteinf/>

Sercombe, H. (2018). The Ethical Foundations of Youth Work as an International Profession. Rmt: Alldred, P., Cullen, F., Edwards, K., Fusco, D. (toim-d) The SAGE Handbook of Youth Work Practice.

Shier, H. (2001). Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. CHILDREN & SOCIETY VOLUME 15.

Shildrick, T. (2010). Young people, social inclusion and exclusion within Europe. Coyote, Issue 15, Council of Europe and European Commission

Sildnik, H. (2015). Role of youth information services in supporting youth mobility: Estonian example. Tartu Ülikool.

Simon, I. (2014). Youth information worker: a profile. In Coyote, issue 21.

Spires, H., Bartlett, M. (2012). Digital literacies and learning: Designing a path forward. Friday Institute White Paper Series, 5.

Sukk, M., Soo, K. (2018). EU Kids Online'i Eesti 2018. aasta uuringu esialgsed tulemused. Kalmus, V., Kurvits, R., Siibak, A. (toim). Tartu: Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

Tall, K. (2015). Nõustamise alused veebipõhisele nõustajale. Tartu.

Tokic, T., Simon, I., Fotiadou, K., Reina, E. (2017). Youth information workers fit for youth! Interneti allikas: <https://static1.squarespace.com/static/59ab1130ff7c50083fc9736c/t/59d61a41c-027d8741ea55c78/1507203655116/YIW+Booklet+Final.pdf>

Treseder, P. (1995). Involving and empowering children and young people: overcoming the barriers. – Rmt: Participation and Empowerment in Child Protection. London.

Tropp, K. (2010). Nõustamine ja konsulteerimine laste arengu toetamisel. –Rmt: Nõustamise alused. Abimaterjal õppenõustamiskeskustele. Tartu.

Tyyskä, V. (2017). Conceptualizing and Theorizing Youth: global perspectives. Rmt: Holm, G. (toim) Contemporary Youth Research: Local Expressions and Global Connections. Routledge

Valge, M., Reitav, U (2017). Noorte kaasamine ja osalus. Käsiraamat. Eesti Noorteühenduste Liit. Interneti allikas: https://enl.ee/wp-content/uploads/2017/08/NKde_kasiraamat_.pdf

Verpson, A.-L., Szymanel, A. (2014). Karjääriinfo vahendamise mudel ja selle rakendamise protsess. Tallinn: SA Innove.

Vershuuren, M., van Oers, H. (2018). Introduction. Rmt: Population Health Monitoring: Climbing the Information Pyramid. Springer Nature Switzerland.

Virkus, S., Lepik, A., Reimo, T. (toim-d). (2017). Infoteadused teoorias ja praktikas. Kõrgkooliõpik. TLÜ Kirjastus, Tallinn.

Virkus, S. (2009). Info hankimise ja otsinguprotsessi uurimisest. Õpiobjekt. Interneti allikas: https://www.tlu.ee/~sirvir/Infootsingu%20teooria/Info%20hankimise%20ja%20otsingu-protsessi%20uurimisest/piobjekti_tutvustus.html

Uverskaja, E. (2017). 3.2. Infoteadused ja -teenindus. Raamatus Virkus, S., Lepik, A., Reimo, T. (toim-d). Infoteadused teoorias ja praktikas.

Walker, J. A. (2016). Crafting the space between either and or: attending the role of words, young people and public will. Rmt: Siurala, L., Coussée, F., Suurpää, L. (toim-d) The History of Youth work in Europe Vol 5, p. 11–23. Council of Europe.

UN General Assembly, Universal Declaration of Human Rights. (1948) 217 A (III). Interneti allikas: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3712c.html>

UNICEF. (2001). The participation rights of adolescents. Working paper series. Interneti allikas: https://www.unicef.org/Participation_Rights_of_Adolescents_Rajani_2001.pdf

Yakovlev, A. (2003). A Century of Violence in the Soviet Union. New Haven, CT: Yale University Press.

